VIIMEISET LUOSTARIASUKKAAT

KYÖSTI VILKUNAN edelliset teokset:

Novelleja	2: 75
Aikakausien vaihteessa	3: 50
,, ,, sid. vaatek.	5: —
Suomalainen linnanneiti, josta tuli kuningatar	—: 80

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

KYÖSTI WILKUNA

VIIMEISET LUOSTARIASUKKAAT

ROMAANI

HISTORIALLISIA KERTOMUKSIA

II

KOLMAS PAINOS

PORVOO
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PORVOOSSA WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA 1912

TEUVO PAKKALALLE

JA

SANTERI ALKIOLLE,

laajan kotiseutuni eteville ihmiskuvaajille heidän täyttäessään viisikymmentä vuotta

kunnioittaen

TEKIJÄ

I

METSÄLÄINEN.

»Ja sen minä sanon sinulle, kanttori, että sanokoon piispa mitä hyvänsä, niin Kerttulia minä en aja pappilasta pois, en!»

Ja isä Mikkeli, Jämsän seurakunnan kuratus eli kirkkoherra, lyödä järäytti turpean nyrkkinsä pöytään, niin että juuri täytetystä katajahaarikasta läikähti olutta myllylaudalle. Vaikka vasta oli puolenpäivän aika, istuivat he kanttorin kanssa ryypiskellen ja pelaten jälkimäisen tuvassa. Ikkunalauta oli työnnetty auki ja ulkoa löyhähteli vasta niitetyn heinän tuoksu ja kuului pääskysten luritusta.

»Se on minun for-for-siiani * ja sitä ei pappilasta aja muut kuin minä ja minä en aja», jatkoi isä Mikkeli sammaltaen ja korottaen luonnottomasti forsia-sanan loppuosan.

---

* Forsia-nimellä kutsuttiin katolisaikuisten pappiemme emännöitsijä-jalkavaimoja.

Kanttori, joka oli jo yhtä humalassa, odotti suunvuoroa ja alkoi sen saatuaan rentoilla eilisellä kalansaaliillaan. Mutta kuratus keskeytti hänet heti alkuun, änköttäen:

»Elä, elä, elä sinä kanttori . . . kyllä minä ne sinun kalansaaliisi tunnen . . .»

Kanttori korotti ääntään ja koetti saattaa kalastuskertomuksensa loppuun, mutta silloin ilmestyi ikkuna-aukon taakse joku, joka varjosti heiltä päivänvalon, ja kumpikin vaikenivat he yhtaikaa. Siellä seisoi keski-ikäinen tanakkatekoinen vaimo, selässään iso kontti ja huivi työnnettynä niskaan. Hän kurkisti sisälle, katsahti vuorotellen kumpaankin mieheen ja kysyi:

»Onko se pappi täällä, kun sanoivat sen tulleen kanttorin tuvalle?»

»Tässä!» sanoi isä Mikkeli, lyöden kämmenensä pöytään »mitäs sinulla on minulle asiaa?»

»No kun olisi tuo poika ristittävä, ettei hänen nyt ihan pakanana tarvitsisi lähteä maailmaa kiertämään», vastasi vaimo siirtyen hieman syrjään, jolloin hänen takaansa tuli näkyviin noin nelitoista vuotias poika. Sillä oli päällään aikamiehen sarkamekko, jonka hihat oli kääritty vahvoiksi mykkyröiksi. Selässään hänellä oli vahvatekoinen jousi ja olkapäille ulottuvaa tukkaa piti koossa pieni ja partaaton

sarkanaapukka, joka oli pyöreä kuin pallonpuolikas. Hänen vilkkaat silmänsä välähtelivät eloisasti, kun hän äitinsä takaa uteliaasti kurkisti sisälle kanttorin tupaan.

»Mitä, tuoko tuossa?» kysyi kuratus tuimasti, osottaen sormellaan poikaa.

»Ka se juuri», myönsi äiti.

»No olette te jämsäläiset! . . Miksei sitä aikanaan ole ristille tuotu? . . . Ja mistä pitäjän kulmalta te sitten oikein olette?»

»Korpilahden puolelta, sieltä Kuusanmäen sydänmailta, ja onhan sitä jo kauankin aiottu ristille kulettaa, mutta Tuomas-vainaja sanoi aina, kun minä siitä puhuin, että kerkiääpä tuota, jahka tulee muutakin asiaa kirkolle. Ja niin se on aina jäänyt. No nyt sitten keväällä lumensulatessa otti Tuomas ja kuoli niihin karhunpuremiin, joita se oli paastosta asti sairastanut. Se kun poloinen yritti metsässä ollessaan kirveellä nujertamaan sitä samaa kontiota, joka syksyllä repi meidän ainoan lehmämme. Niine. Ja sitten tässä miittumaarin alla paloi pirtti poroksi, kun me pojan kanssa olimme metsässä tuohia kiskomassa. Miten liekin syttynyt, paukka kaiketi lensi, kun minä jätin suurimapadan liedelle hautumaan, ja niin meni kaikki, ettei jäänyt muuta kuin mitä tässä päällämme näkyy. Silloin minä

sanoin pojalle, että nyt on parasta kun painu taan tästä kylälle, sillä nälkään me täälläkin kuolemme. Parissa Korpilahden talossa olemme sitten olleet työssä ja kun tulimme tänne kirkolle, niin sanoin minä, että nyt on parasta poiketa papin luo pyytämään sinulle kastetta, kun ei siltä Tuomas-vainajalta milloinkaan tullut lähdetyksi.»

Vaimo lasketti tämän tulemaan yhtämenoa ja tasaisella äänellä kuin ulkoa opitun läksyn, silmäillen tuttavallisesti vuoroin kirkkoherraa, vuoroin kanttoria. Edellinen jahkaili ja murahteli hyvän aikaa itsekseen, kunnes neuvotonna kysyi:

»Ja minnekä te sitten aiotte vaeltaa?»

»Rantamaahan päinhän me olemme aikoneet tästä painua. Siellä jossain Turun lähistöllä pitäisi olla Tuomas-vainajalla sukulaisiakin. Ja eiköhän tuota köyhä leski siellä rikkaammilla mailla aina paremmin jotakin toimeentulon neuvoa löytäne. Vaikka samahan tuo on missä häntä milloinkin työtä ja ruokaa saa», vastasi äiti, katsoen viimeisiä sanoja lausuessaan luottavasti kuratusta silmiin.

Mutta Turku-nimi pani kuratuksen miettimään kokonaan toista asiaa. Hän raapi takkuista partaansa molemmilta poskilta ja leuan alta, muristen itsekseen: »Kun he tulevat Tur-

kuun, voi siellä vielä tulla kapitulin herrojen ja vaikka itse piispan korville, että täällä Jämsässä on vielä kastamattomia pakanoita.» Äkeästi tiuskasi hän odottavalle vaimolle:

»No totta kai se pentu on kastettava! Menkää siitä kirkon luo odottamaan. Mutta sen minä, vaimo, sanon sinulle, että ne korpilahtelaiset ovat kaikista vastahakoisin joukko koko laajassa Jämsän pitäjässä. Lapsensa ne jättävät pyhää kastetta vaille eivätkä maksa sielunpaimenelleen koskaan täysiä kymmenyksiä. Mutta kyllä minä ne . . .»

Vaimo oli poikineen jo menossa, kun kuratus uhkauksensa keskeyttäen huusi heidän jälkeensä:

»Entäs kummit, hoi! Onko kummeja?»

»Hyvänen aika, mistäs meille köyhille sydänmaalaisille olisi kummit mukaan tullut?» hätääntyi vaimo.

»No, no, menkää siitä, kanttori muorineen tulkoon kummiksi», keskeytti hänet kuratus hiukan lauhemmin.

Hän siemasi olutta tuopista, pyyhki partansa ja sanoi:

»Mennään sitten ja jatketaan iltapäivällä tuota peliä.»

Mutta kanttorin muoria ei löytynytkään. Hän oli äsken lukinnut olutkellarin ja mennyt

matkoihinsa. Korvallistaan kynsien pyörähteli kanttori neuvotonna ympäri tupaa, kunnes kirkkoherra ratkasi pulman sanomalla:

»No näethän sinä, ettei se täällä ole. Tietysti se silloin on Kerttulin luona juoruamassa. Juokse sinä sen kautta, minä nousen tästä suoraa kirkolle.»

Ja kädessään suuri kirkon avain lähti kanttori piennarta pitkin mennä lennättämään pappilaan. Sieltä joutui hän muorinsa ja pappilan Kerttulin kanssa kirkon rappusten eteen samaan aikaan kuin kuratuskin, joka itsekseen murahdellen ja syleksien oli hitaasti kävellä löntöstellyt kanttorin talolta tuovaa polkua. Ristilapsi seisoi asehuoneen seinustalla ja näytteli joustaan kuratuksen tai oikeammin Kerttulin pojalle, joka kummiväen edellä oli hilpassut tänne kirkkotarhaan.

»Se on isä-vainajan jousi enkä minä sitä oikein vielä jaksa jännittää, mutta annahan kun minä pääsen vähän isommaksi, niin jo putos oravat ja koppelot . . .» kehui poika ja ojensi innoissaan jousen kirkonkatolla olevaa ristiä kohti.

Mutta rämisten aukeni kirkonovi ja kuratus sekä kanttori menivät sakaristoon, missä jälkimäinen auttoi edellisen päälle papillista asua. Kanttorin muori opasti ristittävän eteisen

ovisuuhun seisomaan, asettuen itse Kerttuliemännän kanssa hänen taakseen kumpaankin ovenpieleen. Kastettavan äiti, joka oli laskenut konttinsa veräjän pieleen, seisoi ulkopuolella rappusilla ja hänen rinnallaan seisoi hajasäärin ja ylöskäärityin housunlahkein Kerttulin poika.

»No herrankiesus, eikö tuolla pojalla ole jousikin vielä selässä», hätääntyi yhtäkkiä kanttorin muori, mutta samassa astui kuratus kanttorin seuraamana eteiseen ja muori jäi vaieten paikalleen.

Isä Mikkeli näytti nyt varsin juhlalliselta Hänen kiiltävän ja nuhraantuneen arkipukunsa päälle oli kiireessä viskattu avarahihainen, liinainen *alba*, jonka alta näkyivät ainoastaan hänen läntistyneet lapikkaansa. Alba oli nivusiltä sitaistu kämmenenlevyisellä nauhalla, johon kömpelöin munkkikirjaimin oli neulottu lause: »*Longitudo sanctissimi sepulchri Domini nostri Ihesu Christi.*»* Kaulan ympärillä oli rinnoille ja hartioille ylettyvä, neliskul mainen liinavaate, *humerale*, jonka etuosaan oli risti ommeltu. Mutta vatsaa ja selkää peitti aina polviin saakka hopeakirjailtu, mustapohjainen kasukka. Kaulassa oli *stola*, kämme-

* Herramme Jeesuksen Kristuksen kaikkein pyhimmän haudan pituus.

nenlevyinen viheriä nauha, joka kulki rinnan yli ristiin ja jonka päät oli pistetty vyön alle molemmilla sivuilla.

Kirkkoherra pysähtyi vastapäätä ristittävää ja kanttori asettui sivulle, pitäen kädessään puulautasta, jossa oli hienoksi survottuja suoloja. Kirkon omaisuuteen kuului Saksassa painettu, latinankielinen käsikirja, *Manuale aboense*, mutta oluen hämärtämillä silmillään eivät kuratus ja kanttori olleet löytäneet sitä sakaristosta ja edellinen oli silloin vakuuttanut osaavansa kasterituaalin ulkoakin. Nyt kutristeli hän verestäviä silmiään, sipaisi paljaaksi ajeltua, punottavaa päälakeaan ja alkoi sitten ruopia partaansa. Olut oli saanut hänen ajatuksensa kovin tahmeiksi ja hänellä oli täysi työ muistellessa rituaalin alkua. Vihdoin hän sai asian päästä kiinni, avasi silmänsä selkosen selälleen ja rupesi kysymään kastettavan nimeä. Mutta silloin sattuivat hänen silmänsä pojan selässä olevaan jouseen, hän keskeytti lauseensa ja sanoi järkähtämättömällä totisuudella:

»Ota jousi pois selästäsi!»

Poika avarassa sarkamekossaan seisoi vasemman jalkansa varassa ja raaputti oikean jalan varpailla nilkkaansa. Papin sanojen johdosta muutti hän ruumiinsa painon oikealle jalalle ja jatkoi raaputusta päinvastaisessa

järjestyksessä, samalla kuin hän katsoi kirkkoherraa kiinteästi silmiin. Mutta korottaen äänensä kahta askelta ylemmäs lausui isä Mikkeli harvaan:

»Minä sanon sinulle: ota pois jousi selästäsi!»

Poika asettui nyt molempien jalkojensa varaan, mutta katsoi yhtä julkeasti pappia silmiin, aivankuin hänen kielellään olisivat pyörineet sanat: mitä äyskit siinä?

Mutta nyt hyökkäsi äiti esiin, riisti pojan selästä jousen ja valitti portaille palatessaan:

»Voi ristinkiesus sentään, minkälainen äkäpuukko siitä tuosta pojasta onkin tullut.»

Nyt saattoi pitkä kasterituaali rauhassa alkaa ja juhlallisesti kysyi isä Mikkeli:

»Mikä lapselle annetaan nimeksi?»

»Ka, kunhan nyt saisi jonkunkaan, minkä hyvänsä ristillisen nimen. Pojaksi sitä on vain tähän asti sanottu, kun ei meillä muita lapsia ole ollutkaan», ehätti äiti.

»Poika! eihän se mikään nimi ole», sanoi kuratus nuhtelevalla äänellä ja raapi taas neuvotonna partaansa, kunnes huomasi kysyä: »Mutta mikäs hänen isänsä nimi oli?»

»Tuomas.»

»Olkoon sitten poikakin Tuomas», ja kuratus astui juhlallisesti kastettavan eteen, puhalsi

häntä kasvoihin, niin että pojan pitkät hiukset häilähtivät, ja alkoi räikeästi särähtelevällä äänellä lukea manausta:

»*Recede, diabole, ab hac imagine dei* . . . Luovu pois, perkele, tästä Jumalan kuvasta . . .»

Sen jälkeen teki hän ristinmerkin pojan otsaan ja rintaan sekä asetti sitten kätensä pojan päälaelle, alkaen lukea latinankielistä rukousta. Mutta hän ei muistanut sitä loppuun saakka, vaan pysähtyi keskelle lausetta, ryähti pari kertaa ja viittasi kanttorille, joka ehätti ojentamaan hänelle suolalautasta. Nyt alkoi hän lukea suolan manausta, täytti lautaselta hyppysensä ja ojensi pojan suuta kohti. Mutta tämä väisti päätään taaksepäin ja näpisti huulensa lujasti kiinni.

»Avaa suusi!» läheni nyt kanttori-kummi uhkaavana.

Mutta vasta kun poika tunsi äitinsä astuvan kynnyksen yli, raotti hän sen verran huuliaan, että kuratus voi sinne hyppysensä tyhjentää.

»*Accipe sal sapientiae, ut propiciatus sit tibi deus in vitam aeternam, amen!* — Ota tämä viisauden suola, että Jumala olisi sinulle leppyisä ja kätkisi sinut ijankaikkiseen elämään, amen!» luki kuratus suolasanat ikäänkuin ei mikään välikohtaus olisi toimitusta häirinnyt.

Tämän jälkeen olisi seurannut kokonainen

joukko rituaaliin kuuluvia rukouksia, manauksia ja raamatunlauseita, mutta isä Mikkeli tunsi päänsä siksi tahmeaksi, että hän kuittasi koko kohdan muutamilla latinalaisilla sanoilla ja lauseparsilla, joilla ei ollut mitään keskinäistä yhteyttä.

Mutta tämä umpisokkelossa uiminen uuvutti hänet kokonaan, hänen järkensä tuntui kerrassaan pysähtyneen eikä hänellä ollut aavistustakaan siitä, kuinka rituaalin nyt tuli jatkua. Seurasi taas parran raaputusta, jonka kestäessä hän syrjäsilmällä mulautti kanttoriin. Tämä oli siksi monesti ollut jo läsnä kastetoimituksissa, että hän latinaa taitamatonnakin muisti rituaalin pääkohdat. Hän lähenikin heti esimiestään ja kuiskasi:

»Sylk . . .»

»Hömh!» ryähti kuratus huojennuksesta, kun sai taas asian päästä kiinni.

Hän asetti oikean kätensä etu- ja keskisormen huulilleen, topehti niihin sylkyä ja kastettavaa uudelleen läheten ojensi kätensä hänen oikeaa korvaansa kohti. Mutta poika nykäsi äkkiä päänsä taaksepäin, samallakuin häneltä pääsi äkäinen ja hämmästynyt:

»Ke!»

Hän olisi peräytynyt papin edestä kynnykselle saakka, jollei kanttori kummivelvollisuu-

tensa pakottamana olisi uudelleen tarttunut asian kulkuun ja tarrannut poikaa käsivarsista kiinni.

»Vai et pysy siinä, senkin karhunpentu . . . kyllä, kyllä minä . . .» ja hän piti vastaan kimmurtelevaa poikaa kuin ruuvipihdissä.

Varovasti ja tapaillen, ikäänkuin vaarallista ja terävähampaista elävää käsitellessä, ojensi nyt pappi kätensä ja siveli sylellä pojan korvat ja sieramet, mutisten samalla asianomaiset luvut. Kuului selvästi, kuinka kiukustunut poika karskutti hampaitaan.

Kun tämä toimituksen osa oli saatu kutakuinkin kunnialla suoritetuksi, kääntyi kuratus ja asteli kirkkoon, lausuen juhlallisesti latinaksi:

»Astu Herran temppeliin, ettäs saisit ijankaikkisen elämän ja eläisit vuosisadoista vuosisatoihin, amen!»

Kanttori työnsi poikaa hänen perässään ja kirkossa asettuivat he sivuseinään kiinnitetyn, yhdestä puusta padan muotoon koverretun, avaran kastemaljan ääreen. Kerttuli ja pojan äiti siirtyivät etehisen ovelta kirkon ovelle, ja heidän välistään kurkisteli Kerttulin poika. Kanttorin muori oli asettunut myöskin kastemaljan ääreen ja nyt alkoi vannottaminen.

»*Abrenuncias sathane* — luovutko pois saatanasta?» kysyi isä Mikkeli, katsoen tuimasti poikaa silmiin.

Kanttori, joka yhä kaiken varalta seisoi pojan takana ja piteli häntä käsipuolesta, töykkäsi häntä kylkeen ja sanoi hiljaa:

»Sano meidän perässämme, että luovun!»

Sen jälkeen nyökäytti hän päätään papille, samallakuin muori niiasi, ja kumpikin sanoi:

»Luovun!»

Mutta pojan suusta kuului vain epäselvä murahdus.

»Ja kaikista hänen töistään?» jatkoi isä Mikkeli.

»Luovun!»

»Ja kaikista hänen menoistaan?»

»Luovun!»

Kastaminen tapahtui tavallisissa oloissa kolmasti veteen upottamalla, mutta tässä tapauksessa se luonnollisesti ei voinut tulla kysymykseen. Kuratus viittasi vain kanttorille ja tämä kävi poikaa niskasta, taivuttaen hänen päänsä kastemaljan reunalle.

»Siivolla!» kirkui poika ja koetti taakseen käsin potkia kanttoria jaloille.

Mutta isä Mikkeli ammensi jo kourallaan vettä pojan päähän.

»Minä kastan sinut, Tuomas, isän, pojan ja pyhänhengen nimeen.»

Kanttori hellitti otteensa ja poika ojensi itsensä suoraksi. Mutta silloin valui vesi tukasta hänen niskaansa ja hän pudisti itseään, niin että pisaroita pärskyi papin ja kummien päälle.

»Voi, entäs öljy!» suhahti kanttori säikähtyneenä esimiehelleen.

Todellakin, toimitukseen olisi kuulunut ennen kastamista voidella ristilapsen rinta ja lapaluiden väli pyhällä öljyllä, mutta kiiruussa oli se nyt kokonaan unohtunut. Kuratus murahti tyytymättömästi ja raapi leukaansa. Mutta kuinkapa se tuohon mettäksenpentuun nähden olisi juuri käynytkään laatuun? Sehän olisi täytynyt riisua alasti ja mikä tora ja rynnistely siitä taas olisi syntynytkään. Ja yhtä vähän häntä saattoi nyt kasteen jälkeen pukea siihen valkoiseen kastekaapuun, joka oli kirkossa ristilapsia varten. Sen sijaan lausui isä Mikkeli vain puetussanat:

»*Accipe vestem candidam, sanctam et immaculatam* . . . Ota tämä valkoinen, pyhä ja tahratoin puku . . .»

Heti tämän jälkeen hönkäsi hän kanttorille:

»Kynttilä!»

Kanttori alkoi neuvotonna juoksennella ympäri kirkkoa, kunnes viimein löysi kynttilän ulko-oven pielestä vihkivesiastian reunalta, jonne hän ennen toimituksen alkua oli sen varalle asettanut. Kiiruusti kalkutti hän tulta piikivestä, sai kynttilän palamaan ja toi sen papille. Tämä työnsi sen pojan käteen ja alkoi:

»Ota tämä palava ja virheetön lamppu . . .»

Saatuaan kynttilän käteensä rupesi poika hymyilemään, paljastaen tiiviit ja valkoiset hammasrivinsä. Hän kääntyi katsomaan, että näkeekö äiti, ja iski samalla silmää Kerttulin pojalle.

Kun kuratus oli vielä virallisella äänellä terottanut kummeille, että opettaisivat lapselle *Pater nosterin* ja *Credon* sekä äidille, että hän varjelisi lasta veden ja tulen vaaroilta ja muilta sen kaltaisilta, oli toimitus lopussa.

Riisuttuaan sakaristossa papillisen asunsa tuli kuratus kanttorin kanssa ulos.

»Tietenkään teillä ei ole maksaa?» sanoi kuratus Tuomaan äidille, joka veräjän suussa kiskoi konttia uudelleen selkäänsä.

»Hyvänen aika», hätääntyi vaimo, mutta kuratus keskeytti alkuunsa hänen valitusvirtensä, murahtaen:

»Joudatte tulla sitten pariksi päivää pappilaan elonkorjuuseen. Talonruuassa tietenkin.»

Jälkimäinen seikka teki kuusanmäkeläisiin edullisen vaikutuksen. Joukolla alkoivat he solua pappilaa kohti. Edellä kulki Tuomas, joka oli jälleen heittänyt jousen selkäänsä ja jonka tukka kiilteli vielä kastevedestä. Hän harppaili pitkin aikamiehen askelin ja Kerttulin poika koki pysytellä hänen rinnallaan, tiedustellen osanottavasti:

»Mitä he sinulle siellä oikein tekivät?»

»Mitä ne lienevät ähränneet», vastasi Tuomas jurosti ja sylkeä tirskautti hammastensa välitse.

Mutta hetken kuluttua jatkoi hän iloisemmin:

»Turkanen kun minä säikähdin, kun se rupesi sitä sylkyään minun korvaani tukkimaan. Jollei se toinen karilas olisi tullut ja tarrannut minuun kiinni, niin minä olisin suorapäätä pökässyt metsään.»

Hän päästi iloisen naurun ja alkoi sitten vihellellä. Kerttulin poika pysytteli hänen rinnallaan ja koetti tavottaa hänen katsettaan.

II

ISÄLLINEN PÄÄTÖS.

Heinänkorjuu pappilassa oli päättynyt. Oli tyyni iltapäivä. Vinosti lankeavat päivänsäteet pistäytyivät papintuvan avonaisesta ikkuna-aukosta sisälle ja leikkasivat pölyn keskelle yli tuvan ylettyvän juovan. Mutta isä Mikkeli, joka juuri tuli sisälle, katkasi juovan. Hän istui ikkunan eteen pöydän päähän ja antoi säteiden hautoa selkäänsä. Kerttuli istui uunin luona, edessään suuri kasa ruskettuneita kuminanvarsia, joita hän sitoi lyhteisiin ja ripusti orsille kuivamaan. Niistä levisi huoneeseen väkevä ja miellyttävä tuoksu. Avaran perhesängyn uudinten välistä vihersivät kissan uneliaat silmät, pihalta kuului pääskysten ja lasten ääniä ja jossain kauempana möyrysi sonni kumealla kurkkuäänellään.

»Huh, oikeinpa hiostuin kävellessäni», sanoi isä Mikkeli ja kohautti hartioitaan,

Kerttuli ymmärsi ja lähti kesken lyhteen sitomisen huoneesta. Kohta hän kuitenkin palasi ja asetti täyden oluthaarikan kuratuksen eteen. Isä Mikkeli otti pari pitkää siemausta, pyyhki partansa, nojasi kyynärpäänsä pöytään ja näytti sangen lauhkealta. Kerttuli jatkoi äänetönnä kuminain sitomista.

Ovi porstuaan oli raollaan ja siitä pujahti äänetı sisälle Antti, heidän vanhin lapsensa, sama joka kirkon luona oli rakentanut tuttavuutta Tuomaan kanssa. Avaran pellavapaidan hihoista näkyivät hänen hennot ranteensa ja ylöskäärityt hurstihousujen lahkeet jättivät polvia myöten paljaiksi hänen tummiksi päivettyneet, sirot pojanjalkansa. Hän istahti sivupenkille, pujotti kätensä polvitaipeiden alle ja antaen hartiainsa painua kokoon jäi pää kenossa tuijottamaan eteensä. Hänen eloisissa, viisaissa silmissään oli epämääräinen, uneksiva ilme.

Tuomas äitineen oli ollut pappilan työssä heinänkorjuun loppuun asti. He olivat maksaneet ristimispalkan ja saaneet vielä monen päivän muonan mukaansa. Tänään he olivat lähteneet vaeltamaan eteenpäin ja uusia ansion mahdollisuuksia etsimään. Antti oli kiintynyt tuohon raisuun »mettäksen poikaan», josta hän ei olisi mielellään eronnut. Hän oli

ollut heitä saattamassa kokonaisen virstan päässä ja palasi nyt siltä matkaltaan.

»Onko sinun nälkä?» kysyi äiti hellästi.

»On», myönsi Antti hajamielisesti, katsellen yhä johonkin epämääräiseen kaukaisuuteen.

Äiti kävi hakemassa hänelle voileivän ja tämän välikohtauksen johdosta kiintyi kuratuksen katse poikaan. Tarkasteltuaan häntä hetken syrjästä, siemasi hän olutta ja sanoi:

»No, puer Anterus, mitäs sinä mietit?»

Antti havahtui, pysäytti voileivän kannan sen matkalla kädestä suuhun ja vastasi ujosti:

»Ilman vain.»

»Onko sinulla Tuomasta ikävä?»

Antti hymähti myönnytykseksi.

»Olisitkin tainnut mielelläsi lähteä hänen kanssaan maailmaa vaeltamaan, näkemään kirkkoja, linnoja ja kaupunkeja. Enkös minä arvannut oikein?»

Antti katsahti isäänsä ja näytti ihmettelevän, kuinka tämä saattoi hänen ajatuksensa lukea.

»Hmh!» hymähti vain isä Mikkeli ja vaipui tuumailuihin.

»Antin varaanhan te toiset tietysti joudutte, kun minusta aika jättää», sanoi hän hetken päästä Kerttulille.

Tämän kasvot saivat hätääntyneen, ikäänkuin itkevän ilmeen, josta näki, että asia oli hänelle arka. Hän oli kuratusta kymmenisen vuotta nuorempi, joten oli hyvinkin todennäköistä, että hän kolmen lapsensa kanssa saisi kerran jäädä omanonnensa nojaan. Hän oli papin emännöitsijä, torsia, ei yhtään sen enempää ja sellaisena oli hänen tulevaisuutensa siis sangen epävarma.

»No, no, elähän nyt, muoriseni», ehätti isä Mikkeli, nähdessään mitä Kerttulin mielessä liikkui. »En minä nyt ihan tähän paikkaan aio vielä kuolla, ja siksi toisekseen, ei sinun tarvitse pelätä lasten kanssa puille paljaille jääväsi, kun sekin aika tulee, että minä teidät jätän. Kaikki mitä minä olen tässä saanut kokoon raaksituksi, jätän minä teille. Tosinhan se ei ole ihan statuuttien mukaista, mutta kyllähän sillekin keino keksitään.»

»Kunpa häntä nyt ei tarvitsisi noiden poloisten kanssa ihan tielle joutua», sanoi Kerttuli, joka isä Mikkelin viimeisten sanojen johdosta oli saanut entisen tyynen ja äidillisen ilmeensä.

Mutta isä Mikkeli otti uuden kulauksen olutta ja jatkoi:

»Oikeastaan minulla olikin kokonaan toinen asia mielessä, vaikka sinä sen sillä tyhjällä hätäilemiselläsi sotkit.»

»Hyvänen aika, enhän minä puhunut halaistua sanaa!» yritti Kerttuli, mutta isä Mikkeli sanoi:

»No, no!» ja kääntyi sitten Anttiin sekä sanoi säyseästi: »Tulehan tänne, puer!»

Empien lähestyi Antti isäänsä ja istahti hänen rinnalleen penkin äärimmäiselle reunalle.

»Mitäs, jos sinusta tehtäisiin pappi? Haluaisitko sinä papiksi?» kysyi hän ja kouri Antin tuuheata pellavatukkaa.

»Kyllä, mutta . . .» sanoi Antti ja naurahti hyvänmielisesti.

»Mutta mitä?»

»Eikös sitä pitäisi ensin käydä teinikoulua?»

»Aivan niin, ja sitäpä minä tässä juuri mietinkin, että jos siinä joulun tienoissa, kun järvet ja suot ovat ehtineet oikein hyväksi jäätyä, valjastettaisiin Poku ison laiturin eteen, lastattaisiin se muonaa täyteen ja ajaa karautettaisiin Turkuun. Mutta olisikohan sinussa sitten miestä jäämään sinne yksinäsi, pänttämään viisautta päähäsi?»

»Totta kai siellä on toisiakin poikia?» vastasi Antti loistavin silmin.

»On, ei siellä tovereista puutetta tule. Mitäs muuta sitten kuin aletaan tässä kirjoituspuustaveja opetella ja pänttäillä grammatikan alkeita, sikäli kuin täällä isän yläkammiossa

on vielä jälellä jotakin Donatuksen viisaudesta. Ja sitten heti joulun mentyä matkaan ja . . . ja sitte sinusta tulee isän seuralainen, sanalla sanoen *curatus jämsensis*.»

»Voi noita teidän tuumiannel» puhkesi nyt Kerttuli, joka silmät hyvästä mielestä palaen oli seurannut heidän keskusteluaan.

»No mikä on, vai epäiletkö ettei meidän Anteruksella ole päätä papiksi päästä?»

»Vaikka kohta, mutta kyllähän sinä sen itsekin tiedät, että on siinä matkassa muitakin mutkia.»

»Mitä mutkia? Poika viedään kouluun, käypi sen läpi ja sitten vihitään papiksi. Siinä kaikki!»

»Niin, niin, koulun kyllä voi käydä läpi, mutta papiksipa häntä poloista ei vihitä.»

»Ahaa, sinä tarkotat sitä, ettei Anteruksella muka ole isää ja että isättömät eivät pääse papiksi», oli kuratus vasta nyt hoksaavinaan.

»Enkö minä sitten olekaan teidän poikanne?» työnsi nyt Antti säikähtyneenä väliin, saaden molemmat vanhempansa kelpo ällistyksen valtaan.

»Tuota, mitä sinä, poika, nyt oikein . kuinkas sitten, tietysti sinä olet minun poikani», alkoi isä Mikkeli, raapien hämillään partaansa, »ihan täysi poikani! Niin että jos minun har-

tioiltani nostettaisiin neljäkymmentä vuotta, päähäni istutettaisiin tuollainen liinaharja kuin sinullakin ja sitten tämä partavihko nykäistäisiin edestä pois, niin totisesti tässä nähtäisiin rinnan istumassa kaksi aivan samannäköistä pojan naperoa. Sillä sinä olet ihan isän kuva, vaikka äidiltäsi ehkä oletkin saanut hieman lempeämmän mielenlaadun. Niin, niin, minä tarkotin äsken vain sitä, että jotkut pahanilkiset voisivat kenties jollakin lainvarjolla väittää, ettet sinä olisi muka minun poikani ja ... mutta ne asiat sinä opit paremmin ymmärtämään, jahka olet koulun käynyt.»

Hän tyhjensi haarikan pohjaan, pääsi äskeiselle tolalle ja jatkoi Kerttuliin kääntyen:

»Sinä pelkäät siis sen estävän Anttia papiksi pääsemästä? *O sancta simplicitas!* Ei sitä toki auta täällä maailmassa niin vähään kompastua. Mikäs nyt on sen yksinkertaisempaa kuin että minä kirjotan esimerkiksi tällaisen todistuksen: Andreas Pietarinpoika — siinähän ei muutoin ole yhtään valetta, sillä minun isäni oli Pietari ja minun poikanani on Antti hänenkin poikansa. Siis Andreas Pietarinpoika, varakkaan ja hyvämaineisen talonpojan poika Jämsän pitäjästä — siinäkään ei juuri oikeastaan ole valetta, sillä olenhan minä papinvirkani ohella tavallaan myöskin talon-

poika, koska minä itse viljelen maatani ja koska minulla pappilan lisäksi on omakin, ruunulle veroa maksava talo. Sellaisella todistuksella varustettua miestä ei itse Rooman ukkokaan voisi estää papiksi pääsemästä.»

»Mutta entäpä saavat piispan herrat Turussa tietää asian?» epäili Kerttuli.

»Mitäs vielä! Kukas täältä Jämsästä asti nyt lähtisi sellaisia juoruja kulettamaan? Ja jos saisivatkin, niin luuletko sinä, etteivät arvon isät Turussa ole jo ennen oppineet tällaisia asioita sormien läpi katsomaan, tai muuten niitä parhain päin kääntämään. Niinkuin esimerkiksi sitä Scheelin peukalojuttuakin.»

»Mikä peukalojuttu se oli?» uteli Kerttuli.

»Olipahan vain semmoinen pikkuinen juttu, jossa täytyi aivan samoin kuin tässäkin kiertää hiukan kanoonista lakia, noin sen verran vain, että päästiin kunnialla eteenpäin. Se tapahtui minun ensimäisenä teinivuotenani. Mestari Paavali Scheel, sama, josta sitten tuli tuomiorovasti, oli silloin Maunu-piispalla sihteerinä. He olivat yhdessä vieneet piispan sotajoukon Viipurin avuksi, jota venäläinen silloin piiritti. Kun he sieltä palaavat laivalla ja pimeänä elokuun yönä lähestyvät Kuusiston rantaa, päättävät he pamauttaa muutamia laukauksia, että linnassa heräisivät ja sytyttäisivät tulet.

No, annahan olla, herra Paavali on hyvällä tuulella, lieneekö sitten ottanut yökylmäänsä jotakin lämmikettä, summa vain se, että hän sieppaa käsiinsä yhden bombardarämän, kaataa hoilauttaa siihen ruutia, työntää kivenmukuran suusta sisään ja asettaa sitten palavan taulankappaleen sankkireikään. Bombarda räjähtää tuhannen kappaleiksi ja samalla menee mieheltä vasemman käden peukalo sen tien. Ihan juuriaan myöten, niin että suonen tyngät vain jäivät kämmensyrjästä näkyviin.»

»Hyvänen aika!» pääsi Kerttulilta, joka oli jännittyneenä kuunnellut kertomusta ja kokonaan unhottanut asian alun. Mutta isä Mikkeli piti siitä kiinni ja jatkoi:

»Maltahan nyt! Paavali-herralta oli siis toinen peukalo pois ja jos kanoonista lakia olisi nyt oikein puustavilleen seurattu, niin hänen papillinen uransa olisi ollut kerrassaan: stop! Sillä laki sanoo, että joka on *defectus integritatis corporis* — se on: viallinen ruumiiltaan, niin sellaista älköön vihittäkö papiksi älköönkä sellaisen sallittako papillisia tehtäviä toimittaa. Tosin siinä nyt ei oteta lukuun sellaisia kuin teerenpisamat, syylät ja sen semmoiset, vaan esimerkiksi sormen puuttuminen on jo täysi este. Taikka oikeastaan ei jokaista sormeakaan laissa mainita, vaan ainoastaan peukalo ja

etusormi. Ja Scheeliltä puuttui nyt toinen peukalo. Siis jos laki olisi pantu voimaan, niin mies ei ikänä enää olisi saanut messukasukkaa päälleen pukea eikä kirkon kymmenyksiä kantaa.»

»Ja kuitenkin pääsi tuomiorovastiksi», puhkesi Kerttuli niin iloisesti kuin olisi hän oman Antti-poikansa jo nähnyt samalla arvolla varustetuksi.

»Ja piispaksikin olisi päässyt, jollei olisi ennen aikojaan kuollut. Ei siinä sen kummempia mutkia ollut kuin että piispa lähetti Roomaan pitkän kirjeen ja kovasti heliseviä mukaan — kokonaista sata florinia, sanottiin, ja pyhä isä — kukas se nyt silloin paavina olikaan, kas kun en muista, enkä taida nykyistäkään muistaa . . .»

»Paulus kolmas!» pisti Antti kirkkaalla äänellä.

»Kas, ihanhan sinä, puer, olet jo valmis pappi. Niin juuri, Paulus kolmas . . . tai oikeammin Kustaa Eerikinpoika Waasa, Jumalan armosta Ruotsin ja Suomen kuningas, sillä vähänpä täällä taitaa olla enää Rooman ukolla sanomista . . . Ahaa, nyt muistan sen silloisenkin, Aleksanteri kuudes. Kuuluu olleen erinomaisen rahan-ymmärtävä mies, ja kukapa meistä ei sitä olisi. No niin, mikäli Maunu-piispan kirje ei hänen sydämeensä koskenut,

sikäli koskivat siihen ne sata florinia, ja summa summarum oli se, että herra Paavali sai paavillisen dispensation — se on oikeuden yksipeukaloisenakin jatkaa papillista virkaansa.»

»Niin, kyllähän sitä rikkaiden ja isoisten kelpaa», huokasi Kerttuli.

»Minkä isoiset edellä, sen pienemmäiset perässä. Vaikka enhän tässä minäkään niitä maan kaikista vähimpiä ole. Ja jollei tämä vielä tarpeeksi vahvistanut sinun uskoasi Antin papilliseen tulevaisuuteen, niin minä heitän eteesi toisenkin esimerkin, joka tässä asiassa iskee ihan naulan päähän. Oletko sinä, muoriseni, koskaan kuullut Maunu Tavastista, joka meillä oli piispana noin satakunta vuotta sitten? No, hänkin oli nuoruudessaan maistellut rakkauden kielletystä puusta, sillä ei se hänkään tuohesta ollut, niin hurskas ja kuuluisa mies kuin hän muutoin olikin. Ja niinpä hänelläkin oli poika aivankuin meillä tässä. Eikä hän poikaansa mieronselkään heittänyt, paremmin kuin minäkään aion sitä tehdä. Hän kustansi hänet kouluun, vieläpä ulkomaille yliopistoonkin, ja loppujen lopuksi tuli pojasta piispa isänsä jälkeen. Vaikka Maunu-Piispa siis täten piti mitä armainta huolta pojastaan, ei hän julkisesti kuitenkaan pitänyt häntä omana poikanaan, vaan sisarensa poikana,

ja itse oli hän olevinaan hänen enonsa, he, he. Vaan kaikkihan sen Turussa tiesivät, miten asia oikeastaan on, ja vaikkapa hyvinkin lienevät sen ylempänäkin tienneet, mutta sitä katsottiin noin vain.»

Hän haarotti sormensa ja tirkisti niiden läpi Kerttuliin.

»Kumpahan tuosta nyt jotakin tulisi!» sanoi Kerttuli ja hyvän mielensä osotteeksi yritti hän uudelleen täyttämään isä Mikkelin olut-haarikkaa. Mutta hänen ihmeekseen sanoikin tämä:

»No, annahan olla ja pistä illallista, hiukaavan tässä tuntuu.»

Sitten kouri hän taas Antin tukkaa ja puheli tälle:

»Mutta kuinkahan sinä, varpusen poika, siellä Turussa oikein nahkasi pärjäät. Ei siellä olekaan äidin voileivät ja rieskamaito tarjolla. Monta nälkää siellä isäkin aikanaan sai nähdä, ja patukkaan, patukkaan pitää selkänahan tottua.»

»Annetaanko siellä selkään, vaikka on siivolla ja osaa hyvin kaikki luvut?» kysyi Antti.

»Kaikille siellä, poikaseni, annetaan patukkaa, sillä kuinkas sitä ilman mieheksi karkenisi. Siivot ja ahkerat saavat vähemmän selkäänsä opettajilta, mutta sen sijaan enemmän tove-

reiltaan. Ei siellä lampaanmieli auta, vaan karski meno täytyy ottaa päälleen. Kuinkas se Turun teinien vanha laulu alkoikaan?»

Hän hieroi kaljua päälakeaan ja muisteli silmät ummessa. Vihdoin löysi hän sen ja alkoi käheällä äänellä laulaa:

»*Felix ludus,*
in quo nudus
scolaris verberibus
non succumbit
nec decumbit
magistri livoribus.»

(Opin sauna autuas aina,
Koska vitsoill' vihdoillan;
ei saerasta siit saunasta
kuin kylmält kylvötellään.)

Kolmannen ja kuudennen säkeen lauloi hän venytetyllä ja haikealla messuäänellä, mutta toiset lyhemmät nopeasti lurittamalla ja sivuuttaessaan sanat »non succumbit nec decumbit» heilutti hän poljennon tahtiin päätään, ottaen samalla niin hullunkurisen ilmeen, että Antti purskahti nauruun. Mutta laulu toi isä Mikkelin mieleen elävinä vanhat teiniseikkailut, hänen silmänsä kostuivat muistel-

lessaan kaikkia sekä iloisia että synkeitä kokemuksiaan noina vallattomina vuosina ja hellästi puheli hän pojalleen:

»Mutta hätäkös sinun on koulua käydessä, kun isällä on aitat provjänttiä täynnä. Toista oli minun, joka sain itse ympäri maakuntaa ylläpitoni kerätä ja sittenkin joka toinen päivä nälkää nähdä. Mutta iloinen mieli ja karski luonto minulla aina sentään säilyi.»

Isän ja pojan jutellessa tulevasta Turun retkestä sekä äidin laittaessa illallista, olivat kuratuksen nuoremmat lapset, kaksi nykerönenäistä tytön hälläkkää, tulleet tupaan. Uteliaina lähenivät he veljeään ja vanhempi kysyi:

»Menetkö sinä, Antti, Turkuun?»

»Menenpä tietenkin!» vastasi Antti jalkojaan heilutellen.

Sisarista näytti hän äkkiä kasvaneen ja miehistyneen. Arastellen tiedusteli vanhempi:

»Tuletko sinä sitten enää ollenkaan kotiin?»

Antti katsahti isäänsä ja tämä vastasi hänen puolestaan:

»Tulee Antti kotiin sitten ensi kesänä ja silloin hän puhuu latinaa isän kanssa niin että paukkuu. Mutta varokaahan silloin, te tuhkapöperöt, ettei suunne repeä ristiin kuten jäniksellä!»

Anttia nauratti ja hän veti syvään henkeään.

Mutta isompi tytöistä tinki häneltä:

»Tuotkos sitten minulle . . . niin mitähän sinä toisitkaan?»

Tytöt katsoivat toisiinsa ja nauraa kihersivät.

»Lasiset kaulahelmet, semmoiset kuin, kuin. . »

»Ja minulle saksan pähkinöitä, semmoisia kuin se Viipurin saksa talvella antoi», ehätti nuorempi sisko.

»Saattaapa noita tuoda», lupasi Antti.

* * *

Heti joulun jälkeen matkasivat sitten isä Mikkeli ja Antti Turkuun, jossa viimemainittu pääsi oppilaaksi katedraalikoulun alimmalle osastolle. Jätämme hänet nyt sinne taivaltamaan triviumin ja quadriviumin ohdakkeista polkua ja siirrymme heti nelisen vuotta ajassa eteenpäin, jolloin tapaamme nuo Jämsän kirkkopihassa tuttavuutta rakentaneet poikaset nuorukaisiksi varttuneina ja kokonaan toisissa oloissa.

III

LUOSTARIKIRKON EDUSTALLA.

Oli puolenpäivän aika elokuun lopulla. Keskitaivas oli selkeä ja kuulas ja ainoastaan läntiselle ranteelle oli ryhmittynyt toistensa nojalle hallavia, totisia pilvenlonkareita, jotka näyttivät mahtavalta, lumipeitteiseltä vuoristolta kaukana Luonnonmaan takana. Merenpinta oli tyyni ja peilikirkas niin kauas kuin silmä kantoi Lemunselälle. Jakoluoto, Kailonsaari, Pöllönkloppi ja muut lukuisat pikkuluodot, joita luonto niin anteliaasti on sirotellut Ailostenniemen ympärille, näyttivät kaksipuolisina keinuvan kahden vastakkaisen taivaan keskivälillä. Ja jaala, joka oli kiinnitetty Tuulensuulahden rantaan, ihan munkkiluostarin alla olevaan laivasiltaan, kuvastui sekin kahtena, joista toinen oli ylösalaisin vedenpinnan alla. Ilma oli niin kantava, että Kultarannalta salmentakaa kuului leikkiväin lasten ääniä.

Kirkon itäisen päädyn edustalle, josta kaupunkilaiset ja muut luostariin kuulumattomat saivat käydä jumalanpalvelukseen ja jossa oli luostarin kapea hautausmaa, oli kokoontunut joukko eri-ikäistä kansaa. Ne olivat pienen luostarikaupungin porvareita, vähävaraisia käsityöläisiä ja kalastajia sekä heidän vaimojaan ja jälkeläisiään. Joukossa näkyi pari turkulaista merimiestäkin, jotka aamupäivän olivat ryypiskelleet kaupungin krouvissa ja latelivat nyt rauhallisille porvareille kaikenlaisia päättömiä juttuja.

»Häpeä, senkin retkale!» sanoi suulaammalle merimiehelle muuan iäkäs muori, joka nojasi hautausmaan aitaan ja kutoi sukkaa.

»Mitä häpeämistä siinä on, ihan tosi juttu, vaikka mennään itse appetissalta kysymään», vällötteli merimies. »Lapsenkin oli tyttö saanut veljelleen ja se kuului olleen jo iso poika, kun piispa tuli Simoon ja sai papilta kuulla asian. Teilipuuhun olisivat kumpikin päässeet, niin sisar kuin velikin, ellei äiti olisi tullut väliin ja luvannut hyvittäjäisiä piispalle.»

»Kuinkahan kauan siitä mahtaa olla?» kysyi muuan kalastajan renki, joka mielenkiinnolla oli seurannut merimiehen jutustelua.

»Tavastin aikana se on tapahtunut, miten kauvan tuosta sitten lie», vastasi merimies.

»Kolmen vuoden päästä tulee sata vuotta Maunu-piispan kuolemasta», ilmotti eräs vanhempi porvari tyynellä ylemmyydellä sekä sellaisella äänensävyllä, josta kaikkien piti ymmärtää, ettei hän sen enempää halunnut mokomaan keskusteluun sekaantua.

»Ja joka vuosi ovat siitä talosta saaneet luostarille maksaa puoli tynnyriä suolattua lohta?» sanoi äskeinen kalastajanrenki yhä suuremmalla mielenkiinnolla.

»Nii-in», vakuutti merimies, »siis kaikkiaan viisikymmentä tynnyriä tähän asti. Niin että kalliiksi se lysti tulee niin läheisen sukulaisen kanssa.»

Hän iski silmää rengille ja remahti sitten nauruun.

»Retkale!» toisti äskeinen muori mahdollisimman halveksivalla äänellä.

Merimiehet olivat sen aluksen miehistöä, joka oli luostarin laivasiltaan kiinnitetty. Se oli eilen palannut Pohjanmaalta, josta se oli kulettanut luostarin sikäläiset kala- ja voisaatavat. Simossa oli merimies kuullut eräästä sikäläisestä talosta luostarille tulevan lohitynnyrin historian, jota hän nyt humalaisen itsepäisyydellä oli selittää vatvonut.

»Kyllä siellä vielä lohi poikineen tarvitaankin,

kun sinne yhä menee uusia asukkaitakin», sanoi kalastajanrenki.

»Tarvitaan, ja tarvitaan siellä muitakin», vahvisti merimies, iskien kaksimielisesti silmää.

Estääkseen häntä jatkamasta tarttui nyt asiaan se porvari, joka oli määritellyt ajan Maunu Tavastin kuolemasta, ja sanoi arvokkaasti rykäisten:

»Lieneeköhän tämä nunnaksi vihittävä niitä samoja Sakkoja Turusta, joita luostarissa on ennenkin ollut?»

»Se on Sakon Greeta-muorin tytär, kyllä minä äidin tunnen, vaikken tytön lähelle ole koskaan päässytkään», tuppausi merimies mukaan.

Mutta kysyjä ei ollut häntä kuulevinaan, vaan jatkoi toisiin kääntyneenä tyynesti:

»Poikasena ollessani kuoli luostarissa Marketta Sakko niminen nunna ja sanoivat hänen äitinsäkin aiemmin kuolleen luostariin.»

»Tämä Kaarina Sakko on juuri samaa sukua, Marketan veljen pojanpojan tytär. Luostarilla on Marketan jälkeen puolet Sakon talosta Turussa, ja nyt kuuluu tämän Kaarinan äiti luvanneen kuolemansa jälkeen luostarille toisenkin puolen talosta tyttärensä provjäntiksi.»

Tämän sanoi noin kuusikymmenvuotias, laiha ja vilkasliikkeinen porvari, joka oli vasta

saapunut paikalle ja ehti parahiksi selvittelemään nunnaksi vihittävän sukujuuria. Hän oli hansikkaan tekijä Olavi Pietarinpoika, jokapäiväisessä puheessa tunnettu nimellä Säämiskän Uolevi. Hänen isänsä oli nimittäin jo aikoinaan valmistanut säämiskähansikkaita, jonka ammatin poikakin oli perinyt, ja heidän taloaan oli siitä syystä ruvettu nimittämään Säämiskäksi.

Uolevi oli hiukan omituinen mies, joka helposti antoi irvihampaille aihetta pitämään iloa hänen kustannuksellaan. Varsinkin seuraava seikka oli hänet tehnyt kuuluisaksi.

Vähän päälle parinkymmenen vuoden vanhana oli hän saanut periä isänsä talon ja ammatin. Samoihin aikoihin oli hän tullut tutuksi itseään hiukan vanhemman luostariveljen, Matias Olavinpojan kanssa. Tämä oli suuri haaveilija, joka piankin täytti lapsekkaan ystävänsä mielen pyhimystarinoilla ja ihmeellisillä kertomuksilla. Heissä oli herännyt vähitellen vastustamaton halu päästä näkemään niitä paikkoja, joissa apostolit ja muut pyhät miehet olivat eläneet ja toimineet. Uolevi oli vuokrannut talonsa pois, ottanut kaikki isänsä säästöt matkarahoiksi ja niin he olivat yhtäkkiä pienen luostarikaupungin suureksi hämmästykseksi lähteneet pitkälle matkalle pyhiin maihin.

Puolen kolmatta vuoden perästä he olivat ilmestyneet takaisin Naantaliin eheinä ja terveinä, mutta paljon kokeneina miehinä. Uolevi, joka heti kotiin tultuaan rupesi jatkamaan entistä ammattiaan, oli nyt kaupungin huomattavin mies, jota kaikki tahtoivat päästä puhuttelemaan. Mutta kohta kotiintulonsa jälkeen oli Uolevi tullut toisellakin, mutta paljon vähemmän mairittelevalla tavalla kuuluisaksi.

Etelämaiden keikareilla oli niihin aikoihin käytännössä omituiset ja hullunkuriset puujalkakengät. Ne olivat loppukeskiajan nopeassa muotivaihtelussa tulleet käytäntöön yhtä hullunkuristen kärsäkenkien sekä niitä seuranneiden tasakärkisten latuskakenkien jälkeen. Niillä saattoi jatkaa pituuttaan kokonaisen kyynärän, sillä nykyaikaisen tohvelin muotoinen kenkä oli niissä kiinnitetty kahden, kolmen, jopa neljänkin korttelin korkuiseen, hieman tiimalasia muistuttavaan jalustaan. Pohjoismaissa ei tästä muodista tietty enempää kuin mitä jotkut merimiehet olivat siitä liiotellen ja siis epäuskottavasti jutelleet.

Kaikkialla Italian huomattavimmissa kaupungeissa olivat pyhiinvaeltajamme nähneet noilla omituisilla puujalkakengillä kukkoilevia miehiä ja naisia. Varsinkin Roomassa oli Uolevi kauan silmillään seurannut erästä hyvin puettua

teikkaria, joka kyynärän korkuisilla kengillään oli astellut uljaasti kuin kukko. Silloin nuo laitokset olivat yhtäkkiä alkaneet miellyttää Uolevia. Ja Naantaliin tultuaan oli hän päättänyt lisätä kuuluisuuttaan istuttamalla kotoiseen maaperään tämän Suomessa ja Ruotsissa vallan tuntemattoman kenkämuodin.

Kenenkään tietämättä oli hän sitten kotonaan suurella huolella valmistanut sellaiset kengät ja niin ilmestynyt eräänä päivänä kyynärää pitempänä kaupungin ainoalle varsinaiselle kadulle. Se oli herättänyt tavatonta huomiota. Hänen ympärilleen oli heti kerääntynyt joukko lapsia, jotka ilosta pakahtumaisillaan olivat huutaneet: »Hoi, tulkaa katsomaan Säämiskän Uolevia! Uolevi on ruvennut kyöpeliksi!» Ja kaikista porteista oli kadulle purkaantunut nauravia kaupunkilaisia. Mutta juhlallisesti oli Uolevi astellut luostaria kohti, sillä hän oli tässä uudessa asussaan päättänyt mennä tervehtimään ystäväänsä Matiasta. Vaan luostarin portinvartia olikin, nähdessään Uolevin tavattoman asun sekä meluavan lapsijoukon hänen kintereillään, lyönyt portin hänen nenänsä edessä vihaisesti kiinni. Silloin oli Uolevi suuttunut lapsiin ja heitä edellään ajaen oli hän palannut kaupunkiin. Kun hän oli yrittänyt potkasemaan pahinta vekaraa, oli hän

kaatunut keskelle katua ja, yritettyään vallattoman naurun kaikuessa turhaan päästä ylös, riisunut siinä nuo kovanonnen kengät jaloistaan sekä kantanut ne käsissään kotiin. Sen koommin ei niitä ollut kukaan nähnyt, mutta vuosikausiksi oli siitä kaupunkilaisille riittänyt pilanaihetta ja vielä nytkin saattoivat koiranleuat sen toisinaan vetää esiin.

Mutta oli toinenkin seikka, mikä usein sai irvihampaat Uolevin kimppuun. Hän oli ollut jo varma vanhapoika, kun hän yhtäkkiä oli nainut erään raumalaisen tytön, tai oikeammin: tuo Raumalta Naantaliin muuttanu ttyttö, vant tera ja kovakourainen nainen, oli valinnut Uolevin mieheksеen. Kaupunkilaiset huomasivat kyllä pian, että Uolevi oli joutunut kokonaan naisvaltikan alle, mutta siitä oli hänelle pelkkää siunausta. Hänen varallisuutensa alkoi kasvaa, sillä Uolevin täytyi kisällineen tehdä nyt ahkerasti työtä eikä hän iltasin saanut kovin usein ja kovin pitkään istua krouvissa oluthaarikan ääressä. Moniaan kerran oli nimittäin sattunut, että Uolevin istuessa krouvinpöydässä ja parhaillaan rentoillessa monivaiheisen matkansa kokemuksilla, oli hän kahden turpean naiskäden nostamana kohonnut paikaltaan ja lennähtänyt ovesta ulos. Tämä oli Uoleville

paljon arempi asia kuin nuo jo puoleksi unohtuneet puujalkakengät.

Mutta kahdella seikalla saattoi hän kuitenkin aina pitää arvoaan yllä. Ensinnäkään ei kukaan kyennyt tekemään tyhjäksi sitä, että Uolevi oli nähnyt paljon maailmaa ja oli sen vuoksi kaupungin tietorikkain mies. Vaikkei hän osannutkaan mitään vierasta kieltä, oli hänen muistiinsa matkoilla sentään jäänyt yksi ja toinen saksan, italian, jopa latinankielinenkin sana tai kokonainen lauseparsi ja hätätilassa kykeni hän yksistään niilläkin nolaamaan tunkeilevimmat irvihampaat. Toiseksi hän oli kaupungin ehdottomasti pätevin luostarin asiain tuntija ja tuoreimpain uutisten tietäjä. Hänen ystävänsä Matias Olavinpoika eli vielä luostarissa ja Uolevi kävi ahkerasti hänen luonaan sekä joutui siten tekemisiin muidenkin munkkien kanssa. Siten pysyi hän aina viimeisinten luostaria koskevain tietojen tasalla. Kaupunkilaiset pitivät luostaristaan, ei niinkään paljon uskonnollisista kuin taloudellisista syistä, sillä olihan luostari tuon pienen kaupungin äiti ja elonantaja. Sen mukana oli kaupunki kohonnut ja sen mukana se tulisi myöskin kuihtumaan. Tämän tajusivat porvarit kyllä hyvin ja sentähden he aina mielenkiinnolla seurasivat luostarin asioita. Ja tässä

suhteessa saivat he aina kääntyä Uolevin puoleen.

Kun Uolevi oli antanut asialliset tiedot tänään nunnaksi vihittävästä tytöstä, oli hän heti päässyt luostarikirkon edustalle kokoontuneen väkijoukon keskukseksi, ja kaikki suhtautuivat häneen nyt vakavalla huomaavaisuudella.

»Tokkohan siinä perää onkaan, että kuningas olisi muka kieltänyt uusia jäseniä luostariin ottamasta, koskapa sinne vielä pääsee nunnaksi», arveli se vanhempi porvari, joka oli keskeyttänyt merimiehen lavertelut.

»Ei mitään perää», vahvisti Uolevi, »kuningas on luvannut Naantalin luostarin olla ennallaan, mutta muille luostareille hänellä ei ole hyvä silmä.»

»Tietääpäs sen», huokasi sukkaa kutova muori. »Oletko sinä Lipiltä sen kuullut vai?»

»Lipiltä!» kertasi Uolevi halveksivasti ja venyttäen, »L i p p i se on, F r a F i l i p p o L i p p i!»

Viimeiset sanat sanoi Uolevi äkäisesti ja kovasti. Se oli yksi hänen vieraita valttilauselmiaan ja sen historia oli seuraava. Hänen tultuaan veli Matiaksen kanssa Italiaan, olivat heidän siellä ja täällä näkemänsä, pyhimyksiä ja heidän elämäänsä esittävät maala-

ukset vallanneet kokonaan Matiaksen. Kaikista enimmän oli hän ihastunut Filippo Lippin maalauksiin, joita he olivat nähneet pienessä Praton kaupungissa ja jotka esittivät kohtauksia Johannes-kastajan ja Stefanus-marttyyrin elämästä. Päiväkaudeksi oli hän unohtunut näitä tauluja katsomaan, purkaen tuon tuostakin ihastustaan ikävystyneelle matkatoverilleen. Ja koko matkan ajan oli Matias sen jälkeen puhennut tuon tuostakin puhumaan Fra Filippo Lippistä, niin että tuo nimi oli lopulta ikipäiviksi syöpynyt Uolevin muistiin. Leikillään oli hän alkanut toveriaan kutsua sillä nimellä, mutta se oli vähitellen vakiintunut hänellä tavaksi ja siirtynyt sitten muillekin kaupunkilaisille. Aivan vakavassa mielessä kutsuttiin Matiasta, suomeksi vääntäen, Lipiksi, ja kaupungin nuorin sukupolvi tuskin tiesikään hänen oikeata nimeään. Muutoin oli veli Matias, kuten vasta saamme nähdä, kiintynyt siinä määrin jaloon maalaustaiteeseen, että hänen ainoana pyrkimyksenään sitten matkalta paluun oli ollut harjaantua itsekin maalariksi ja saada munkkikonventille muistoksi itsestään jättää pyhää Birgittaa esittävä taulu.

»Lippi tai Lappi!» sanoi muori närkästyneesti, mutta häneltäkö sinä sitä kuulit?»

»Konfessori sitä minulle kertoi», vastasi Uolevi lyhyesti.

»No mitäs muuta hän tiesi?» kysyi muori, jonka närkästys äkkiä vaihtui uteliaisuudeksi. »Eikö hän maininnut mitään sisar Ursulasta? Hän kuuluu taas niskotelleen abbedissaa vastaan ja kun abbedissa oli määrännyt hänet kahdeksi päivää vedelle ja leivälle, oli hän uhannut lähteä luostarista ja mennä naimisiin.»

»Ei siitä mitään tule!» sanoi Uolevi äkäisesti, sillä itse asiassa ei hän ollut tästä seikasta kuullut mitään ja se rupesi häntä kovin harmittamaan.

Pom! Pom! Pom! kuului samalla kellokastarista, joka seisoi munkkien esipihassa kirkon eteläpuolella. Avonaisesta luukusta näkyi soittaja, eräs luostarin maallikkoveljistä, sekä kolme toinen toistaan suurempaa kelloa pylvästensä välissä. Soittaja seisoi keskimmäisen alla, lyöden kielellä laitaan yhdeksän kertaa, mutta pitäen pienen väliajan joka kolmannen lyönnin jälkeen. Se oli niiden vasaranlyöntien lukumäärä, joilla Vapahtaja kiinnitettiin ristinpuuhun. Muori, Uolevi ja vanha porvari tekivät ristinmerkin, mutta nuoremmat katsoivat vain jalkoihinsa ja merimies virnisteli.

Kun läppäys oli vaiennut, alkoi pienin kelloista nopeasti heilua patsastensa välissä

ja ulos kajahti kimeä: ping-pang! ping-pang! ping-pang! Samalla ilmestyi patsasten väliin toinenkin maallikkoveli, joka tarttui isoimman kellon mursunnahkaiseen siimaan ja alkoi siitä hartiavoimin tempoa. Raskaasti heilahteli kello ja vasta moniaan hetken päästä kumahti sen malmirinnasta valtava: pom-m-m!

»Ähäh, saipas Iso-Briitakin äänensä esille!» sanoi iloisesti kalastajanrenki, joka jännityksellä oli seurannut kellon heilahtelua.

»Nyt tulee!» sanoi samassa joku hätäisesti, ja kaikki kääntyivät katsomaan Piispanniemelle päin. Siellä, vastapäätä luostaria Tuulensuun poukaman toisella puolen näkyi korkean kivikellarin päällä se pienoinen rakennus, jossa Maunu Tavast oli viimeiset elinvuotensa viettänyt. Se oli siitä myöten ollut piispojen omaisuutta, jossa nämä tarkastusmatkoillaan majailivat. Talon vanhan hoitajattaren luona tiedettiin nuoren nunnankokelaan majailleen vihkimistä odottaessaan.

Heti läppäyksen aikana oli tämä astunut ulos talosta ja lähtenyt kävelemään poukaman ympäri luostarille johtavaa polkua. Kun yhteensoitto vaikeni, kiersi hän juuri poukaman päitse ja läheni väkijoukkoa, joka kiinnitti häneen uteliaat katseensa.

Hän saapui avopäin ja avojaloin, kuten luostarisäännöt määräsivät vihkimistilaisuuteen tulevalle noviisille. Muutoin hänellä oli yllään tavallinen porvarisneidon puku. Ihomyötäisen röijyn kiinnitti vyötäröiltä hopeasolkinen vyö, jonka alta hame riippui vapaina laskoksina. Hänen solakan, neitseellisesti kiinteän vartalonsa ääriviivat näkyivät selvästi, kun hän lyhyin, kiirehtivin askelin läheni pitkin polkua. Mutta sikäli kuin hän läheni uteliasta väkijoukkoa, hidastutti hän askeliaan ja painoi päänsä alas. Hänen kävellessään kaupunkilaisjoukon ohi näkyivät syrjästä hänen hiukan kaareva, hyvin muodostunut nenänsä ja pyöreä leukansa, jotka yhdessä hänen täyden, valkoisen kaulansa kanssa paljastivat hänen kasvoissaan ja koko olennossaan jotakin pyöreää, lujaa ja terveesti aistillista.

Hän punastui punastumistaan ja äkkiä kohotti hän päänsä ja hänen suuret, siniset silmänsä heittivät vihasta leimahtavan katseen äännetönnä töllöttävään joukkoon. Sitten jatkoi hän kiiruusti matkaansa ja pysähtyi kirkon porrasten eteen, johon hän jäi seisomaan selin kaupunkilaisiin.

»Oih, sitä katsetta, ihan kuumaksi pani miehen!» sanoi merimies puoliääneen. »Tuommoi-

nen tyttöhän nyt saisi vaikka itse Kankaisten nuoren junkkerin, ja luostariin vain menee!»

»Ei se mikään rumien pakopaikka olekaan, on sinne moni kauno ennenkin mennyt ja hunnun päähänsä ottanut», sanoi Uolevi närkästyneesti.

»Kaunis oli Elinakin, joka viimeksi kolme vuotta sitten nunnaksi vihittiin, nuori ja kaunis», vahvisti muori, joka oli laskenut sukankutimensa alas ja tarkasteli tyttöä.

Tämä oli painanut päänsä jälleen alas ja näytti varpaallaan kaivavan hiekkaa jaloissaan. Röijyn nelikulmaisesta, avarasta pääntiestä näkyi hänen puhdas, valkoinen kaulansa ja osa pyöreitä olkapäitä. Ruskean tukan suojasta kuumottivat punaisina pienet korvat.

Äkkiä narahti kirkon raskas, lukuisilla rautaleikkauksilla ja naulakuvioilla koristettu ovi, joka näkyi romaanilaistyylisen, vihreästä vuolukivestä veistetyn porttaalin perällä. Se työntyi selkosen selälleen ja hämärässä oviaukossa näkyi piispa Martti Skytte täydessä ylimmäispapillisessa ornaatissaan. Tuo kahdeksakymmenvuotias hinterä vanhus aivankuin hukkui avaran, maata laahaavan ja kärpännahoilla reunustetun, tulipunaisen piispanmanttelinsa poimuihin. Raskas hiippa painoi hänen päänsä kumaraan ja lumivalkoisina haituvina näkyivät

sen alta hänen harvenneet hiuksensa. Päivänsäteet alkoivat leikkiä hänen hiippansa ja piispansauvansa kultauksissa, rinnalla riippuvassa ristissä ja manttelin hopeaompeleissa, kun hän porttaalin läpi astui kirkon ulkoportaille. Hänen takanaan näkyi kaksi hänen seurueeseensa kuuluvaa kaniikkia, luostarin kenraalikonfessori sekä yksi pappisveli, kaikki täydessä messupuvussa. Munkki kantoi punaista lippua, jonka toisella puolen oli ristiinnaulitun, toisella neitsyt Maarian kuva.

Hitaasti laskeutui piispa portaita alas ja joka astimen kohdalla vilahtivat vuorotellen manttelin alta hänen punaiset, pehmeät kartuaanikenkänsä. Hiljaa kolahteli sauva porraskiviin. Kirkkaat, siniset ja lapsenomaiset silmänsä kiinnitti hän lempeällä tarkkaavaisuudella noviisiin, joka seisoi katse maahan luotuna ja kiivasti hengittäen.

Kun piispa pysähtyi hänen eteensä, laskeutui noviisi polvilleen ja hänen paljaat jalkansa katosivat hameen poimuihin.

»Isän Jumalan, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, amen! Mitä tahdot sinä, tyttäreni?» kysyi piispa.

Hiljaisena kuiskauksena kuului noviisin vastaus:

»Tahdon päästä Kristuksen morsiameksi ja Pyhän Birgittan sisarkunnan jäseneksi, palvellakseni Jumalaa köyhyydessä, nöyryydessä ja siveydessä aina kuolemaani saakka.»

»Nouse siis ja käy sisälle Herran temppeliin, tullaksesi vihityksi Kristuksen morsiameksi!»

Piispa ojensi hänelle kätensä, nosti hänet seisomaan ja alkoi taluttaa ylös portaita. Munkki kantoi lippua heidän edellään, kaniikit ja kenraalikonfessori järjestyivät heidän jälkeensä.

Vielä kerran, heidän kulkiessaan porttaalin läpi, suutelivat auringonsäteet noviisin ruskeita kiharoita ja valkoista kaulaa. Sitten katosi hän loistavapukuisine saattajineen kirkonhämärään ja ovi sulkeutui.

»Sinne se nyt meni!» sanoi merimies ja lyöden kätensä toverinsa kaulaan jatkoi hän: »Mutta me mennään krouviin ja otetaan kaunisten nunnain ja hyvän purjetuulen malja.»

Kaulatusten lähtivät he sitten mennä retuamaan kaupunkiin, laulaen mennessään haikealla äänellä:

»Seljällä tuulet puhaltaa
ja viuurit purjetta pieksää,
vaan rannalla tytöt vetistää
ja poikia kotiin vuottaa.»

»Kaikenlaisia tänne kulkeupikin!» sanoi Uolevi syvästi paheksuvalla äänellä.

»Sanos muuta!» virkahti siihen muori ja kaikki he lähtivät astelemaan kaupunkia kohti, jonka matalat turve- ja malkakattoiset tuvat, aitat, saunat, navetat ja pienet laskupuodit näkyivät sekavana ja harmaana rykelmänä Tuulensuulahden ja Kuparimäen välillä.

IV

KIRKOSSA.

Munkit seisoivat kahdessa rivissä kirkon eteläisessä laivassa. Heitä vastapäätä, pohjoisessa laivassa, olivat nunnat, muodostaen pitkin seinustaa kolme tiheätä riviä. He seisoivat liikkumattomina kuin harmaat kuvapatsaat. Hämärässä kirkossa näkyivät heidän kasvonsa tiukkaan kiedotun hunnun keskeltä ainoastaan epäselvinä täplinä.

Täysilukuiseen birgittalaisluostariin tuli kuulua kuusikymmentä nunnaa ja abbedissa sekä viisikolmatta munkkia. Viimemainittuja tuli olla kolmetoista pappisveljeä, neljä diakoonia ja kahdeksan maallikkoveljeä. Mutta käynnissä oleva uskonpuhdistusliike oli saanut aikaan melkoisia muutoksia Naantalinkin luostarissa, huolimatta siitä että vanha katolilaisuus siellä teki uudelle ajalle kaikista lujinta vastarintaa. Vesteråsin recessin nojalla olivat entisten nunnien ahnaat sukulaiset riistäneet

luostarilta melkoisen joukon sen maatiloja. Luostarin tulot olivat vähentynyt ja sen veljes- niinkuin sisarkonventtikin harventuneet. Ainoastaan pari sisarta oli kuluneina vuosina jättänyt luostarin ja mennyt naimisiin. Suuremman harvennuksen sen sijaan oli aiheuttanut se, että uusia sisaria ei enää tullut luostariin sikäli kuin vanhoja kuoli. Abbedissaa lukuunottamatta oli luostarissa nykyään enää kolmekymmentäviisi nunnaa.

Toista vuotta sitten oli kuollut iäkäs abbedissa Valpuri Torkilintytär. Hänen seuraajakseen luultiin yleisesti tulevan Birgitta Kurjen, joka oli yli viidenkymmenen vuotias nainen ja ollut luostarissa jo lähemmäs kolmekymmentä vuotta. Kaikki sisaret pitivät hänestä hänen lempeän ja äidillisen mielenlaatunsa takia, jota paitsi hän oli nunnien joukossa suvultaan ylhäisin. Hänen isänsä oli Pohjanmaan ja Satakunnan laamanni, Knuutti Eerikinpoika Kurki, samalla kuin hän oli piispa Arvid Kurjen sisaren tytär sekä kuuluisan Klaus Kurjen tyttärentytär. Sitäpaitsi oli hän eläkkeekseen luostariin tuonut kaikista suurimmat myötäjäiset. Hänellä oli siis ollut kaikki edellytykset päästä abbedissaksi Valpuri Torkilintyttären jälkeen. Mutta vaali, jonka toimittivat munkki- ja nunnakonventti

yhteisesti ja jonka piispa vahvisti, olikin päättynyt niin, että abbedissaksi tuli Birgitta Fleming.

Hän oli hurjuudestaan kuuluisan Friskalan herran, Pietari Flemingin tytär. Suvultaan oli hän suunnilleen yhtä mahtava kuin Birgitta Kurkikin, sillä hänen isänsä oli valtaneuvosten Iivari ja Eerikki Flemingin orpana, mutta varallisuudeltaan ei hän vetänyt vertoja kilpailijattarelleen. Hänen velipuolensa oli ollut kymmenisen vuotta sitten kuollut tuomiorovasti Johannes Petri, jyrkkä katolilainen ja Pietari Särkilahden kiivas vastustaja.

Nykyään oli Birgitta Fleming neljänkymmenen vuotias ja luostarissa hän oli ollut kymmenen vuotta. Nuoruudessaan hän oli kerran rakastunut, mutta kun hänen rakkautensa esine, Särkilahden nuori Kustaa-herra, ei ollut häneen mitään huomiota pannut, oli hän katkerana vetäytynyt luostariin. Häneltä puuttui melkein tyyten kaikki naisellinen sulous. Hän oli kapealanteinen, vailla rintoja, suora, luiseva ja miehekäs. Kapeiden kasvojen keskeltä ulkoni terävähkö suora nenä, joka pitkin harjaansa hiukan punersi ja antoi yhdessä mustien kulmien, ohuiden, miltei värittömien huulten ja voimakkaan leuan kanssa hänen kasvoilleen kovan ja käskevän leiman. Hänessä oli jotakin

kylmää ja järkähtämätöntä ja sen vuoksi kaikki sisaret häntä pelkäsivät. Luostariin tultuaan oli hänen ainaisena päämääränään ollut päästä Valpuri Torkilintyttären seuraajaksi. Ja hän oli osannut laittaa asiat niin, että hän oli tullut valituksi, vaikka tuskin kukaan luostarin jäsenistä oli sitä oikeastaan tahtonut. Vanhempi ja ansiokkaampi Birgitta Kurki sai tyytyä olemaan priorissana, joka ei ollut muuta kuin ensimäinen nunna abbedissasta lähtien ja joka nunnien ruokasalissa istui toisen pöydän yläpäässä.

Jäykkänä ja liikkumattomana seisoi abbedissa etumaisen nunnarivin korkeakuorin puoleisessa päässä ja tähysti ulko-ovelle, josta piispa seurueineen astui sisälle. Noviisi jäi oven eteen seisomaan, mutta piispa, kaniikit ja kenraalikonfessori astuivat keskilaivaa pitkin korkeakuoriin, laulaen edelleen virttä, jonka he ulkona olivat alkaneet. Pappisveli lippuineen asettui eteläisen laivan keskimmäisten pilarien väliin.

Kun virsi oli tauonnut, astui abbedissa alttarin eteen ja ojensi piispalle kultasormuksen, jolla noviisi oli vihittävä luostarin asukkaaksi. Asettaen sormuksen alttarille alkoi piispa lukea sormuksen vihkimissanoja.

Kaarina seisoi paljaine jalkoineen kylmillä lattiapaasilla ja yli hänen ruumiinsa kulki yhtämittaisia väristyksiä. Hän siristeli silmiään nähdäkseen paremmin eteensä. Kapeista, lasimaalauksilla varustetuista akkunoista pääsi kirkkoon hyvin niukasti valoa. Sen vuoksi paloi kullakin kirkon kolmestatoista alttarista kaksi paksua vahakynttilää. Niiden keltaisessa valossa kimaltelivat alttareilla olevat hopeiset kalkit, kupariset suitsutusastiat, kapeakaulaiset hopea- ja kristalliampullat, joissa säilytettiin pyhää öljyä, sekä kullatut krusifiksit. Kaarina seisoi sylen päässä ovesta ja hänen oikealla puolellaan oli aitauksella erotettu munkkien kuori. Sen keskellä olevan alttarin päällä seinässä oli parin sylen levyinen alttarikaappi, jonka tammipuusta veistettyjen pyhimysten kruunut ja manttelit säteilivät tuhansin värivivahduksin. Hänen vasemmalla puolellaan ovipielessä lähellä vihkivesiastiaa, oli ruumispaarit, joilla näkyi kasa multaa.

Korkeakuori, jota myös nimitettiin nunnakirkoksi, muodosti kirkon läntiseen päätyyn erikoisen, viidellä akkunalla varustetun ulkoneman. Se oli rautaisella ristikkoaidalla erotettu muusta kirkosta ja sen lattia oli kirkon lattiaa ylempänä. Siellä olevan alttarin eteen oli piispa klerkkiensä kanssa asettunut.

Kaarina painoi päänsä alas ja hänen poskensa hehkuivat, sillä hän tunsi että kaikki silmäparit tuossa harmaassa ja liikkumattomassa nunnajoukossa olivat häneen kiinnitetyt. Tunto siitä, että hän itsekin oli kohta häviävä tuohon samaan joukkoon kuin pisara mereen, pusersi omituisesti hänen sydäntään.

Piispa laskeutui alttarilta kädessään vihitty nunnansormus. Hän astui pitkin keskilaivaa noviisia kohti ja hänen manttelinsa liepeet kahisivat pitkin lattiapaasia. Kolmiona seurasivat pienen välimatkan päässä hänen jälessään kaniikit ja konfessori. Kun piispa pysähtyi Kaarinan eteen, laskeutui tämä jälleen polvilleen. Lippua kantava pappisveli asettui heidän sivulleen, niin että lipun poimut riippuivat noviisin yli. Konfessori ojensi piispalle pergamenttiliuskan, johon oli kirjotettu birgittalaisnunnain vihkimäkaava.

»*Ego soror Katharina Thomae facio professionem* —» alkoi piispa sanella, ja matalalla, värähtelevällä äänellä toisti Kaarina hänen jälessään valan sanat. — »Minä sisar Kaarina Tuomaantytär lupaan ja vannon kuuliaisuutta Jumalalle kaikkivaltiaalle ja Pyhälle Neitsyelle, Pyhälle Augustinukselle ja Pyhälle Birgittalle ja Sinulle, heidän sijaiselleen, ja Abbedissalle ja sinun seuraajillesi; ja edelleen

lupaan minä elää kuolemaani saakka köyhyydessä ja siveydessä Pyhän Augustinuksen ja Pyhän Birgittan sääntöjen mukaan.»

Tämän jälkeen lausui piispa:

»Kaikella kilvoituksella tulee sinun panna luottamuksesi Jumalaan ja luvata, ettet mitään niin rakasta kuin Herraa sinun Jumalaasi, johon sinun tulee kaikella ikävöimisellä liittyä.»

Kaarina vastasi, kuten hänelle edeltäpäin oli opetettu:

»Minä liityn Jumalaani koko sydämelläni ja sielullani ja annan itseni hänelle kaikessa sydämen yksinkertaisuudessa.»

Piispa:

»Ja minä kaikkivaltiaan Jumalan ja hänen ainosyntyisen poikansa, meidän herramme Jesuksen Kristuksen sijaisena liityn sinuun.»

Tämän jälkeen luki piispa lyhyen rukouksen ja otti sitten sormuksen oikean kätensä hyppysiin. Kaarina ojensi ylös vasemman kätensä. Hiha valahti lähelle kyynärpäätä ja paljasti hänen pyöreän, valkoisen ranteensa. Piispa pujotti sormuksen hänen nimettömäänsä ja lausui:

»Minä vihin sinut Jumalan morsiameksi ja hänen ikuiseksi omaisuudekseen. Nimeen isän j. n. e.»

Kaarina nousi jälleen seisoalleen, mutta sai jäädä entiselle paikalleen, samalla kuin piispa seuralaisineen vetäytyi takaisin korkeakuoriin. Abbedissan viittauksesta erkani rivistä priorissa ja neljä häntä lähinnä olevaa nunnaa, mennen korkeakuoriin ja pysähtyen alttarin eteen. Kukin heistä kantoi käsissään yhtä nunnanpuvun osaa, jotka nyt olivat vihittävät puettaviksi uuden luostariasukkaan päälle.

Avaraan, valkoiseen dalmatikaan puettu diakooni käveli sillä välin hitaasti ympäri kirkkoa kädessään soikea kuparinen suitsutusastia. Sen vitjat helähtelivät ja sinertävinä tupruina pöllähteli hyvänhajuinen suitsutus. Maallikkoveljet poistuivat hiljaa lounaisessa kirkonkulmassa olevan pienen munkkioven kautta. Heidän harmaat kaapunsa ja keltaisina kumottavat tonsuurinsa vilahtelivat oviaukossa.

Kun puku oli vihitty, palasivat nunnat korkeakuorista riviinsä. Abbedissa lähti sen jälkeen liikkeelle, astuen suorana ja jäykkänä Kaarinan luo, jota hän otti kädestä ja lähti taluttamaan korkeakuoria kohti. Alas luoduin katsein, punastuneena ja kiivaasti hengittäen seurasi Kaarina saattajaansa. Näytti kuin tyly vanginvartija olisi taluttanut nuorta rikoksentekijätärtä rangaistuspaikalle.

He pysähtyivät keskilaivan perälle korkea-

kuorin eteen. Piispa, kaniikit, pappisveljet ja diakoonit olivat kuorissa, seisoen päin alttariin sekä alottaen messun vuorolauluineen.

Abbedissa antoi merkin ja molemmat nunnarivit lähtivät liikkeelle, ympäröiden hänet ja Kaarinan moninkertaiseen piiriin. Sisimmässä piirissä olivat ne viisi nunnaa, jotka kulettivat Kaarinalle tulevaa nunnan pukua. Mykällä viittauksella komensi abbedissa Kaarinan riisuutumaan. Hän värähti kuin unesta havahtuen ja avasi nopeasti vyönsä hopeisen soljen. Ja samanlaisella hätäilevällä kiiruulla riisui hän päältään vaatekappaleen toisensa jälkeen, kunnes hän liikkumattoman nunnajoukon keskellä seisoi alastonna kuin merestä noussut Venus. Hän painoi päänsä syvään alas ja suojeli molemmilla käsillä alastomuuttaan. Hienot väristykset puistuttivat hänen ruumistaan ja lattiapaasista uhova viileys nosti hänen ihonsa harmaille näppylöille.

Abbedissan katse sivusi Kaarinan täyteläisiä muotoja, hänen silmänsä leimahtivat ja molemmissa suupielissä nytkähti. Mutta samalla jähmettyivät hänen kasvonsa jälleen liikkumattomiksi ja hän viittasi priorissalle, jonka käsivarrella oli pitkä, lumivalkoinen pellavapaita. Se hulmahti levälleen ja priorissa pujotti sen Kaarinan päälle. Siitä levisi puhtaan

pellavan ja mintun tuoksu. Seuraava nunna auttoi Kaarinan päälle pitkän, ohuesta harmaasta sarasta ommellun, hihallisen hameen. Se kiristettiin vyötäröille mustalla, rautasolkisella nahkavyöllä. Tämän jälkeen kiinnitettiin skapulaari, rinnasta hameenhelmaan ulottuva, vapaana riippuva, korttelin levyinen kangassuikale. Sen tuli estää naisellisia muotoja pääsemästä kaapun aukosta näkyviin. Nyt seurasi järjestyksessä päällyskaapu, avara, nilkkoihin ylettyvä harmaasarkainen vaippa, joka heitettiin hartioille ja kiinnitettiin rinnan kohdalta yhdellä ainoalla, soikealla puunapilla. Kaapun vasempaan rintamukseen, sydämen kohdalle, oli ommeltu punainen risti. Niskaa, kaulaa ja hartioita suojaamaan kiinnitettiin valkoisesta villakankaasta valmistettu kaulus.

Jälellä oli vielä kaksi pukija-nunnaa, pitäen käsissään molempia päähineitä. Toisella oli valkea pellavahuivi, jolla hän peitti Kaarinan pään, osan otsaa, poskipäät ja leuan, kiinnittäen huivinnurkat neulalla niskan taa. Toinen heitti tämän valkoisen huivin päälle mustan hunnun, *velum*'in, jonka hän pyhän kolminaisuuden mukaan kiinnitti kolmella neulalla. Huntu verhosi vain päälaen ja korvalliset, laskeutuen vapaina poimuina taakse hartioille. Nyt kumartui Kaarina abbedissan eteen

ja tämä kiinnitti hänen päälakeensa Kristuksen kruunun. Siihen kuului kolme valkoista nauhankappaletta, joista pisin kulki vanteena päälaen ympäri. Toiset kaksi muodostivat sen keskelle ristin. Nauhojen viiteen yhtymäkohtaan oli Kristuksen viiden haavan mukaan kiinnitetty pienet punaiset tilkut, jotka valkoiselta pohjalta näkyivät kuin veripisarat.

Nyt oli Kaarina ulkoasunsa puolesta täydellisesti sulautunut häntä ympäröivään nunnajoukkoon. Mutta vihkimistoimitus ei ollut vielä lopussa. Abbedissa talutti hänet entiselle paikalleen oven lähellä, nunnat palasivat kahtena rivinä pohjoislaivaan ja yhtyivät vuorolauluillaan messuun.

Diakooni kiersi jälleen pelmuttamassa suitsutusta ympäri kirkon. Siniset, hyvänhajuiset savutuprut vaippuivat pilarien välissä ja kohosivat hiljalleen holveihin. Vahakynttilät liekehtivät raskaasti. »*Veni, sancte spiritus!*» kaikui korkeakuorista ja siihen vastasi nunnain kuoro: »*Veni, Domine, veni!*»

Kun messu päättyi, astui yksi pappisveljistä kuorin eteen ja lausui kuuluvasti:

»Astu, Kristuksen morsian, Kristuksen alttarin eteen!»

Kankeana ja jäykkänä uudessa nunnanasussaan kulki Kaarina noiden monien silmä-

parien editse. Alttarin eteen tultuaan kumartui hän kasvoilleen. Piispa seuralaisineen laskeusi polvilleen ja samoin kaikki nunnat.

»*Kyrieleison! Christeeleison! Kyrieleison! Christe audi nos!*» alkoi piispa apulaisineen. Ja sitten seurasi pitkä, yksitoikkoinen ja uuvuttava litania, jossa kolminaisuuden, profeettain ja apostolein lisäksi nimeltään mainittiin yli kuusikymmentä roomalaisen kirkon pyhimystä, avuksi huutaen heitä kutakin erikseen ja kaikkia yhteisesti.

Kun se vihdoinkin päättyi ja piispa lopen uupuneena nousi seisoalleen, kantoi yksi pappismunkki esiin hostian. Nyt julisti piispa vastavihitylle synninpäästön sekä antoi hänelle herranehtoollisen. Sen jälkeen asetti hän Kaarinan käteen palavan vahakynttilän ja talutti hänet abbedissan luo. Tämä otti nyt vuorostaan Kaarinaa kädestä ja lähti taluttamaan nunnaluostariin, jonka käytäviin aukeni ovi pohjoisesta kirkon seinästä. Muut nunnat seurasivat heitä parittain. Sopiakseen säännöllisissä riveissä liikehtimään, kaarsivat he keskilaivan kautta, kynttilää kantava Kaarina ja abbedissa etumaisina. Pehmeät ruojuskengät sihahtelivat lattiapaasia vasten ja pitkät kaaput kahisivat.

Kun molemmat rivit olivat ehtineet päästä liikkeeseen, alkoi koko nunnakuoro laulaa:

»Vanitatum vanitas, omnia sunt vana,
nil sub sole stabile in vita humana,
velut fumus transiit gloria mundana.
Ista cur amplecteris, o tu, mens insana?»

(Turhuuksien turhuus on kaikki elo mainen,
on onni, rikkaus ja maine katoovainen,
kuin sauhu ilmaan tyhjäks raukenee ne vainen.
Miksi niitä halajat, sa sydän riehuvainen?)

Pari parin jälkeen katosivat he matalan oven taakse ja raskaina, tukahtuneina aaltoina vierivät kirkkoon etääntyvän laulun sävelet. Viimeisen parin jälkeen sulkeutui ovi.

V

LUOSTARIMUURIEN SISÄLLÄ.

Ovesta, jonka kautta abbedissa talutti Kaarinaa, tulivat he pitkään, matalaan ja hämärään käytävään, joka vähitellen kaareutui vasemmalle. Nunnaluostarin kaksikerroksinen päärakennus, jonka toinen pääty yhtyi kirkon pohjoisseinään, oli pyöreän kukkulan reunaa noudattaen rakennettu kaarevaksi. Sen ulkopäässä oli hiukan leveämpi, sen kanssa suoran kulman muodostava siipirakennus, josta edelleen ulkoni toinen siipirakennus. Viimemainitussa, joka oli yksikerroksinen, oli nunnain refektoorio eli ruokasali, jonne saakka kirkosta lähtevä käytävä monia mutkia tehden ulottui.

Käytävä rajottui oikealla puolen ulkoseinään, jossa oli tavan takaa pieni ikkuna. Himmeiden sarvilevyruutujen läpi pääsi käytävään kuitenkin sangen niukasti valoa. Vasemmalla kädellä oli pienten välimatkojen päässä ovia

niin pitkälle kuin käytävää riitti. Ensimäinen ovi kirkosta tullen johti niin sanottuun auditoriaan. Siellä oli saanut sijansa luostarin kirjasto ja siellä saivat tehdä kirjallista työtä ne sisaret, jotka siihen pystyivät. Seuraava ovi vei avaraan kapitulihuoneeseen, johon sisaret kokoontuivat neuvottelemaan yhteisistä asioistaan sekä päättämään niiden rankaisemisesta, jotka olivat jollain tavoin rikkoneet nunnavelvollisuuksiaan vastaan. Sitten seurasi käytävän vasemmassa seinässä ovi oven vieressä, kaikki kapeita, maalaamattomista laudoista kyhättyjä ja ilman lukkoja. Ne johtivat nunnien selleihin. Ennenkuin käytävä aukeni ensimäisen siipirakennuksen koko alakerran täyttävään konventtitupaan, kääntyi abbedissa vasemmalle ja alkoi, tällä kertaa Kaarinan edellä kulkien, kiivetä ylös kapeita kiviportaita, jotka johtivat toiseen kerrokseen. Laulu oli vaiennut ja muut nunnat jatkoivat matkaansa konventtitupaan.

Toisessa kerroksessa oli samanlainen käytävä kuin alhaallakin ja samalla tavoin tuoksahti sielläkin vastaan raskas, ummehtunut ilma, jossa tuntui muurikalkin hajua. Käytävä kulki täällä vastakkaisen ulkoseinän vierustaa ja johti kirkon pohjoislaivassa olevalle lehterille, josta nunnat kanoonisina hetkinä ottivat

osaa jumalanpalvelukseen. Yläkerta sisälsi yksinomaan nunnain sellejä.

Abbedissa pysähtyi käytävän keskivaiheilla, avasi yhden ovista ja ohjasi Kaarinan sisälle. Sitten otti hän kynttilän omaan käteensä ja lausui:

»Jätän sinut, sisar, yksiksesi nona-soittoon saakka, saadaksesi rukouksessa ja pyhissä ajatuksissa alottaa luostarielämäsi. Kun kello kutsuu messuun, niin silloin tulet alas konventtitupaan.»

Abbedissa jätti huoneen ja sulki oven jälkeensä. Kaarina oli yksin tulevassa asuinmajassaan. Hän seisoi hetkisen liikkumatonna alallaan ja katseli ympärilleen. Huone oli noin seitsemän kyynärää pitkä ja niin kapea, että kun levitti kätensä, koskettivat sormien päät sivuseiniin. Kynnyksestä peräseinään kävellen saattoi siinä ottaa kymmenisen lyhyttä askelta. Katto, veistetyistä laudoista, oli sekin niin matalalla, että siihen huoleti ulottui kädellään. Peräseinän muodosti kivinen ulkomuuri, joka oli aikanaan kalkilla sivelty, mutta nyt jo harmaantunut ja täynnä kosteuden synnyttämiä täpliä ja juovia. Muut seinät olivat pyöreistä hirsistä, joiden lomista näkyivät sammalet.

Valo huoneeseen tuli ulkoseinässä olevasta korttelin laajuisesta aukosta, jossa ei ollut

minkäänlaista ruutua, vaan suletttiin se eteen lykättävällä puuluukulla. Valo oli sitäkin niukempi, kun tuo vähäinen aukko oli kyynärän vahvuisessa muurissa. Hiukan alempana ja ihan sivuseinän vieressä näkyi toinenkin, mutta pienempi luukku, jonka ympäriltä muuri oli mustunut. Kaarina työnsi luukun syrjään ja sen takaa tuli näkyviin nyrkin mentävä nokimusta aukko. Se vei pitkin muurin sisustaa alakerrassa olevaan suureen tulisijaan, josta kylmänä aikana lösyinen lämmin levisi noita johtoja myöten sisarten selleihin.

Huoneen ainoana kalustona olivat vuode ja pieni rukousjakkara. Vuode, toisella sivuseinällä, lähellä ovea, oli laudoista pitkulaisen laatikon tapaan kyhätty ja kiinni seinässä. Kaarina kohotti sen sarkapeitettä. Alustana olkien päällä oli niinikään sarkaa. Ainoastaan tyynynpäällinen oli puhtaan valkoisesta pellavasta.

Vuoteen päällä seinässä oli yksinkertainen, puusta veistetty ristiinnaulitun kuva. Sen vieressä puunaulassa riippui rukousnauha. Se oli arvatenkin kuulunut sellin entiselle asukkaalle, joka näiden samojen ahtaiden seinien sisällä oli ties kuinka kauan huokaillut ja rukousnauhaansa sorminut ja sitten hävinnyt kuin varjo — aivan samoin kuin monen mo-

net tuntemattomat sisaret vielä ennen häntäkin.

Kaarina tunsi kurkussaan omituista kuristusta ja raukeutta jäsenissään. Hänen ympärillään oli niin hiljaista, että hän kuuli korvissaan vielä kaiun äskeisestä laulusta: »*Vanitatum vanitas, omnia sunt vana.*»

»Iäksi vanki!» kuiskasi hän ja hänen rinnastaan kohosi nyyhkytys. Hän meni sellin perälle ja painoi kasvonsa aukkoa vasten, niin että karkeat muurinkulmat tekivät kipeätä hänen otsalleen ja poskipäilleen. Edessään näki hän vain pienen, rajotetun palan ulkomaailmaa. Lähinnä alhaalla näkyi ulkosyrjä nunnaluostarin suuresta vesikaivosta, sitten suuri pihlaja, joka oli täpö täynnä punaisia marjaterttuja. Sen lehvistössä pelmasti joukko pikkulintuja. Pihlajan ympärillä näkyi sikin sokin kaali- ja sipulipenkkejä. Sitten oli korkea puutarhamuuri, sen takana pajupensaita kasvava notko, jonka takaa taas kohosi louhinen katajikkokumpu. Äärimmäisenä oikealla pisti silmänurkkaan kappale Tuulensuun torpan peltoa ja osa harmaata, tuohikattoista navettaa, jonka kupeella näkyi räystääseen ylettyvä tunkiokasa.

Jostain kuului lasten ääniä ja pihlaja, puutarhanmuuri sekä notkon takainen kunnas

uivat auringon valossa. Mutta Kaarinan pieneen ikkunaan eivät päivänsäteet ylettyneet. Ensikerran ja vaativana nousi hänen mieleensä kysymys, miksi hän oli tänne tullut ja antanut itsensä elävältä haudata. Hyvänen aika, hänhän oli vasta kahdeksantoista vuotias eikä koskaan enää saisi nähdä maailmasta muuta kuin tuon saman pikku täplän, joka sopi korttelin laajuisesta muurinaukosta näkymään! Oliko tämä hänen syytään vai jonkun toisen?

Äkkiä kohosi hänen silmäinsä eteen, aivankuin ikkuna-aukko olisi ollut taikapeili, teininpukuun puetun, keltakiharaisen nuorukaisen kuva. Hänen sydäntään vihlasi, hän purskahti itkuun ja heittäytyen vuoteelle suulleen toisti hän kiivaasti: »vihaan! vihaan!» Hän kouristeli sileän tyynynpäällisen ryppyyn ja toisti nyyhkyttäen noita sanoja, olematta kuitenkaan selvillä, ketä hän niillä erikoisesti tarkotti, itseäänkö vai tuota keltatukkaista teiniä.

Maaten kasvot tyynyyn painettuina rupesi hän muistelemaan kaikkea alusta ja siten kiihottamaan sydäntuskaansa kaksinkertaiseksi.

On sunnuntaiehtoo varhain keväällä. Kupittaan lähteelle on kokoontunut suuri joukko kaupungin nuorta väkeä leikkimään. Ilmassa tuntuu vasta puhjenneen lehden tuoksu ja se ikäänkuin huumaa kaikkia. Iloisia, nauravia

ääniä, laulua, rallatusta ja vallattomia hoilauksia kajahtelee tyynessä iltailmassa. Eräs pitkä teini puhaltaa säkkipilliä ja hänen ympärillään pyörii sikin sokin joukko pareja. Ne kieppuvat toistensa ympäri kuin hyttyset auringonpaisteessa. Se näyttää niin hullunkuriselta, kun hän syrjässä kivellä istuen katselee heitä. Hän on vasta täyttänyt kuusitoista vuotta ja ollut hyvin vähän nuorten mukana. Niin mielellään tahtoisi hän itsekin heittäytyä tuolla tavoin pyörimään, mutta hänellä ei ole yhtään tuttua noiden nuorten miesten joukossa. Hän keinuttaa hiljaa ruumistaan ja seuraa hymyillen toisten karkeloa.

Sitten kiintyy hänen katseensa erääseen teiniin, joka myöskin istuu kivellä yksinään ja hymysuin seuraa toisten karkeloa. Se on tavallista siistimmin puettu ja baretin alta valuu olkapäille keltainen tukka. Kalpeine kasvoineen ja kirkkaine, hymyilevine silmineen näyttää se Kaarinasta niin ylhäiseltä ja saavuttamattomalta. Mutta äkkiä käy se levottomaksi, aivankuin olisi tuntenut että häntä syrjästä katsellaan, ja kääntää silmänsä häneen. Heidän katseensa yhtyvät, hän vavahtaa ja nuorukainen vavahtaa myös, ikäänkuin heissä kummassakin olisi yhtaikaa herännyt jotakin uinuvaa. Mutta keltatukkainen

teini tulee yhtäkkiä aivankuin virmapääksi, karkaa kiveltään ja alkaa vallattomasti remuta karkelijain joukossa. Sitten se yhtäkkiä ja odottamatta, aivankuin sattumalta, karkaa häntä kohti, tempaa häntä kädestä ja vie keskelle tanssivia pareja sekä alkaa pyörittää. Teini ei osaa tanssia, mutta pyörittää vain häntä, katsoo silmiin ja nauraa ja kaikki nauravat heidän mukanaan. Kun hän viimein lopen hengästyneenä hellittää, joutuu hän yhtäkkiä suunnattomasti hämmilleen, sopertaa jotakin käsittämätöntä ja poistuu kiiruusti toisten taakse. Ja kun hän, Kaarina, etsii häntä silmillään, ei häntä näy enää missään.

Kun hän sitten seuraavina päivinä istuu yksinään tai äitinsä kanssa heidän pienessä laskupuodissaan torin varrella, tähystelee hän kaikkia ohikulkevia teinejä. Ja kahden päivän päästä kulkeekin ihan puodin editse se keltatukkainen. Hän sävähtää aivan kuumaksi ja yrittää piilottua tavarakääröjen taakse, mutta samassa kääntääkin teini päätään — aivan kuten sunnuntaina siellä Kupittaalla — ja huomaa hänet. Se nyökäyttää hymyillen päätään, punastuu ja jatkaa kiiruusti matkaansa. Hän pistää päänsä puodin myymäaukosta ja katsoo hänen jälkeensä, silloin vilkasee teini taakseen ja nyökäyttää uudelleen päätään, samalla kuin

hän itse häpeissään vetää nopeasti päänsä takaisin. Ja sitten kulkee teini joka päivä heidän puotinsa ohi, tervehtien toisinaan päännyökäyksellä, mutta toisinaan vain ujosti vaihtaen silmäyksen hänen kanssaan. Sitten huomaa hän eräänä ehtoona teinin etäällä seuraavan häntä ja äitiä, kun he puodista palaavat kotiinsa Luostariyläkadulle. Niin saa teini selville hänen kotinsa ja kulkee sen jälkeen aina, milloin hän ei puodissa ole, heidän talonsa ohitse. Ja hän aivankuin tuntee itsessään, milloin teini lähenee, menee akkunaan ja — eikös se kohta kulekin siitä ohi ja tapansa mukaan katsahda ylös häneen.

Eräänä sunnuntaina asettuu hän akkunanpieleen niin ettei teini voi nähdä häntä, mutta että hän itse näkee kadulle. Silloin huomaa hän teinin katseessa suurta pettymystä ja voi kuinka iloiseksi hän siitä tulee. Illalla, myöhään hämärässä nousee hän sitten Vartiavuorelle, istuu siellä kivelle, painaa kädet silmilleen ja ajattelee, että teinin täytyy seisoa tuossa hänen edessään, kun hän ottaa kädet silmiltään. Ja hän ihan kirkasee hämmästyksestä, kun hän hetken päästä avaa silmänsä ja teini todellakin seisoo hänen edessään. He katsovat toisiaan, tulevat yhä enemmän hämilleen eikä

kumpikaan tiedä mitä sanoa tai mitä tehdä. Vihdoin änkyttää teini:

»Suutuitko sinä silloin sunnuntaina... siellä Kupittaalla?»

»Suutuin», vastaa hän hiljaa, tietämättä itsekään mitä sanoo. Mutta kun hän hetken päästä nostaa katseensa ja vilkasee teiniä, purskahtaa hän nauruun, sillä niin hullunkuriselta näyttää tämä avuttomuudessaan. Silloin leimahtavat teinin silmät ja se tulee taas yhtäkkiä hurjapäiseksi, tempaa hänet kiveltä, pyöräyttää häntä moniaan kerran ympäri ja sanoo: »Etpäs suuttunut!» Vaan samalla se taas tulee ujoksi, ei tiedä mitä edelleen sanoa tai tehdä ja kysyy lopuksi sopertaen: »Mikä sinun nimesi on? Tahtoisin mielelläni tietää sen.»

»Kaarina minun nimeni on, Kaarina Tuomaantytär Sakko», vastaa hän nauraen, »entäs sinun?»

»Antti», vastaa teini, »*alias Andreas Petri.*»

»Elä soperra sitä latinaas!» sanoo hän, tuntien yhtäkkiä vapautuvansa ujoudesta. Ja kun teini ei vieläkään tiedä mitä sanoa, auttaa hän häntä kysymällä:

»Pappiko sinusta tulee?»

»Pappi», vastaa teini ja lisää sitten kiiruusti: »mutta minä olen agricolalainen.»

Hän purskahtaa uudelleen nauruun, sillä hän paikalla tajuaa, mitä teini noilla sanoillaan tarkottaa. Mutta hänen haluttaa kiusata ja hän sanoo:

»Minä en pidä ollenkaan mestari Agricolasta enkä hänen papeistaan, kun ne menevät naimisiinkin. Hyi, eihän se papille sovi. Paljon somempia ovat nuo vanhauskoiset papit paljaine päineen . . .»

Mutta taas saa teinin neuvottomuus hänet nauramaan ja siitä tulee teini niin hurjapäiseksi, että suutelee häntä suut silmät täyteen ja vakuuttaa rupeavansa papiksi eikä ottavansa vaimokseen ketään muita kuin hänen.

Sitten tapaavat he joka ilta Vartiavuorella toisensa, kunnes Antti lyhyen kesäloman ajaksi lähtee kaukaiselle kotiseudulleen. Silloin on hänellä niin ikävä eikä hän tahdo mitenkään saada aikaansa kulumaan. Tulee sitten viimein syksy ja teinit kokoontuvat kaupunkiin. Nuorta väkeä on taas eräänä sunnuntaina leikkimässä Kupittaan lähteellä. Hän on jo pari kertaa saanut tavata Anttia ja hän on tavattoman iloisena. Pyöritään piiriä ja hän joutuu pariksi erään pitkän teiniroikaleen kanssa, saman, joka silloisena sunnuntai-iltana keväällä puhalsi säkkipilliä. Silloin huomaa hän ohimennen, että Antti katsoo karsaasti

teinitoveriaan. Sekös on hänestä niin hauskaa ja Anttia kiusatakseen tekeytyy hän hyvin huomaavaiseksi sille pitkälle roikaleelle. Aina kun hän on piirin keskellä, ei hän ole Anttia huomaavinaankaan — vaikka hän kyllä aivan tarkkaan näkee Antin ilmeen, jopa hänen ajatuksensakin —, vaan valitsee aina parikseen sen pitkän ja hymyilee hänelle. Se on niin suloisesti jännittävää!

Kun piirileikki sitten päättyy, näkee hän Antin lähenevän itseään, mutta hän vain katsoo sitä pitkää kohti, vaikka tekisikin mieli karata Antin kaulaan.

»Kovinpa sinä näyt tuohon roikaleeseen mieltyneen!» sanoo Antti katkerasti.

»Mitä, eikö se sitten sinustakin ole miellyttävä poika?» vastaa hän ja on yhä katsovinaan Antin ohi sitä toista.

»Kuinka se nauraakin! Aivankuin hevonen hirnuisi . . . ja venyttää kurkkuaan niin ilettävästi!» sanoo Antti yhä katkerammin.

Nyt hän ei varmastikaan enää kauan voi pidättyä heittäytymästä Antin kaulaan, mutta vielä pikkusen tahtoo hän jännitystä jatkaa. Kun tanssi samassa alkaa, juoksee hän kuin huumeessa sen pitkän luo, pyöräyttää sitä käsivarresta ja sanoo vallattoman kuuluvasti: »Hei, etkös jaksa enää tanssia!» Ja sitten he

tanssivat ja hän hakee koko ajan syrjäsilmällään Anttia, mutta sitä ei näy enää missään. Silloin hänen jännityksensä laukeaa, hän kääntyy ja jättää pitkän teinin siihen paikkaan kesken tanssivuoron. Mutta Anttia ei löydy karkeloivien joukosta ja silloin hän lähtee itkien ja onnetonna kotiin. Anttia ei näy seuraavana päivänä torilla eikä hän tule illalla Vartiavuorelle, vaikka hän vilusta väristen odottaa siellä monta tuntia.

Kun hän sitten seuraavana iltana kulkee katua kotiinsa, ilmestyy siihen se pitkä roikale kuin ilmassa pudoten ja lyöttäytyy hänen seuraansa. Ja silloin tulee Antti heitä vastaan! Hän yrittää jättämään Pitkän siihen juostakseen Antin luokse, mutta Antti ei katsokaan heihin, vaan kulkee kiiruusti ohi. Silloin sivaltaa hän Pitkää korvalle, juoksee kotiin ja itkee koko illan, antamatta huolestuneelle äidille mitään selitystä.

Kuluu sitten syksy edelleen eikä hän saa tavata Anttia. Kerran pyryisenä marraskuun iltana uskaltautuu hän Mätäjärven kortteliin, jossa Antti asuu nahkapeitturi Ruotsalaisen tuvassa. Hän kiertelee Ruotaslaisen talon ympärillä ja kastuu läpimäräksi, mutta Antista ei hän näe vilahdustakaan. Ja niin kuluu aika lähelle joulua. Silloin esittävät teinit

koulutuvassa tavanmukaisen joulukomedian, jota porvarit miehissä saapuvat katsomaan. Hän menee sinne myös ja siellä näkee hän Antin, mutta Antti ei näe häntä. Pyytävin, rukoilevin silmin etsii hän lakkaamatta Antin katsetta, mutta Antti katsoo aina muualle ja näyttää niin jääkylmältä. Silloin valtaa hänen mielensä kolkko epätoivo, hän lähtee koulutuvasta kesken iltaa pois, tulee kotiin ja vuoteelle heittäytyen itkee niin, niin . . . Äiti rientää hätään, utelee ja houkuttelee ja silloin sanoo hän yhtäkkiä, muistaen isoäitinsä Marketta Sakon elämäntarinan:

»Äiti, minä lähden nunnaksi Naantalin luostariin!»

»Hyvä lapsi, mitä sinä nyt oikein hourit?» hätääntyy äiti, »eihän nyt enää nunnia . poishan ne luostarit häviävät.»

»Mutta eipähän Naantalin luostari», tiukkaa hän nyyhkytystensä lomasta, »eihän siitä ole kauan, kun sinne vielä vihittiin nuori tyttö nunnaksi.»

Ja hän kiintyy yhä enemmän tuohon päähänpistoonsa. Oikeastaan ajattelee hän sitä kostoksi Antille. Isoäidistään hän oli kuullut kerrottavan, että hänkin oli onnettoman rakkauden takia lähtenyt luostariin. Miehessä oli viime hetkessä herännyt vastarakkaus ja kun

Marketta oli jo nunnaksi vihitty, oli hän kuin mielipuoli kierrellyt luostarin ympärillä, mutta Marketta oli ollut hänelle kuin kuollut. Tuntui niin katkeran suloiselta kuvitella, että Antissa herää syvä katumus kuullessaan hänen menneen luostariin. Ja sitten tapahtuu, että eräänä päivänä ilmotetaan hänelle, että luostarin puheluportissa on eräs nuori pappi, joka pyytää puhutella sisar Kaarinaa. Hän arvaa kuka se on, sillä sitä juuri hän on odottanut, ja hän menee portille, avaa puheluluukun ja siellä seisoo Antti nöyränä, katuvaisena ja armoa pyytävänä. Mutta hän katsoo vain kylmästi hänen ohitseen, sulkee luukun ja palaa jäykkänä sisälle, vaikka katkera tuska kaihertaakin sydäntä.

Mielikuva syöpyy hänessä yhä syvemmälle, hän kuvittelee elämää luostarin yksinäisyydessä suloisen katkeraksi lemmentuskaksi ja yhdistää tähän kuvaan vähitellen muutkin luostarisisaret sekä itse pyhän neitsyenkin. Hän puhuu asiasta yhä uudelleen äidille ja joudultaa asiaa kuumeisella kiiruulla, ikäänkuin peläten Antin ennen aikojaan ilmestyvän katumuksentekijänä hänen eteensä. Ja vihdoin äiti, se hellä ja aina myötenantava äiti, suostuu, sillä pohjaltaanhan hän vielä on puhdas katolilainen, joka kunnioittaa luostareita ja

vanhoja muotoja. He päättävät antaa kaiken omaisuutensa luostarille ja itse lupaa äiti, heti kun on heidän kauppansa lopettanut, tulla luostariin ulkojäseneksi, viettääkseen vanhuutensa päivät tyttärensä läheisyydessä.

Kiiruusti lähtee hän käymään Naantalissa ja ilmottaa luostarin portilla haluavansa päästä nunnaksi. Hänen käsketään tulla uudelleen kolmen kuun perästä. Mutta päätös pysyy hänessä vahvana ja hän käy uudelleen ilmottamassa sekä taas kolmen kuun perästä vielä kolmannenkin kerran, kuten luostarin säännöt määräävät. Koko koetusvuoden ajan on hänellä kuitenkin Antti mielessään ja iltasin asettuu hän usein ikkunan pieleen kadulle katselemaan. Muutaman kerran hän näkeekin Antin kulkevan ohi ja tähyävän ylös, mutta silloin vetäytyy hän kiiruusti syrjään ja koettaa näyttää »jääkylmältä». Suurta, sykähtelevää riemua tuntee hän silloin sydämessään, mutta hänen luostariinmenopäätöksensä siitä vain vahvistuu. Kesällä sitten, kun teinit ovat lomalla, alkaa tuo päätös hänessä arveluttavasti horjua, hän käy tuskaiseksi ja tuntee pelkoa ja epäilystä. Mutta kun teinien paluuaika lähenee ja hän tietää Antin kohta ilmestyvän kaupunkiin, tuleekin hänelle taas kuumeinen kiiru päästä luostariin ja joutua ennen Antin

tuloa pois Turusta. Niin lähtee hän Naantaliin piispantalossa nunnanvihkiäisiä odottaakseen.

Koko ajan on hän siis mielikuvituksessaan leikkinyt eräänlaista piilosilla-oloa Antin kanssa. Vasta nyt, jouduttuaan näihin hämäriin käytäviin, tähän alastomaan ja ahtaaseen vankikomeroon sekä kylmän ja jäykän abbedissan välittömään komentoon, on hän ikäänkuin havahtunut ja tullut siirretyksi mielikuvamaailmasta todellisuuteen. Entäpä Antin sydämestä ovatkin sammuneet kaikki tunteet häntä kohtaan eikä hän koskaan tulisi vähintäkään piittaamaan hänen kohtalostaan? Kenties ei hän välitä edes tiedustella, mihinkä hän on kaupungista hävinnyt. Ja hän on tuomittu eliniäkseen näiden ahtaiden muurien sisälle ja täydelliseen eroon muusta maailmasta!

Vihan sijasta täytti hänen rintansa lohduton epätoivo ja hiljaa uikuttaen kuin hylyksi jäänyt lapsi itki hän kauan, maaten yhä suullaan tyynyä vasten.

Hän havahtui äkkiä siihen, että hänen korviinsa tunkeusi kellon ääni. Hän kavahti seisoalleen ja juuri silloin lakkasi nona-läppäys kuulumasta. Kuinka vastenmieliseltä hänestä tuntui lähteä alas ja liittyä siihen harmaaseen

joukkoon, jossa kaikki olivat hänelle outoja. Mutta abbedissa oli jäykällä ja suljetulla olemuksellaan ehtinyt herättää hänessä jo epämääräistä pelkoa. Kiiruusti pyyhki hän kyynelten jäljet kasvoiltaan, oikoi pukuaan ja lähti.

Kun hän tuli konventtitupaan, olivat kaikki nunnat asettuneet jo kahteen riviin siinä järjestyksessä kuin he olivat luostariin tulleet. Etumaisena seisoi abbedissa. Hämillään ja arkana astui Kaarina tuon äänettömän joukon luo. Abbedissa katsoi häneen ankarasti ja sanoi:

»Sisar Kaarina muistaa vasta olla täsmällinen! Sisaren paikka on vasemman rivin alapäässä, sisar Elinan rinnalla.»

Itku kurkussa hiipi Kaarina kuulumattomin askelin noita jäykkiä rivejä pitkin ja asettui paikalleen. Abbedissa antoi merkin ja käytäviä pitkin lähti kulkue kiemurtelemaan ylös kirkonlehterille.

Varkain tarkasteli Kaarina syrjästä vieruskumppaniaan, sisar Elinaa. Se oli nuori ja solakka, mutta muutoin hennonnäköinen, vaaleaverinen neitsy hienoin kasvonpiirtein. Suurilla silmillään katsoi se suoraan eteenpäin, ja sen ohut, hiukan kyömy nenä kapeni alapäätään kohti, sillä nenälehdet olivat sisäänpäin

kääntyneet ja sieramet puolittain sulkeutuneet. Hänen koko olemuksessaan näytti olevan jotakin haaveellista ja samalla sulkeutunutta, ja Kaarina tunsi heti, että hänen olisi hyvin vaikea päästä häntä lähelle. Elina ei pannut mitään huomiota häneen, katsoi vain eteensä ja kulki kuin unissaan.

Sen sijaan käänsi Elinan edessä kulkeva sisar päätään taaksepäin, tarkasteli Kaarinaa päästä jalkoihin, katsoi sitten häntä silmiin, hymyili iloisesti ja nyökäytti päätään. Hän oli myöskin nuori, mutta kokonaan Elinan vastakohta: tummahipiäinen, pyöreäkasvoinen, vanttera ja täyteläinen. Niin suojaavaksi kuin nunnanpuku oli laadittukin, saattoi sen alta kuitenkin huomata hänen leveät lanteensa ja korkean rintansa. Hänen pienehköt silmänsä olivat eloisat ja vallattomat ja alaspäin levenevä nenä näytti kuin luodulta vakoilemaan keittiötuoksuja, sillä avarain sieranten lehdet olivat herkät ja liikkuvat. Huulet olivat täyteläiset ja suiposta alahuulesta näki, että se suuttumuskohtausten sattuessa helposti saattoi venähtää ylähuulta pitemmälle. Nunnanpuku ja nämä hämärät, äänettömät suojat näyttivät sangen huonosti soveltuvan hänelle, sillä hänessä oli jotakin niin tuiki maallista, miltei pakanallista.

Hän oli se sisar Ursula, josta muori kirkon edustalla oli Uolevilta tiedustellut.

Kaarina tunsi heti itsensä hiukan turvallisemmaksi ja ilostuen nyökkäsi hän Ursulalle vastaan. Tämän jälkeen käänsi sisar Ursula päänsä Elinaa kohti ja nyökäytti hänelle useamman kerran, samalla kuin hänen kasvonsa saivat veitikkamaisen ilmeen. Mutta sisar Elina ei ollut häntä näkevinään. Ursula kääntyi suoraan rivissään ja asteli kujeilevan tahdikkaasti kuin sotilas.

Oli tultu jo yläkäytävän päähän ja pari parilta pujahtivat nunnat ovesta puolipimeälle lehterille. Alhaalla kirkossa olivat munkit alottaneet jo messun.

VI

UNEKSIJA.

Oli varhainen ja raikas syyskuun aamu. Kullattu pallo tuomiokirkon torninhuipussa heiasteli jo taivaanrannalla nousseen auringonsäteitä. Kuorivikarius Andreas Pietarinpoika asteli Hämeenkatua pitkin ja aamuvarhaisesta huolimatta näytti hän kalpealta ja riutuneelta. Pää alas painuneena ja kädet rinnan yli työnnettyinä kauhtanan hihansuihin kulki hän kompuroivin askelin kuin viluinen vanhus. Kainalossaan oli hänellä pari torvelle käärittyä laajaa paperiarkkia. Niihin oli hän Vulgatasta suomentanut kaksi Davidin psalmia ja vei niitä nyt nähtäviksi opettajalleen, mestari Juustenille, joka toista vuotta sitten oli tullut Agricolan sijaan katedraalikoulun rehtoriksi.

Kun hän kääntyi Pyhän Lauritsan kadulle, kuului kellotornista kuuden-läppäys. Hän joudutti askeliaan, ehtiäkseen koulutupaan ennen opettajiaan. Hän ei ollut nukkunut koko yönä,

hänen päätään kivisti ja hän tunsi ruumiissaan kuumeen oireita. Siksi aikoi hän heti käännökset annettuaan pyytää vapautta koulusta, saadakseen paneutua vuoteeseen.

Siinä missä lyhyt Lauritsan katu päättyi kapealle kirkkotorille, oli heti vastassa tuomiokirkon itäinen holviportti. Portin pielessä oli muurin yhteyteen rakennettu neliskulmainen, jykevä ja pieni-ikkunainen kouluhuone, jossa Hemming-piispan ajoista saakka oli kasvatettu pappeja ja muita kirjamiehiä. Nykyään sitä kutsuivat niin kaupunkilaiset kuin teinitkin Kreekaporiksi, syystä että siellä uskonpuhdistusharrastusten mukana oli innolla ruvettu perehdyttämään oppilaita kreikkalaiseen Uuteen Testamenttiin.

Koulurakennuksessa oli yksi ainoa, nelikulmainen, holvikattoinen huone, noin viisi syltä sivuilleen. Keskellä kannatti kattoa jykevä nelikulmainen pilari. Pienet ikkunat olivat korkealla lattiasta ja huoneessa oli päivän kirkkaimpanakin aikana hiukan hämärä. Seinät olivat alastomat ja harmaat. Parissa kohti näkyi jälkiä joistakin kosteuden tahrimista pyhimyskuvista. Rautaisia kynttiläjalkoja oli kiinnitetty sinne tänne seiniin ja keskipilariin. Tuvassa oli kaksi korkeaa ja kapeata opettajatuolia, vastakkaisilla seinillä, joten eri osastojen

oppilaat tulivat istumaan selin toisiinsa. Pilari oli osastojen rajana. Kummankin katederin päällä seinällä riippui rautakoukussa väännetyistä koivunvitsoista punottu patukka. Toisessa peränurkassa oli avara uuni, ja sen lähellä keskellä peräseinää suuri raudotettu kirstu, jossa koulun kirjavaroja säilytettiin. Kirstun päällä seinällä oli musta, puinen *asinus*-taulu, johon ennen aikaan oli kirjotettu niiden teinien nimet, jotka keskusteluissaan käyttivät äidinkieltä latinan sijasta. Nykyään sitä käytettiin toiseen tarkotukseen. Tuomiokirkon ekonoomi, isä Antonius Henrici, oli oman toimensa ohella nykyään myöskin *provisor pauperum scholarium* eli köyhien koululaisten holhooja, jonka hoidettavana oli teinirahasto ja joka siitä viikottaisin jakoi pieniä apurahoja puutteenalaisimmille oppilaille. Hän antoi oppilasten itsensä harkita, kutka heidän joukossaan kulloinkin katsottiin enimmän apua tarvitseviksi ja näiden nimet oli sitten kirjotettava vanhalle asinus-taululle hänen nähtäväkseen. Se oli oikeastaan ovela keksintö itaran isä Antoniuksen puolelta, sillä tuon vanhan aasitaulun nimellä oli sen uudesta virasta huolimatta vielä huono kaiku teinien korvissa eikä siis kukaan varsin hevillä tahtonut siinä nimeään nähdä.

Huoneessa oli ummehtunut ilma, jossa tuntui vanhentuneiden olkien hajua. Lattia oli nimittäin kauttaaltaan peitetty olilla, joilla oppilaat koulutuntien aikana istuivat. Tuvassa oli jo useita kymmeniä teinejä, vankkoja, seikkailuihin ja kepposiin tottuneita nuorukaisia viidentoista ja kahdenkymmenen ikävuoden vaiheilta. Näkyi pahoin ratkenneita jalkineita, lopen kuluneita teinikauhtanoita, reikäpolvisia housuja ja kotitekoisia barettipäähineitä, joiden rei'istä tappuratäyte pisti esiin. Huoneen täytti korvia huumaava melu, jonka keskeltä kuului laulun hoilotusta, riitelyä, latinalaisia teinisukkeluuksia ja suomalaisia kirouksia. Muutamat ajoivat toisiaan takaa ja jotkut väänsivät sylipainia. Ilmassa sinkoili lakkireuhkoja ja pehkuuntuneita olkia. Muuan notkea ja vilkaseleinen veitikka hyppäsi toiselle katederille, vihelsi kimeästi kouransilmäänsä ja saatuaan siten kaikkien huomion itseensä kiinnitetyksi alkoi matkia koulun vanhaa hypodidaskalia eli aliopettajaa, entistä dominikaanimunkki Petrusta.

»Kuinka she korkeasti oppinut ja hurshkash Eberhard Bethunelainen shelittää shanan *diabolush*? Mistä kreikankielen shanoista she on kokoonpantu? Ö-ö-ö, shanopas shinä!» ja hän

tökkäsi sormellaan etumaisena seisovaa poikaa kohti.

»Sanoista *dis* ja *bolos!*» vastasi poika kurkun täydeltä.

»Ja *dish* ö-ö-ö merkitsee?»

»Kahdesti!»

»Ja *bolosh?*»

»Suupala!»

»No, ö-ö-ö, kuinka nyt perkele on shaanut nimenshä näishtä viattomilta näyttävishtä shanoista? Kuinka Eberhard shen shelittää?»

»Siksi että perkele nielasee ihmisen kahtena suupalana!» huusi poika.

»Ja mitkä ö-ö-ö ovat ne kakshi shuupalaa?»

»Ruumis ja sielu!»

»Aivan niin! Ö-ö-ö, ja nyt shaatte laulaa lämpimikshenne.»

Itse matkija jätti samassa hullunkurisen kasvonilmeensä ja alotti laulun, johon toiset yhtyivät telmien ja käsiään paukutellen:

»Coniuvari, non tristari, iubet lex in seculo:
Consolari, iucundari mandat Bacchus populo.
Ergo gaude, plaude, laude, concio scholarium.
O si tale, tale, tale semper esset gaudium!»

(Ei surra saa, vaan ilotella, se on laki ainainen:
Viihtyä ja hauskutella käskee Bacchus ihmisten.

Siis naura, laula, tanssi, sa teinijoukko vaan:
Oi jospa, jospa, jospa tätä kestäis ainiaan.)

Kun värssy oli laulettu loppuun, alkoi katederilla oleva vekkuli hyppiä vuoroin toisella, vuoroin toisella jalalla sekä renkuttaa nopeassa tahdissa:

»*Miles essem, equitassem; latro essem, spoliassem;*
Non sum latro neque miles, sed Phoebi pauper satelles.»

(Jos huovi oisin, ratsastaisin; rosvo, niin mä ryösteleisin;
En oo rosvo enkä huovi, oonhan köyhä Foibon poika.)

Samassa keskeytti hän laulun, huomatessaan ovella Antin. Häneen viitaten huusi hän:

»Katsokaa, tuolla tulee se unennäkijä! Ottakaamme ja heittäkäämme hänet tuonne kuivaan kuoppaan, myydäksemme hänet sitten kolmestakymmenestä hopeapenningistä ismaelilaisille kauppiaille, kun he ensi kerran kulkevat tästä ohi.»

Meluten ympäröi poikalauma Antin ja alkoi raahata häntä ovinurkkaa kohti. Siellä oli kosteus mädättänyt lankut, niin että lattiaan

oli murtunut suuri aukko, josta pimeä kellari ammotti. Sinne aikoivat he hilata Antin. Tässä kovakouraisessa leikissä oli takana hiukan tottakin, sillä Antti oli koulun etevin oppilas ja sellaisena mestari Juustenin erikoinen suosikki, jota kohtaan toiset tunsivat kateutta. Kun pilan alkaja oli verrannut häntä Joosefiin, sattui se siis hyvin paikalleen.

Aukon reunalla riuhtasi Antti äkkiä itsensä irti ja löi voimainsa takaa korvalle erästä pitkää teiniä, joka innokkaimpana puuhasi hänen kuoppaan laskemistaan.

»Kah! onko katajassakin tervaa?» sanoi korvapuustin saanut hölmistyneenä ja koetti nauraa.

Antilla oli noussut kiukun kyyneleet silmiin.

»Voi äidin pikku pojua, elä nyt huoli itkeä, äiti hakee voileivän», koetti pitkä teini ilkastella, pidellen korvallistaan.

»Koiria te olette kaikki tyyni!» sähähti Antti, mutta hillitsi samassa itsensä, otti paperinsa, jotka olivat pirahtaneet olkiin, ja lähti nopeasti ulos.

Mielenkuohu huimasi hänen päätään ja porttiholviin tultuaan nojautui hän seinään. Samassa saapui siihen mestari Juusten.

»No?» sanoi hän kysyvästi ja pysähtyi Antin eteen.

»Olen vähän sairas, päätäni pyörryttää», vastasi Antti, »ja siksi aioin pyytää vapautta koulusta, ainakin täksi päiväksi. Tässä ovat viimeksi suomentamani psalmit.»

»Tietysti sinä saat vapautta niin kauaksi kuin paranet. Mene nyt heti ja asetu levolle, minä käyn sitten illalla katsomassa ja toimitan jotakin rohtoa. Mutta jaksatko sinä yksin kulkea?»

»Kyllä minä jaksan», kiirehti Antti ja tervehdittyään lähti horjuen astelemaan ulos portista.

»Mutta kylläpäs siellä taas on meteli kuin sutten luolassa!» kuuli hän Juustenin sanovan kiiruhtaessaan koulutupaan.

Andreas Pietarinpoika oli nykyään katedraalikoulun ylemmällä eli kuoriosastolla. Tämän osaston oppilaita kutsuttiin vanhastaan kuorivikaareiksi, heidän kun tuli tuomiokirkossa harjotteleida kaikenlaisiin papillisiin tehtäviin. Vaikka Antti ei vielä ollut koulussa ollutkaan säädettyä aikaa, oli Juusten ilmottanut hänelle, että hänet voitaisiin jo tänä syksynä vihkiä papiksi. Se saattoi tapahtua sekä katsoen Antin etevyyteen että myöskin pelastaakseen häntä joutumasta kirjuriksi, johon toimeen kuningas usein väkivalloin otatti

kouluista etevimpiä oppilaita. Juusten itsekin oli tavallista aikaisemmalla papiksi vihkimisellä pelastettu sellaisesta kohtalosta.

Edellisenä päivänä, joka oli sunnuntai, oli Antti ollut kuoripalveluksessa ehtoojumalanpalveluksen aikana. Sen päätyttyä oli hän pistäytynyt sakaristoon jollekin asialle. Siellä oli ollut pari vanhempaa kaniikkia, joiden keskustelusta seuraava palanen oli herättänyt hänen huomiotaan:

». . . Askaisista tulimme sitten vesitse Naantaliin, jossa eräs nuori tyttö oli vihittävä nunnaksi.»

»Nunnaksi? Mutta tosiaankin, olenhan minä siitä jo kuullut. Omituista, että niitä vielä löytyy luostariin menijöitä. Vaan kukapa niistä nuoren tytön mielenkäänteistä selvän otti. Mistähän tuo hupakko lienee muutoin ollut kotoisin?»

»Täältä Turusta. Sen leski Anna Sakon tytär, jolla on talo Luostariyläkadun varrella ja jolla miehensä jälkeen on vielä kauppa torin kulmassa. Siitä suvusta kuuluu pari naisenpuolta jo ennen maailmaankin menneen luostariin. Sata Turun markkaa kuuluu leski heti antaneen tyttärensä proviantiksi ja kuolemansa jälkeen kuuluu koko talonsa luvanneen luostarille, muita perillisiä hänellä kun ei näet ole.»

Kuin salama oli tämä tieto iskenyt Anttiin. Hän oli kesälomansa jälkeen — sen hän oli viettänyt kotonaan Jämsässä, sillä isä Mikkeli oli lupauksensa mukaan pitänyt hyvän huolen lempipoikansa ylläpidosta, joten hänen ei ollut tarvinnut teiniretkillä kiertää — ollut vasta toista viikkoa kaupungissa eikä hänellä ollut vielä mitään vihiä Kaarinan luostariin menosta. Kuin unissaankävijä oli hän poistunut kirkosta ja hänen oli ollut vaikea käsittää kuulemaansa asiaa. Iltahämyssä oli hän kävellyt edestakaisin Luostariyläkadulla ja ohi kulkiessaan tähystänyt siihen akkunaan, jossa hän ennen aina oli tottunut näkemään Kaarinan. Mutta ikkuna oli pysynyt tyhjänä ja koko talo kuin kuolleena. Viimeistä kertaa ohi kulkiessaan oli hän portilla tullut yhteen vanhan naisen kanssa, jonka hän oli tuntenut Kaarinan äidiksi.

»Onko teidän tyttärenne mennyt luostariin?» oli hän kuiskaten kysynyt.

»On kyllä, miksi niin?» oli muori empien vastannut ja alkanut tarkastella häntä kiireestä kantapäähän.

Jotakin mutisten oli Antti kiirehtinyt pois ja koko yön oli hän viettänyt kortteerissaan unetonna, silmäinsä edessä liikkumatonna tuo tosiasia: Kaarina on mennyt luostariin!

Koulusta palattuaan paneusi Antti heti levolle. Unta hän ei kuitenkaan saanut paremmin kuin yölläkään. Kuumeisin silmin tuijotti hän lakeen ja ajatukset kiersivät viimeyöllistä kehäänsä.

Oikeastaan oli hän, tultuaan vakuutetuksi Kaarinan luostariin menosta, tuntenut kaiken alla jonkunlaisen riemun sykähdyksen. Hän oli heti tullut vakuutetuksi Kaarinan tunteiden lujuudesta sekä uskollisuudesta häntä kohtaan. Kun Kaarina edellisenä syksynä Kupittaalla oli sanonut pitkää teiniä miellyttäväksi sekä hänet sivuuttaen tanssinut melkein yksinomaan sen kanssa, oli hän katkeroituneena lähtenyt pois. Mutta pohjaltaan oli hänellä kuitenkin ollut vaistomainen tunto siitä, että Kaarina ei tuolla kaikella ollut totta tarkottanut, vaan ainoastaan tahtonut ärsyttää häntä sekä nauttia hänen mustasukkaisuudestaan. Hän oli kostoksi päättänyt olla jonkun aikaa kylmä Kaarinaa kohtaan sekä sitten, tarpeeksi häntä nöyryytettyään ja itse nautittuaan hänen kärsimyksistään, tehdä jälleen sovinnon hänen kanssaan. Mutta sitten tuli odottamatta väliin se onneton seikka, että hän illalla kohtasi Kaarinan pitkän teinin seurassa. Silloin oli hänessä alkanut varmistua usko, että Kaarina onkin ihan todestaan mieltynyt pitkään teiniin. Ja sitä

uskoa oli viimemainittu osannut, heidän koulussa tavatessaan, kiihottaa kaikenlaisilla jutuilla ja ilkeillä viittauksilla itsensä ja Kaarinan välisistä kohtauksista. Niin oli hän aina Kaarinan nähdessään, kuten esimerkiksi koulutuvassa joulukomediaa näyteltäessä, osottanut tälle järkähtämätöntä kylmyyttä. Vaan pois ei hän ollut häntä silti mielestään saanut ja se kai oli johtunut siitä, ettei hän koskaan ollut ihan täydellisesti uskonut pitkän teinin juttuja, vaan salaisesti aina toivonut suhteensa Kaarinaan jollakin tavoin korjaantuvan entiselleen. Koko kesän oli Kaarina ollut hänen mielessään ja syksyn lähetessä oli hänen kiihkonsa päästä häntä näkemään kasvanut yhä suuremmaksi.

Saatuaan nyt odottamatta tietää Kaarinan menneen luostariin oli hänen mielessään heti välähtänyt, että pitkän teinin jutut ovat kaikki valheellisia ja että Kaarina on niihin nähden aivan syytön. Ja aivan erikoisessa valossa näki hän nyt sen kärsivän ja rukoilevan katseen, jolla Kaarina silloin joulunäytöksessä oli häntä tavotellut. Sen katseen valossa alkoi hän yhä selvemmin käsittää Kaarinan luostariinmenon syyt ja hänen sydäntään alkoivat ahdistaa raskaat itsesyytökset.

Voinko minä enää korjata, mitä olen särkenyt

ja saanko koskaan enää edes nähdäkään Kaarinaa? kyseli hän itseltään, antautuen yhä uudelleen ja uudelleen muistelemaan, miltä Kaarina oli silloin ja silloin näyttänyt, kuinka hän oli hymyillyt ja kuinka hänen katseensa oli hänet ikäänkuin juovuttanut. Ikävä ja halu nähdä häntä vielä kerran, edes vilahdukselta, kävi hänessä hetki hetkeltä yhä polttavammaksi.

»Kuinka pitkälti onkaan täältä Naantaliin?» kysyi hän puolenpäivän tienoissa yhtäkkiä nahkurin muorilta.

»Mitähän lie siinä puolentoista penikulman paikkeilla Raision kautta, mutta merta myöten sitä on paljon lyhemmästi», vastasi muori.

Puolitoista penikulmaa! Sehän ei ollut matka eikä mikään, siellähän saattaisi huoleti päiväseltään pistäytyä. Kun Kaarina oli mennyt luostariin, oli se tuntunut Antista, kuin olisi hän kadonnut maailman ääriin. Siksi ilahutti häntä nyt suuresti ajatus, että Kaarina olikin oikeastaan niin lähellä. Ja hän alkoi kuvitella, kuinka hän lähtee Naantalissa käymään, tulee luostarin portille ja pyytää puheilleen sisar Kaarina Tuomaantytärtä, sanoen olevansa vaikkapa hänen läheinen sukulaisensa, ja kuinka Kaarina nunnanpuvussaan ilmestyy portille ja . . Hän pysähtyi kuvittelussaan epävarmana siitä,

millaisen katseen Kaarina häneen loisi, ihastuneenko vai kylmästi syyttävän. Ja omaa syyllisyyttään muistaen päätteli hän, että varmasti syyttävän, ja sen johdosta tunsi hän masennusta. Mutta yhä uudelleen kuvitteli hän alusta alkaen samaa asiaa ja niin alkoi se kasvaa hänessä välttämättömyydeksi lähteä mitä pikimmin Naantaliin.

VII

KOHTAAMISIA.

Nunnain puutarhamuurin takana, lähellä merenrantaa, oli luostarin porvarikartano sekä sen yhteydessä karjapiha. Porvarikartanossa olivat aikoinaan asustaneet luostarin ulkojäsenet — sellaiset henkilöt, jotka olivat luostarille antaneet omaisuutensa ja sijaan saaneet siltä täyden ylläpidon, olematta silti luostarisääntöjen alaisia. Siellä oli viitisenkymmentä vuotta sitten viimeiset elinpäivänsä kuluttanut luostarin suurin hyväntekijätär, Lucia Olavintytär, ritari ja valtaneuvos Henrikki Djäknin puoliso, sekä monta muuta. Nykyään ei siellä elänyt yhtään ulkojäsentä.

Tänne kokoontuivat myöskin köyhät, jotka saivat apua luostarista. Kolmatta vuotta sitten oli tänne ensi kerran tullut myöskin Greeta-muori Tuomaansa kanssa ja elänyt siitä myöten täällä luostarin karjakkona. Jämsästä lähdettyään olivat he tilapäisiä töitä tehden asuneet siellä ja

täällä, kunnes ankara kevät ja yleinen nälänhätä kaksi ja puoli vuotta sitten olivat heidät monen muun kanssa ajaneet varakkaampaan Lounais-Suomeen. Täällä he olivat sitten kulkeutuneet Naantaliin, jossa äitiä oli kohdannut se onni, että hän oli saanut karjapiian paikan luostarin porvarikartanossa, sillä edellisen oli kulkutauti juuri vähää ennen korjannut. Tuomas oli aluksi päässyt luostarin paimenpojaksi, mutta saatuaan erään viattoman kepposen takia kuuman selkäsaunan luostarin voudilta, oli hän suutuksissaan mennyt laivapojaksi muutamaan Tuulensuun poukamassa ankkuroivaan turkulaiseen alukseen ja oli sen jälkeen pysynyt äidiltä tietymättömissä.

Oli kulunut toista viikkoa siitä, kun Kaarina Sakko vihittiin nunnaksi. Greeta-muori askarteli yksinään palvelusväenpirtissä, jonka avara etehinen erotti porvarituvasta. Nona-messusta oli kulunut jo siksi pitkä aika, että Greeta arveli sisarten ehtineen jo lopettaa päivällisensä ja voivansa siis mennä hakemaan oman ruokaosuutensa. »Kumma kun ei tänään ole yhtään kerjäläistäkään ilmestynyt», ajatteli hän, sillä kaikki mitä sisarten pöydästä jäi tähteiksi, jaettiin porvarikartanoon kokoontu-

neille köyhille. »Mutta sehän taitaakin olla taas paastopäivä, jolloin lihat ja rasvat saavat pysyä lukkojen takana. Ja tähän maailman aikaan ne osaavat jo kerjäläisetkin rantustella.»

Portailta kuului samassa askelia ja Greeta-muori ajatteli: »Jopahan kuitenkin yksi tulee.» Hän virutti viimeisen maitohulikan, asetti sen häkkyrälle valumaan, kuivasi kätensä hurstiseen esiliinaan ja kääntyi ovea kohti. Kynnyksellä seisoi hajasäärin nuori, vanttera ja ruskeaksi päivettynyt mies, katsellen Greeta-muoria nauravin silmin. Muori katsoi häntä ensin suu auki vastaan, löi sitten suuret ja kuhmuiset kätensä yhteen ja huudahti:

»No herran-kiesus, eikö se ole Tuomas?»

»Tuomaspa hyvinkin!» vastasi nuori mies. »Vieläpä sinä näyt elävän.»

He kättelivät, muori nytkähti penkille istumaan, veti pojan rinnalleen ja lausui silmiään pyyhkien:

»Että pitikin vielä elävin silmin nähdä! Niin minä olenkin murehtinut, ettei vedetöntä päivää . . . Mutta missä sinä, poloinen, olet näin kauan hurvitellut?»

»Merellä tietenkin! Ja välistä meren pohjassakin.»

»Pohjassa! Ole tuossa nyt», ja nuhtelevasti pukkasi äiti kyynärpäällään poikaansa. »Niin

minä olen senkin seitsemän kertaa pääni ympäri miettinyt, että mikä minut panikin silloin laskemaan sinut merelle. Ja jääpi sitten vuosikausiksi! Paljon pikemminhän sen laivan piti palata, jossa sinä lähdit?»

»Niin sen laivan! Mitäs minä sellaisesta astiasta! Vuoden perästä minä Lyypekissä muutin oikeaan laivaan, joka seilasi maailman toiseen laitaan, sinne murjaanein maahan, jossa aurinko paistaa pohjoisesta ja jossa asuu pikimustia ihmisiä. Siellä oli huoneen korkuisia hevosia, joilla oli kahden sylen pituinen kärsä ja sylen pituiset torahampaat. Näitä torahampaita lastattiin laiva täyteen ja lähdettiin sitten takaisin . . .»

»Torahampaita, mitä niillä torahampailla?» keskeytti äiti epäillen.

»Niistä tehdään kuningattarille ristiinnaulitun kuvia ja kuninkaille sakkinappuloita. Ja sitten me purjehdimme takaisin kotiinpäin ja tappelimme merirosvojen, valaskalain ja virstan pituisten merikäärmeiden kanssa. Pääsimme jo kunnialla Ruotsin etelänokalle, kun tuli hirveä myrsky ja me ajaa karautimme vedenalaiselle kalliolle. Kerran vain räiskähti ja kaikki meni ruumeniksi. Perämies meni ensimäisenä kuin kivi pohjaan ja toiset perässä.»

»No entäs sinä?» uteli äiti jännittyneenä.

»Minäkö?» ihmetteli Tuomas kynsiään pureskellen, »minä sieppasin yhden suurimmista torahampaista, istuin kahareisin sen päälle ja meloin kämmenilläni rantaan. Sitten otin torahampaan olalleni, kävelin ensimäiseen taloon ja pyysin sen edestä ruokaa. Mutta ihmiset siellä olivat sellaisia pöljäkkeitä, etteivät ymmärtäneet mitään minun puheestani, vaikka kuinka selvästi olisin sanonut, että minulla on nälkä. Eikä ne ymmärtäneet muissakaan taloissa ja niin minä sain kävellä Tukholmaan asti, olallani se kauhean suuri torahammas. Siellä vasta tapasin oikeita ihmisiä, jotka ymmärsivät puhettani ja ostivat minulta sen hampaan. Niillä rahoilla minä sitten purjehdin Turkuun, josta kävelin tänne. Mutta syönyt minä en ole vieläkään, niin että minulla on joltinenkin hiuka.»

»Hyvänen aika», hätääntyi äiti, »minä käyn paikalla hakemassa ruokaa. Olinkin juuri lähdössä, kun sinä tulit.»

Hetken kuluttua asetti hän pöydälle leipää ja suuren vellivadin.

»Niillä on taas paastopäivä, mutta maltahan, kyllä minulla on täällä muutakin kätkössä.»

Hän pistäysi etehisen peräkomeroon ja toi sieltä suolakalaa, puulautaselle asetetun kel-

taisen ja lujan voikimpaleen sekä palan palvattua lihaa.

»Täytyy pahimpien paastopäivien varalle pitää takanaan hiukan vahvempaa muonaa», puheli hän ääntään alentaen ja asetti ruokia poikansa eteen. Hellin ilmein ja tyytyväisenä katsoi hän sitten Tuomasta, kun tämä kursailemattomalla hulmiudella ryhtyi hiukaansa sammuttamaan. Vasta kun poika oli lopettanut, teki hän itselleen voileivän ja alkoi sitä hiljalleen pureskella, silmät yhä Tuomaaseen luotuna.

»Ja mihin sinä nyt aiot ryhtyä? Et kai merelle enää?» kysyi hän.

»En tiedä», vastasi Tuomas hajamielisesti. Hetken perästä kysyi hän: »Onko se isävainajan jousi vielä tallella?»

»On kyllä.»

»Ehkäpä rupeankin sitten tässä aluksi metsästelemään. Haehan se jousi, niin katsotaan, eikö sitä näillä käsivarsilla saa jo vireeseen.»

»Tottahan nyt toki, kun on hartiatkin kuin pikkutalon kellarinkatto», vakuutti äiti ihastuneena siitä, ettei poika aikonut enää merelle. Hetken kuluttua jatkoi hän:

»Mutta kuulehan, vieläkö sinä osaisit verkkoja laskea? Kesällä kuoli se kala-ukko, joka

yksinään asui tuolla Kailonsaaressa ja pyyti luostarille kaloja. Sinä voisit nyt ruveta hänen sijalleen. Pitääkin puhua siitä voudille ja abbedissalle.»

»Vieläkö se sama karilas on täällä voutina?»

»Sehän se on, mutta tokkopa tuo sinulle enää kaunaa kantanee.»

»Mitäpäs h ä n e n kaunoistaan, mutta jospa m i n u l l a sen sijaan sattuisikin olemaan hampaani kolossa vielä yhtä ja toista hänen varalleen. Vaan puhu pois, kylläpähän sitten joskus selvittelen välini hänen kanssaan.»

»Kaikkia tässä nyt kun muistelemaan viimetalvisia lumia. Mutta nyt minun täytyy lähteä iltalypsylle. Pane sinä siihen penkille levähtämään niin kauaksi.»

Saatuaan pitkästä aikaa vatsansa kunnollisesti täyteen tunsi Tuomas itsensä tavattoman tyytyväiseksi. Hetkisen loikoi hän äidin mentyä penkillä selällään, mutta heiskautti sitten itsensä kuin vietereillä pystyyn ja lähti vihellellen ulos. Hän käveli rantaan ja heitti muutamia voileipiä ja munalukkoja tyyneen vedenpintaan. Sitten asteli hän luostarin ympärysmuurin juurelle ja alkoi hymyillä, muistellessaan entistä keppostaan, josta hän sai voudilta selkäsaunan. Hän oli ollut ensi

päivää paimentamassa luostarin karjaa ja ehtoopäivällä laitumelta palattuaan taivastellut juuri tässä samalla kohtaa muurin juurella. Hänen oli ruvennut kovin tekemään mieli saada kurkistaa tuonne muurin taakse, jonne syrjäisiä ei koskaan laskettu. Ja ykskaks oli hän asettanut muurin nojalle kaksi tukevaa seivästä ja kiivennyt niitä myöten ylös. Toisella puolen oli ollut puolikymmentä nunnaa kitkemässä kaalipenkkejä. Yksi niistä oli alkanut tirskua ja ilakoida hänelle ja siitä rohkaistuneena oli hän hypätä kupsauttanut alas ja ryhtynyt auttamaan nunnia kitkemisessä. Mutta silloin oli nurkan takaa tulla lennättänyt laiha ja ruma nunna, kaiketi abbedissa, ja alkanut kimeällä äänellään kirkua hänelle sekä häädellä ulos. Kun hän ei ollut kyllin kiiruusti lähtenyt, oli voudin juurikaskin ehättänyt sinne kaalimaalle, kiskonut hänet kauluksesta ulos ja antanut hyvänpäiväisesti selkään.

»Senkin kränä!» mutisi Tuomas selkäsaunaansa muistellen. »Tekisipä tosiaan mieleni nähdä, vieläkö hän kykenisi minua sillä lailla peittoamaan. Totta vie kiipeänkin yli ja tappelen vaikka koko munkkilaumaa vastaan. On tämä poika pahemmissakin ollut!»

Hän katseli ympärilleen ja huomasi taam-

pana rannalla tyhjän tynnyrin. Sen vieritti hän muurin juurelle, asetti pystyyn ja nousi pohjan päälle seisomaan. Kädet ylettyivät parahiksi muurin harjalle ja hiukan potkastuaan sai hän takareunasta kiinni ja kiepautti itsensä ylös.

Takana olevassa puutarhan osassa, jossa silloin oli kasvatettu kaalia, oli nyt luostarin hernemaa. Sisaret Ursula, Kaarina, Elina ja eräs iäkkäämpi laiha nunna, jolla oli kaihi vasemmassa silmässä, olivat parasta aikaa poimimassa täysinäisiä palkoja suuriin pärevasuihin.

Kun Tuomas leuhahti muurin harjalle, katsahtivat kaikki säikähtyneinä ylös. Mutta Ursula tointui paikalla ja huudahti:

»Ohoh, kun suuri varis lensi tuohon muurille!»

»Samat kanathan täällä ovat ryytimaata tongostamassa kuin ennenkin», vastasi Tuomas iloisesti, sillä sisar Ursula oli juuri se, joka edellisellä kerralla oli ilakoimisellaan saanut hänet alas hyppäämään.

Sisar Ursula Laurintytär Väkivasara oli syntyisin Perniöstä. Hänen isänsä oli ollut rikas talonpoika ja kuuluisa miekkaseppä, joka oli hankkinut itselleen aatelisoikeudet. Hänen lähimpänä naapurinaan Perniössä oli asunut

rälssimies Matti Härkä, jonka vapaamiesoikeuksillaan ja kilvellään kerskumiset olivat kovin ruvenneet sapettamaan Lauri-seppää. Niinpä oli viimemainittu tanskalaissotien aikana takonut haarniskat itselleen, pojalleen ja rengilleen sekä satuloinut kolme hevostaan ja lähtenyt Eerikki Flemingin joukoissa taistelemaan juutilaisia vastaan. Flemingin toimesta oli hän sitten nuorelta Kustaa Vaasalta saanut rälssikirjeen, palannut kotiin naapurinsa vertaisena vapaamiehenä ja valmistanut itselleen aateliskilven, jossa oli kuvattuna suuri pajamoukari eli väkivasara. Jos naapuri, jonka kilvessä oli härän kuva, oli joskus puhunut pisteliäästi vastaleivotuista vapaamiehistä, hän itse kun oli jo toisen polven rälssisäätyä, niin oli Ursulan isä sen sijaan alkanut puhua kerjäläisaateleista, sillä Härkä oli häntä paljon köyhempi. Alituisessa riidassa ja torassa olivat naapurukset viettäneet koko elämänsä ajan. Kun Väkivasara sitten tunsi kuoleman lähenevän eikä hänellä ollut muita perillisiä kuin Ursula, sillä poika oli kaatunut sodassa, alkoi häntä pelottaa, että hänen rikkautensa voivat Ursulan kanssa siirtyä vihatulle naapurille, jolla oli useita naimattomia poikia. Silloin hän oli yksissä tuumin vaimonsa kanssa päättänyt

testamentata omaisuutensa Naantalin luostarille, jonne Ursulan tuli mennä nunnaksi.

Isän kuollessa oli Ursula ollut yhdeksäntoistavuotias ja vaikka hänellä oli halua kaikkeen muuhun kuin maailmasta eristäytymiseen, oli hän kuitenkin mielellään seurannut äitiä Naantaliin, sillä hänellä ei ollut lainkaan ollut oikeata käsitystä luostarielämästä. Niin hänet oli viisi vuotta sitten vihitty nunnaksi ja äiti oli ulkojäsenenä asettunut porvarikartanoon, jossa hän jo parin vuoden kuluttua oli kuollut.

Pian oli Ursula huomannut suuresti pettyneensä luostarielämän suhteen. Melkein joka päivä rikkoi hän jollakin tavoin sääntöjä ja abbedissa oli pahemmassa kuin pulassa hänen kanssaan. Ankarimpia rangaistuksia ei hän koskaan uskaltanut sovittaa Ursulaan, sillä silloin nosti tämä kovan metelin ja uhkasi jättää luostarin. Se taas olisi merkinnyt luostarille melkoista omaisuuden vähennystä, sillä Ursulan mukana olisivat tietysti seuranneet hänen runsaat myötäjäisensä. Nykyään, jolloin uskonpuhdistusliike sai kaikki vanhat laitokset liitteissään horjumaan, täytyi olla varovainen sellaisten kapinahenkien kuin sisar Ursulan kanssa. Toiselta puolen ei sisar Ursulakaan, maailmallisesta ja uhmailevasta mielenlaadustaan huolimatta, voinut olla tuntematta

pelkoa tuota ankaraa ja vaaniskelevaa Birgitta Flemingiä kohtaan. Niin usein kuin hän toistikin uhkauksensa lähteä luostarista ja mennä naimisiin, ei hän kuitenkaan vielä tähän saakka ollut edes yrittänytkään sitä toteuttaa.

Edellisen abbedissan aikana oli klausuuri eli luostarin muurien sisällä pysyminen ollut sangen höllää ja höllyyttä oli ilmennyt muidenkin sääntöjen noudattamisessa. Mutta Birgitta Fleming oli uudistanut luostarikurin kaikessa ankaruudessaan. Puheleminen oli sisarten kesken sallittua ainoastaan päivälliseltä päästyä vespera-messuun saakka eli siis noin parisen tuntia. Silloin askartelivat sisaret käsi-, talous- ja puutarhatöissä. Sisar Elina oli viime aikoina pyhittänyt nämäkin hetket vaitiololle ja sen takia Ursula, heidän tänään hernemaassa työskennellessään, oli koko ajan ollut hänen kimpussaan, koettaen jos jollakin keinoin saada häntä puhumaan. Mutta nyt käänsi muurinpäälle ilmestynyt Tuomas hänen huomionsa kokonaan pois Elinasta.

»Ja kun minä oikein tarkkaan katson, niin eiköhän totta maarin ole vareskin juuri se sama, joka kerran ennenkin leuhahti muurin yli tänne kiellettyyn maahan, missä hän joutui voudin kynittäväksi», huusi Ursula nauraen.

»Mutta toista kertaa tätä varesta ei kynitäkään», sanoi Tuomas, hyppäsi muurilta alas ja tuli Ursulan luo, ryhtyen tiheästä varsistosta etsimään palkoja. Ilmeisellä mielihyvällä tarkasteli Ursula häntä kiireestä kantapäähän ja sanoi:

»Ihanhan sinä olet aikamies. Mutta oletko sinä nämä viime vuodet ollut linnunpelättinä pellolla, koska olet noin päivettynyt?»

»Merellä minä olen ollut, ihan maailman toisessa laidassa ja siellä olisin minä päässyt murjaanein maan kuninkaaksikin, mutta en viitsinyt ruveta, kun tuli ikävä yhtä Naantalin nunnaa.»

»Elä sillä lailla niitä revi!» sanoi Ursula ja lyödä räpsäytti Tuomasta käsiselälle.

»Taidatpa sinä olla koko kiukkupussi!» vastasi Tuomas ja heitti irtonaisen varsilonkeron Ursulan kaulaan.

Kaarina katseli heitä ääneti hymyillen, Elina oli punastuen ja loukkaantuneena kääntynyt selin ja kaihisilmäinen sisar ryki sekä vilkuili levottomasti korkeille portaille, jotka konventtituvasta suuren holvikellarin yli laskeutuivat puutarhaan.

»Kohta sinut kynitään, jollet korjaa siitä itseäsi», varotti Ursula Tuomasta.

»Katsotaanhan nyt, kuka se tässä kynitään.»

»Elä kerskaile! Mutta kuule, mitä sinä nyt rupeat tekemään? Vai menetkö jälleen merelle?»

»Sanoinhan minä jo, että minut ajoi ikävä tänne, joten minä en suinkaan halua takaisin merelle. Minä rupean täällä metsästelemään ja hankin sisarille lintupaistia.»

»Ai kun saiskin lintupaistia!» sanoi Ursula ja maiskautti kieltään.

»Mitä tämä on?» kuului samalla läpitunkeva ääni, joka sai kaikki säpsähtämään. »Kuka sinä olet, joka olet uskaltanut tänne tunkeutua!»

Portaalla seisoi abbedissa ja katsoi vihaisesti Tuomaaseen.

»Minä olen sen karjakko-Greetan poika ja tulin joutessani auttamaan näitä sisaria», vastasi Tuomas ja jatkoi palkojen poimimista.

Abbedissa palasi kiiruusti sisälle.

»Lennä nyt nopeasti tiehesi tai muuten pöllyävät kohta höyhenesi», sanoi Ursula. »Se meni hakemaan isä Paavalia.»

»Etkö sinä, sisar kulta, kätkisi minua tuon kaapusi sisään?»

»Häpeä!» ja taas läiskähti Tuomaan käsiselkä.

Samassa saapui ulkoportin kautta tullen isä Paavali. Hän oli entinen maallikkoveli ja kartanomestari, joka vähitellen oli omaan

persoonaansa yhdistänyt paitsi mainittua virkaa myöskin luostarin kantomiehen ja voudin toimet. Luostarille kuuluvat maatilat, kaikki luostarin tulot ja yleensä koko sen ulkonainen talous olivat isä Paavalin hoidossa. Hän laati menoarviot kullekin vuodelle, esitti kahdesti vuodessa tarkat tilit kaikista talousseikoista, tinki ja kinasteli laivurien ja porvarein kanssa sekä valvoi ankarasti maallikkoveljien ynnä palvelijain työtä. Abbedissan kanssa sopi hän mainiosti yhteen ja hän se olikin munkkikonventissa vaalin aikana vaikuttanut Birgitta Flemingin eduksi. Hän oli laiha, kellertäväihoinen ukko, jonka harmaissa silmissä oli aina terävä ja vaaniva ilme. Sormien välissä oli hänellä muutamia numeroilla täytettyjä paperiliuskoja, kun hän tuimasti käyden läheni hernemaata.

»Sinäpäs koko junkkari olet, joka et yhdellä kertaa uskokaan!» tiuskasi hän Tuomaalle. »Paikalla ulos täältä!»

»Elkäähän nyt, isä kulta, minä vahingossa putosin tuolta muurilta ja kun en päässyt takaisin, niin rupesin tätä sisarta auttelemaan.»

»Elä lavertele, vaan astu ulos! Tuolla on portti!» vastasi vouti ja tarttui Tuomasta käsipuolesta.

He lähtivät rinnan porttia kohti. Mennessään nyökäytti Tuomas iloisesti Ursulalle, joka hymyillen vilkutti hänelle huntunsa suojasta silmiään ja painui sitten työnsä ääreen.

Kun porttia vartioiva sisar oli avannut heille ja he olivat tulleet muurien ulkopuolelle kirkon eteen, tiuskasi isä Paavali:

»Senkö paholainen sinut taas lähetti tänne kiusaksemme!»

»Oikeastaan minä en ole tullut tänne kiusaksenne, vaan tarjoamaan teille ja Pyhän Birgittan sisarkunnalle palvelustani», vastasi Tuomas juhlallisesti.

»Vielä viisastelet siinä, mokomakin hunsvotti!» karjui isä Paavali.

»No no, elkää pöyhistelkö elikkä minäkin alan muistella sitä silloista ansaitsematonta selkäsaunaa. Huomaatteko, että käsivarteni ovat siitä ajasta julmasti vahvistuneet?»

»Mitä sinä sitten tahdot, senkin junkkari?» kysyi vouti hiukan hillitymmin.

»Se Kailonsaaren kalaukko kuuluu kuolleen», alotti Tuomas.

»No entä sitten?»

»Niin vain, että jos te antaisitte hänen veneensä, verkkonsa ja muut vehkeensä minulle, niin pitäisin minä luostarin aina tuoreessa kalassa. Ja toisin vuoroin linnustaisin.»

»Olisikohan sinusta siihen?» arveli vouti koko joukon leppeämmällä äänellä, sillä Tuomaan ehdotus oli koskettanut hänen taloudellisia vaistojaan.

»Viikoksi saatte sulkea minut tyrmään vettä ja leipää syömään, jollen kunnialla tee tehtävääni. Minä, joka jo tupen korkuisesta seurasin isä-vainajaani metsä-ja kalaretkillä!»

»No, saammepahan tuumia asiaa. Menehän nyt sinne porvaripihaan, mutta varo toiste enää muurin yli kilhuilemasta.»

* * *

Oli kulunut pari päivää edellisestä. Kuiva ja selkeä sää kevensi askel askeleelta Antin mieltä, kun hän käveli Turusta Naantaliin johtavaa tietä. Puolenpäivän aikaan oli hän sivuuttanut Raision kirkon. Kuta lähemmäs päämääräänsä hän tuli, sitä metsäisemmiksi ja hiljaisemmiksi kävivät seudut. Tie vuoroin painui sankkaa kuusikkoa kasvavaan notkoon, jossa oli hämärää ja koleata, vuoroin nousi valoisalle kunnaalle, jossa kellastuneet lehtipuut hohtivat päivänsäteistä. Raisiosta lähdettyään ei hän ollut kohdannut yhtään kulkijaa ja hiljaisuutta keskeyttivät vain linnut sekä tuolloin tällöin korvaan sattuva louhien, juur-

ten ja sammalen keskeen piiloutuneen puron lirinä.

Joka askeleella oli hän muistanut, että Kaarina on kulkenut tätä samaa tietä, kiivennyt samoille kunnaille ja painunut samoihin notkoihin, ja siksi tuntui taival hänestä ikäänkuin tutulta. Mutta kun hän samalla ajatteli, että Kaarina oli kulkenut tätä tietä ei koskaan palatakseen, silloin kaihersi hänen sydäntään omituinen orpouden tunne.

Tie kaartui yhä enemmän lounaaseen päin ja yhtäkkiä aukeni vasemmalta petäjistön keskeltä hänen eteensä kirkas Luolalanjärvi, jonka tyyneen veteen Viluluoto kuvasteli tuuheita rantaleppiään. Ihastuneena pysähtyi hän hetkeksi ja antoi silmäinsä kulkea yli seutujen, joilla oli täydellinen erämaan ja ikuisen rauhan leima. Samalla alkoi edestäpäin metsän takaa kuulua kellonsoittoa, joka sai hänet värähtämään. »Luostarissa soittavat jälkeenpuolismessun», ajatteli hän ja heti kuvastui hänen mieleensä pitkä jono valkeapukuisia nunnia (hän oli aina kuvitellut nunnat valkeapukuisiksi), joiden joukossa hän erikoisesti näki ainoastaan Kaarinan. »Hän ei tiedä, että tuo sama kellonääni kuuluu minunkin korviini», ajatteli hän ja lähti jatkamaan matkaansa.

Pian kohosi edestäpäin näkyviin metsäinen Kuparimäki ja kohta sen jälkeen vilahti oikealta parin kunnaan välitse suippo kirkontorni. Antti vavahti kuten se, joka pitkän etsinnän jälkeen yhtäkkiä tulee pahki etsittäväänsä. »Tuon juurella hän siis elää ja liikkuu», ajatteli hän.

Hetken vielä astuttua tuli näkyviin myöskin kirkko sekä nunnaluostarin päärakennuksen tumma lautakatto. Ikäänkuin tuntien arkuutta lähestyä tuota paikkaa sekä samalla tarvetta lopullisesti varmistaa päätöksiään, istahti hän puunjuurelle kukkulan rinteelle.

Hän oli kolme vuorokautta maannut vuoteessa ja miettinyt. »Jollei Kaarina anna minulle anteeksi, on minun sovitettava rikokseni häntä ja itseäni kohtaan siten, että menen munkiksi samaan luostariin», oli hän lopuksi päättänyt. »Ja jos Kaarina antaisikin anteeksi, niin tahtoisi hän ehkä kuitenkin pitää nunnalupauksensa pyhänä ja jäisi luostariin enkä minä näkisi häntä koskaan enää. Mutta jos minä rupean munkiksi, on se minulla lohdutuksena, että saan elää samojen muurien sisällä kuin hänkin.» Mutta näiden päätösten alla tunsi hän itsessään kytevän salaisen tietoisuuden siitä, ettei hän paremmin kuin Kaarinakaan tule iäkseen luostariin jäämään, vaan

joko he, saatuaan välinsä selviksi, jättävät yhdessä luostarin tai sitten kuningas ryhtyy taas jatkamaan kirkollista reduktsioonia, jolloin luostarielämän täytyy lakata. Tämä salainen tietoisuus häntä olikin rohkaissut päätöksen teossa. Mutta vaikka hän nyt olikin lähtenyt aamulla Turusta siinä mielessä, että hän pyrkii munkiksi Naantalin luostariin, oli hän kuitenkin koko matkan tuntenut itsessään epävarmuutta. Ilmottaako hän luostarin portilla haluavansa päästä veljeskunnan jäseneksi vai pyytääkö vain puhutella sisar Kaarina Tuomaantytärtä? oli hän pitkin matkaa kysellyt salaa itseltään. Eikä hän siinä luostarikirkon näkyvissä istuessaankaan tuntenut kykenevänsä sitä vielä ratkaisemaan, vaan jätti sen riippumaan jostakin ulkonaisesta ja odottamattomasta seikasta.

Kun hän oli aikeissa nousta jatkaakseen matkaa, alkoi ylhäältä kukkulan laelta kuulua koiran haukuntaa. Kohta sen jälkeen hypätä kuukki aivan hänen vieritseen rinnettä alas jänis, jonka turkki kesän jäleltä ei ollut vielä ehtinyt vaalentua. Se katosi tien toiselle puolen metsään, jonne perässä kirmaseva koira sitä hetken perästä seurasi. Mutta heti koiran kadottua kuului ylhäältä puiden välistä kopinaa, oksien ritinää ja pienten mukulakivien vie-

rintää ja ykskaks tuli puiden takaa näkyviin metsästäjä, joka hurjassa juoksussaan kompastui rinteen alimmalla jyrkänteellä ja syöksähti nurinniskoin alas tielle. Jousi ja vyön alle pistetty koppelo singahtivat syrjään. Samassa kimposi metsästäjä kuitenkin seisaalleen, huomasi Antin ja sanoi äkäisesti, ikäänkuin syyttäen tätä tapaturmastaan:

»Kuka sinä olet ja mitä sinä siinä teet?»

Antti hymyili ja mutisten jotakin epäselvää katsoi metsästäjään, jossa oli jotakin tutunomaista, vaikkei hän jaksanut heti muistaa, missä hän oli hänet ennen nähnyt.

»Häh!» tiuskasi metsästäjä ja katsoi häneen kiinteästi.

»Ei minulla ole tässä mitään erikoista tehtävää, mutta onko väsynyttä matkamiestä sitten kielletty tähän istumasta?» lausui nyt Antti.

»No niin, mitäs sitte . . . » mutisi metsästäjä joutuen hieman hämilleen ja ryhtyen keräämään hajalleen lentäneitä kapineitaan.

Kun hän oli ottanut jousen käteensä, välähti Antin mieleen yhtäkkiä kuva Jämsän kirkkotarhasta ja hän huudahti:

»Mutta kuulehan, etkö sinä ole Jämsästä kotoisin . . . Tuomas?»

Metsästäjä katsoi häntä pyöristynein silmin ja virkkoi:

»Ka, Anttiko se onkin?»

He pistivät kättä toisilleen, hymyilivät eivätkä oikein tienneet mistä alkaa. Vihdoin kysyi Tuomas, silmäillen Antin pukua:

»Taidat olla pappi vai?»

»En ihan, mutta papinkoulua minä olen nämä viime vuodet käynyt. Isä toi minut samana syksynä Turkuun, kun sinä olit äitinesi meillä heinätyössä.»

»Entä minne sinä nyt olet menossa, tuonne luostariinko?» kysyi Tuomas, viitaten päällään kirkkoa kohti, samallakuin hänen silmässään välähti halveksiva ilme.

»Niin», vastasi Antti arkeutuen ja loi silmänsä alas.

»Ethän vain munkiksi aikone?» jatkoi Tuomas. »No niin, mitäpäs siinä! Luostarilainenhan minäkin olen ja olisivat minun mielellään munkiksikin ottaneet, mutta minä . . .»

Hän teki jalallaan halveksivan potkaisuliikkeen luostaria kohti ja jatkoi sitten:

»Mukavampi on kierrellä metsässä ja vesillä pyydystelemässä luostariveljille paastoruokaa. Jahka rupeat munkiksi, niin ei sinun tarvitse paastonaikanakaan laihtua.»

Hän heilutti Antin edessä ammuttua koppeloa ja nauroi.

»Mutta kuinka sinä oikein olet tänne joutunut?» kysyi nyt Antti.

»Aivan niinkuin sinäkin, pitkin teitä vaan!» vastasi Tuomas ja kertoi sitten laajemmin vaiheistaan sekä lopetti: »Aion nyt täällä metsästellä ja kalastella ainakin niin kauan kuin muori elää. Ja samapa tuo on missä häntä elää, kun ei vakinaista kotia kuitenkaan ole. Sitäpaitsi siellä luostarissa on eräs nunna, joka näinä viime päivinä on ruvennut mielessäni pyörimään.»

Viimeisen lauseen sanoi hän nuorukaisen kerskailevalla sävyllä ja remahti nauramaan. Mutta Antti sai epämieluisan tunteen ja vilkasi häneen urkkivasti.

»Tänään sain äidiltä tietooni sen nimenkin», jatkoi Tuomas, mutta Antti ei tuntenut uskaltavansa sitä tiedustella, kunnes Tuomas itsestään mainitsi nimen Ursula, jolloin Antti heti vapautui epämieluisasta tunteestaan.

»Mene tiedä, vaikka vielä kolmannestikin leiskautan itseni muurin yli», sanoi Tuomas ja rupesi sitten seuraamaan kaukaa kuuluvaa koiranhaukuntaa, jolloin hän Antista näytti yhtäkkiä herkistyvän pelkäksi korvaksi sekä kerrassaan unhottaneen nunnat ja muut asiat.

»Tuolla se pakana viilettää jo Karvetin metsissä, mutta olkoon, ei siitä jäneksestäkään ole

vielä paljon mihinkään. Syököön suuhunsa, jos saa kiinni. Se on luostarin koira ja vouti on luvannut sen minulle metsätoveriksi.»

He lähtivät rinnatusten ja vilkkaasti jutellen astelemaan tietä eteenpäin. Kun he saapuivat Tuulensuun perukkaan, pysähtyi Tuomas ja lausui, viitaten lahden suulle:

»Näetkö tuolla tuota pikku saarta ja tupaa sen keskellä. Se on Kailonsaari, jossa minä tästälähin yksinäni asun. Abbedissa ei ollut luvannut minun jäädä äidin luo porvaripihaan, se kun on minulle vielä niin turkasen kiukussaan siitä, että minä kiipesin sinne nunnain puutarhaan. Mutta samapa se, tuolla saarellahan minä saan olla ja elää, miten itse tahdon. Eikä tämä poika pelkää! Ja nyt minä lähden verkkojani kokemaan. Kylläpähän me sitten tavataan, jahka sinä saat kauhtanan niskaasi. Tuo tuossa kirkonovesta vasempaan on munkkiluostarin portti. Koputa vain siihen, niin kyllä tulevat aukasemaan.»

Hän hyvästeli Antin ja lähti laskeutumaan ruuhensa luo. Kuin komentoa totellen lähti Antti sekavin tuntein kävelemään porttia kohti. Hän tunsi ratkaisun olevan ihan edessään ja hänen sydämensä alkoi lyödä yhä kiivaammin. Mutta samalla tunsi hän, ettei hänellä ollut enää valitsemisen varaa ja että edessä oli vain

yksi menettelymahdollisuus. Kuta lähemmäs hän tuli, sitä enemmän jäykistyi hänen ryhtinsä, aivan kuin hän olisi tuntenut nuoren nunnan jostain muurinkolosta odottavin katsein tähystävän itseään.

Kun hän pysähtyi portin eteen, kuului ranta-äyrään alta airojen kolahtelua, Tuomaan lähtiessä soutamaan saarelleen. Samassa kuuli hän Tuomaan huutavan veneestään:

»Siinä portissa riippuu sellainen vasara. Lyö vain sillä siihen rautalaattaan, niin kyllä tulevat aukasemaan.»

Konemaisesti tarttui Antti vasaraan ja löi kahdesti rautaan. Kun iskut kumahtivat hänen korvissaan, säpsähti hän ja tunsi, ettei hän enää voinut peräytyä.

VIII

LUOSTARI SAA TIETOONSA UUDEN PAPPISMUNKIN.

Munkkiluostarin viisikolmatta syltä pitkän päärakennuksen koilliskulmasta päästiin matalan oven kautta pienehköön, puoliympyrän muotoiseen huoneeseen, jolla oli nimenä *locutorium generale.* Huone nojautui ainoastaan puolelta etuseinältään munkkirakennuksen päätyyn, toinen puoli oli nunnaluostarin alueella, sillä sen pyöreän takaseinän keskeltä lähti munkkien ja nunnain puutarhoja erottava rajamuuri. Paitsi mainittua tietä päästiin huoneeseen toisenkin kautta, nimittäin ovesta, joka aukeni nunnain puutarhaan. Valo huoneeseen tuli kahdesta korkealla olevasta ja pienestä ikkunasta ja kummankin oven väliin asetettu pitkä pöytä jakoi sen kahteen osaan. Pöydän kummallakin puolen oli muutamia tuoleja. Täällä kokoontuivat kummankin konventin edustajat, tavallisimmin abbedissa ja ken-

raalikonfessori, neuvotellakseen luostarin yhteisistä asioista. Kun piispa Konrad Bitz seitsemisenkymmentä vuotta sitten oli luostarissa ilmenneiden vallattomuuksien johdosta pitänyt täällä tarkastusta ja määrännyt munkkien ja nunnain pihoja erottavan muurin korotettavaksi, oli hän samalla ankarasti terottanut, että abbedissan ja kenraalikonfessorin oli pidettävä neuvotteluhuoneeseen johtavat ovet väliajoilla tarkasti suljettuina. Viime aikoina oli isä Paavali ottanut munkkiluostarin puoleisen oven avaimet yksinomaiseen huostaansa, sillä hän sulkeutui usein rauhalliseen neuvotteluhuoneeseen laskujensa ja tiliensä ääreen. Matkoille lähtiessään jätti hän sentään avaimet kenraalikonfessorille.

Tällä kertaa istui neuvotteluhuoneessa isä Paavalia vastapäätä myöskin abbedissa.

»Ennen pyhäinmiesten päivää täytyy välttämättä panna olutta, mutta mallasvarasto on melkein lopussa», sanoi abbedissa.

»Minä olen käskenyt Viialan lampuotien suorittaa tämänvuotiset ulostekonsa suoraan maltaina, niin ei tarvitse luostarissa mallassaunaa laittaa», vastasi vouti narisevalla äänellä. »Saavat toimittaa mallasveronsa niinpiankun saavat ohransa riihitetyiksi.»

»Jauhoja ei myöskään ole enää moneen leipomukseen.»

Jälleen alkoi isä Paavali narista:

»On kestänyt niin pitkään seisovia ilmoja, etteivät myllytkään pyöri ja Kyrsänojan vesimyllystä halkesi toinen kivi jo viime kuussa. Huittisten Siivikkalan lampuoti saapi heti ensi rekikelillä toimittaa Säkylästä uuden kiven. Sillä kuitataan hänen tämän vuotinen taksvärkkipenninkinsä sekä jyväveronsa. Voin ja villat saa hän erikseen toimittaa.»

Hän katsoi kysyvästi abbedissaan, joka hyväksymisensä merkiksi nyökäytti päätään.

»Ja jollei tuulimyllyjä saada ensi tilassa pyörimään», jatkoi vouti, »niin voipihan Turusta tuottaa jauhoja. Koska luostarilla siellä on vielä kaksi taloa, niin sopiihan hyyryn tällä kertaa vaatia jauhoissa.»

»Siitä niiden kerettiläisrecessistä meille muutoin riittää alituista kiusaa ja harmia. Tässä taas yksi korppi», siirtyi abbedissa toiseen asiaan ja ojensi voudille kirjeen.

Siinä muuan Hämeenlinnassa palveleva huovi, joka nimitti itseään Hannu Kaukolanpojaksi, vaati Vesteråsin recessin nojalla itselleen Räntämäen pitäjässä olevaa Kärsämäen tilaa, jonka hänen isoisänsä isä, Matti Kaukolanpoika, oli aikoinaan luostarille lahjottanut.

»Tila on ollut jo hiukan yli sata vuotta luostarin omana», jatkoi abbedissa, kun vouti oli silmäillyt kirjeen loppuun, »ja vielä nytkin pidetään kerran kuussa sielumessu Matti Kaukolanpojan puolesta. Sitäpaitsi on hän kuolinpäiväänsä saakka elänyt porvaripihassa luostarin hoidossa. Ja sitten kehtaavat kaikenlaiset maankiertäjät tulla hävittömine vaatimuksineen . . . Tietysti me emme ole siitä tietääksemmekään!»

»Ei tietystikään», vahvisti vouti, »ja jos hän saisikin toteennäytetyksi olevansa Matti Kaukolanpojan rintaperillinen, niin ei sillä vielä ole sanottu, että hän saisi kuninkaan vahvistusta peruutukselle, ei ainakaan ilman korvausta. Ja siinä tapauksessa me vaadimme ainakin viisikolmatta markkaa tangon alalta, sillä Kärsämäessä on hyvät pellot ja hyvä niitty. Mutta asiassa on monta mutkaa eikä meidän tarvitse siitä vielä olla millämmekään.»

»Kirjotan kuitenkin varoiksi kuninkaalle», sanoi abbedissa, »ja selitän hänelle, kuinka kauan ja millä ehdoilla Kärsämäki on ollut luostarin omaisuutena. Ja muutoin en luulisi olevan asialle haitaksi, jos kirjeen mukaan liittäisimme kuninkaalle pienen lahjan, kuten tehtiin minun ensi vuosia luostarissa ollessani. Seurasihan siitä silloin suojeluskirje luostarille.

Ehkä antaisimme tällä kertaa hopeisen juomakannun?»

»Hm, eihän vara venettä kaada», myönnytti isä Paavali viekkaasti hymyillen.

Hopeakannusta johtuivat abbedissan ajatukset toiseen asiaan, hän mietti hetkisen ja sanoi sitten ääntään alentaen:

»Luostarin hopeat ja muut kalleudet minua aina huolestuttavat. Eihän voi koskaan olla varma, milloin kuningas iskee niihin silmänsä ja riistää ne meiltä, kuten hän on kaikilta kirkoilta riistänyt. Meidän on viisainta ajoissa huolehtia siitä, että saisimme ne tämän pahimman ajan yli säilytetyksi. Mitä jos kaiken varalta piilottaisimme osan kalleuksistamme tai ainakin ajoissa varustaisimme varman kätköpaikan, jonne vaaran uhatessa voisi ne nopeasti siirtää?»

»Konventtituvan porrasten alla olevaan holvikellariin voi helposti laittaa sellaisen kätkön, josta teräväkuonoisinkaan kerettiläisnuuskija ei niitä löydä», sanoi isä Paavali, joka heti oivalsi tuuman tärkeyden. »Minä panen jo tänään pari maallikkoveljeä työhön.»

»Mutta heitä on kivenkovaan varotettava hiiskumasta asiasta kellekään.»

»Tietysti.»

Tällöin narahti munkkikonventin puoleinen ovi ja sisään astui kenraalikonfessori, isä Henricus Matthaei. Hän oli noin kuudenkymmenen vuotias, lihavahko mies, jolla oli kaksi leukaa ja hyvänsävyiset silmät. Abbedissa syytti isä Henrikkiä salaisesta kerettiläisyydestä, koska hänen konfessorina ollessaan oli joukko pappismunkkeja lähtenyt luostarista ja yhtynyt uskonpuhdistusliikkeeseen. Eikä isä Henrikki abbedissan mielestä yleensäkään osottanut sitä lujuutta ja tarmoa, jota tämä vaikea aika luostarin esimieheltä olisi vaatinut. Siksi osottikin abbedissa luostarin hallinnossa luottavansa paljon enemmän isä Paavaliin sekä suvaitsevansa isä Henrikkiä ainoastaan luostarin yliripittäjänä. Abbedissan vastenmielisyyteen saattoi osaltaan vaikuttaa myöskin se, että hän tiesi kenraalikonfessorin vaalissa Birgitta Kurjen vaikuttaneen isä Henrikin eduksi.

Epäröivästä luonteestaan huolimatta oli isä Henrikki kuitenkin täysverinen katolilainen ja lisäksi luostarin oppinein teoloogi. Se seikka, että pappisveljien luku oli hänen aikanaan supistunut neljään, vaivasi häntä itseään kaikista enimmän. Mutta hän oli tuntenut itsensä kokonaan voimattomaksi ajan virtauksia vastaan.

Sekä abbedissa että vouti näkivät heti, että isä Henrikillä on tuotavana joku hyvä uutinen, sillä hänen kasvoillaan oli tavallista iloisempi ilme. Tervehdittyään kunnioittavasti abbedissaa lausui hän:

»Tänne on saapunut eräs nuori mies, joka pyrkii jäseneksi veljeskuntaamme.»

»Maallikko?» kysyi abbedissa kylmästi, vaikka uutinen nähtävästi miellyttikin häntä.

»Hän on Turun koulussa kuoriosastolla ja valmis pappi kuukauden tai parin perästä.»

»Provianttia hänellä ei tietysti ole», murisi isä Paavali, joka tahtoi säilyttää tinkivän kantansa varsinkin kaikkiin konfessorin ehdotuksiin nähden.

»Siitä me kyllä selviämme, pääasia on, että saamme lisää pappisveljiä», keskeytti hänet abbedissa. »Jollei luostariin tule uusia pappismunkkeja, jäävät pian kaikki alttarimme jumalanpalveluksissa tyhjinä seisomaan ja kansa kääntää meille selkänsä. Ja kuka huolisi piitata sellaisesta luostarista, jossa ei kyetä sakramenttia jakamaan eikä sielumessuja toimittamaan. Jälellä olevat neljä klerkkiä ehtivät tuskin tavallisia messuja suorittaa ja sisaria ripittää.»

»Niin on!» huokasi isä Henrikki ja loi syyllisen näköisenä silmänsä alas. »Tämä näyttää san-

gen miellyttävältä ja hurskaalta nuorukaiselta, mutta . . .»

Abbedissa ja isä Paavali katsoivat häneen kysyvästi.

»Mutta hän ei ole vielä laillisessa iässä, päästäkseen veljeskuntaamme. Hän on vasta kahdeksantoista vuotias.» *

Syntyi hetken kestävä vaitiolo, jonka jälkeen abbedissa kääntyi konfessorin puoleen ja kysyi:

»Eivätkö veljeskunnan säännöt myönnä missään tapauksessa poikkeusta iän suhteen?»

»Hm, muistaakseni ei säännöissä ole siitä suoranaisesti puhetta, mutta eihän Pyhä Birgittamme ole voinutkaan aavistaa tällaista aikaa tulevaksi», vastasi isä Henrikki epäröivään tapaansa.

»Saamme sitten itse tehdä poikkeuksen, sillä siihen pakottaa meitä totinen tarve», sanoi abbedissa päättävästi. »Elämmehän me kuin myrskyssä ajelehtiva laivaväki, jonka pelastuakseen ei auta keinoista kursailla. Roomasta saakka meidän on mahdotonta nykyisissä oloissa hankkia lupaa ja emäluostari taas antaa varmasti suostumuksensa, sillä siellä kyllä tunnetaan meidän tilamme.»

»Ei ole emäluostaristakaan meille nykyään

---

* Birgittalaismunkiksi päästäkseen tuli olla 25 vuotta täyttänyt.

mitään turvaa», sanoi isä Henrikki, »sillä on nykyään vieläkin tukalammat ajat kuin meillä».

Kun toiset katsoivat häneen kysyvästi, jatkoi hän:

»Siitähän minun piti myöskin ilmottaa, että Wadstenassa on äskettäin yritetty väkivalloin hajottaa munkkikonventtia. Uolevi oli äsken luonani ja hän oli sen kuullut eilen Turussa käydessään. Pappisveli Johannes Pauli ei ollut suostunut luostaria jättämään ja hänet oli kuninkaankäskystä vangittu. * Kai me näistä tapauksista saamme abbedissalta pian kirjallisen ilmotuksen.»

Tieto vaikutti kaikkiin painostavasti. Vihdoin katkasi abbedissa äänettömyyden ja lausui katkeralla päättäväisyydellä:

»Elettävä meidän kuitenkin on tämän antikristillisen ja kerettiläisen ajan yli. Mitä siihen nuorukaiseen tulee, niin menköön hän ja suorittakoon papintutkinnon sekä tulkoon sitten takaisin tänne. Tavallista koetusaikaa on meidän turhaa, jopa vaarallistakin häneltä vaatia, sillä sen kuluessa voivat agricolalaiset kääntää hänen mielensä. Teemme siis asiain pakosta siinäkin suhteessa poikkeuksen säännöistä. Ja muutoin

* Mainittu Vadstenan munkki eli m. m. jonkun vuoden vankina Hämeenlinnassa, missä hän kirjotti latinankielisiä evankeliumiselityksiä.

. . . mistä hän on kotoisin ja mitä ihmisiä hänen vanhempansa ovat?»

»Muistaakseni hän mainitsi olevansa Jämsästä, mutta vanhemmista ei ollut kysymystä.»

»Niin, tarkotin vain sanoa, että hankkikoon myöskin vanhempainsa suostumuksen luostariin tulolleen, ettei asiasta sitten seuraa mitään jälkirettelöitä. Ja jos hän heiltä voi saada jotakin elatuksen apua, niin se ei tietysti pahenna asiaa.»

Sen sanottuaan nousi abbedissa, tervehti ja jätti huoneen.

* * *

Antti istui latvitsalla munkkikonventin refektooriossa, jonne isä Henrikki abbedissan puheille lähtiessään oli hänet jättänyt. Vinokaiteen muotoinen avara ruokasali valkeiksi rapattuine seinineen teki häneen hauskan vaiku tuksen. Eteläseinän kolme sarvilevyakkunaa oli auki ja huoneen täyttivät päiväpaiste ja raikas meri-ilma, sillä refektoorio oli luostarimäen korkeimmalla ja avonaisimmalla paikalla, lähellä rantaa. Huoneessa tuntui vielä kalakeiton tuoksu, sillä päivällinen oli juuri lopetettu ja äänetön maallikkoveli korjasi parhaillaan pöydältä ruuan tähteitä, heitellen sala-

vihkaisia ja uteliaita silmäyksiä Anttiin. Muista konventin jäsenistä oli huoneessa jälellä enää ainoastaan keski-ikäinen, pönäkkä ja yrmeän näköinen pappisveli ja nuori diakooni, jotka istuivat vastapäätä pöydän yläpäässä, lähellä ikkunaa. Antti odotti, että he olisivat häntä puhutelleet, mutta kun arvokkain joukosta, mainittu pappisveli, ei näyttänyt siihen halukkaalta, eivät toisetkaan tehneet alotetta. Antti tarkasteli syrjäsilmin pappisveljeä, joka raukeana runsaan aterian jäleltä nojasi tuolinselustaan ja silmät puoli ummessa hiveli oluthaarikkoa, jonka hän palvelevan maallikkoveljen kynsistä oli pelastanut eteensä pöydälle. Tavan takaa rävähytti hän silmänsä selkiselälleen ja läppäsi kämmenellään kaljua päälakeaan, jonka kellertävä kuumotus yhä uudelleen houkutteli lähelleen huoneessa surisevia kärpäsiä. Hän näytti Antista sangen vähän puoleensa vetävältä ja hänen mielessään vilahteli epäileviä kysymyksiä, tulisiko hän tässä ympäristössä lainkaan kotiutumaan.

Papin ja diakoonin kesken oli nähtävästi ollut käymässä teolooginen keskustelu, sillä kun Antin huoneeseen tulosta aiheutunutta äänettömyyttä oli muutaman tovin kestänyt, kysyi jälkimäinen arastellen:

»Mutta miksikä ei koko ihmiskuntaa luotu

heti kerralla kuten Aatami ja Eevakin sekä samalla tehty enkelien vertaisiksi?»

Pappisveli raotti silmiään, mytisti tyytymättömän näköisenä huuliaan ja alkoi sitten hitaasti myristä:

»Vastahan meillä oli puhe siitä, että Jumala loi Aatamin omaksi kuvakseen. Koska hän siis oli Jumalan kaltainen, niin tuli hänen luonnollisesti kyetä itsekin luomaan ihmisiä, kuten Jumalakin. Siksi ihmiskuntaa ei luotu kerralla, vaan sen tuli vähitellen jatkua Aatamista.»

Diakooni nyökäytti tyytyväisenä päätään, samalla kuin hänen oppinut luostaritoverinsa otti haarikasta hyvän siemauksen. Lyhyen vaitiolon jälkeen purkautui edellisen tiedonhalu seuraavaan kysymykseen:

»Mutta miksikä ei Jumala luonut ihmisiä heti niin täydellisiksi, että he eivät olisi voineet langeta ja syntiä tehdä?»

»Hm!» myrähti pappisveli ja hänen huulensa kiertyivät hymyn tapaiseen. »Mihinkäs silloin lunastustyö ja kirkko olisivat joutuneet? Mitä niillä olisi silloin ollut tehtävää?»

Diakooni loi syyllisen näköisenä silmänsä alas. Hetken kuluttua jatkoi hän kuitenkin, vilkaisten arasti pappisveljeen ja Anttiin:

»Kuinkahan ihmiset siinä tapauksessa olisivat siittäneet ja synnyttäneet lapsia, jolleivät

he olisi langenneet syntiin, vaan saaneet eteenkinpäin asua paratiisissa?»

Pappisveli asetti kyynärpäänsä pöydälle, liitti kätensä ristiin ja lausui:

»Aivan samoin kuin minä nyt liitän molemmat käteni yhteen, samoin olisivat mies ja vaimo silloin yhtyneet ilman syntiä ja lihan himoa.»

Sen sanottuaan haukotteli hän kämmentensä suojassa, aivankuin sillä osottaakseen, kuinka ilman mitään kiihkoa hän oli kätensä yhteen liittänyt.

»Olisivatkohan lapset silloin olleet yhtä vähäisiä ja kaikkeen kykenemättömiä kuin vastasyntyneet syntiinlankeemuksen jälkeen?»

»Ei suinkaan! Presbyteeri Honorius sanoo, että he heti maailmaan tultuaan olisivat voineet kävellä ja puhua sekä itse syödä paratiisin puista.»

»Diakooni kuvitteli nähtävästi mielessään paratiisin elämää, sillä hänen kasvonsa loistivat, kun hän kysyi edelleen:

»Mitenkähän kauan ihmiset olisivat saaneet olla paratiisissa?»

»Hm, tuota, siihen saakka kuin heidän joukostaan olisi saatu täytetyksi se vajaus, joka perkeleen ja hänen joukkonsa lankeamisen kautta oli syntynyt enkelien keskuudessa.»

Diakooni olisi arvatenkin tämän jälkeen tiedustellut, mitä tuon enkelien lukumäärän täytyttyä olisi seurannut, mutta samassa saapui huoneeseen isä Henrikki. Hänen ilmestymisensä ei nähtävästi ollut varsin mieluinen pappisveljelle, joka nousi paikaltaan, haukotteli äskeistä syvemmin ja unhottaen tyhjentää haarikkaa lähti huoneesta. Diakooni seurasi hänen perässään.

»Poikani», lausui isä Henrikki laskien kätensä Antin olalle, »minä olen nyt neuvotellut asiasta abbedissan kanssa ja me päätimme hyväksyä sinut alaikäisyydestäsi huolimatta veljeskuntamme jäseneksi. Mutta ensin on sinun palattava takaisin Turkuun ja suoritettava papintutkinto. Maallikkoveljiä ja diakoonia meillä, Jumalan kiitos, on vielä tarpeeksi, mutta papeista on suuri puute.»

»Minä toivoin nyt heti saavani jäädä tänne luostariin», lausui Antti hiljaa. »Turkuun minä en mielelläni enää palaisi.»

Koko tulomatkan oli hän mielessään tuntenut jonkunlaista syyllisyyttä opettajaansa, mestari Paavalia kohtaan ja pelkkä ajatuskin palata hänen yhteyteensä tuntui hänestä vaikealta.

»Hm, niin . . . niinpä niin», hymähteli isä Henrikki neuvottoman näköisenä, »kyllä minä

ymmärrän, sillä Turku ja sen vanha piispankoulu ei nykyään ole mikään otollinen olinpaikka meikäläisille.»

Sana »meikäläinen» sai Antin hieman säpsähtämään. Mutta ollenkaan sitä huomaamatta jatkoi isä Henrikki:

»Emme kuitenkaan voi tehdä enempiä poikkeuksia veljeskuntamme säännöistä enkä usko abbedissan peräyttävän päätöstään, että sinun on ensinnä saatava piispalta papillinen vihkimys. Eikähän se sinulle, poikani, niin voittamaton asia liene, jos sinulla kerran on totinen halu päästä veljeskuntamme jäseneksi.»

Antin mielessä liikkuivat ristiriitaiset tunteet ja hän loi vaieten katseensa alas. Konfessori piti nähtävästikin hänen äänettömyyttään myöntymyksenä, taputti häntä olalle ja virkkoi:

»Mutta olemmehan kokonaan unhottaneet vierasvaraisuuden kultaisen säännön ja jättäneet sinun ilman virvotusta matkasi jälkeen.»

Sen sanottuaan jätti hän huoneen, johon kohta ilmestyi äskeinen maallikkoveli, asettaen pöydälle leipää, jäähtynyttä kalakeittoa ja olutta. Kehotettuaan Anttia ryhtymään aterialle poistui hän jälleen.

»Näinköhön tämä on muuttuva minun kodikseni», ajatteli Antti ryhtyessään apeamielisten tunteiden vallassa syömään. »Mutta miksi

ei minun niinkuin Kaarinankin. Joko minun on voitettava Kaarina takaisin tai kuoltava yksinäisenä munkkina näiden muurien sisällä. Muuta minulla ei ole valittavana.»

Mutta vakuutteluistaan huolimatta tunsi hän mielensä epävarmaksi ja hajanaiseksi. Syötyään ilman ruokahalua muutaman palan nousi hän pöydästä. Kääntyessään säpsähti hän hiukan, sillä ovensuuhun oli äänettömästi ilmestynyt lyhyeen kuluneeseen tunikkaan puettu iäkäs pappismunkki, jolla oli lempeät lapsenomaiset silmät ja lumivalkoinen tukka.

»Herran rauha, veljeni!» tervehti munkki pehmeällä äänellä ja astui Anttia lähemmäs. »Kuulin juuri isä konfessorilta, että täällä on nuori papinkokelas, joka pyrkii veljeskuntamme jäseneksi, niin en malttanut olla pistäytymättä tervehtimään.»

Hän palasi ovelle, kurkisti käytävään ja puhui jollekin siellä olevalle:

»Jäitkö sinä sinne, Uolevi? Tule vain sisälle sinäkin, niin veli Eerikki saa tuoda sinulle tilkan olutta.»

Sisään astui vanha tuttavamme Säämiskän Uolevi, otti päästään leveän baretin ja tervehti arkokkaasti Anttia.

»Isä Henrikki kertoi äsken tuolla (hän viittasi päällään käytävää kohti), että luostarimme saa

teistä, nuori mies, uuden papin. Siitä ei kukaan iloitse enemmän kuin minä, joka olen tämän pienen luostarikylämme vanhimpia porvareita, nimeltä Olavi Pietarinpoika ja ammatiltani hansikkaantekijä.»

Täten itsensä esitettyään istui Uolevi lavitsalle munkki-ystävänsä rinnalle ja otti hyvän siemauksen olutta.

»Me olemme Uolevin kanssa vanhoja ystävyksiä ja käyneet nuoruudessamme yhdessä pyhiinvaellusmatkallakin», kertoi munkki.

»Silloin oli nuorissa miehissäkin vielä innostusta», tarttui Uolevi ystävänsä sanoihin, »mutta siitä asti ovat ajat suuresti muuttuneet. On kuitenkin lohduttavaa nähdä vielä nykyajan nuorissakin edes yhden tuhannen joukosta, jolla on rakkautta oikeaan uskoon ja puhtaaseen luostarielämään. Sanon vieläkin, ettei kenenkään sydän iloitse enemmän kuin vanhan Olavi Pietarinpojan, että luostarimme saa uusia jäseniä ja siten vahvistuu tämän kerettiläisen ajan hyökkäyksiä vastaan. Minä juon teidän terveydeksenne.»

Juhlallisesti kohotti Uolevi haarikan huulilleen, katsoen kiinteästi Anttia silmiin. Viimemainittu oli käynyt varsin hämilleen tästä molempain vanhusten hänelle osottamasta huomiosta. Mutta samalla tunsi hän mielensä

lämpenevän sekä pääsevän ikäänkuin lähemmäs luostarielämää.

»Sinä palaat vielä joksikin aikaa Turkuun, veljeni?» kysyi munkki, joka edellisestä keskustelusta päättäen ei ollut kukaan muu kuin Matias Olavinpoika, jota kaupunkilaiset jokapäiväisessä puheessaan kutsuivat nimellä Lippi.

Kun Antti oli vastannut myöntävästi, katsahti veli Matias Uoleviin ja yritti sanomaan jotakin, mutta jälkimäinen ennätti ennen, lausuen:

»Tämä veli Matias valmistelee munkkikonventille suurta kuvaa pyhästä Birgitta-äidistä ja tämän luostarin rakentamisesta, mutta nyt häneltä kuuluu pahaksi onneksi puuttuvan joitakin pigmenttejä — mitä ne nyt taas olivatkaan?

»Raymondin siniä ja ultramariinia», ehätti veli Matias innokkaasti selittämään, »niitä ynnä tärkkijauhoa sekottamalla saan minä syntymään sellaista läpikuultavan sinistä pigmenttiä, jolla pyhän Birgittan silkkinen esiliina on maalattava. Tiedäthän, veli, että Birgitta-äitimme oli mukana tätä luostarin kirkkoa rakennettaessa ja kantoi läpikuultavassa silkkisessä esiliinassa kiviä rakennukselle. Olen sekottanut jos mitä pigmenttejä ja yhä uudel-

leen maalannut sen esiliinan, mutta sellaista vain ei ole syntynyt kuin millaisena se mielessäni kangastaa.»

»Ja nämä pigmentit — mitä ne nyt taas olivatkaan? — olisin minä kukaties voinut ystävälleni hankkia, ollessani kaksi päivää sitten Turussa, mutta silloin en vielä tiennyt asiasta mitään», selitti Uolevi.

Antti käsitti nyt heidän tarkotuksensa ja virkkoi ujosti:

»Jos minä kykenisin niitä Turussa hankkimaan, niin tekisin sen mielelläni.»

Veli Matias ilostui silmin nähtävästi, hykersi hentoja käsiään ja lausui:

»Kuinka hyvä sydän sinulla, veljeni, on! Vanha Matias-veli tulee sinulle aina olemaan tästä kiitollinen. Niin, niin . . .»

Hän silmäsi neuvotonna Uoleviin, joka jatkoi:

»Kustannuksista pidän minä huolen ja sen teen mielihyvällä. Mennessänne poikkeatte vain Olavi Pietarinpojan matalaan majaan, niin siellä saamme tehdä selväksi sen puolen asiasta.»

Ehtoopäivällä suoriusi Antti matkalle takaisin Turkuun. Kuparimäen juurelle tien-

käänteeseen tultuaan pysähtyi hän hetkiseksi ja silmäili luostaria, jonka harmaita muureja ja lautakattoja ilta-aurinko kultasi. Hänen lähtiessään Säämiskän Uolevin luota olivat kellot soineet vespera-messuun ja nyt oli hän korvissaan kuulevinaan heikon hyminän kirkossa kaikuvista iltamessun sävelistä. »Siihen on yhtynyt Kaarinankin ääni», ajatteli hän, samalla kuin hänen sydäntään kaihersi apeamielisyys.

Kun hän kääntyi matkaansa jatkamaan, varmistui hänessä askel askeleelta päätös valmistua mitä pikimmin palaamaan takaisin Naantaliin.

IX

SISAR KAARINA SAA KUULLA ERÄÄN UUTISEN.

Alkoi jo hämärtää eräänä torstaina marraskuun lopulla. Nona-messu oli juuri päättynyt ja sisaret palasivat tavallisessa järjestyksessä kirkosta ja hajaantuivat abbedissan viittauksesta omiin selleihinsä odottamaan pian alkavaa päivällistä. Ainoastaan sisaret Kaarina ja Ursula jäivät konventtitupaan, sillä heidän vuoronsa oli tällä viikolla ollut toimia edeskäypinä sisarkunnan aterioilla. Oikeastaan olisi sisar Elinan tullut olla Kaarinalla toverina ja Ursulan sen sijaan toimia esilukijattarena, mutta kun viimemainittu ei ollut tunnettu minään kirjantaitajana, oli abbedissa muuttanut järjestystä siten, että sisar Elina sai osalleen esilukijattaren tehtävät. Ja tähän järjestykseen oli sisar Ursula varsin tyytyväinen, sillä paljon mieluisampaa oli hänestä käsitellä ruumiin kuin sielun ravinnoksi aiottuja tavaroita.

Ennen sisarten aterialle rupeamista oli abbedissa aina mukana jaettaessa munkkikonventille meneviä ruoka-annoksia. Tällä kertaa viittasi hän kuitenkin Kaarinaa ja Ursulaa suorittamaan omin päinsä ruuan jakamisen sekä istuutui itse uunin eteen tiukasti yhteen puristetuin huulin, kalpeana ja synkkänä.

»Ei taida olla terve, kun on niin myrryisen näköinen», kuiskasi Ursula heidän pihalle astuessaan, »kutti parahiksi! Joutaisi minun puolestani vaikka iäksi sairastupaan, niin saisivat ihmiset edes rauhassa hengittää.»

He laskeutuivat ahtaalle nunnain pihalle, jossa oli nilkkaa myöten märkää lumisohjoa. Tuuli vinkui solissa ja räystäissä ja riuhtasi levälleen Ursulan kaapun.

»Onpas tämäkin nyt säätä keskellä talvea!» sanoi tämä ärtyisesti, kiskasi hameenhelmustansa lähelle polvia ja harppasi sohjoisen pihan halki keittiörakennukseen.

Se oli laaja ja matala huone, jonka lattiana oli kosteita kivilaattoja ja josta kolmannen osan täytti suunnattoman suuri uunilaitos. Avarassa keitinpesässä oli tulella kaksi suurta pataa, joita hämmenteli kokonaan höyryyn ja savuun kääriytyneenä tämän huoneen haltiatar, iäkäs, puolikuuro Valpuri-muori, joka oli jo kolmisenkymmentä vuotta palvellut luosta-

rin fokaariana eli maallikkovaimona. Apurina keittiötoimissa oli hänellä nykyään nuori poikansa tytär.

»No muori, joko vanhan Helunan kontat ovat kypsyneet?» huusi Ursula kimeällä äänellään Valpurin korvaan.

»Tottahan nyt, kun ovat päivämessusta asti olleet tulella.»

Muori nosti kauhalla esiin muutamia lihapaloja, jotka saivat Ursulan herkät sieramet laajenemaan.

»Antakaas ne tänne, että saan tunnustella», huusi Ursula, sieppasi pöydältä puumaljan ja tyhjensi siihen kauhan sisällön, tiedustellen samalla, oliko Valpuri muistanut panna tarpeeksi pippuria pataan.

»Hi, hi, hi, taitaapa se keitos maistua», nauroi Valpuri hieroen kuhmuisia käsiään ulkoneviin lonkkiinsa.

»Etteikö maistuisi, kun on ensi kukon laulamasta saakka saanut kykkiä tuolla kylmässä kirkossa, veisata ja hymistä, kääntyä ja niiata ja tehdä ristinmerkkejä! Vähemmälläkin tuon uskoisi enkä minä hänestä ainakaan sen hurskaammaksi tule.»

»Hi, hi, hii, kun se on leikkisä, tuo sisar Ursula. Mutta kunhan tässä taas paastopäivät alkavat . . .»

»Siltipä tässä täytyykin ajoissa varustaa itsensä vahvemmalla muonalla», keskeytti Ursula ja ahmi maljasta tuoksuvia lihapaloja. »Maista pois sinäkin, tyttö kulta», kääntyi hän samalla Kaarinaan, »ei se sinullekaan pahaa tee eikä sinusta kuitenkaan tule niin hurskasta kuin sisar Elinasta, vaikka kuinka paastoaisit.»

Kun malja oli tyhjentynyt, huusi hän täyteläisiä huuliaan pyyhkien Valpurille:

»Kystä se on ja hyvää, ammentakaa nyt vain kiiruusti pyttyihin, että ne kaljupäätkin tuolla muurin takana saavat osansa.»

Jälleen päästi Valpuri iloisen vanhan muorin hihityksen ja rupesi sitten täyttämään kannellisia puupyttyjä, joissa päivälliskeitto kuletettiin munkkiluostarin puolelle. Ursula ja Kaarina ynnä muori apureineen kantoivat munkkien ruoka-annokset pihalle, jätettäväksi asianomaisten omaan haltuun. Keittiörakennuksen ja nunnain konventtituvan välisessä solassa oli korkea muuri, jonka takana oli munkkien sisäpiha. Muurissa ei ollut mitään porttia, mutta sen sijaan noin miehen rinnan korkuisella neliskulmainen aukko, jonka visusti sulki omituinen pyörälaitos, mikä luostarin säännöissä oli merkitty nimellä *rota sororum*, sisarten ratas. Se muistutti suuresti tuulimyllyn lyhtyratasta,

sillä se kääntyi pystysuoran akselin ympäri ja siinä oli kaksi pohjaa, joiden väliin oli sovitettu useita akselista kehälle kulkevia väliseiniä. Täten syntyneihin lokeroihin asetettiin munkeille menevät ruoka-annokset ja kun ratasta käännettiin siirtyivät ne vastakkaiselle puolelle, josta odottavan maallikkoveljen kädet ne kohta korjasivat. Ratas väliseinineen täytti ympäri kääntyessäänkin joka hetki niin visusti aukon, että eri puolella muuria olevien veljien ja sisarten oli mahdoton edes vilaukselta nähdä toisiaan.

Ursula tarttui rattaan laitaan ja kolistaen sitä kaikin voiminsa huusi:

»Onko siellä takana yhtään kaljupäätä ruokaa vartomassa?»

»Tuota, mitä tämä tahtoo sanoa?» kuului muurin takaa pimeästä käheä ääni.

»Kantelevat vielä abbedissalle ja saat taas ensi viikolla syödä ruoka-osuutesi lattialla», kuiskasi Kaarina, jonka oli vaikea pidättää nauruansa. Mutta kiinnittämättä mitään huomiota nunnasisarensa huomautukseen ja yltyneenä muorin ja apuritytön hihityksestä huusi Ursula vastaan:

»Sitä se tahtoo sanoa, että pitäkää säkkinne siellä auki, täältä tulee vanhan Helunan lapa pippurilla höystettynä. Vai kelpaako se?»

Muurin takaa kuului ainoastaan rykimistä ja Ursula alkoi latoa ruoka-astioita rattaan lokeroihin. Sitten kitisi akseli ja astiat siirtyivät muurin toiselle puolen.

»Lisää saatte vasta iltamessun jälkeen», lausui Ursula vielä ja lähti sitten räntää kaapustaan pudistellen sytyttämään Kaarinan kanssa tulia refektoorioon.

Kuten ennen on mainittu, oli nunnain refektoorio luostarirakennuksen äärimmäisessä päässä. Se oli avara suorakaiteen muotoinen sali, jonka kalustona oli kaksi pitkää honkapöytää lavitsoineen sekä niiden välissä peräseinällä pienoinen alttari, jolla näkyi tuntemattoman lyypekkiläismestarin tekemä neitsyt Maarian kuva. Pöytien keskivälillä, alttarin kohdalla, oli korkea lukupulpetti, jonka ääressä esilukijatar ateriain aikana istui. Pulpetilla oli levällään pergamenttifolio, jonka ruskeat gootilaiskirjaimet ja suuret, moniväriset initsiaalit kimmelsivät kynttiläin valossa. Pulpetin ja alttarin välillä riippui katosta nahkainen siima, joka johti ylös huoneen harjalla olevaan ruokakellon kampiin.

Kun Ursula ja Kaarina olivat saaneet kaikki kynttilät palamaan sekä asettaneet pöydälle veitset, lusikat ja puulautaset, poistuivat he ääneti konventtitupaan. Kohta heidän men-

tyään ilmestyi refektoorioon priorissa, lihava sisar Birgitta Kurki, jonka kasvot täyteläisyydestään huolimatta olivat harmaan kalpeat ja ikäänkuin jauholla hierotut. Silmättyään että kaikki oli kunnossa, asteli hän lyllyvin liikkein alttarin eteen, teki ristinmerkin ja tarttui sitten kellonsiimaan, alkaen soittaa sekä samalla lukea rukousta *Salve, regina!* Pam-pam-pim! Pam-pam-pim! kuului pimeydestä kellon heleä ääni. Katse terotettuna pyhän neitsyen kuvaan nykki priorissa siimaa tasaisessa trokee-tahdissa ja teki sitä niin kauan kuin rukousta kesti. Soiton vaiettua astuivat nunnat tavallisessa kulkuejärjestyksessään sisälle, seisahtuen neljänä rivinä pöytien ääreen kasvot alttariin päin. Abbedissa asettui oikeanpuolisen pöydän yläpäähän ja priorissa vasemmanpuolisen.

Nykäistyään pari kertaa kellonsiimasta lausui abbedissa kuuluvasti:

»*Benedicite* — siunatkaa!»

Sisar Elina alkoi samalla kirkkain äänin lukea siunausta »*Benedice, Domine, cibum nostrum sicut benedixisti quinque panes in deserto* . . . — Siunaa, Herra, ruokamme kuten siunasit viisi leipää erämaassa.»

Rukouksen loputtua lausuivat kaikki sisaret yhteen ääneen: amen! jonka jälkeen abbe-

dissa nykäsi jälleen kelloa ja kaikki istuutuivat ankaran äänettömyyden vallitessa paikoilleen. Ursula ja Kaarina ottivat nyt ovelle ilmestyneiltä keittäjiltä vastaan ruuat ja jakoivat, pöytien yläpäästä lähtien, kullekin sisarelle osansa. Sisar Elina istui korkean ja kapean pulpetin ääressä ja kädet ristissä odotti abbedissan merkinantoa. Kuluneen viikon aterioilla oli luettu kertomuksia Pyhän Katariina rouvan, Birgittan tyttären, ihmetöistä. Kun abbedissa oli sormellaan tehnyt mykän viittauksen, alkoi Elina hennolla, mutta kirkkaalla äänellä hitaasti ja tarkkaavasti lukea, seuraten oikean kätensä etusormella goottilaiskirjainten tiheitä rivejä.

»Kun se Pyhä Katariina rouva oli kerran Neapelin kaupungissa, tuli hänen luoksensa eräs korkea-arvoinen rouva, valittaen että hänen nuori ja ainoa tyttärensä öillä hirmuisesti vaivataan hekuman perkeleeltä. Eivätkä he olleet tätä hätäänsä rohjenneet valittaa kenellekään ystävistään, vaan kuultuaan Pyhän Katariina rouvan saapuneen heidän kaupunkiinsa, olivat he uskaltaneet tulla hänelle hätäänsä valittamaan ja pyytämään, että hän pyhillä esirukouksillaan vapahtaisi tyttären vihollisen kahleista.

»Kun tuo jalo rouva oli kuullut heidän valituksensa, tuli hän sydämensä pohjasta liikutetuksi, lankesi polvilleen ja luki hiljaa itsekseen yhden *Ave Marian,* kuten hän oli pyhältä äidiltään oppinut tekemään aina silloin kun häneltä pyydettiin jotakin apua. Lopetettuaan rukouksen antoi hän heille monta otollista neuvoa ja varotti erittäinkin tytärtä visusti ja ilman vilppiä ripittämään itsensä kaikista synneistä, sillä ripittämättömien syntien tähden antaa Jumala usein meidät perkeleen kiusattavaksi. Sen jälkeen antoi hän tyttärelle muutamia tilkkusia pyhän äitinsä puvusta, kehottaen häntä kantamaan niitä ruumiillaan. Ja vielä kehotti hän sekä äitiä että tytärtä menemään kahdeksana päivänä ilman kenkiä ja ilman liinavaatteita pyhän ristin kirkkoon ja siellä muistelemaan Kristuksen piinaa ja kuolemaa sekä lukemaan kumpikin eriksensä seitsemän *Pater nosteria* ja seitsemän *Ave Mariaa.* Ja itse sanoi hän tahtovansa mielellään rukoilla heidän puolestaan, vaikka hän tunsikin itsensä vähäiseksi ja arvottomaksi.»

Tällöin kopisti abbedissa veitsensä päällä kolmasti pöytään. Elina lakkasi lukemasta ja kaikki sisaret keskeyttivät syönnin, siirtäen syrjään lusikat ja veitset. Kaikki kohottivat kätensä ylös ja hymisivät yhteen ääneen

enkelitervehdyksen. Kun se oli päättynyt, laski jokainen kätensä helmaan, päät taipuivat eteenpäin ja seurasi liikkumaton äänettömyys, jonka kestäessä sisarten tuli muistella Kristuksen katkerata piinaa ja kuolemaa. Pitkin pöytiä asetetut talikynttilät tuikuttivat avarassa salissa kuin etäiset tähdet, keittovadeista nousi ohuita höyrypatsaita hälveten kattoa kohti, ja nuo harmaisiin kaapuihin ja mustiin huntuihin verhotut luostarisisaret näyttivät kuin paikoilleen jähmettyneiltä. Ja tätä heidän säännönmukaista hartauttaan katsoi alttarilta taivaallinen neitsyt suurilla ja kylmillä silmillään.

Mutta abbedissa kohotti jälleen päänsä, koputti veitsenpäällä pöytään ja nuo monet harmajat kuvapatsaat alkoivat osottaa elonmerkkejä. Kädet kohosivat jälleen pöydälle ja sarvilusikat alkoivat liikehtiä vatien ja tiukkaan hunnutettujen päiden välillä. Samalla alkoi myöskin Elinan sormi liikkua pitkin kirjan rivejä, kun hän ryhtyi jatkamaan keskeytynyttä lukua.

»Sekä äiti että tytär tekivät niinkuin heitä oli neuvottu ja koska kahdeksas päivä oli kulumassa, tulivat he jälleen pyhän rouvan luokse, iloiten ja kiittäen Jumalaa ja hänen palvelijatartaan, Pyhää Katariina rouvaa. Ja

he kertoivat, että edesmenneenä yönä, joka oli kahdeksatta päivää vasten, ilmestyi tyttärelle perkele kaikista kauheimmassa ja rumimmassa hahmossaan ja sanoi hampaitaan kiristellen ja hirmuisesti uhkaillen: Kirottu olkoon se Birgittan tytär Ruotsista, joka sinut vapahti minun vallastani, niin etten minä koskaan enää saa palata sinun luoksesi! Niin sanoen poistui perkele tulenliekissä. Mutta siunattu olkoon hän, jolle Jumala oli antanut sellaisen vallan pahojen henkien yli!»

Vähitellen lakkasi yksi ja toinen syömästä, pyyhkien suunsa pellavaisen pöytäliinan reunaan, ja kun kaikki olivat ehtineet laskea lusikat käsistään, kuului jälleen abbedissan koputus. Ja nyt seurasi samanlainen rukoustoimitus sekä Kristuksen piinan äänetön muisteleminen kuin äskenkin. Sen tuli luostarisääntöjen mukaan tapahtua kokonaista kolme kertaa päivällisen kestäessä. Tämän toisen hartausmuistelun jälkeen nousi abbedissan viittauksesta pöydän äärestä yksi vanhemmista sisarista, jolla kuluneella viikolla oli ollut *cellarian* toimi, ja kokosi pöydiltä suureen koriin kaikki tähteet ja kantoi abbedissan eteen. Tämä mursi ja pienenteli suurimmat palat ja teki sitten ristinmerkin korin yli, minkä jälkeen se oli valmis jaettavaksi köyhille.

Kun varsinainen ateria siihen kuuluvine menoineen oli saatettu loppuun, lausui abbedissa esilukijattarelle:

»*Tu autena* —

»*Tu autem, Domine, miserere nostri* — mutta sinä, Herra, armahda meitä», täydensi sisar Elina lauseen, mihin koko konventti yhteen ääneen vastasi:

»*Deo gratias* — Jumalalle kiitos!»

Tämän jälkeen nousi priorissa paikaltaan, tarttui kellonsiimaan ja soitti niin kauan kuin tarvittiin yhden *Ave Marian* lukemiseen. Soiton aikana nousivat sisaret pöydästä ja asettuivat seisomaan alttaria kohti, kuten aterialle ruvetessaankin. Kun kellon ääni vaikeni, lausui taas esilukijatar:

»*Deus pacis et dilectionis maneat semper nobiscum* — rauhan ja rakkauden Jumala olkoon aina meidän kanssamme!»

»*Deo gratias!*» vastasi jälleen konventti, samalla kuin esilukijatar astui alttarin eteen ja notkistaen polviaan pyhän neitsyen kuvalle lausui:

»*Agimus tibi gratias, omnipotens Deus* — me kiitämme sinua, kaikkivaltias Jumala!»

»Amen!» vastasi konventti ja kaikki notkistivat polviaan, minkä jälkeen he pari parilta lähtivät pitkin käytäviä vaeltamaan kirkkoon,

jossa sisaret edelleen saivat suorittaa kiitoksia taivaalliselle haltiaväelle sekä heidän maalliselle edustajalleen, abbedissalle.

Mutta sisaret Ursula, Kaarina ja Elina jäivät refektoorioon ja kävivät nyt vuorostaan päivälliseen käsiksi. Kaarina ja Ursula istuivat rinnan ja Elina toisella puolen pöytää heistä hiukan erillään. Kun he olivat hetkisen ääneti aterioineet, nykäsi Ursula Kaarinaa hihasta ja viittasi nauraen Elinaan, joka oli työntänyt lihakeiton syrjään ja söi paljasta leipää.

»Nythän on tuorstai, Elina, eikä siis lihan syöminen ole ollenkaan synniksi», sanoi Ursula, »Etkö sinä nähnyt, kuinka abbedissa ja priorissakin popsivat lihaa?»

Elina katsahti tovereihinsa suurilla, uneksivilla silmillään kuin joihinkin hyvin kaukaisiin ja vieraisiin olentoihin ja jatkoi sitten mitään vastaamatta syöntiään.

»Elä kiusaa häntä!» kuiskasi Kaarina, »näethän kuinka totiselta ja surumieliseltä hän näyttää. Ehkä hän lapsuudessaan on saanut kokea sellaista, josta meillä ei ole aavistustakaan.»

»Mutta eipä hänen silti tarvitsisi aina olla niin olevinaan», vastasi Ursula nyrpeästi.

Kun oli hetken aikaa ääneti jatkettu syöntiä, kohotti Elina kätensä *Ave-Maria-* rukoukseen. Kaarina seurasi hänen esimerkkiään, vilkas

tuaan ensinnä Ursulaan, joka vilkuili syrjäsilmin kumpaankin nunnatoveriinsa ja nosti sitten kätensä suun eteen sekä nauraa hihitti pahanilkisesti. Punastuen laski Kaarina kätensä alas ja sanoi vakavasti:

»Miksi sinä olet aina niin häijy, Ursula!»

»Näytitte niin hullunkurisilta, etten voinut pidättää nauruani», vastasi Ursula viattomasti. »Söisit sinäkin ilman konstailematta tuota lihalientä, sillä huomenna on perjantai ja silloin saamme taas tyytyä ohrapuuroon.»

Kursailematta veti hän sitten Elinan koskematta jääneen lihakeiton eteensä sekä jakoi sen itsensä ja Kaarinan välillä, huomauttaen jälkimmäisen vastaväitteisiin ainoastaan:

»Jos tahdot enemmän olutta, niin minä käyn hakemassa, ennenkuin ne kirkosta palaavat.»

Elina oli koko ajan istunut kuin yksinään refektooriossa ja syömästä lakattuaan suoritti hän kaikki säännönmukaiset kiitosmenot ja polvennotkistukset. Kaarina lausui niinikään tavalliset kiitossanat sekä niiasi neitsyt Maarian kuvalle, mutta Ursula ryhtyi heti syönnin lopetettuaan korjaamaan ruoka-astioita pöydiltä.

Kirkosta palasivat sisaret asianmukaisessa järjestyksessä konventtitupaan, jossa he pysähtyivät kahteen riviin.

»*Benedicite* — siunatkaa!» lausui abbedissa ja sisaret hymisivät lyhyen rukouksen.

Vasta nyt saivat sisaret ryhtyä vapaasti keskenään juttelemaan, oltuaan aamuvarhaisesta yhtämittaisissa hartaudenharjotuksissa. Kukin haki suurista seinäkaapeista esille käsityönsä, keskeneräiset ompeluksensa, sukankutimensa ja virkkausvehkeensä ja pian näkyi takkatulen sekä muutamain talikynttiläin valaisemassa tuvassa vapaasti sijottuneita ryhmäkuntia, joissa kehiteltiin auki kokoon käärittyjä käsitöitä ja alotettiin puoliääneen ja ikäänkuin arkaillen jutella maallisista asioista. Määrättyjen rajojen ulkopuolelle ei kukaan kuitenkaan uskaltanut antaa juttelunsa luiskahtaa, sillä jokainen tunsi painajaisena päällään abbedissan vaanivan katseen. Ainoastaan sisar Ursulan kieli pyrki tavan takaa monen sisaren salaiseksi iloksi anastamaan itselleen suurempia vapauksia kuin mitä abbedissa katsoi luostarisääntöjen siinä suhteessa sallivan. Mutta niinpä saikin sisar Ursula olla yhtä mittaa muistutusten ja rangaistusten esineenä.

Refektoorio jäi pimeäksi illallisateriaan saakka ja sisaret Ursula, Kaarina ja Elina asettuivat hekin käsitöineen toisten sisarten joukkoon. Kaarina istahti ompeluksineen Elinan kanssa samalle lavitsalle pesän pielustaan.

»Oletko sinä tänään oikein terve, kun näytät niin kalpealta?» kysyi hän Elinalta päästäkseen hänen kanssaan keskustelun alkuun.

»En minä, Jumalan kiitos, mitään kipuakaan tunne itsessäni», vastasi Elina, nostamatta katsettaan työstä.

Kaarina teki vielä pari yritystä, mutta kummallakin kertaa vastasi Elina lyhyesti ja raukeasti, joten keskustelu heidän välillään tyrehtyi alkuunsa. Hän oli alunpitäin tuntenut jonkunlaista vetovoimaa Elinaa kohtaan, mutta mitenkään lähemmäs häntä ei hänen ollut onnistunut päästä. Elina oli aina yhtä umpimielinen ja uneksuva. Kaikilla sisarilla oli omat lähimmät ystävättärensä ja puhelukumppaninsa näinä jälkeenpuolistunteina, jolloin kielen siteet vähäksi aikaa saivat laueta, mutta Elina liikkui ja puuhasi aina yksinään kuin unissakävijä. Häntä pidettiin abbedissan erikoisena suosikkina, sillä hän oli kaikista ankarin sääntöjen noudattaja, jonka abbedissa mielellään otti esikuvaksi antaessaan nuhteita huolimattomille sisarille.

Keskustelu sisarten välillä ei ruvennut oikein luistamaan, sillä jokainen, jolla oli kielellään jotakin ulospyrkivää, katsahti ensin vaanien abbedissaa, jonka tylyt ja liikkumattomat kasvot saivat jutteluhaluiselta sisarelta kielen

kangistumaan. Mutta kun oli hetkinen istuttu käsitöiden ääressä, nousi abbedissa paikaltaan ja ilmotti matalalla äänellä priorissalle, että hän ei ole tänään oikein terve, minkä vuoksi hän menee hiukan lepäämään. Priorissan tuli pitää silmällä sisarten käytöstä.

Omituinen vapautuksen humaus kävi läpi konventtituvan, kun abbedissa oli hävinnyt oven taakse. Toiset nousivat paikoiltaan, toiset siirtelivät jakkaroitaan ja ottivat vapaampia asentoja sekä päästelivät aluksi kaikenlaisia huudahduksia ikäänkuin ääntämiskykyään koetellakseen. Päätään heilutellen ja levottomasti silmäili priorissa ympäri huonetta, mutta hänen huulillaan näkyvä avuton hymy ei ollut suinkaan omiaan hillitsemään sisarten levottomuutta.

Ursula istui rehevänä ja äänekkäänä pesän edustalla.

»Huh-huh, kuinka se kuumentaa!» lausui hän, avasi kaapunsa ja antoi sen solahtaa alas jakkaralle, minkä jälkeen hän ryhtyi rauhallisesti irrottamaan huntua päästään, huolimatta ollenkaan priorissan varottavista eleistä. Sitten tarttui hän puolitekoiseen lapsenpeitteeseen, joka ompeluksen alaisena oli hänen helmassaan, leyhäytti sen levälleen ja huiskuttaen sitä kuin lippua käsissään huudahti vallattomasti:

»Kukahan miekkonen tälläkin saa omaa pulululuaan peitellä!»

»Hst, hst!» sissitti priorissa sormi pystyssä, mutta Ursula jatkoi mistään piittaamatta:

»Jos olisi omassa vallassani, niin minä antaisin tämän sisar Elinalle myötäjäisiksi, sittenkun hänet täältä miehelään viedään.»

»Voi, voi, tuota Ursulaa, Louhisaaren linnaanhan se peite tulee», päivitteli priorissa neuvotonna.

Mutta huonokuuloinen, ryppykasvoinen ja kiveräleukainen sisar Agnes, joka istui lähellä Ursulaa ja joka tarkkaavasti oli seurannut tämän elkiä, kysyi nyt lähelle kumartuen ja kädellä korvaansa varjoten:

»Mitä sisar sanoi, kun en oikein kuullut?»

»Niin että eikös tästä tule kaunis peite?» huusi Ursula sisar Agneksen korvaan.

»Niinpä näkyy, mutta kenelle sitä valmistetaan?»

»Sille joka tästä joukosta ensiksi naimisiin joutuu.»

»Hi, hi, hi, eihän nyt toki!» nauroi vanha nunna hampaatonta naurua ja vilhuili ympärilleen hämärtyneillä silmillään. Useimmat sisarista purskahtivat myöskin nauruun, johon priorissan sissitykset kokonaan hukkuivat.

Sisar Agnes oli jo lähempänä kuuttakymmentä. Hän oli syntyjään Ruotsista, missä hän oli ollut priorissana Vadstenan luostarissa, mutta jo kolmattakymmentä vuotta sitten lähetetty rangaistukseksi jostakin rikkomuksesta nunnaksi tänne Naantaliin. Mitä laatua tuo hänen rikkomuksensa oli ollut, siitä ei Naantalin luostarissa edellisen abbedissan kuoltua ollut kenelläkään varmaa tietoa. Mutta siitä huolimatta oli jo aikoja sitten syntynyt nuorempain sisarten kesken tarina Agneksen rakkausseikkailusta, jonka ilmitulo oli saattanut hänet maanpakoon. Se oli pääasiassa kudottu kokoon Pyhän Justiinan ja Kyprianus-noidan tarinasta, joka monien luostarissa tunnettujen pyhimyskertomusten joukossa oli useimmille sisarille mieluisin. Tässä muunnostarinassa oli vain Justiinan sijaan pistetty nuori ja kaunis Wadstenan nunna, Agnes, sekä Agladiuksen sijalle uljas Stuure-suvun ritari. Luonnollisesti tuli kertomuksen erota myöskin siinä, että Agnes ei Justiinan tavalla voinutkaan vastustaa niitä Kyprianuksen noitakeinoja, joiden avulla ritari koetti voittaa hänen rakkauttaan. Abbedissa oli kerran tavannut ritarin ja Agneksen luostarin puutarhassa syleilemässä toisiaan ja silloin hänen oli täytynyt, priorissan arvon

menetettyään ja erinäisiä katumustöitä suoritettuaan muuttaa tänne meren taakse.

»Mutta Agnes muori tätä tuskin enää tarvinnee», jatkoi Ursula pilantekoaan.

»Niin mitenkä, kun en oikein kuullut?» kumartui Agnes taas Ursulan puoleen.

Ursula yritti jälleen huutamaan hänen korvaansa, mutta silloin katsahti häneen Kaarina moittivasti ja virkkoi:

»Ursula, kuinka sinä viitsitkin!»

»Kas Pyhää Katariinaakin, kun on totisena», lausui Ursula hiukan hämillään ja jätti rauhaan sisar Agneksen, joka vähäkuuloisen epäluuloisuudella pälyili ympärilleen.

Yritettyään turhaan päästä Elinan kanssa keskusteluun, oli Kaarina istunut äänetönnä käsityötään nypläten ja antaen ajatusten harhailla omilla teillään. Ja samain asiain ympärillä ne aina kiertelivät: mahtoiko Antti tuntea mielensä hyvinkin katkeraksi saatuaan kuulla hänen luostariinmenostaan ja saisiko hän enää koskaan nähdä Anttia. Kaikista kipeintä oli hänelle kuvitella, ettei hänen tekonsa olisikaan Anttiin mitään vaikuttanut. Kun sellainen mahdollisuus tuli mieleen, niin silloin häntä aina aivankuin vilusti ja koko luostariin tulo tuntui kauhealta erehdykseltä sekä eläminen tässä hyödyttömässä vankeudessa turhalta ja

tarkotuksettomalta. Siksipä karkottikin hän aina kiiruusti mielestään sellaiset kuvittelut ja koetti kivenkovaan uskotella itselleen, että Antti on hänen tekonsa johdosta vaipunut mitä mustimpaan epätoivoon ja miettii yötä päivää keinoja, mitenkä hän saisi kaikki ennalleen. Ja kun Kaarina tällaisilla kuvitteluilla oli kiihottanut itsensä kyyneliin, päätteli hän heltyneenä, ettei hän, kuten luostariin tuloa hautoessaan oli ajatellut, otakaan Anttia kylmästi vastaan, kun tämä katuvaisena tulee häntä luostarin porttiin puhuttelemaan. Oli hän myöskin joskus koettanut vakuuttaa itselleen, ettei hän enää välitä yhtään, yhtään mitään Antista ja ettei hän oikeastaan ole hänen tähtensä luostariin tullutkaan, vaan ainoastaan viettääkseen siellä Jumalalle otollista elämää, kuten niin monet hurskaat sisaret ennen häntä. Mutta montakaan hetkeä hän ei ollut voinut viettää ilman, että ajatukset olisivat palautuneet Anttiin ja heidän rikkoutuneeseen suhteeseensa.

Muutamia viikkoja sitten oli Kaarinan äiti pistäytynyt Naantalissa ja Kaarina oli häntä puhutellut nunnaluostarin portissa. Koko keskustelun ajan oli hän miettinyt, kuinka äidiltä olisi saanut ongituksi joitakin tietoja Antista, mutta portinvartiasisaren läsnäolo

oli estänyt häntä siitä. Ja niin oli hän jäänyt entiseen epävarmuuteen siitä, mitä hänen tekonsa oli Anttiin vaikuttanut. Tuota viatonta lemmensuhdettaan ja luostariintulonsa syytä ei hän ollut ilmaissut Ursulallekaan, sillä päästäkseen osalliseksi hänen salaisuudestaan oli Ursula hänen mielestään liian vallaton ja karkea. Elinalle olisi hän sen paremminkin saattanut uskoa, sillä hän aavisti Elinankin kätkevän sydämessään samanlaista ja kenties vieläkin raskaampaa salaisuutta. Tämä se olikin pääasiallisimpana kiihottimena, joka veti häntä Elinan puoleen.

Samassa ryhmässä kuin Ursula istui myöskin sisar Anna, sama, joka Tuomaan ilmestyessä puutarhaan oli ollut yhdessä Kaarinan, Ursulan ja Elinan kanssa herneitä riipimässä ja jolla oli kaihi vasemmassa silmässä. Heti kun abbedissa oli lähtenyt huoneesta, oli sisar Anna alkanut levottomasti rykien ja tervettä silmäänsä vilkuttaen hokea: »Minäpä tiedän uusia, minäpä tiedän uusia», mutta kaikki olivat kiinnittäneet huomionsa Ursulaan eikä kukaan ehtinyt kallistaa hänelle korvaansa. Mutta kun Ursula Kaarinan moitteen johdosta hetkeksi vaikeni, ehätti sisar Anna uudelleen

kuuluttamaan, että hänellä on tiedossaan uusia.

»Mitä niin, mitä niin?» kuului useammalta taholta ja uteliaina kurottivat sisaret päätään Annaa kohti.

»Niin mitä sinä sanoit, kun en oikein kuullut?» oli sisar Agneskin taas mukana käsi korvan takana.

Mutta nyt ei sisar Anna pitänytkään kiirettä, vaan nautti ensin hetkisen siitä, että melkein kaikkien huomio oli häneen kohdistunut.

»No annahan nyt jo kuulua!» hoputti Ursula kärsimättömästi, »vai siihenkö ne sinun uutesi loppuivatkin».

»Minä olin ennen päivällistä portissa vanhan tätini puheilla, jota en ole nähnyt moneen herran vuoteen, vaikkei hän asukaan sen kauempana kuin Mynämäellä.»

»Sekö se nyt oli sinun uutesi?»

»Ja täti tiesi — hän oli nimittäin kaupungissa kuullut sen Säämiskän Uolevilta . . .»

Anna vaikeni hetkiseksi ja vilkuili ympärilleen nauttien toisten kiihtyvästä uteliaisuudesta.

»Mitä kuullut?» tikasi Ursula melkein vihaisesti.

»Että munkkiluostariin vihitään ensi viikolla uusi pappisveli, joka kuuluu vasta päässeen Turun koulusta.»

»Vähät kai niitä kaljupäitä nyt enää sinne tulee. Olet tainnut itsestäsi rustata koko jutun», sanoi Ursula hiukan pettyneenä.

»Kysypä sisar Birgittalta», kivahti Anna loukkautuneena.

»Kyllä se on totta», myönsi priorissa vakaisesti.

»Yhyy!» virkahti siihen Ursula. »Mikähän sitäkin nyt tänne vetää? Saitko kuulla, mistä hän on kotoisin ja mikä nimeltään?»

»En minä hänen kotipaikkaansa tullut tietämään, mutta Andreas Pietarinpoika hän on nimeltään», ilmotti Anna tyytyväisenä ja katsahti priorissaan, joka asian vahvistukseksi nyökäytti päätään.

Kaarina oli välinpitämättömästi ja hajamielisesti seurannut juttua. Mutta kuullessaan puolella korvallaan, että tuleva pappisveli on vasta päässyt Turun koulusta, oli hän säpsähtänyt, kohottanut katseensa työstä ja korvat herkistyneenä sekä kiivaasti hengittäen seurannut Annan ja Ursulan välistä sananvaihtoa. Kun Anna sitten mainitsi nuoren luostaritulokkaan nimen, lehahti hän tulipunaiseksi ja painoi äkkiä päänsä alas ja käänteli tolkuttomasti ompelusta polvillaan. Hänen korvissaan suhisi, sydän löi aivan haljetakseen ja hämmennyksissään luuli hän, että kaikki ovat kiinnittäneet

katseensa häneen ja että Ursula tuossa tuokiossa alkaa tapansa mukaan tehdä hänelle kiusaa. Mutta onneksi ei Ursula ollut huomannut hänen mielenliikutustaan, vaan huusi parasta aikaa sisar Agneksen korvaan Annan kertomaa uutista, jota hän parhaansa mukaan koetti omilla lisäyksillään höystää. Kaarina rauhottui hieman ja koetti koota ajatuksiaan. Oliko se mahdollista, mitä hän oli kuullut? Vai oliko hän kuullut väärin? Ehkä Anna sanoikin jonkun vallan toisen nimen, jonka hän Anttia ajatellessaan kuuli omalla tavallaan. Tämä mahdollisuus alkoi häntä vaivata yhä enemmän ja enemmän ja hänen teki jo mielensä kysäistä Annalta sitä nimeä uudelleen, mutta ei uskaltanut. Sen sijaan jännitti hän kuuloaan ja koetti tarkkaan seurata sisarten juttelua, saadakseen mahdollisesti kuulla toistamiseen sen nimen. Mutta kukaan ei maininnut sitä enää, sisaret juttelivat vain kaikenlaista tulevista munkin vihkiäisistä, Ursulan aina väliin huutaessa jotakin sisar Agneksen korvaan.

Vasta iltamessun jälkeen pääsi Kaarina tuskallisesta epävarmuudestaan. Kun hän Ursulan kanssa kattoi illallispöytää, uskalsi hän vihdoin noin aivankuin ohimennen kysäistä, mikä sen uuden luostaritulokkaan nimi nyt olikaan.

»Maltas nyt . . . eiköhän se ollut Andreas Pietarinpoika», vastasi Ursula huolettomasti, »tunnetko sinä sen nimistä vai?»

»En, muuten vain tulin kysyneeksi», vastasi Kaarina mahdollisimman rauhallisesti.

Mutta hänen sydämensä täytti suuri riemu ja koko illallisaterian ajan liikkui hän edeskäyvän toimissaan kuin unissakävijä ja hänen silmissään oli omituinen loiste. Ja kun toiset sisaret pöydästä nousten olivat poistuneet kirkkoon päivän viimeistä hartausmenoa suorittamaan, hämmästytti hän pahanpäiväisesti sisar Ursulaa tarttumalla häneen syliksi ja hokemalla puoleksi itkien, puoleksi nauraen:

»Ursula, rakas Ursula, voi kun minun on hyvä olla!»

X

TOISTENSA KUULUVISSA, MUTTA EI NÄKYVISSÄ.

Munkkikonventin jäsenillä oli säännönmukaisten messutoimitusten väliajoilla paljon enemmän vapautta kuin sisarilla. Tosin luostarin säännöissä oli heidänkin varalleen määrätty terveellistä työskentelyä, nimittäin askartelua puutarhassa, teoloogisten opintojen harjottamista sekä pyhien kirjojen kääntämistä ja kopioimista. Mutta ensinmainittu ei talvisaikana luonnollisestikaan tullut kysymykseen ja jälkimäisiä askareita olivat luostarin koko olemassaolon aikana ani harvat veljet vähänkään huomattavammassa määrin harjottaneet. Konventin hallussa olevaa vähäistä kirjastoa kyllä viljeltiin, mutta paremminkin vain ajankuluksi kuin mistään syvemmästä opintojen harrastuksesta. Lomahetket kulutettiin tavallisesti vapaisiin keskusteluihin, jotka eivät suinkaan aina olleet vakavinta laatua. Myös-

kään oluthaarikka ja lautapeli eivät olleet mitään halveksittuja ajanvietevälineitä. Ulkomaailman kanssa oltiin yleensä paljon lähemmässä yhteydessä kuin nunnakonventissa, sillä klausuuri oli täällä paljon höllempi, varsinkin viime aikoina, ja mitään pakollista äänettömyyttä ei ollut käytännössä.

Pari päivää sen jälkeen kuin pappisveli Andreas Pietarinpoika oli vihitty luostarin asukkaaksi, istui koko munkkikunta, veli Matiasta ja askareillaan olevia maallikkoveljiä lukuunottamatta, konventtituvassa loimottavan pesävalkean lähettyvillä ja koetti juttelemalla lyhentää päivällisaterian ja iltamessun välistä vapaa-aikaa.

Antti istui äänetönnä ja tuijotti pesään. Hänen asunaan oli nyt avara, polviin ulottuva sarkamantteli, jonka vasemmassa rintamuksessa oli pappisveljen tunnusmerkki, punainen risti ja sen keskellä siunatun leivän esikuvana valkoinen pyörylä. Parturin tehtäviä hoitavan maallikkoveljen sakset ja partaveitsi olivat peranneet hänen päälakensa paljaaksi, mistä hänen kasvonsa olivat saaneet vanhemman ja ikäänkuin kärsineen ulkomuodon. Hän seurasi hajamielisesti toisten keskustelua ja kuuli samalla koko ajan korvissaan kirkkaan naisäänen, joka hänen näinä kahtena päivänä

alttaripalveluksia suorittaessaan oli lehteriltä kaikunut ja ikäänkuin häntä varten erottunut toisten nunnain äänistä. Ensi kerran tajutessaan sen eilen puolipäivämessussa oli hänet vallannut suloinen väristys ja hän oli luonut rohkeasti katseensa ylös lehterille, jonka tiheän ristikon takaa ei kuitenkaan voinut mitään erottaa. Mutta äänen kuuli hän sitä selvemmin korvissaan ja se oli kaikissa seuraavissakin messuissa synnyttänyt hänessä aina samanlaisen väristyksen ja ikäänkuin virittänyt hänet suurempaan hartauteen. Täällä konventin puolella tunsi hän ikävää ja istui nytkin kuin ujo vieras munkkitoveriensa joukossa, kuunnellen sitä ääntä korvissaan ja odottaen iltamessua.

Syksyllä Turkuun palattuaan ei Antti ollut ilmaissut kenellekään aikeitaan ja Naantalissa käyntiään, vaan oli entistä enemmän itseensä sulkeutuen alkanut tulisella kiihkolla lopetella lukujaan. Toisinaan oli hänet kuitenkin vallannut epäilys omiin aikeisiinsa ja tunnonsoima siitä pettymyksestä, jonka hän tulisi valmistamaan opettajalleen, mestari Paavalille. Silloin oli hän aina aikonut mennä ja ilmaista hänelle kaikki sekä pyytää neuvoja. Mutta siitä oli häntä taas pidättänyt pelko, ettei hänellä

sitten enää ole mitään mahdollisuutta päästä Kaarinan yhteyteen, mikä seikka hänelle kuitenkin oli ratkaisevinta. Ja niin oli hän aikeitaan ilmaisematta päättänyt opintonsa ja saanut papillisen vihkimyksen.

Marraskuun alussa oli iäkäs Martti-piispa laskenut väsyneen päänsä lepoon ja piispanvirkaa hoiti nyt hänen apulaisensa ja koulun entinen rehtori, Mikael Agricola. Hän se oli vihkinyt papiksi Antinkin, entisen oppilaansa. Antti oli mielessään päätellyt, että hän heti vihkimisen jälkeen ilmottaa Agricolalle aikomuksensa mennä munkiksi Naantalin luostariin. Mutta sitä ei hän ollutkaan voinut tehdä paremmin kuin aiemmin mestari Paavaliinkaan nähden. Sen sijaan oli hän ilmottanut matkustavansa aluksi Jämsään isäänsä tervehtimään. Hän oli käynytkin Jämsässä, missä ainoastaan isä oli enää elossa. Tälle oli hän ilmottanut päätöksensä ja palannut sitten nopeasti Naantaliin, saadakseen mitä pikimmin kaikki peruuttamattomasti ratkaistuksi. Heti seuraavana päivänä luostariin tulonsa jälkeen oli hänet vihitty munkiksi. Vihkimisen oli toimittanut isä Henrikki jälellä olevien pappismunkkien avulla. Muu ei voinut tulla kysymykseenkään, kun Martti-piispa ei ollut enää elossa, ja Wadstenan luostarin kummaltakin

konventilta oli vähää ennen tullut myöntävä vastaus Naantalin luostarin tiedusteluun, sopiko kenraalikonfessorin, kun maassa ei ollut enää katolilaista piispaa, vihkiä pappi Andreas Pietarinpoika munkiksi ja tehdä se, luostarin totiseen tarpeeseen nähden, ilman edelläkäypää koetusaikaa ja katsomatta noviisin alaikäisyyteen.

Niin oli Antista tullut ykskaks täydellinen luostarin jäsen. Korkeat muurit ja vahva portti, munkinkaapu ja tonsuuri erottivat hänet nyt muusta maailmasta, entisistä opettajistaan ja koulutovereistaan. Mutta ainoastaan kirkossa, kun lehteriltä kaikui se ääni, tunsi hän itsensä eheäksi ja rauhalliseksi, jopa suorastaan onnelliseksi. Täällä konventin huoneissa sen sijaan tunsi hän itsensä hajanaiseksi, epäileväksi ja itsesyytösten ahdistamaksi. Hän näki kuin edessään Agricolan tyynet kasvot ja avonaisen katseen, joilta hän tahtoi piiloutua, mutta onnistumatta. Miksi hän lähtikin Turusta niin epärehellisesti ja pelkurimaisesti eikä ilmottanut suoraan aikomuksiaan?

Tänään oli hänen mieleensä juolahtanut, että hän voi lähettää täältä luostarista piispalle kirjeen ja siinä avomielisesti sekä anteeksi pyytäen selittää kaikki. Tämä ajatus oli vaikuttanut häneen jonkun verran vapauttavasti

ja nyt päivällisen jälkeen oli hän, munkkitoveriensa seurassa takkatulen ääressä istuessaan, koettanut mielessään sommitella tuota kirjettä. Mutta siinä esiintyikin kaikenlaisia vaikeuksia. Ollakseen pohjaa myöten rehellinen, täytyisi hänen luostariin tulonsa perimmäiseksi vaikuttimeksi ilmottaa suhteensa Kaarinaan, mutta se tuntui tuiki mahdottomalta. Siitä kimposivat hänen ajatuksensa pelästyneinä takaisin ja hajaantuivat valtoimina omille teilleen. Ja silloin istui hän hajamielisenä liekkeihin tuijottaen sekä kuunteli sitä lehteriltä tulevaa ääntä.

Mutta taas hän havahtui, kokosi ajatuksensa ja koetti sommitella sitä kirjettä. Veljet hänen ympärillään tuntuivat keskustelevan jotakin Lutherista ja kerettiläisyydestä ja kun nimi Agricolakin tarttui hänen korvaansa, jätti hän taas kirjeen, heristi korviaan ja asettui tarkkaavammin kuuntelemaan. Pappisveli Tuomas, sama joka Antin ensi kertaa luostarissa käydessä oli refektooriossa opettanut teologiaa nuorelle diakoonille, oli juuri äänessä.

»Veli Laurentius Wadstenasta kertoi minulle täällä käydessään», jutteli hän yrmyllä äänellään, »että niin Petri-veljekset Ruotsissa kuin meidän Särkilahti ja Agricola ovat Lutherilta ja Saksin vaaliruhtinaalta saaneet suuria lah-

juksia ja siten myyneet itsensä väärälle asialle.»

»Mutta mitä hyötyä vaaliruhtinaalle lähti tuosta lahjomisesta?» kysyi diakooni Arvid, veli Tuomaan ainainen ihailija.

»Mitäkö hyötyä? Hy! Mitäs hyötyä Kustaa Eerikinpojalle Ruotsissa ja Suomessa on siitä, että Lutherin kerettiläisyys asetetaan oikean uskon tilalle. Eikö hän saa mielinmäärin asettaa ja erottaa sekä piispoja että pappeja ja täyttää aarrekamarinsa kirkon omaisuudella?»

»Mutta minkähänlaisen tuomion sellaiset papit saanevatkaan, jotka rahasta myyvät itsensä oikean uskon hävittäjille?» huokasi toinen, vanhan näköinen ja ryppyotsainen diakooni.

»Samanlaisen kuin jumalaton Magdeburgin piispa Udo», vastasi veli Tuomas varmasti ja näpisti huulensa tiukasti yhteen.

»Kuinka hänen kävi?» uteli veli Arvid.

»Kun hän ei lakannut kerettiläisestä elämästään, kuultiin eräänä yönä ääni kuin ukkosen jyrinä, joka huusi piispalle: *'Fac finem ludo, quia lusisti satis, Udo!'* Se on niin paljon kuin: lopeta jo leikkisi, Udo, sillä tarpeeksi asti olet sinä jo leikitellyt! Mutta kun tuo jumalaton ei tätä varotusta totellut, näki eräs hurskas kaniikki, joka vietti rukoillen ja valvoen yötä tuomiokirkossa, seuraavan näyn: Kirk-

koon ilmestyivät yhtäkkiä pyhä neitsyt, apostolit ja taivaallinen sotajoukko. Ja kun piispa oli vuoteeltaan temmattu kirkkoon, istuivat apostolit häntä tuomitsemaan ja tuomitsivat hänet paikalla kuolemaan sekä syvimpään helvetin nieluun heitettäväksi. Silloin astui taivaallinen pyöveli edes ja komensi piispaa ojentamaan päänsä. Mutta ääni tuomarien joukosta huusi pyöveliä pysähtymään niin kauaksi, että piispan sisältä otettaisiin ne pyhät öylätit, joita hän elinaikanaan oli väärin nauttinut. Hänen suunsa eteen asetettiin kalkki ja pyöveli iski häntä miekanhamaralla niskaan, niin että joka iskulta putosi kalkkiin verinen öylätti. Kun neitsyt Maaria oli ottanut kalkin, puhdistanut kyynelillään öylätit ja asettanut kalkin alttarille, löi pyöveli piispalta pään, niin että hänen saastainen verensä peitti kirkon lattian. Kun taivaallinen vallasväki oli kirkosta kadonnut, näki hurskas kaniikki vielä toisenkin näyn, jonka hän seuraavana päivänä ynnä edellisen kanssa julisti peljästyneelle Magdeburgin kaupungille. Esiin karkasi nimittäin summaton joukko perkeleitä aseinaan tulisia rautoja, haaruja ja pihtejä ja kävivät kiljuen ruumiistaan erotetun sielun kimppuun, raahaten hänet syvyyden kaivolle. Siinä oli kansi tuulikuumasta raudasta ja kun

se oli nostettu paikoiltaan, kävi sieltä ylös sellainen kuumuus, etteivät ainoastaan puut ja ruohot, vaan kivet ja kalliotkin sulasivat kuin vaha ja vedet merissä ja virroissa rupesivat kuohumaan. Kun Udon sielu tämän näki, rupesi se suurella äänellä kiroamaan itseään, Jumalaa ja koko luomakuntaa, mutta silloin karkasivat perkeleet suurella naurun rähäkällä ja kiljunnalla häneen käsiksi ja heittivät hänet alas, niin että maan perustukset vapisivat ja vuoret jyskyen halkeilivat.»

Veli Tuomaan karmea ääni oli nousemistaan noussut, kunnes hän tässä yhtäkkiä vaikeni ja vasta hetken päästä lisäsi:

»Sellainen tuomio kohtaa kerettiläisiä pappeja ja piispoja.»

Jokaisen valtasi kaamea mieliala, jota vielä lisäsi se, että puut pesässä olivat luhistuneet alas ja pimeys nurkista hiipinyt keskemmäs tupaa. Veli Arvid pälyili ympärilleen pelästynein, pöllöttävin silmin, vanha diakooni yskähteli katkonaisesti ja veli Tuomas tuhahteli äkäisesti sieramiinsa. Vasta kun lähinnä pesää istuva maallikkoveli oli viskannut hiilokseen uusia puita ja huoneessa jälleen tuli valoisaa, huoahtivat kaikki helpotuksesta.

»Meilläkin siis on nyt Martti-piispan tilalla sellainen mies, joka on myynyt itsensä keretti-

läisille», virkkoi pesän edessä oleva maallikkoveli, saadakseen keskustelun jälleen käyntiin.

»Niin on», sanoi veli Tuomas lyhyesti.

»Kun on nähnyt Agricolan ja puhellut hänen kanssaan, kuten minä toista vuotta sitten käydessäni Turussa luostarimme asioilla sain tehdä, niin ei hänestä juuri mielellään voi sellaista uskoa», lausui isä Henrikki välittävällä ja hiukan arkailevalla tavallaan.

»Niin, sen voin vakuuttaa minäkin, joka olen ollut hänen oppilaanaan», lausui yhtäkkiä Antti kiihkeästi ja veti kaikkien huomion puoleensa. »Sellaiset puheet ovat sulaa panettelua, ainakin mitä Agricolaan tulee.»

Veli Tuomas katsahti häneen vinosti, samallakuin hänen huulilleen asettui myrkyllinen hymy.

»Niinkuin sitä ei kyllin monesta esimerkistä tiedettäisi, että pahuuden ruhtinas täällä maan päällä toimiessaan pukee aina palvelijansa rehellisyyden ja viattomuuden hahmoon», sanoi hän ja äkäisellä, vinolla tavallaan silmäili Anttia päästä jalkoihin.

Vanha diakooni alkoi taas yskiä ja veli Arvid siirrähti ulommas Antista. Viimemainittu varustausi juuri antamaan kiivaan vastauksen, kun portinvartiana toimiva maallikkoveli

astui samassa huoneeseen ja toi abbedissalta ilmotuksen, että kaksi luostarisisarta oli yhtäkkiä ankarasti sairastunut ja että yhden pappisveljistä oli tultava heitä ripittämään.

Kaarina! välähti Antin aivoissa ja mielenliikutus sai hänet vapisemaan. Ja kun isä Henrikki nousi paikaltaan ja silmäili ympärilleen, katsoi hän tätä pyytävin ilmein, sillä hänen mieleensä iski samalla mahdollisuus päästä näkemään Kaarinaa. Mutta isä Henrikki ilmottikin lyhyesti, että hän menee itse ripittämään ja lähti samalla huoneesta. Antti kiiruhti hänen jälkeensä käytävään ja pyysi päästä konventin kapitulihuoneeseen, kirjottaakseen siellä erään kirjeen. Isä Henrikki vei hänet mainittuun suojaan, antoi hänelle paperia ja kirjotusvehkeet ja kun maallikkoveli oli lyhdystään sytyttänyt pöydällä olevan kynttilän, lähti konfessori saattajansa kera huoneesta.

Antista oli tuntunut vastenmieliseltä isä Henrikin lähdettyä jäädä konventtitupaan, sillä veli Tuomaan ja nuoren diakoonin osottama vastenmielisyys kiusasi häntä kovin. Hän oli eilispäivän kuluessa tehnyt pari yritystä lähestyäkseen Tuomasta, mutta ilman tuloksia ja nyt alkoi hänessä itsessäänkin saada vastenmielisyys sijaa. Veli Matiaasta, jolle hän oli saanut hankituksi hiukan väriaineita ja joka

sen johdosta ei suinkaan salannut kiitollisuuttaan ja ihastustaan, hän sen sijaan piti paljon, samoinkuin isä Henrikistäkin. Mutta veli Matias, jota yhä enemmän oli alkanut vaivata sydämenahdistus, meni aina päivällisaterian jälkeen omaan selliinsä lepäämään.

Hän oli tullut tänne kapitulihuoneeseen aikeessa nyt heti kirjottaa piispalle kirjeen. Mutta ajatukset pyörivät valtoimina hänen päässään eikä hän voinut saada sanaakaan paperille. Kenties sittenkin Kaarina on toinen niistä sairastuneista sisarista? Ehkä juuri tällä hetkellä kamppailee siellä kuoleman kanssa ja hänen täytyy turjottaa täällä rajamuurin toisella puolen saamatta häntä nähdä tai edes jäähyväisiä heittää. Hänen mieleensä kohosi pikkupiirteitä myöten Kaarinan kuva sellaisena kuin hän oli hänet viimeksi nähnyt Turun koulutuvassa silloin kun Kaarina turhaan koetti tavottaa hänen katsettaan. Mutta nyt näki hän saman Kaarinan paljon kalpeampana makaavan kapealla nunnanvuoteella ja isä Henrikin kuuli hän lukevan synninpäästösanoja: »*Misereatur tui omnipotens Deus et dimissis omnibus peccatis tuis liberet te ab omni malo . . . et perducat te in vitam eternam, amen!* — Armahtakoon sinua kaikkivaltias Jumala ja syntisi poisotettuaan vapahtakoon sinut kaikesta

pahasta ... ja johdattakoon sinut iankaikkiseen elämään, amen!»

Antin kurkkua kaihersi ja hän pureskeli palasiksi kädessään olevan hanhenkynän pään. Huoneessa oli niin hiljaista, että kuuli selvästi lumihiutaleiden rapinan ikkunaluukkuihin ja avonaisessa uuninpiipussa vihelsi välistä niin haikeasti. Kylmäkin oli huoneessa, niin että hengitys muuttui kynttilänvalossa valkoiseksi höyryksi. Saadakseen ajatuksensa toisaalle, koetti hän raapustaa jotakin paperille. Siitä ei kuitenkaan syntynyt mitään tolkullista ja hän nousi ylös sekä alkoi kävellä edestakaisin, kunnes pysähtyi seinäsyvennykseen tehdyn kaapin eteen, jossa konventin pientä kirjastoa säilytettiin. Hän otti sieltä yhden pergamenttilehtisen käsikirjotuksen, kantoi sen pöydälle ja päätti lukemalla kuluttaa sen lyhyen ajan, mikä vielä oli jälellä iltamessuun.

Kirja oli »Pyhän Bernhardin tutkistelemukset» ja ensimäisestä silmään osuneesta kohdasta luki hän: »Mitä luulet sinä, kurja ihminen, olevasi? *Saccus stercorum et cibus vermium*, likasäkki ja matojen ruoka, kuten eräs *versus* sanoo:

»*Post hominem vermis, post vermem fetor et horror.*
Sic in non hominem vertitur amnis homo!»

Sanat tekivät häneen tuskallisen ja masentavan vaikutuksen ja pitemmälle lukematta painoi hän kirjan kiinni sekä vei sen takaisin kaappiin. Hänestä tuntui kuin hän täällä kylmässä ja ummehtuneessa kapitulihuoneessa olisi ollut jo omassa hautakammiossaan. *Post hominem vermis* — ihmisen jälkeen mato! Hänen teki mieli palata takaisin lämpimään konventtitupaan ja ihmisten seuraan, mutta siellä olivat taas vastassa veli Tuomaan harvaripsiset kalansilmät, jotka katselivat häntä vinosti ja salavihaisesti. Vetäen kädet manttelin hihoihin käveli hän edestakaisin lattialla ja säpsähti ankarasti, kun ulkoa kumahti kellon ääni. Ilmottiko se Kaarinan kuolemaa? Hänen sydämensä löi rajusti ja vasta hetken päästä tajusi hän, että se oli vain tavallinen vesperasoitto.

Käytävästä kuului iltamessuun kiiruhtavien munkkien askelia. Antti sammutti kynttilän ja riensi heidän jälkeensä. Ulkona tuiskusi lunta ja tuuli tohahteli kapeissa solissa ja muurien nurkissa. Kellokastarin harjalla oleva tuuliviiri raakkui kuin hätääntynyt varis, lisäten omalla tavallaan talvisen illan kolkkoutta. Vetäen manttelinsa tiukalle paarusti hän lumessa kahlaten pihan yli ja pujahti toisten jälestä kirkkoon.

Kynttilät tuikuttivat vaisusti, saaden hät-hätää tungetuksi pimeyden ylös kattoholvei-hin ja alttarien kulmauksiin. Nunnat olivat jo asettuneet lehterille ja sieltä kuului taukoamaton, vuorotteleva yskintä. Kun pappisveljet sakaristossa olivat pukeneet päälleen messu-kasukat, asettuivat he kukin alttarinsa ääreen ja alottivat messun. Utuisena höyrynä tup-rahteli heidän hengityksensä, aivankuin he joka sanan päälle olisivat puhaltaneet suustaan suitsutussavua.

Kun papit vaikenivat ja nunnat alottivat vuorolaulun, herkistyi Antti pelkäksi korvaksi. Mutta sitä joukosta eriävää ääntä ei hän nyt kuullutkaan. Hän tuskin hengitti jännittäessään kuuloaan, mutta ikävöimäänsä ääntä ei hän vain kuullut. Ja kun hänen vuoronsa tuli jälleen jatkaa toimitusta, ei hän huomannut kääntyä keskilaivaan päin, vaan seisoi alallaan tuijottaen alttarilla olevaa, kylmästi kiiluvaa krusifiksia. Sitä hän ei kuitenkaan nähnyt, vaan ainoastaan kuolemankalpean ja kiivaasti hengittävän Kaarinan, joka makasi kapealla nunnanvuo-teella ja puoleksi sulettujen silmäluomiensa alta katsoi herkeämättä häneen. Toisten pap-pien ääni, kun he lukivat psalmeja, tuli hänen korviinsa etäisenä ja käsittämättömänä paja-tuksena.

Kun nunnain kuoro uudelleen korotti äänensä, havahtui Antti ja jännittyi jälleen kuuntelemaan. Mutta yhtä turhaan etsi hänen korvansa nytkin sitä erikoista ääntä. »Hän on sairaana ja kuolemaisillaan», laskeutui raskaana varmuutena hänen mieleensä, »ja se on Jumalan rangaistus minun vilpillisyydestäni!» Hänen rintaansa kuristi ja kun laulu lehteriltä vaikeni, alkoi hän messujärjestyksestä poiketen katkonaisella äänellä lukea psalmia: »*Domine, ne in furore tuo arguas me!* — Herra, älä rankaise minua vihassas . . . »

Kun iltamessu oli päättynyt ja pappismunkit sakaristossa riisuivat kasukoitaan, silmäili veli Tuomas Anttia pilkallisesti ja pahanilkisesti. Mutta tätä ei Antti huomannut yhtä vähän kuin hän kuuli, mitä Tuomas mutisi »Agricolan oppilaista». Kun toiset olivat lähteneet sakaristosta, tuli isä Henrikki, joka messun loppuajan oli ollut kirkossa, Antin luo ja lausui:

»Kuinka sinä, poikani, niin hairahduit alttaritoimessasi?»

Antti katsoi häntä hetken silmiin mitään puhumatta ja vastasi sitten kysymyksellä:

»Onko sisar Kaarina toinen niistä sairaista?»

Nyt oli isä Henrikin vuoro katsoa häntä ääneti ja suurin silmin, samalla kuin Antti jatkoi pyytävästi:

»Sanokaahan, isä!»

»Mutta minähän kysyin sinulta kokonaan toista asiaa», sanoi isä Henrikki, koettaen saada ankaruutta ääneensä.

»Niin, mutta sanokaahan, onko sisar Kaarina sairaana», tinki Antti itsepintaisesti aivankuin hän ei olisi kuullut tai tajunnut esimiehensä sanoja.

»Ei, vaan sisaret Agnes ja Elina», vastasi konfessori vihdoin neuvotonna.

Antti hengähti syvään aivankuin raskas paino olisi hänen päältään pudonnut. Samalla hymyili hän niin onnellisen ja kiitollisen näköisenä, että isä Henrikin oli, ainakin tällä kertaa, mahdoton panna toimeen ajattelemaansa nuhdesaarnaa. He lähtivät ääneti sakaristosta ja kulkiessaan kirkon läpi, jossa maallikkoveli juuri sammutteli kynttilöitä, silmäili isä Henrikki syrjästä Anttia ja pudisti arvelevasti päätään.

»Mutta miksikä hän kuitenkaan ei tällä kertaa antanut ääntään kuulua?» ajatteli Antti pihan yli kulkiessaan. Vaan siitä huolimatta tunsi hän olonsa paljon keveämmäksi kuin äsken kirkkoon tullessaan.

XI

SAIRASTUVASSA.

Edellä kerrottuna iltana luettiin sisarten päivällisaterian kestäessä kirjasta »Tundalus, hänen näkynsä ja ilmestyksensä», seuraavat kappaleet:

»Kun Tundaluksen sielu enkelin seurassa oli kulkenut jonkun matkaa tuossa pimeässä rotkossa, sai hän yhtäkkiä nähdä pimeyden ruhtinaan ja helvetin pohjimmaisen syvyyden sekä nielun. Ja vaikka hänellä olisi ollut sata suuta ja jokaisessa suussa sata kieltä, ei hän olisi kyennyt luettelemaan tai kuvaamaan niitä äärettömiä tuskia ja sitä ääretöntä piinaa, jota kadotetut sielut siellä saivat kestää.

»Täällä näki hän siis helvetin ruhtinaan Luciferuksen, jonka koko ja suuruus kävi ylitse kaikkien niiden suurimpain ja kauheimpien petojen, joita hän milloinkaan oli nähnyt, ja hänestä tuntui kuin kaikki maailma olisi ollut niinkuin ei mitään hänen hirveän kokonsa

rinnalla. Hän oli mustempi mustinta korppia ja hänellä oli ihmisen muoto ja haamu päästä niin jalkoihin, paitsi että hänellä oli lukemattomia käsiä kummallakin sivullaan ja niistä taas erkani tuhansia pienempiä käsiä. Ja hänen peränsä oli kauhean suuri, nimittäin sata kyynärää pituudeltaan ja kymmenen kyynärää leveydeltään ja paksuudeltaan. Jokaisessa hänen kädessään oli kaksikymmentä sormea ja ne olivat pituudeltaan sata kyynärää sekä paksuudeltaan kymmenen kyynärää ympäri mitaten. Ja hänen jalkojensa luku oli yhtä suuri kuin käsien. Mutta kussakin jalassa oli sata kynttä tulisesta raudasta. Hänen nenänsä oli sangen törkeä ja pituudeltaan kymmenen kyynärää. Pyrstön pituus oli niinikään kymmenen kyynärää ja se oli täynnä sangen teräviä rautapiikkejä ja koukkuja, joilla hän raastoi luoksensa tuomittuja sieluja.

»Tämä hirmuinen kummitus makasi tulikuumalla rautahalsterilla, jonka alla lukematon joukko perkeleitä lietsoi palkeita ja piti vireillä iankaikkista tulta. Ja hänen ympärillään halsterilla oli kärventymässä niin suunnaton paljous perkeleitä ja kadotettuja sieluja, että on vaikeata uskoa, kuinka maailmassa aina hamasta sen alusta asti on voinut si'itä sellainen joukko henkiä.»

Kun sisaret aterian päätyttyä tavallisessa kulkuejärjestyksessään lähtivät kirkkoon, lausui Ursula puoliääneen:

»Kylläpä se on koko mörkö. Hyi olkoon!»

»Mikä niin?» kysyi hänen rinnallaan asteleva sisar.

»No se helvetin pääriesa, josta luettiin. Mutta mahtanevatko ne olla tosia kaikki tuommoiset asiat? Hyi olkoon vieläkin kerran!» ja hän sylkäsi sivulleen.

Mutta Elina kohotti kuin säikähtyneenä päätään ja Kaarinasta näytti kuin aikoisi hän sanoa jotakin. Mitään hän ei kuitenkaan lausunut, vaan painoi päänsä jälleen alas ja sai entisen unissakävijä-ilmeensä.

Kirkosta tultua asettui Elina konventtituvassa tavalliseen paikkaansa uunin pielustassa ja alkoi ääneti jatkaa ompelustaan siitä, mihin hän sen eilen oli keskeyttänyt.

Kaarina oli tällä kertaa asettunut toiseen uunin pielustaan Elinaa vastapäätä. Hänkin työskenteli ääneti ja katsahti välistä Elinaan, saamatta häneltä kuitenkaan vastaan yhtään silmäystä. Itse oli hän siitä saakka kuin uutinen Antin tulosta luostariin levisi sisarten keskuuteen, elänyt kuin uutta elämää. Luostarin synkät suojat olivat muuttuneet valoisammiksi ja hänen oma ahdas sellinsä, jota hän aina oli niin

kammoksunut, oli ikäänkuin avartunut. Hänen halutti yhtenään helähtää laulamaan kuten ennen kotona, mutta sitä ei sentään uskaltanut tehdä, vaikka abbedissakaan ei hänestä enää näyttänyt niin ankaralta ja tylyltä kuin ennen, jopa hän toisinaan saattoi ihan pitääkin hänestä. Mutta kun hänen riemuisa mielensä ei ollut päässyt lauluna purkautumaan, näkyi se sitä selvemmin hänen kasvojensa onnellisessa hohteessa. Sen oli Ursula piankin huomannut ja monesti oli hän jo nyhjässyt häntä ihmetellen, että »mikä sinuun, tyttö, on mennyt, kun noin juhannusjuustolta paistat?» Hän oli alituiseen pelännyt, että Ursula hoksaa syyn hänen ilonsa ja sitä hän ei olisi tahtonut. Elinalle hän olisi voinut salaisuutensa uskoa, mutta Elina ei sellaisista asioista välittänyt.

Silloin kun Antti ensi kertaa esiintyi alttaripalveluksessa, oli hän kaikista enimmän pelännyt, ettei ainoastaan Ursula, vaan muutkin sisaret huomaisivat hänen mielenliikutuksensa. Jo lehterille kuljettaessa oli hänen sydämensä lyönyt niin rajusti, että sen olisi luullut muidenkin kuulevan. Ja kun hän oli alhaalta kirkosta kuullut sanat: »*Gloria Deo in excelsis* — kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa!» sekä tuntenut Antin äänen, oli hän alkanut kautta ruumiinsa vapista.

»Sisaret älkööt lehteriaidan läpi kurkistelko kirkkoon enempää kuin mitä tarvitsevat pyhiä esineitä nähdäkseen ja pidättykööt kaikesta luvattomasta ja kevytmielisestä uteliaisuudesta, koska sen kautta herää sielun puhtautta vahingoittavia himoja», sanottiin luostarin säännöissä ja nykyinen abbedissa oli kyllä pitänyt huolen niiden tarkasta noudattamisesta tässäkin suhteessa. Mutta siitä huolimatta ei Kaarina kuullessaan Antin äänen alhaalta kirkosta, ollut voinut pidättyä astumasta ristikkoaidan luo ja tirkistämästä sen läpi. Ja hän olikin nähnyt Antin, joka seisoi juuri lehteriä vastapäätä olevan Pyhän Joakimin alttarin ääressä. Hänen kasvonsa olivat lehahtaneet hehkuvan kuumiksi ja nähdessään tonsuurin Antin päälaella, oli hän sydämessään tuntenut ihanan ja samalla tuskallisen pistoksen, sillä tuon kaiken oli Antti hänen tähtensä tehnyt. Kun abbedissa sitten oli kovakätisesti vetänyt hänet takaisin paikalleen, oli hän sitä tuskin huomannutkaan, yhtä vähän kuin Ursulan ilakoivia elkeitäkään, vaan yhtynyt niin täysin rinnoin nunnain kuorolauluun, että hän oli tuntenut varmasti Antin erottavan hänen äänensä toisten joukosta. Ja kun heidän vaiettuaan alhaalta jälleen kuului Antin ääni, oli siinäkin

uusi sointu ja se tuli vastauksena juuri *hänen* laululleen.

Hän oli kyllä luullut huomanneensa, että useat sisarista, eikä ainoastaan Ursula, olivat alkaneet katsella häntä uteliaasti ja tutkistellen, mutta siihen ei hän ollut pannut sen suurempaa merkitystä. Hän eli kuin kokonaan toisessa maailmassa eikä hänen kasvoiltaan ollut näinä päivinä väistynyt onnellinen hymy. Pääsisikö hän koskaan sen kummemmin Anttia lähestymään tai kuinka heidän suhteensa ylimalkaan tulisi muodostumaan, siitä hän ei ollenkaan huolehtinut. Hän tunsi vain rajatonta riemastusta siitä, että Antti oli seurannut häntä ja oli nyt samojen muurien sisällä kuin hänkin. Että hän kuolettavan ikävän ja epätoivon jälkeen sai nyt joka päivä, vieläpä monta kertaa päivässä kuulla hänen äänensä, siinä oli hänelle kyllin toistaiseksi. Ja kirkko, jonka yhtämittaiset veisaamiset, rukousten lukemiset ja polvennotkistukset olivat tehneet hänelle kuten monelle muullekin sisarelle, vaikeaksi kidutuspaikaksi, oli nyt yhtäkkiä muuttunut pienen luostariyhteiskunnan viehättävimmäksi suojaksi.

Keskustelu konventtituvassa kävi väkinäisesti, sillä abbedissa oli itse saapuvilla ja hänen

kylmät, vaanivat silmänsä hillitsivät tuokiossa jokaisen kielevämmän haasteluyrityksen. Yksi ja toinen silmäsi vähänväliä Ursulaa ikäänkuin hoputtaen häntä tavallisiin yhteentörmäyksiinsä abbedissan kanssa. Mutta Ursula oli tänä iltana jostakin syystä hyvin haluton kujeilemaan. Hän istui hiljaa työhönsä syventyneenä ja näytti tavallista miettiväisemmältä. Tuon tuostakin syntyi pitempi vaitiolo, jolloin kuului selvästi, kuinka tuuli kohahteli ikkunaluukkujen takana ja ilmanveto humisi uuninpiipussa.

»Kuuletteko — ruumisarkkua naulataan!» keskeytti joku sisarista äänettömyyden.

Kaikki säpsähtivät ja heristivät korviaan. Kuului selvästi seinäraution salamyhkäinen raksutus.

»Mitä se on?» tiedusteli sisar Agnes, joka oli huomannut toisten sisarten kuuntelevat asennot. Mutta kukaan ei vastannut hänelle ja priorissa lausui:

»Ja kynttiläkin tekee höylänlastuja.»

Kaikki katsahtivat katosta riippuvassa puuristikossa palavia kynttilöitä. Yksi niistä oli palanut toiselta laidaltaan sekä ruvennut vuotamaan, kasvattaen »höylänlastua» pitkin toista kylkeään. Se ennusti kuolemaa kuten seinärautiokin. Jokainen tunsi mielialansa kaame-

aksi ja useimmat tekivät hiljaa ristinmerkkejä sekä supisivat rukouksia. Kun kaikki taas vaikenivat, kuului seinäraution tikitys äskeistä selvemmin.

»Silloin kun rutto tappoi luostarin porvaripihassa viisikymmentä henkeä, olivat viikkoja ennen kaikki kynttilät tehneet höylänlastua ja seinärautiot olivat takoneet kaikissa luostarin huoneissa», lausui priorissa. »Ja vuorokautta ennen kuin ensimäinen sairastui ruttoon, oli kirkontornin huipussa huutanut huuhkaja koko yön.»

Syntyi vieläkin kaameampi vaitiolo ja yhä äänekkäämmältä tuntui sisarista seinäraution metallinen raksutus. Saadakseen painostavan äänettömyyden katkaistuksi kysyi Kaarina:

»Kuinkahan kauan siitä mahtaa olla?»

»Se oli tapahtunut kaksikymmentä vuotta ennen minun luostariin tuloani, joten siitä on siis kulunut yli viisikymmentä vuotta», vastasi priorissa.

»Porvarikartanossako vain rutto riehuikin?» kysyi joku.

»Niin. Oli suorastaan Jumalan ihme, ettei yksikään sisarista tai veljistä sairastunut. Mutta silloin olikin pidetty messuja joka hetki ja vigilioita joka yö. Luostarissa oli silloin vielä elänyt hyvin vanha ja hyvin hurskas sisar,

nimeltä Helena. Hän oli aikoinaan muuttanut tänne Vadstenasta ja hänen sanottiin olleen Pyhän Birgitan sukua. Jo puoli vuotta ennen ruton ilmestymistä oli hän ennustanut luostarille tulevan suuren vitsauksen, sillä hän oli näyssä nähnyt kuoleman enkelin liitelevän luostarin päällä ja kylvävän tuhkaa alas. Siitä lähtien oli hän yhtä mittaa paastonnut ja rukoillut ja sinä yönä, jolloin huuhkaja huusi kirkontornissa, oli hänelle ilmestynyt Pyhä Birgitta ja ilmottanut, että juuri sillä hetkellä on saapunut rutto porvarikartanoon, mutta sisarten ja erittäinkin sisar Helenan hurskauden ja rukousten tähden se ei ole pääsevä luostarin muurien yli. Ja koko seuraavan viikon ajan oli sisar Helena nähnyt kuoleman enkelin porvarikartanon päällä ja öisin oli taivaalla kuumottanut sillä kohtaa kuin suuri tulipalo. Mutta luostarin muurilla oli sisar Helena nähnyt toisia enkeleitä torjumassa ruton hyökkäyksiä. Toiset sisaret eivät kuitenkaan olleet niitä nähneet, sillä he eivät olleet niin hurskaita kuin sisar Helena.»

Nyyhkytyksen tapainen ääni keskeytti tässä priorissan kertomuksen ja kaikki katsahtivat säikähtyneinä sinnepäin, josta se kuului ja kohtasivat sisar Elinan suuret ja pelästyneet silmät. Mutta Elina, jonka rinnasta tuo omi-

tuinen ääni oli lähtenyt, painoi päänsä alas ja ryhtyi jälleen työhönsä. Priorissa jatkoi kertomustaan:

»Kokonaisen viikon ajan oli sitten porvarikartanosta yötä päivää kuulunut valitus ja tuskanhuuto. Kolmantena päivänä oli sisar Helena päättänyt mennä sinne lääkkeitä viemään ja rukoilemaan kuolevien puolesta, mutta portilla oli hänelle taas ilmestynyt Pyhä Birgitta ja kieltänyt menemästä, ennenkuin kaikki äänet porvarikartanosta vaikenivat. Sillä rutto oli Jumalan rangaistus siitä, että porvarikartanoon oli asettunut asumaan eräs äitinsä murhaaja, joka ei oikealla tavalla ollut syntejään sovittanut. 'Mutta eikö siellä kuole monta viatontakin?' oli sisar Helena kysynyt, mihin Pyhä Birgitta oli vastannut: 'He ovat kaikki tienneet hänen syntinsä, mutta ovat kuitenkin sallineet hänen asua keskellään. Vaan luostarisisaret eivät ole siitä tienneet ja kun he muutenkin ovat osottaneet suurta hurskautta niin heidät säästetään. Mutta kun luostarikin on nauttinut tuon äitinsämurhaajan lahjoja, niin kohtaa sitäkin rangaistus, vaikka myöhemmin eikä niin ankara.' Niin oli Pyhä Birgitta ilmottanut ja vasta viikon päästä olivat tuskanhuudot porvarikartanossa vaienneet, öinen kuumotus taivaalta hävinnyt ja enkelit kadonneet muu-

rilta. Silloin oli sisar Helena abbedissan kanssa mennyt porvarikartanoon, jonka oli täyttänyt hirmuinen löyhkä, sillä siellä oli ollut viisikymmentä kauheasti turvonnutta ruumista. Mutta niiden keskeltä oli kuulunut hiljaista itkua ja eräästä huoneesta olivat abbedissa ja sisar Helena löytäneet kymmenen kuolleen joukosta pienen tytön ja kaksi poikaa, jotka olivat rutolta säästyneet. Ne jäivät henkiin ja asuivat vielä minun luostariin tullessani porvarikartanossa.»

»Mutta mikäs se vitsaus oli, joka sitten sisaria ja veljiä kohtasi?» kysyi hetken kuluttua joku sisarista.

»Seuraava talvi oli ollut niin kauhean kylmä, ettei sellaista ole koskaan ollut Suomessa. Yhtämittaa oli täytynyt huoneissa pitää tulta ja sittenkin olivat kaikki värisseet vilusta ja öisin oli yhtä päätä kuulunut pauketta ja jyrinää, kun kivet muureissa olivat halkeilleet. Mutta ei siinä kyllin, vaan sisarten ja veljien oli täytynyt nälkääkin nähdä. Sillä vihovenäläinen oli taas käynyt hävitysretkillä Suomessa ja sen tähden ei luostari sinä talvena ollut saanut elatussaataviaan kuin muutamia kymmeniä tynnyreitä jyviä. Niitä oli sitten sisarten ja veljien täytynyt käsikivillä jauhaa ja elää koko talvi pelkällä jauhopuurolla ja vesivellillä. Sisar

Helenan ei ollut kuitenkaan tarvinnut ottaa osaa näihin kärsimyksiin, sillä hän oli jo Tuomaan päivänä nukahtanut viimeiseen uneensa.»

Priorissan viimeisen kertomuksen aikana oli Kaarinan huomio kokonaan kiintynyt Elinaan, joka oli laskenut neulomuksen polvilleen ja tuijotti eteensä suurin silmin ja näyttämättä enää ollenkaan kuulevan kertomusta. Kun priorissa oli lopettanut kertomuksensa ja huoneessa alkoi taas kuulua seinäraution nakutus sekä lumiryöppyjen sihinä ikkunaluukkujen takana, tuijotti Elina yhä eteensä. Mutta yhtäkkiä tapasi hän molemmin käsin rintaansa ja päästi vihlovan huudon, jota ikäänkuin kaikuna seurasivat säikähtyneiden sisarten uihkaukset.

»Lusifeerus, Lusifeerus! Varjele Pyhä Jumalan Äiti!» huusi hän läpitunkevasti ja vaipui samalla kouristusten vallassa jakkaralta lattialle.

Hätääntyneinä, voivotellen ja sydänalaansa pidellen karkasivat sisaret paikoiltaan ja pyörivät neuvottomina Elinan ympärillä. Kaarina koetti auttaa häntä ylös maasta, mutta Elina jäykistyi pitkin pituuttaan lattialle ja yhä huutaen neitsyt Maariaa avukseen Lusifeerusta vastaan sujutti hän itsensä kammottavaksi luokaksi, niin että ainoastaan pää ja kantapäät

koskivat lattiaan. Tuskaisina ja neuvottomina seisoivat sisaret ympärillä ja Kaarina oli polvillaan lattialla, koettaen hillitä Elinaa, hokien hätäisesti: »Elina, rakas Elina . . .

Mutta samalla vierähti sisar Agnes kiljahtaen lattialle ja veti hetkiseksi kaikkien huomion puoleensa. Siitä saakka kun Elina ensi kerran kiljasi, oli hän, hämärät silmänsä kauhusta laajentuneina ja eteenpäin kivertynyt leuka vapisten tuijottanut Elinaan. Hän hihkui käsittämättömiä sanoja, vääntelehti lattialla ja jännitti yhtäkkiä kaikkien kauhuksi koukkuisen vartalonsa samanlaiseksi luokaksi kuin Elinakin. Sisarista toiset nyyhkyttivät ja tekivät ristinmerkkejä, supisten katkonaisia rukouksia, toiset voihkailivat ja itkivät ääneensä. Kaikkia värisytti sama kauhu, aivankuin he jokainen olisivat olleet tuomittuja toinen toisensa jälkeen vaipumaan lattialle tuohon luonnottomaan asentoon.

Mutta Elina vaikeni vihdoin ja ojentui suoraksi. Silmät ummistettuina karskutti hän kiivaasti hampaitaan. Kaarina työnsi vasemman kätensä hänen niskansa alle ja koetti auttaa häntä istualleen. Kun sisar Agneskin vähitellen alkoi asettua, tointui abbedissa säikäyksestä, joka oli hänetkin saanut hetkeksi valtaansa, ja määräsi pari sisarta virittämään tulta sairas-

tupaan. Toisten tuli kantaa sisaret Agnes ja Elina sinne, samalla kuin hän itse meni tutkimaan luostarin lääkevarastoa.

Nunnakonventin sairastupa, *infirmitorium*, oli heti konventtituvan vieressä. Kun sen uuniin oli saatu kunnollinen tuli, kannettiin sairaat sisään ja asetettiin eri seinustoilla oleville vuoteille. Kumpikin he olivat tajuttomassa tilassa, hengittäen epätasaisesti ja puuskuttamalla. Kun abbedissa tuli huoneeseen, käsissään muutamia rasioita ja koteloita, määräsi hän sisaret Annan ja Kaarinan sairaita valvomaan. Toisten tuli priorissan johdolla mennä kirkkoon rukoilemaan heidän puolestaan.

Hätäilevien sisarten poistuttua sairastuvasta ruvettiin abbedissan johdolla hoitamaan sairaita. Savipullossa oli juniperusöljyä, katajan marjoista keitettyä väkinestettä, jota oli kuumaan veteen sekotettuna annettava sairaille. Mutta kun nämä olivat suonenvetoisesti purreet hampaansa yhteen, ei lääkkeen antaminen käynyt päinsä. Sen sijaan päätettiin turvautua kaikissa sairauskohtauksissa tehokkaaseen suonen lyöntiin. Sisar Anna lähetettiin hakemaan isä Paavalia, jolla monien toimiensa ohella oli myöskin luostarin suonirauta hallussaan. Hetken kuluttua saapuikin isä Paavali, joka lämmitetyn oluthaarikan ääressä

oli juuri tarkastellut luostarin tilejä eikä näyttänyt olevan lainkaan hyvillään tästä keskeytyksestä. Silmättyään tuikeasti sairaita alkoi hän kuivasti yskähdellen ja alahuuli pitkällä kaivaa pienestä nahkakotelosta suonirautaa.

Anna ja Kaarina väänsivät sisar Agneksen istualleen ja paljastivat hänen vasemman käsivartensa sekä sitoivat sen ympäri nauhan lähelle olkapäätä. Korkeina, sinisinä viiruina näkyivät laskimot kuihtuneessa käsivarressa. Kaarina piti sitä vaakasuorassa asennossa, Anna työnsi kipon varalle ja isä Paavali asetti vireeseen vedetyn pienen terän lähelle korkeimpana pullottavaa suonta. Hän painoi liipasinta, kuului napsaus ja terä iski pienen haavan. Mutta veri ei suihkunnutkaan ulos pitkänä kaarena, kuten tavallista, vaan haavasta tirskahti käsivarrelle ainoastaan muutama sinertävä pisara. Isä Paavali rypisti tyytymättömästi kulmiaan ja lausui hetken mietittyään:

»Mitäs, nythän onkin alakuun aika! Olisihan se pitänyt jo alkaessa tietää, ettei silloin verta lähde. Toista ei kannata yrittääkään», ja hän alkoi sovitella suonirautaa takaisin koteloon.

Täytyi koettaa muita keinoja. Abbedissa avasi yhden rasioistaan, jossa oli jauhetusta sinapista sekä yhdeksästi kantaneen lehmän tuumenkuusta tehtyä salvaa. Sairasten vuoteet

nostettiin lähemmäs pesää ja tulen hohteessa alkoivat Anna ja Kaarina hieroa salvalla kummankin jalkapohjia. Sillä aikaa asetti abbedissa kummankin paljaalle rinnalle auringon noustessa poimittuja kuolemankouria, joissa oli yhdeksän parilehteä ja joita kuivattuina säilytettiin yhdessä koteloista. Keskiyön hetkenä poimituilla kuolemankourilla oli kuolettava vaikutus, mutta auringon noustessa poimitut päinvastoin herättivät tainoksissa olevan eloon. Kun sairasten tila näistä toimenpiteistä huolimatta pysyi muuttumatonna, otti abbedissa edelleen pienestä puurasiasta esille kaarneenkiven ja asetti sen sisar Agneksen vasempaan kainalokuoppaan. Se oli pikimusta, peukalon pään kokoinen kivi, löydetty korpin pesästä. Niitä tavattiin aniharvoin ja niillä oli erinomainen vaikutus kaikenlaisissa sairauksissa. Myöskin oli kaarneenkivellä sellainen ominaisuus, että se teki näkymättömäksi sen, joka piti sitä suussaan. Mutta sellainen itsensä näkymättömäksi tekeminen oli jumalatonta, sillä se tapahtui pahanhengen vaikutuksesta. Sellaisesta kaarneenkiven väärin käyttämisestä oli olemassa varottava esimerkkikin. Muutaman jo kuolleen luostarisisaren oli nimittäin kerran vallannut syntinen halu päästä näkemään, millaista veljien puo-

lella luostaria oli. Niinpä oli hän ottanut salaa kiven ja pistänyt suuhunsa, kiivennyt välimuurin yli ja näkymättömänä liikkunut munkkiluostarin puolella sekä kuunnellut veljien keskusteluja. Mutta hänen kiivetessään takaisin muurin yli oli juuri alettu soittaa tertiamessuun ja kun sisar sen johdosta oli ruvennut lausumaan enkelitervehdystä, oli kivi pudonnut hänen suustaan. Siitä säikähtyneenä oli hän horjahtanut sekä pudonnut itsekin alas munkkien pihalle ja taittanut jalkansa.

Milloin tavalliset lääkkeet, voiteet, salvat ja suonenlyönnit eivät auttaneet, turvauduttiin ihmeitätekeviin pyhäinjäännöksiin, joita säilytettiin kirkossa olevassa reliikkikaapissa. Siellä oli Pyhän Henrikin kaulanikama, jonka Maunu Tavast oli toimittanut luostarin haltuun; veli Matiaksen pyhiinvaellusmatkaltaan tuoma Pyhän Fransiskuksen hammas; Wadstenan luostarin lahjottama Pyhän Birgittan hiuskihara sekä hänen pyhän tyttärensä, Katariina-rouvan sukkanauha, joka varsinkin verenvuotoja ehkäistäessä näyttäysi hyvin tehokkaaksi, sekä vielä monta muuta vähemmän arvoista esinettä. Mutta tällä kertaa ei niihin tarvinnut turvautua, sillä abbedissan harkitsemat apukeinot osottausivat riittäviksi. Sisar Agnes avasi silmänsä ja palasi vähitellen tuntoihinsa.

Silloin muutettiin kaarneenkivi sisar Elinan kainalokuoppaan, sillä hän oli vielä tajutonna, vaikka hengittikin jo tasaisemmin.

Sisar Agnes oli hyvin heikko ja puhekykynsä oli hän puolittain kadottanut. Vaivoin saatiin hänen kankeasta soperruksestaan sen verran selvää, että hän halusi ripitystä ja viimeistä voitelua. Abbedissa lähetti Annan toimittamaan sanaa munkkiluostarin puolelle, että sieltä tulisi joku pappisveli suorittamaan näitä viimeisiä toimituksia.

Kaarina säpsähti kuullessaan, että tänne tulisi pappisveli. Entäpä se olisi Antti! Hänen sydämensä alkoi lyödä kiivaasti ja häntä melkein pelotti mahdollisuus, että hän yhtäkkiä joutuisi silmäkkäin Antin kanssa. Ettei abbedissa huomaisi hänen mielenliikutustaan, painui hän Elinan jalkoja hieroessaan mahdollisimman kumaraan. Ja kun käytävästä kuului askelia, oli häneltä vähällä hengitys salpautua ja hän toivoi kiihkeästi, ettei se olisi Antti. Mutta siitä huolimatta tunsi hän pettymystä kun ovelta kuului isä Henrikin äänellä:

»*Pax huic domo!* — Rauha tälle huoneelle!»

Isä Henrikki asetti pöydälle öylättiastian, kalkin ja ampullan, jossa oli pyhää öljyä viimeiseen voiteluun, sekä alkoi lukea rukouksia sairaan puolesta. Anna sytytti hiljaa vaha-

kynttilän, joka asetettiin sisar Agneksen käteen. Toimituksen kuluessa alkoivat kellot soida iltamessuun. Kaarina seisoi kädet ristissä Elinan vuoteen ääressä ja hänen korvissaan kaikuivat ripittäjän sanat, joita hän ei kuitenkaan tajunnut, sillä ajatuksissaan seurasi hän toisia sisaria lehterille ja odotti Pyhän Joakimin alttarin ääreltä kuulevansa Antin äänen.

Annan ja Kaarinan oli jäätävä sairastupaan koko yöksi. Elina oli yhä tiedotonna, mutta hän ei purrut enää hampaitaan niin lujasti yhteen, joten hänelle oli saatu annetuksi muutama tilkka juniperusöljyä. Hän makasi suorana ja hengitti tasaisesti, Kaarinan istuessa matalalla jakkaralla vuoteen vieressä. Sisar Agnes, jonka vuoteen äärellä Anna istui, voihki hiljalleen. Pesässä paloi yhä tuli, ilma huoneessa oli lämmin ja raskas ja siinä tuntui vahva voiteiden haju.

Puoliyö oli jo käsissä ja Kaarina tunsi ankaraa painostusta silmäluomissaan. Hän katsahti vielä kerran Elinaa ja antoi sitten päänsä vaipua vuoteen reunalle. Hetken hän vielä kuuli korvissaan Elinan hengityksen, Agneksen voihkinan ja puiden risahtelun pesässä, mutta ykskaks siirtyi hän kokonaan toi-

seen ympäristöön. Hän oli kotona ja istui iltahämyssä ikkunan ääressä, tuijottaen kadulle ja odottaen vaaleatukkaista teiniä. Hän oli yksin huoneessa ja hänen ympärillään oli melkein luonnoton hiljaisuus. Taivaanranteella kumotti suurena ja liikkumatonna heleän punainen täysikuu, jonka pinnalla vaari ja muori tervakippoineen näkyivät niin selvästi, että luuli niiden melkein liikkuvan. Yhtäkkiä alkoi seinärautio nakuttaa tavattoman selvästi ja heleästi ja silloin kuu alkoi muistuttaa suunnattoman suuria ihmiskasvoja, jotka värähtelivät äänettömästä naurusta. Seinäraution nakutus paisui paisumistaan, kunnes se muistutti vasaran kalketta heleästi soipaa alasinta vasten. Häntä alkoi kammottaa, mutta silloin näki hän odottamansa teinin munkin puvussa kulkevan ohi ja viittaavan hänelle. Hän lähti kiiruusti ulos ja hänen ihmeekseen eivät porstuan lattiapalkit kolanneet kuten tavallisesti, vaan antoivat pehmeästi perään kuin vieterit. Kun hän tuli kadulle, kulki munkki jo taampana edellä ja näytti kuin sen jalat eivät kävellessä koskisi katuun. Häntä rupesi yhä raskaammin kammottamaan, mutta siitä huolimatta veti häntä vastustamaton pakko munkin jälkeen. Muita eläviä olentoja ei näkynyt missään eikä kuulunut muuta kuin seinäraution metallinen

kalkutus, joka tuntui kaikuvan yli kaupungin. He tulivat Olavin luostarin raunioille, jonka sortuneet muurit ja tulipalossa mustuneet, tyhjät oviaukot näkyivät selvästi kuun valossa. Takakäteen hänelle viitaten liukui munkki ovesta sisälle ja hävisi näkyvistä. Samalla lakkasi seinärautio takomasta, mutta raunioista alkoi kuulua pitkäveteinen ja äänekäs kissannau'unta, jolloin kuu alkoi taas nauraa niin että se tärähteli ylös ja alas taivaanrannalla. Hän seurasi munkin jälkiä raunioihin, kulkien keveästi kuin liitämällä soraläjien yli huoneesta toiseen. Häijysti loikuva naukuminen kuului yhä lähempää, kunnes hänen olkapäilleen pimeydestä hypätä loiskautti tavattoman suuri kissa. Hän vavahti, parkasi ja heräsi samalla.

Elina oli noussut vuoteessa istualleen ja asettanut kätensä hänen olkapäilleen. Puut pesässä olivat luhistuneet alas ja hiilos valaisi ainoastaan huoneen keskiosaa. Anna oli nukahtanut myöskin jakkaralleen ja sisar Agnes tuntui myöskin päässeen uneen, sillä hän oli laannut voihkimasta.

Pitäen käsiään yhä Kaarinan olkapäillä katsoi Elina ääneti Kaarinaan ja hänen silmissään oli kuumeinen ilme.

»Mistä syystä sinä, sisar, tulit luostariin?» kysyi hän yhtäkkiä.

Kaarina säpsähti eikä tiennyt mitä vastata. Häntä alkoi pelottaa, että Elina on nähnyt hänen sisälleen ja tietää kaikki. Hätääntyneenä loi hän silmänsä alas, sillä Elinan kuumeinen katse ikäänkuin kaivautui hänen aivoihinsa.

»Ahdistiko sinua kissa äsken unessa?» kysyi Elina jälleen yhtä odottamatta.

Kaarina pelästyi vielä enemmän, katsoi kammoksuen Elinaa ja kuiskasi vapisevin huulin:

»Kuinka sinä sen tiedät?»

»Koska perkele usein unissa ahdistaa kissan muodossa vilpillisiä luostarisisaria», vastasi Elina totisesti. »Olethan sinä kuullut siitä luettavan ja minä olen sen saanut itse kokea.»

»Oletko sinäkin sitten ollut vilpillinen?» kysyi Kaarina melkein huomaamattaan ja tuntien samalla jonkunlaista huojennusta.

»Olen», vastasi Elina avonaisesti, »mutta nyt minä olen pyhän neitsyen ja hänen poikansa avulla voittanut. Eilen illalla kävi perkele viimeisen kerran ja kaikista kovimmin minun kimppuuni. Mutta näyssä ilmestyi minulle äsken neitsyt Maaria ja sanoi, että minä tästä lähin saan rauhassa palvella Jumalaa.»

Hän vaikeni ja katsoi miettivänä Kaarinan ohi, joka salaa toivoi, että hän olisi lähemmin selvittänyt, millä tavoin hän oli ollut vilpillinen

luostarisisar. Mutta Elina jatkoikin vastoin hänen odotustaan:

»Ja samalla puhui pyhä neitsyt sinustakin, sisar Kaarina.»

»Minusta! Mitä hän minusta puhui?» huudahti Kaarina pelästyneenä.

»Kehotti minua rukoilemaan sinun puolestasi, että sinä pääsisit syntisestä rakkaudestasi.»

»Mistä syntisestä rakkaudesta?» sopersi Kaarina hätääntyneenä.

»Se äsken tullut pappisveli!» sanoi Elina lyhyesti ja hänen silmissään välähti jonkunlaista voitonriemua.

Kaarinan valtasi melkein ylenluonnollinen pelko ja kunnioitus Elinaa kohtaan. Hän ei epäillyt hituistakaan, etteikö Elina ollut saanut tietojaan suoraan Jumalan äidiltä eikä hänen mieleensäkään juolahtanut, että Elina olisi saattanut jotakin huomata sinä iltana konventtituvassa, jolloin hän ensi kerran kuuli Antin tulosta luostariin. Rajun mielenliikutuksen vallassa painoi hän päänsä vuoteen reunalle ja tarttui kuin apua etsien Elinan käteen. Kun hän viimein uskalsi nostaa päänsä ja kuivasi kyyneleensä, huomasi hän, että Elina oli laskeutunut pitkälleen. Hän oli ummistanut silmänsä, mutta hänen huulensa liikkuivat kuten äänettömässä rukouksessa. Kaarina tunsi

olonsa tavattoman raskaaksi ja hän sekä pelkäsi että toivoi Elinan alkavan uudestaan keskustelun. Itse ei hän uskaltanut tehdä alotetta ja siten häiritä Elinaa hänen rukouksessaan. Vihdoin lakkasivat kuitenkin Elinan huulet liikkumasta, mutta silmiään hän ei avannut, vaan näytti vaipuneen jonkunlaiseen kuumeiseen horrostilaan.

Kaarina nousi hiljaa paikoiltaan ja pani pesään uusia puita. Kun ne hulmahtivat palamaan, läheni hän sisar Annaa, joka yhä nukkui istuallaan, ja aikoi herättää hänet. Mutta vuoteen luo tultuaan kiintyi hänen katseensa sisar Agnekseen, joka näytti kokonaan laanneen hengittämästä. Hän tyrkkäsi Annaa hätäisesti kylkeen ja koetti sitten arasti Agneksen kättä. Se tuntui kylmältä.

»Jeesus Maaria! Hän on kuollut!» kuiskasi hän vapisevalla äänellä sisar Annalle, joka säikähtyneenä karkasi jakkaraltaan ylös.

He tutkivat nyt tarkemmin ja huomasivat sisar Agneksen todellakin jättäneen tämän elämän. Hätäisesti tekivät he ristinmerkin, sytyttivät kynttilän ja asettivat sen Agneksen vuoteen viereen sekä koettivat sopertaa rukouksia. Sitten istuivat he rinnatusten pesän eteen ja alkoivat kuiskailemalla neuvotella, pitikö heidän mennä ilmottamaan asiasta abbe-

dissalle. Mutta kumpikaan ei olisi uskaltanut yksin lähteä hapuilemaan pitkin pimeitä käytäviä ja yhtä vähän olisi kumpikaan uskaltanut siksi aikaa jäädä yksin sairastupaan. Niin jäivät he lopultakin paikoilleen ja kädet toistensa ympäri kiedottuina koettivat he kuiskailevalla keskustelulla lyhentää hitaita yön hetkiä. Mutta joka kerta kuin Elina unissaan äännähti, säpsähtivät he kovin ja kummankin mieleen tuli väkisinkin legenda »Guidon sielun ilmestyksestä», jota äskettäin oli päivällisaterialla luettu. Vasta kun kellot alkoivat soida, kutsuen luostariasukkaita matutina-messuun, tunsivat he vapautuvansa kammon vallasta ja tekivät huojentunein mielin ristinmerkin.

Päiväsydämen vietti Kaarina omassa sellissään houreen tapaisessa unessa. Kun hän nona-messuun soitettaessa laskeutui alakertaan, kantoi juuri neljä äänetöntä maallikkoveljeä mustaa ruumiskirstua sairastuvasta kirkkoon, jossa seuraavina öinä oli määrä viettää vigilioita sisar Agneksen ruumiin äärellä. Vasta sitten kätkettäisiin se temppeliin lattian alle, minne jo kokonaisen vuosisadan ajan oli luostarisisar toisensa jälkeen siirtynyt.

XII

LÄHENTYMISTÄ.

Kun vaisu sydäntalven aurinko Tapaninpäivänä pisti päänsä porvarikartanon palvelijapirttiin, lausui Greeta-muori:

»Hohhoi, päiväkin se on taas tullut yhtä kananaskelta pitemmäksi.»

Tuomas, joka näinä lumisina ja pimeinä päivinä oli visusti pysytellyt neljän seinän sisällä sekä syönyt kyllältään joulukinkkua, kaalikeitosta ja vehnäjauhoihin keitettyä ohrapuuroa, makasi pitkin pituuttaan penkillä, alustanaan kekrin tienoissa saalistamansa hirven talja. Hän raotti hieman unisia silmiään, mutta kuitenkaan vastaamatta mitään äitinsä huomautukseen.

»Se Jämsän kuratuksen poika jakoi tänään sakramentin meille maallisille», jatkoi äiti.

»No muistitkos ottaa sen?» kysyi nyt Tuomas, avaten silmänsä kokonaan ja sylkästen unenmaun suustaan.

»Niin öylätinkö?» sanoi äiti alentaen äänensä kuiskaukseksi.

»Senpä sen.»

»Sainhan minä sen otettua, vaikka se olikin vähällä sulaa suussani, kun en ilennyt sitä muiden nähden korjata talteen. Viimein toki sain sen pyökläytetyksi kouraani ja kätketyksi huivin kulmaan.»

»No onko se sulla nyt hyvässä tallessa?»

»Johan toki. Kätkin sen tuohisessa tuonne ruokakömmänään.»

»Sielläpähän sitten olkoon, kunnes tässä päivät pitenevät että pääsee uudelleen metsille. Sitten minä otan ja sivelen sillä kaikki uudet jänisansani. Ja silloinkos minä kannan niitä töpöhäntiä riipittäin kotiin, kuten ennen se Haukka-Simuna, josta isä-vainaja aina puhui ja joka sekin oli ansansa öylätillä pyyhkinyt. Mutta eikös se vaari-vainaja kertonut myöskin, että Simuna oli varkain kätkenyt yhden jänisansan kirkon kynnyksen alle ja toisen alttarin taakse?»

»Josko lie, mutta varohan tuhrimasta sitä kaikkea niihin ansoihisi, sillä jousi sinun myöskin on saatava ennalleen enkä minä sitä varten rupea enää toista öylättiä koplottelemaan», varotteli äiti.

Kuten sanottu, oli Tuomas kekrin aikaan onnistunut kaatamaan hirven. Mutta sen jälkeen oli hänellä metsällä ollut tuiki huono onni. Vihdoin he olivat äidin kanssa huomanneet syyn siihen. Samaa hirveä, jonka Tuomaan nuoli kaasi, oli vainonnut myöskin Tuulensuun torpan mies. Tuomaan ampuessa oli tämä juuri ehtinyt muutamalta kallionnyppylältä parahiksi näkemään, kuinka hänen varma saaliinsa luiskahtikin toiselle. Oli selvää, että hän kiukuissaan oli pahentanut Tuomaan jousen tuolla kateellisen metsämiehen tavallisella tempulla, nimittäin astumalla Tuomaan ampuessa kolme askelta taaksepäin sekä lausumalla: »Liemi kotia, liha metsään!»

Äiti oli silloin luvannut hankkia öylätin poikansa metsäonnen parantamiseksi, ja nyt tiedusteli Tuomas:

»Mitenkäs sillä jousi oikein lumoista päästetään? Sivelläänkö samalla tavoin kuin ansojakin? Siitä minä en muista isä-vainajan koskaan puhuneen.»

»Eihän toki sivellä», sanoi äiti vieläkin enemmän ääntään alentaen. »Siihen ammutaan vain nuolella ja se on toimitettava näin: öylätti kiinnitetään kirkkomaanaidasta otetulla tikulla pyöreällä kankaalla ylinnä kasvavan hongan kylkeen, sitten käännytään siihen selin,

jousi asetetaan vasemmalle olkapäälle ja ammutaan nuoli keskelle öylättiä. Se jätetään siihen ja astellaan hetikohta taakseen katsomatta kotiin.»

»Yhyy, mutta entäpä jos katsoisi taakseen, niin mitähän siitä muka seuraisi?» uteli Tuomas laiskasti.

»Elä hyvä ihminen mene sitä tekemään!» varotti äiti säikähtyneenä. »Muuankaan metsämies ei ollut malttanut sen vertaa itseään pidättää, vaan oli pois lähtiessään kurkistanut taakseen ja nähnyt silloin hongan kylkeen naulittuna Vapahtajan, jonka haavoista oli vuotanut veri. Ja siitä hetkestä oli mies tullut mielipuoleksi. Niin että varo, hyvä ihminen, tekemästä sitä, vaan muistakin tulla suoraa ja sivuilles kurkistelematta kotiin!»

»No, no, kylläpähän minä pääni pärjään, sillä on tämä poika pahemmissakin ollut», virkkoi Tuomas rentoillen, asettui mukavampaan asentoon ja ummisti jälleen silmänsä.

Päästiin siitä vähitellen joulurauhan loppuun. Tuomas oli uskollisesti päivästä toiseen säilyttänyt paikkansa hirventaljallaan ja loppiaisena oli porvarikartanon pirtissä asema aivan sama kuin tapanina, se vain eroa, että äiti olisi nyt saattanut huomauttaa päivän

olevan kokonaista kymmentä kananaskelta pitemmän kuin vanhan vuoden lopussa. Mutta siitä ei hän nyt alottanut keskustelua, vaan virkkoi liedelle istuutuen ainoastaan:

»No kyllä maar sillä piisaa tuota unta. Ihanhan tuohon nukkumisen paljouteen luulisi jo kuolevankin.»

»Viime kesänä en siellä merillä saanut viikkokausiin silmiäni ummistaa, niin nukunpa häntä nyt senkin edestä», vastaili Tuomas laiskasti. »Ja ainahan isäkin sydäntalven nukkui kuin karhu, mutta oli sitten valoisana aikana virkku kuin kukko aamuhämärässä.»

»Etkä käy edes messussakaan, pakana!» torui äiti.

»Mitäpä minä siellä viisastuisin, kun niitä nunniakin pidetään siellä pimeässä katonrajassa, niin ettei niistä näe vilahustakaan.»

»Kaikkiapa tässä kuulee! Mitä sinulla on nunnain kanssa tekemistä?»

Tuomas ei vastannut tähän mitään. Itse asiassa olivat hänen ajatuksensa koko joulunajan pyörineet Ursulassa, jota hän ei ollut nähnyt sitten kuin syksyllä nunnain puutarhassa. Kun hän Kuparimäen juurella ensi kerran Antin kohdatessaan oli puhunut Ursulasta, oli se oikeastaan ollut vain poikamaista kerskailua. Mutta sitten syksyn kuluessa oli hän

yhä enemmän alkanut tuntea outoa kaipiota ja vetoa Ursulaa kohtaan. »Turkanen sentään!» oli hän nyt joulunaikana monta kertaa äsähtänyt ja kavahtanut ylös penkiltä sekä alkanut tirkistellä luostarinmuureja kohti. Mutta lumisina lepäsivät ne paksujen kinosten keskellä ja niiden takana näytti kaikki elämä keskittyneen luostarin sisimpiin osiin. Lehdettöminä ja huuruisina ojentuivat muurin takana pihlajain ja vaahterain oksat harmaata taivasta kohti ja uuninpiipuista tuprusi yhtämittaa savu. »Mutta annahan olla, kun siitä taas kesä tulee, niin silloin tuo muuri ei merkitse minulle mitään!» oli Tuomas aina tarkastelujensa lopuksi itseään lohduttanut ja kallistunut uudestaan penkille uinailemaan.

Greeta-muorilla oli kyllä vihiä tuosta poikansa heräävästä lemmenvietistä ja olipa hän jo selvillä sen esineestäkin. Tuomas oli nimittäin tavallista useammin tullut maininneeksi Ursula-nimen ja Ursula taas oli, hänen ollessaan luostarin keittiössä ottamassa porvarikartanoon tulevia ruokia, jonkun kerran kysellyt Tuomaasta ja aivan kursailematta paljastanut taipumuksensa. Vähemmänkin kokenut ihminen, saati sitten Greeta-muori, saattoi näistä seikoista jo päästä asian jälille.

Huomioistaan oli hän varsin hyvillään, sillä tiesihän hän, että Ursulan perintönä on luostarille tullut varakas talo ja että toiselta puolen ei nykyään estä mikään Ursulaa lähtemästä luostarista ja ottamasta perintöään takaisin. Hän olikin kaikessa hiljaisuudessa päättänyt vointinsa mukaan edesauttaa nuorten pyrkimyksiä, sillä mikäpä olisi hänelle sen otollisempaa kuin päästä varakkaaseen taloon oman poikansa luokse vanhuutensa päiviä viettämään.

»Sinun pitäisi ruveta vähän paremmin omaa etuasikin katsomaan», puheli hän pojalleen. »Mikä pakko sinun on kaikkia saaliitasi luostarille antaa, ei ainakaan ilman maksua.»

»Mitä minä sitten niillä maksuilla? Tässähän minä elän kuin herran kukkarossa ja sinä samaten.»

»Mutta pitää sitä ihmisen ajatella vähän huomistakin pitemmälle. Tuleehan se toki sekin aika, jolloin sinä menet naimisiin ja silloin sitä pitää olla jotakin omasta takaakin.»

Tuomas raotti silmiään ja katsoi urkkivasti äitiään, mutta ei puhunut mitään.

Tuomas jatkoi makailuaan ja niin päästiin Hiiva-Knuutiin, johon joulukausi loppui ja josta härkäviikot alkoivat. Kun Greeta-muori

mainittuna päivänä kantoi luostarin puolelta aamiaisen tähteet pirttiin, virkkoi hän ruuat pöydälle asetettuaan:

»Eikö se uni nyt viimeinkin ala jo pohjata? Nousisit nyt siitä murkinoimaan ja menisit ulos vähän jäseniäsi verryttelemään.»

Kun Tuomas ei vastannut mitään eikä muutoinkaan osottanut mitään liikkeellelähdön oireita, virkkoi äiti kokonaan toisenlaiseen äänilajiin:

»Minulla on sinulle tuomisiakin luostarin puolelta.»

»Mitä niin?» kysyi Tuomas siekailematta ja rävähytti silmänsä selkosen selälleen.

Äiti kaivoi povestaan pienen pussin, joka oli kudottu punaisista ja vihreistä langoista ja jonka suu vedettiin kiinni pitkillä, kirjavilla nauhoilla. Hän ojensi sen pojalleen, joka yhä selällään loikoen otti sen vastaan ja alkoi sitä tarkastella.

»Korea pussi, mutta mikä kissannikama täällä sisällä on?» kysyi hän ja veti pussista esiin pienen, kaulanikamaa muistuttavan luun.

»Älä puhu sillä tavoin!» varotti äiti. »Se on pyhänjäännös ja se varjelee kaikenlaisilta onnettomuuksilta, vaaroilta ja taudeilta. Pussi on sinun ripustettava noista nauhoista kaulaasi ja pidettävä rinnallasi mekon alla.»

»Mutta kuka tämän sinulle antoi?»

»Yksi sisarista. Hän sanoi sen salaa ottaneensa kirkosta siitä pyhäinjäännöskaapista — mutta siitä et saa puhua kellekään niin halaistua sanaa! — ja kun hän tänään oli portinvartiana, niin pisti hän sen minulle.»

»Sinulle? Sinulleko hän sen vain antoi eikä puhunut kenestäkään muusta?»

»No entäpä nyt, jos puhuikin?» sanoi äiti hyvillään.

»Siinäpä se, mutta sanohan, mikä sen nunnan nimi oli?»

»Mikä he kaikki muistaa», oli äiti olevinaan. »Se on sellainen vanttera ja reilu tyttö.»

»Ur-, Ur-», auttoi Tuomas jännittyneenä.

»Ka niin, Ursula, nythän minä muistankin, Ursula jo, olenhan minä häntä monesti ennenkin puhutellut.»

Tuomas sujahti kuin nuoli lattialle, oikoi rivakasti jäseniään ja haukotteli voimakkaasti aivankuin yhdellä tempaisulla karkottaen itsestään unen jäännökset. Sitten pujotti hän pussin kaulaansa, kätkien sen nuttunsa alle, ja lausui pöydän luo astuessaan:

»Haehan se öylätti, minä lähden tässä metsälle.»

Suu täynnä ruokaa kysyi hän hetken päästä:

»Onko se Ursula koko päivän portinvartiana?»

»Totta kai, mutta varokin menemästä häntä puhuttelemaan!»

»Mutta pitäähän kristityn ihmisen toki kiittää lahjasta, ja kristittyhän sitä kai minäkin olen, vaikka se toimitus silloin siellä Jämsän kirkossa taisikin käydä hieman vastahakaan.»

Hetkistä myöhemmin sujahti Tuomas, jousi ja nuolikotelo selässään sekä öylätti kukkarosraan, suksilla alas Tuulensuun jäälle ja lähti hiihtämään Luonnonmaata kohti.

Kun hän iltahämärässä palasi takaisin, vyössään kolme teertä, kohtasi hän luostarin edustalla Antin, joka oli ollut kaupungissa antamassa viimeistä voitelua ja sakramenttiä eräälle porvarinvaimolle. Sen jälkeen kun Antti oli munkiksi vihitty, oli Tuomas tavannut hänet yhden ainoan kerran, ollessaan joulun edellä auttamassa maallikkoveljiä käytäväin aukomisessa munkkien pihalla.

He pysähtyivät ja tervehtivät toisiaan. Tuomas, joka oli yltäpäätä huurussa, nojasi suksikeppeihinsä ja tarkasteli Anttia kiireestä kantapäähän. Kun hänen mieleensä juolahti, että hän tänään oli hongankylkeen naulinnut öylätin, jonka Antti loppiaisena oli pistänyt hänen äitinsä suuhun, rupesi häntä naurattamaan.

»Mitä sinä naurat?» kysyi Antti hämillään.

Mutta Tuomas ei huolinut ruveta selittämään, vaan virkkoi sen sijaan:

»Ei taida munkin elämä sinulle oikein soveltua, koska näytät laihtuneenkin, vaikka juuri on ollut jouluviikot. Miksi sinä oikeastaan tulitkaan luostariin?»

Antti loi hämillään katseensa alas ja mutisi jotakin epäselvää. Hän tunsi kuin syyllisyyttä tuon havuilta, pihkalta ja vereltä tuoksahtavan metsäläisen edessä.

»Minusta ainakaan ei olisi munkiksi», jatkoi Tuomas, »kykkimään vuodesta toiseen samojen seinien sisällä. Ihanhan siinä kuivettuisi kuin vanha tuohiskäppyrä. Eikä naimisiinkaan saisi mennä!»

Kun Anttia näyttivät nämä sanat vaivaavan, jatkoi Tuomas lohduttavasti:

»Mutta eihän siellä ole sinunkaan pakko ikääsi olla. Saahan nykyään kuulema munkinkaapun jättää milloin hyvänsä. Lähtisit Jämsään papiksi, niin kukaties minäkin palaisin sinne takaisin. Siellä ne sentään ovat oikeat riistamaatkin.»

Kun kumpikin oli jo menossa omalle taholleen, pysähtyi Tuomas äkkiä ja sanoi:

»Jos sinä lähtisit vielä luostarista, niin —»

Hän astui suksilta ja käveli Antin eteen, jatkaen:

»— niin ota sinä tuolta nunnain puolelta joku mukaasi!»

»Sinä puhut kovin kevytmielisesti!» sammalsi Antti.

»Minä tarkotan puhtainta totta!» vakuutti Tuomas. »Ja kuulehan, minä olin kerran syksyllä nunnain puutarhassa ja siellä minä näin erään nuoren nunnan, joka oli vähää ennen tullut luostariin ja joka minusta on aivan kuin sinua varten luotu. Äiti sanoi sen olevan Turusta kotoisin ja nimeltään se on Kaarina Tuomaantytär. Jos lienet hyvinkin tuntenut hänet, kun olet niin kauan Turussa ollut.»

Antti punehtui korviaan myöten, mutta sitä ei Tuomas hämärän takia huomannut. Hän jatkoi vain innostuneesti:

»Enkä minäkään yksin täältä Naantalista lähde, saadaanpa vain nähdä!»

Hän iski merkitsevästi silmäänsä ja palasi suksiensa luo sekä ryhtyi sauvankärellä jystämään jäätä jalantiestä. Sitä teki hän niin kauan kunnes Antti katosi munkkiluostarin portin taakse. Silloin sujahutti hän menemään nunnaluostarin portille, nousi siinä suksilta ja ympärilleen silmättyään astui aivan portin luo sekä koputti hiljaa puheluluukulle. Kuului

askelten narinaa porttiholvista, luukku aukeni hiljaa ja aukkoon ilmestyivät Ursulan kasvot. Kumpikin heistä joutui hämilleen ja neuvotonna kopeloi Tuomas poveaan, josta hän veti pussin esiin ja lausui:

»Minä sain aamulla tämän äidiltä. Sinäkö sen hänelle annoit?»

»Niin, ja minä olen sen omassa sellissäni aivan pimeän päässä kutonut.»

Tämän jälkeen eivät he tienneet mitä edelleen sanoa ja seisoivat äänettöminä sekä kiivaasti hengittäen vastapäätä toisiaan. Vihdoin lausui Tuomas:

»Kyllä minäkin toimitan sinulle sitten jonkun lahjan, jahka ehdin tuumia minkä.»

Tämän jälkeen katkasi äänettömyyden Ursula, lausumalla:

»Minä en ole näiden muurien takana kauemmin kuin kesään, en vaikka mikä olisi.»

»Minnekä sinä sitten menet?» kysyi Tuomas jo koko joukon rohkeampana.

»Sittenpähän nähdään!» vastasi Ursula.

»Silloin minäkin täältä katoan!» vakuutti Tuomas.

Seuraavan äänettömyyden aikana alkoi muurin takaa kuulua lähenevien askelten narinaa.

»Joku tulee! Varmaankin abbedissa», kuiskasi Ursula ja painoi samalla puheluluukun nopeasti, mutta hiljaa kiinni.

»Senkin ämmä!» mutisi Tuomas itsekseen, nosti sukset kainaloonsa ja lähti muurinnurkan ympäri hiipimään porvaripihaan.

XIII

SALARIPPI.

Kaarinaa lähinnä olevat sisaret, etupäässä Ursula, olivat huomanneet sen muutoksen, joka hänessä tapahtui niihin aikoihin, kun luostariin tuli uusi pappisveli. Mutta Elinan sairauden jälkeen huomasivat he hänessä tapahtuneen uuden, kokonaan päinvastaisen muutoksen. Hän oli käynyt umpimieliseksi, surulliseksi ja tuijottelevaksi. Usein huomasivat sisaret hänen silmänsä itkettyneiksi ja kaikki jumalanpalvelusmenot toimitti hän entiseen nähden paljon suuremmalla hartaudella ja nöyryydellä. Mutta vieläkin ihmeellisempää oli toisista sisarista se, että Elina sen sijaan oli käynyt avonaisemmaksi, vaikka tosin ainoastaan Kaarinaan nähden, jonka kanssa hän puheluaikana oli ruvennut keskustelemaan ja muutenkin osottamaan hänelle hellää huomaavaisuutta.

»Luulisi melkein, että ne silloin siellä sairastuvassa joutuivat vaihdoksiin, niin että Eli-

nasta on tullut Kaarina ja Kaarinasta Elina», sanoi kerran Ursula, joka selvästikin oli nyreissään siitä, että Kaarina oli ruvennut häntä välttelemään.

Ja todella oli Kaarinaan tullutkin jotakin entisestä Elinasta. Sisaret koettivat heristää korviaan kuullakseen heidän keskusteluaan, mutta Kaarina ja Elina asettuivat aina käsitöineen konventtituvan etäisimpään kolkkaan ja juttelivat niin hiljaa, että siitä oli mahdoton syrjäisten saada selvää. Oikeastaan olisi abbedissan tullut seurata kaikkien keskustelua ja varoa, ettei se päässyt livahtamaan luvattomiin asioihin, mutta toisten ihmeeksi antoi hän Kaarinan ja Elinan supatella kaikessa rauhassa.

»Kun Pyhä Birgitta neuvoi pakenemaan Vapahtajan ristin juurelle silloin, kun viettelijä kaikista kovimmin ahdistaa», puhui Elina Knuutinpäivän edellisenä iltana Kaarinalle, heidän istuessaan tavallisessa nurkassaan konventtituvassa, »niin sillä hän tarkotti, että rukoillessa on ummistettava silmänsä ja kuviteltava olevansa polvillaan ristin juurella sekä katsovansa ylös Vapahtajan puoleen. Eräs hurskas mies on sanonut, että Vapahtajan ristin ympärystä on niin pyhä paikka, että perkele ei uskalla sitä lähestyä. Minä olen sen monta, monta kertaa kokenut.»

»Niinkö! Kerrohan siitä!» kuiskasi Kaarina.

»Voi, voi, rakas sisar, sinä et käsitä kuinka ihanaa se on, kun näkee Vapahtajan ristillä hitaasti kääntävän katseensa sinun puoleesi ja kuulee hänen julistavan sinulle rauhaa ja anteeksiantoa. Kun minä ensi kerran monta päivää paastottuani ja katumustöitä tehtyäni pakenin hänen luokseen, niin tapahtui kerrassaan ihme.»

»Millainen ihme? Kerrohan!»

»Minä sain todellisuudessa, ihan ilmisiinsä olla ristin juurella. Pyhän neitsyen, Maria Magdaleenan ja opetuslapset näin itkevinä siinä ympärillä ja minä kuulin ihan selvästi niiden nyyhkytyksen ja kuiskaukset. Minä rukoilin ja nyyhkytin ja katsoin herkeämättä ylös Jeesuksen kasvoihin ja viimein — voi kuinka minä pelästyin ja samalla tunsin suurta autuutta! — viimein käänsi hän silmänsä minuun ja sanoi: 'rauha sinulle, tyttäreni!' Ja sellainen ihme on tapahtunut minulle monta kertaa.»

»Kun minäkin osaisin niin rukoilla!» huokasi Kaarina. »Mutta minä pelkään, ettei Vapahtaja käännä kasvojaan minun puoleeni eikä julista minulle anteeksiantoa.»

»Sinun täytyy yhä uudestaan ja yhä nöyremmin kääntyä hänen puoleensa», neuvoi

Elina, »etkä saa antautua epätoivoon. Etkö muista, mitä toissa päivänä luettiin Lucidariuksesta, että epäusko on kaikista vaarallisimpia aseita, jolla perkele pyydystää sieluja. Ja muistapa myös, mitä neitsyt Maaria silloin minulle sanoi. Eihän hän puhunut sinusta niinkuin tuomitusta ja kadotetusta.»

Kaarina oli kuluneina viikkoina huomattavasti laihtunut ja kalvistunut, sillä hän oli paastonnut ja valvonut paljon enemmän kuin mitä luostarin säännöissä sisarilta vaadittiin. Paitsi sitä pelkoa ja epätoivoa suuresta syyllisyydestään, jonka Elina silloin tainnoksista havahduttuaan oli hänessä herättänyt, kiihotti häntä tähän itsensä kurittamiseen myöskin se, että Elina muuttui hänelle sen avonaisemmaksi ja hellemmäksi, kuta suurempaa ankaruutta hän itseään kohtaan noudatti.

Vaikka tänään ei ollut mikään paastopäivä, oli hän päivällispöydässä tyytynyt pelkkään leipään ja illallista hän ei, hiukasevasta nälästä huolimatta, maistanut ollenkaan. Siksi tunsikin hän pyörrytystä päässään, kun hän ehtoomessun jälkeen, sisarten hajaantuessa yölevolleen, astui omaan selliinsä, josta tuoksahti vastaan tuttu, ummehtunut lämmin ja nokisen lämmitysjohdon haju. Hän hapuili pimeässä

huoneen perälle, sulki lämpöaukon ja työnsi sen sijaan ikkunaluukun syrjään, saadakseen hengittää hitusen raitista ulkoilmaa. Mutta kun hän tuosta mitättömästä aukosta näki tutun kappaleen kuun valaisemaa talvista maisemaa ja kuuli kaupungista koirain haukuntaa, siirtyivät hänen ajatuksensa tuokiossa Turkuun, entiseen vapauteen ja Anttiin. Hän säpsähti ja paiskaten luukun kiinni kuiskasi hän itselleen: »Minun täytyy kärsiä ja voittaa kruunu itselleni!»

Niin väsyneeksi ja heikoksi kuin hän itsensä tunsikin, ei hän ruvennut levolle, vaan polvistui pimeässä rukoustuoliin, risti kätensä ja alkoi kiihkeästi rukoilla. Hän koetti nähdä Vapahtajan ristinpuussa sekä pyhät naiset ja opetuslapset ristin juurella hänen itsensä ympärillä, mutta mielikuvat pyörivät hänen päässään villinä sekamelskana. Joka kerta kun risti ilmestyi hänen eteensä, alkoi se suurenemistaan suureta. Sen rinnalle ilmestyi toisia, sienen kokoisia ristejä, jotka nopeasti kasvoivat suuremmiksi ja suuremmiksi, kadoten toinen toisensa jälkeen korkeuteen.

Kaarina hengähti syvään, painoi sitten lujasti kädet silmilleen ja alkoi hyvin harvaan ja joka sanaa ajatellen lukea isämeitää. Hän uudisti sen vielä kaksi kertaa ja nyt sai hän

yhden ainoan ristin pysymään edessään ja ristillä näki hän häämöttävän Vapahtajan, näkipä veriset naulanhaavatkin jaloissa. Silloin alkoi hän hätäisin, kiihkein sanoin rukoilla anteeksiantoa siitä, että hän oli luostarissa ollessaan kantanut sydämessään maallista rakkautta. Siten rukoillessaan kohotti hän hiljalleen katsettaan, kunnes sai Vapahtajan alaspainuneet kasvot näkyviinsä. Mutta kun hän tuijotti niihin ja puhui syntisestä rakkaudestaan, vaihtuivat ne yhtäkkiä Antin kasvoiksi.

Kaarina voihkasi, painoi kädellä sydäntään ja hapuili sitten itsensä vuoteelle, johon hän heittäysi täysissä pukimissa. Sekavassa horrostilassa vietti hän koko yön, kunnes matutinan sävelet kutsuivat sisaria päivännousumessuun.

Kun Kaarina seuraavana päivänä nonamessusta tultaessa kertoi Elinalle, kuinka hänen rukouksensa illalla päättyi, hämmästyi Elina kovin. Hänen näytti olevan vaikea käsittää, kuinka viettelijä on voinut lähestyä pyhän ristin piiriä ja hän oli ikäänkuin nyreissään siitä, että sillä tavalla oli voinut tapahtua vastoin hänen eilisiä sanojaan. Hetken mietittyään kysäsi hän äkkiä Kaarinalta:

»Mutta tunnustitko sinä kaikki syntisi silloin, kun isä Henrikki sinua viimeksi ripitti?»

»En minä sitä uskaltanut enkä kehdannut tunnustaa», ilmotti Kaarina hämillään.

»Kas siinäpä se juuri onkin!» huudahti Elina. »Voi, voi, rakas sisar, etkö sinä vielä tiedä, kuinka suuri synti on salata jotakin rippi-isältään. Sen takia juuri salli Jumala viettelijän karata sinun kimppuusi vielä ristin juurellakin.»

Kun Kaarina onnettoman ja syyllisen näköisenä katsoi alas, jatkoi Elina:

»Sinun on nyt heti paikalla ripitettävä itsesi ja tunnustettava kaikki, ihan kaikki syntisi. Et mitään saa salata!»

* * *

Korkeakuorin pohjoisen seinän vierestä johtivat kapeat kiviportaat lattian alle, jossa oli puolipimeä, ahdas ja matala käytävä pitkin seinustaa. Seinässä oli rinnatusten viisi eri suuruista aukkoa. Aukot johtivat seinän takana oleviin viiteen pieneen holviin, joista taas pitkä ja ahdas käytävä vei pitkin kirkon seinämää nunnaluostarin auditoorioon.

Tätä käytävää pitkin johti päivällisen jälkeen abbedissa Kaarinaa, joka oli ilmottanut

haluavansa ripittää itsensä. Kehotettuaan häntä olemaan mitään salaamatta rippi-isältä, jätti abbedissa hänet siihen holviin, jonka seinässä oli pienin aukko, sellainen, josta ei voinut edes kättänsä pistää läpi. Sen kautta tapahtui ripitys. Toisia holveja käytettiin ehtoollista jaettaessa.

Kun abbedissa oli poistuessaan sulkenut oven, tuli holvissa melkein pilkkoisen pimeä. Kaarina hapuili itsensä istumaan aukon edessä olevalle jakkaralle. Holvissa oli kylmän kostea, raskas ja ummehtunut ilma, jossa tuntui omituista kalmanhajua, sillä edesmenneiden luostarisisarten viimeiset leposijat olivat varsin lähellä kirkonlattian alla. Kun abbedissan askelten kaiku oli huvennut käytävään, oli Kaarinan ympärillä hiljaista kuin haudassa ja hänen paastosta ja valvonnasta villiintynyt mielikuvituksensa alkoi toimia. Rippiholvissa tuli sisaren jonkun aikaa olla yksinään, kootakseen ajatuksiaan ja valmistuakseen rippiin. Kaarina koetti supista jotakin rukousta, mutta lakkasi yhtäkkiä ja heristi korviaan, sillä seinän takaa luuli hän kuulleensa liihottelevaa kahinaa, aivankuin kaapunliepeillä olisi sivuttu pitkin seiniä. Mutta se lakkasi heti, kun hän herkesi kuuntelemaan ja alkoi taas, kun hän yritti rukoustaan jatkaa. Sisar

Agnes! välähti äkkiä Kaarinan mielessä ja yks-kaks näki hän, kuinka sisar Agnes, joka on noussut kirstustaan kirkon alla, hapuilee laihoilla, koukkuisilla ja puoleksi jo homehtuneilla sormillaan pitkin seiniä tuolla pappien käytävässä ja haluaa kerran vielä ripittää itsensä nuoruuden aikaisista hairahduksistaan. Häntä kammotti ja hän koetti taas supattaa rukousta sekä toivoi hartaasti, että pappi jo pian tulisi.

»Mutta entäpä sieltä onkin määrätty Antti minua ripittämään!» tuli yhtäkkiä hänen mieleensä. »Silloin minä en puhu mitään, vaan lähden heti pois!» päätteli hän. Ja hän toivoi, että sieltä tulisi Antti, jotta hän saisi lähteä pois ja hän oli jo näkevinään, kuinka neitsyt Maaria sen johdosta nyökäytti hänelle hyväksyvästi päätään.

Hän oli kuulevinaan askelia ylhäältä korkeakuorista ja alkoi henkeään pidättäen kuunnella. Nyt kuuluivat askeleet selvästi käytävään laskeutuvilta rappusilta. Kaarina pidätti hengitystään ja hänen sydämensä jyskytti ihan haljetakseen. »Ei ole Antti, se on kookkaampi mies», vilahti hänen mielessään ja sen johdosta tunsi hän pettymystä.

Nyt laskeutui tulija käytävän permannolle ja ähkäisten istuutui jakkaralle aukon taakse. Sitten kuului sieltä käheällä äänellä:

»Herramme Jeesuksen Kristuksen rauha olkoon sinun kanssasi, sisar!»

»Amen!» vastasi Kaarina, siten ilmaisten olevansa paikallaan rippiholvissa.

Kun ripittäjä oli tiedustellut, mitä syntejä ripitettävän sisaren omallatunnolla oli, syntyi hetken kestävä äänettömyys. Kaarina kuuli reiän läpi pappisveljen sihisevän hengityksen ja koetti koota ajatuksiaan.

»Minua vaivaa syntinen rakkaus», sanoi hän yhtäkkiä ja säikähti omaa ääntään. Hän tunsi poskiensa lehahtaneen tulikuumiksi.

»Y-y-y-mm-mm», kuului seinän takaa ensin epäselvää muminaa ja sen jälkeen tajuttavina sanoina: »tuota, mitä laatua se rakkaus on?»

»Se on luvatonta rakkautta», työnsi Kaarina aukkoon, tietämättä oikein, mitä hänen pitäisi sellaiseen kysymykseen vastata.

»Kaikki rakkaus, se tahtoo sanoa rakkaus muita kuin Jumalaa kohtaan on luostari-ihmiselle luvatonta.»

Kun Kaarina ei tähän puhunut mitään, jatkoi ripittäjä:

»Se on siis maallista eli lihallista rakkautta?»

»Niin!» kuiskasi Kaarina.

»Hm, tuota, luostarin ulko- vai sisäpuolella olevaan mieheenkö?»

Kaarina liikutti huuliaan, mutta mitään ääntä hän ei saanut. Hänen poskiaan poltti yhä kovemmin ja hän kuuli selvään sydämensä jyskytyksen.

»Rippiholviin ei saa jättää mitään salaisuuksia!» sanoi pappi ankarasti ja Kaarina oli tuntevinaan kasvoillaan hänen vihaisen henkäyksensä.

»Se on munkki», kuiskasi hän äskeistä hiljemmin.

»Ja munkin nimi?»

Kaarina oli vaiti ja pappi uudisti lujalla äänellä kysymyksensä:

»Mikä on sen munkin nimi?»

Vieläkään ei kuulunut vastausta ja Kaarina supisi itsekseen: »En voi! En mitenkään voi!» Mutta kun ripitettävä pysyi ääneti, turvautui pappi uhkauksiin, puhuen Ananiaan ja Saphiran kohtalosta, kuinka he olivat vilpistelleet Pietarille, jolle oli annettu synninpäästön valta ja kuinka he tulivat vilpillisyydestään rangaistuiksi.

Mutta Kaarina tuskin kuulikaan hänen sanojaan. Hän liikutti huuliaan ja kuiskaili itsekseen Antin nimeä ja joka kerta kun hän sen itselleen kuiskasi, kulki hänen ruumiinsa läpi väristys. »Mutta ehkä se onkin perkeleen toi-

mesta, että minä en saa sitä nimeä lausutuksi!» tuli sitten yhtäkkiä hänen mieleensä.

»Andreas Pietarinpoika!» sanoi hän ponnistaen itseään ja säpsähti taas kovin, kuullessaan oman äänensä.

Pappi liikahti jakkarallaan ja alkoi sitten hätiköiden jatkaa rippitoimitusta. Kun hän oli lukenut asianomaiset manaukset ja rukoukset, sekä määrännyt katumustöitä, poistui hän kiiruusti. Kaarina sen sijaan istui vielä kotvan aikaa äänettömässä ja pimeässä holvissa. Hän oli tuskin huomannutkaan papin poistumista ja hän vapisi kuin ankaran säikähdyksen jäleltä. Vasta kun kellonsoitto, joka tuntui tulevan hyvin etäältä, kumahti hänen korviinsa, lähti hän sekavin mielin hapuilemaan pois holvista.

* * *

Kun Antti erosi Tuomaasta ja käveli munkkiluostarin portille, tunsi hän mielensä omituisen keventyneeksi. Portinkolkuttimeen tarttuessaan muisti hän elävästi ensimäisen luostariin tulonsa syksyllä ja kuinka hän silloinkin erosi Tuomaasta suunnilleen samalla paikalla. »Omituista», ajatteli hän, »Tuomas piti silloin itsestään selvänä asiana, että minä tulen luostariin munkiksi ja minä tulin, vaikken siihen

saakka ollut itsekään siitä varma. Ja nyt hän taas pitää kuin ennalta päätettynä asiana, että minä lähden luostarista. Hm, mahtaako hän siinäkin olla oikeassa?» Ja häntä sykähytti omituisesti, kun hän muisteli Tuomaan kehotusta, että hänen oli lähtiessään otettava itselleen toveri nunnaluostarin puolelta. »Ja kummallista, että hän puhui juuri Kaarinasta! Mistä hänen mieleensä sellaista on juolahtanut vai onko hän jotakin huomannut? Mutta sehän on mahdotonta! Ja hän sanoi Kaarinan sopivan juuri minulle!»

Antti tunsi mielessään lämmintä myötätuntoa Tuomasta kohtaan ja näki hänessä pelkkiä hyviä ja ylistettäviä ominaisuuksia. Hiljaa hyräillen astui hän pihan halki konventtitupaan. Mutta kun hän oli tullut sisälle, oli kuin pimeä pilvi olisi yhtäkkiä laskeutunut hänen valoisan mielialansa ylle. Nähtyään hänen astuvan tupaan, käänsivät sisällä olevat veljet nopeasti päänsä hänestä ja muutamat siirsivät jakkaroitaan, aivankuin peläten hänen tunkeutuvan liian lähelle.

Veli Tuomas, joka oli ollut Kaarinaa ripittämässä, oli vähää ennen lopettanut syytöstulvansa veli Andreasta vastaan. Rippisalaisuudesta huolimatta oli hän koko veljeskunnan kuullen selvittänyt konfessorille, kuinka veli

Andreas on kavalilla lemmenvehkeillä ahdistellut nuorta luostarisisarta, joka siitä on joutunut aivan epätoivoon.

»Minähän olin heti alunpitäin selvillä hänen kelvottomuudestaan ja että hän luostarissamme saa aikaan pahennusta. Mutta mitäpä muuta voi odottaakaan kerettiläiskoulun oppilailta!» oli hän lopettanut.

Antin sisälle astuessa oli hän jo ehtinyt, ollen tänään tavallista vilkkaammalla tuulella, siirtyä kokonaan toiseen asiaan. Heittämättä katsettakaan Anttiin jatkoi hän:

»Mutta sitten tahtoi Pyhä Aleksi kärsiä vieläkin enemmän ja ansaita vieläkin kirkkaamman kruunun. Ja niin palasi hän kerjäläisasussaan takaisin syntymäkaupunkiinsa Roomaan. Hänen vanhempansa ja nuori vaimonsa eivät häntä tunteneet ja hän sai luvan asua isänsä palatsin ulkoporrasten alla. Siellä vietti hän monta vuotta lian ja syöpäläisten keskellä, kerjäten pitkin katuja almuja. Joka päivä sai hän nähdä omaistensa kulkevan ohitseen ja hänen isänsä palvelijat pilkkasivat ja syljeksivät häntä ja antoivat hänelle potkuja, mutta hän ei ilmaissut itseänsä. Kun hän sitten vihdoinkin tunsi kuolemansa lähenevän, ponnisti hän viimeiset voimansa ja kirjotti pienelle paperipalalle, kuka hän on.

Mutta samalla hetkellä, kun hän hyljättynä ja tuntematonna teki kuolemaa isänsä porrasten alla, kuuli paavi voimallisen äänen huutavan: 'joudu, pyhimys kuolee!' Hän lähti kiiruusti kardinaaliensa kanssa juoksemaan paikalle, mutta Pyhä Aleksi oli jo kuollut ja hänen päänsä ympärillä nähtiin sädekehä. Paavi otti paperilapun hänen kourastaan ja nyt saivat kaikki tietää, kuka tuo halveksittu kerjäläinen oli. Ja itkien lankesivat hänen omaisensa ja kaikki läsnäolevat polvilleen ruumiin ääreen.»

»Se oli nöyryyttä, se», lausui eräs veljistä. »Kuka meistä kykenisi hänen kanssaan kilvottelemaan?»

»Ei kukaan!» kuului useampia ääniä.

Mutta veli Tuomas olikin oikeastaan tahtonut tällä Pyhän Aleksin legendalla päästä näyttämään teoloogista taitoaan ja siksi hän nyt asetti veljille seuraavan kysymyksen:

»Mutta eikö pyhä Aleksi olisi voinut osottaa vieläkin suurempaa nöyryyttä ja itsensä kieltämistä ja siis voittaa vieläkin kirkkaamman pyhimyskruunun?»

»Kuinka se olisi ollut mahdollista?» kuului epäröiviä arveluita.

Veli Tuomas katseli heitä hetken ääneti ikäänkuin mitaten kunkin järjen syvyyttä ja sanoi:

»Siten että hän kuollessaan ei olisi kirjottanut mitään paperilapulle eikä siis ilmaissut mitään itsestään.»

»Hm, niin, kyllähän se on niinkin», arveltiin.

»Mutta olisiko hänestä silloin tullut pyhimystä?» uskalsi veli Arvid tiedustella.

»Kas siinäpä se onkin!» huudahti Tuomas ja katsahti samalla hyväksyvästi oppilaaseensa, joka ensin kaikkia veljiä silmättyään loi häveliäästi katseensa alas.

»Jos hän olisi jättänyt ilmaisematta, kuka hän oli, niin se olisi ollut jo suorastaan ylpeyttä ja Jumalan tahdon vastustamista», selitti Tuomas, »sillä Jumala tahtoo, että meillä on pyhimyksiä esikuvina ja esirukoilijoina. Ja jos nyt Pyhä Aleksi olisi jättänyt ilmaisematta itsensä, ei hänestä olisi tietty mitään eikä hänestä siis olisi tullut pyhimystä, kuten nyt Jumalan tahto oli. Hän ei siis mitenkään voinut olla sen nöyrempi kuin hän oli.»

»No niin, sitähän mekin», lausahtelivat veljet huojentuneina.

Isä Henrikki ei Antin tullessa ollut enää konventtituvassa. Hän palasi sinne vasta vespera-messuun soitettaessa. Kun Antti muiden mukana varustausi kirkkoon lähteäkseen,

pidätti isä Henrikki häntä ja lausui toisten huoneesta mentyä:

»Minun täytyy, poikani, pidättää sinut joksikin aikaa papillisista tehtävistä.»

»Mutta minkä tähden, isä?» änkytti Antti hämmästyneenä.

»On, näetkös, tehty sellaisia syytöksiä sinua vastaan, että . . .»

Hän ei päättänyt lausettaan, vaan ryähteli ja vilkutti epävarmasti silmiään.

»Minkälaisia syytöksiä? Ja kuka niitä on tehnyt?» kysyi Antti kiihkeästi, käsittämättä vielä koko asiasta mitään.

»Jahka minä olen ehtinyt tutkia asiaa, niin sitten . . . sitten saat siitä tietää. Mutta siihen saakka täytyy sinun pysyä poissa kirkosta», vastasi isä Henrikki ja poistui kiiruusti huoneesta.

Antti oli kokonaan ymmällä. Mitä oli tapahtunut, kuka oli häntä syyttänyt ja mistä? vilahteli hänen päässään kysymyksiä. Hän ei tietänyt mitenkään rikkoneensa luostarisääntöjä eikä lyöneensä laimin tehtäviään. Että hänen suhteensa sisar Kaarinaan olisi tullut kenenkään tiedoksi, se ei hänellä juolahtanut mieleenkään, sillä eihän hän luostarissa ollessaan ollut joutunut Kaarinan kanssa mihinkään näkyviin kosketuksiin. Että hän ei ollut

enää moniin viikkoihin erottanut kirkossa Kaarinan ääntä toisten nunnain äänistä, oli tehnyt hänet alakuloiseksi ja antanut hänelle paljon miettimisen aihetta, mutta syyksi ei hän ollut mitenkään voinut käsittää, että Kaarinassa olisi tapahtunut sellainen muutos kuin hänessä itse asiassa oli tapahtunut. Ne ovat varmaankin syytöksiä kerettiläisyydestä ja veli Tuomas on niiden alkuunpanija, päätteli hän lopuksi. Mutta sekään ei hänestä sentään tuntunut täysin uskottavalta, sillä niin jyrkkänä oikeauskoisena kuin Tuomas koettikin esiintyä, ei luostarissa paremmin kuin sen ulkopuolellakaan oltu kovinkaan selvillä katolilaisuuden ja uskonpuhdistusliikkeen välisistä rajoista eikä huomattavampia yhteentörmäyksiä ollut, ainakaan Agricolan vaikutuksen aikana, missään syntynyt.

Hän istahti jakkaralle pesän eteen ja hiilokseen tuijottaen koetti vakavasti punnita asemaansa. Tähän saakka oli hän salannut itseltään yhtä ja toista, mutta nyt myönsi hän rehellisesti itselleen, että hän oli menetellyt alunpitäin kevytmielisesti ja ajanut itsensä tahallaan umpikujaan. Entisiltä opettajiltaan, joita hän rakasti ja kunnioitti, oli hän vilpillisesti salannut aikeensa ja tehnyt sitten munkkilupauksen vääristä vaikuttimista. Ja rangais-

tukseksi ei hän ollut päässyt Kaarinaa askeltakaan lähemmäs, päinvastoin tunsi hän nykyään olevansa hänestä kauempana kuin koskaan ennen. Piispa Agricolalle oli hän kyllä ennen joulua lähettänyt kirjeen, mutta se ei häntä suurestikaan rauhottanut, sillä kirjeessään ei hän luonnollisestikaan ollut voinut paljastaa munkiksi rupeamisensa perimmäisiä syitä. Tällaisilta itsesyytöksiltä oli hän tavallisesti piiloutunut lemmenhaaveidensa turviin. Kuunnellessaan sisäisellä korvallaan Kaarinan ääntä, loihtiessaan näkyviinsä hänen rakastuneen katseensa, jolla hän Turussa oli hänet aina huumannut, ja sommitellessaan mielikuvituksessaan kaikenlaisia haaveellisia ja jännittäviä kohtauksia Kaarinan kanssa oli hän aina joutunut hurmauksen valtaan ja unhottanut kaiken muun. Mutta tällä hetkellä ei kaikki tämäkään voinut tarjota hänelle suojaa itsesyytöksiä vastaan.

Kun olisi edes sellainen ystävä, jolle voisi kaikki paljastaa ja pyytää häneltä neuvoja, ajatteli hän ja taas hän tunsi katumusta siitä, ettei ollut aikanaan avannut sydäntään Agricolalle tai Juustenille. He olisivat varmaankin auttaneet häntä hänen onnettoman käänteen saaneessa rakkaussuhteessaankin. Mutta nyt oli mahdoton enää heidän puoleensa kään-

tyä. Eikä täällä luostarissakaan ollut ketään, jolle voisi täydellisesti uskoutua. Isä Henrikki oli hyvä ja lempeä mies, mutta samalla rehellinen munkki ja katolilainen, joten hänessä ei lopultakaan ollut Antille suurta turvaa. Mutta entäs veli Matias? Hän oli taas uudestaan lapseksi muuttumassa ja eli muutoin niin kokonaan omiin haaveisiinsa piintyneenä, ettei Antti häneltäkään voinut odottaa mitään syvempää ymmärtämystä. Kuitenkin tunsi hän tällä hetkellä tarvetta tavata veli Matiasta, sillä tämän hennossa olemuksessa ja lapsenomaisissa silmissä oli kuten iltaruskossa jotakin surumielisesti viihdyttävää.

Veli Matias otti enää aniharvoin osaa messutoimituksiin, varsinkaan näin sydäntalven aikana. Hän oli jo pitkät ajat asustanut munkkikonventin sairastuvassa, koska se oli luostarin valoisin huone, niin että hänen oli siellä hyvä työskennellä rakkaan taulunsa ääressä. Veljeskunnassa oli kuluneina vuosina sattunut harvoin sairauskohtauksia, joten veli Matias sai pitää huonetta yksinomaisessa hallussaan.

Hän oli juuri noussut levolta ja seisoi rätisten palava talikynttilä kädessään taulun edessä, joka oli kiinnitetty jonkunlaisiin telineisiin seinän vieressä. Taulun edessä jakkaralla oli maalitölkkejä ja Matiaksen itsensä valmista-

mia jouhipensseleitä. Uuninnurkassa oli leveä ja sileäksi tahkoontunut laakakivi, jonka päällä hän jauhoi maalia. Kivellä seisoi avara kaksikorvainen savipullo, jossa arvatenkin oli jotakin öljyä.

Taulussa näkyi rakennuksen alainen kirkko, jonka seinät olivat jo kohonneet puolitiehen. Munkinkaapuun puettuja rakentajia oli muureilla sovittelemassa rakennuskiviä paikoilleen, samalla kun toiset hilasivat ja vierittivät niitä paikalle ja kiskoivat telineitä myöten ylös. Ihan kirkon päällä oli paksu pilvi. Sen keskellä makasi rynkämöillään neitsyt Maaria, Jeesuslapsi kainalossaan, ja osotti oikealla kädellään rakentajille, mihin kohti mikin kivi oli asetettava. Etummaisena kivenkulettajain ryhmässä näkyi toisia paljon suurempana Pyhä Birgitta, joka kantoi esiliinassaan isoa kiveä. Häntä maalatessaan oli veli Matias pitänyt esikuvanaan kirkossa olevaa puuveistosta, jossa Birgitta oli kuvattu lihavahkoksi ja pulleaposkiseksi naiseksi tavallisessa nunnan puvussa. Samalla tavoin kuin hän veistoksessa piti suurta kirjaa polvillaan, piti hän veli Matiaksen taulussa suurta kiveä. Hänen päänsä ympärille oli Matias jonkunlaisella kellertävällä värillä maalannut pyhimyskehän.

Aiheen tauluunsa oli veli Matias saanut eräästä aikoja sitten luostarissa syntyneestä legendasta. Luostarin ensimäisiä kenraalikonfessoreja oli ollut isä Johannes Kylonis, hurskaudestaan kuuluisa munkki. Kun luostari muutettiin entisestä paikastaan Maskun pitäjän Karinkylässä Ailostenniemelle, oli isä Johannes johtanut uuden luostarin rakennustöitä. Eräänä kauniina kesäpäivänä oli hän, kohoavan kirkon muurilla seisoessaan, nähnyt kivenkulettajain joukossa Pyhän Birgittan, joka läpikuultavassa silkkiesiliinassa kantoi suurta kiveä rakennukselle. Kun kirkon seinät sisältä rapattiin kalkilla, oli isä Johannes jättänyt Birgittan tuoman kiven näkyviin ja merkinnyt sen ristillä.

Veli Matias oli taulussaan merkinnyt erikseen myöskin isä Johanneksen, joka seisoi muurilla, toisessa kädessään risti ja toisessa mittapuu, katsoen lähenevää Birgittaa. Kaikki etäisyydet taulussa olivat suhteettomat ja henkilöt kömpelöitä ja elottomia. Varsinkin oli eräs rakentajista, joka juuri asetti kiveä muurin nurkalle, Antissa herättänyt hyvää tuulta hullunkurisella ulkomuodollaan ja asennollaan. Sillä oli luonnottoman iso ja kallellaan oleva pää sekä lyhyet kädet ja huolimatta siitä, että sen juuri oli sovitettava kiveä

paikoilleen, oli se kääntänyt vinot kasvonsa suoraan katsojaa kohti. Mutta vielä enemmän pyrkivät Anttia aina naurattamaan pitkänokkaiset ja kiemurahäntäiset sarviniekkapaholaiset, joita hääri siellä täällä rakentajain joukossa häiriöitä tekemässä ja jotka olivat enemmän hullunkurisen kuin pelottavan näköisiä. Kaksi niistä harppaili pukinjaloillaan Pyhän Birgittan kintereillä ja toinen näytti lastamaisilla käsillään pitkää nenää hänen selkänsä takana.

Veli Matias oli niin syventynyt tarkasteluihinsa, ettei hän huomannut ollenkaan sisään astuvaa Anttia. Hän otti yhden pensseleistä, kastoi sen väriin ja alkoi hellävaroin sivellä Birgittan helmassa olevaa kiveä. Hetken sitä tehtyään pudisti hän päätään, huokasi ja laski pensselin takaisin jakkaralle. Samalla huomasi hän Antin.

»Mitä, etkö sinä olekaan messussa, poikani?» kysyi hän kummastuneena.

Antti joutui hämilleen, mutta Matias ei sen enempää tutkaillut sitä asiaa, vaan alkoi tapansa mukaan puhua taulustaan.

»Tiimalasini piristelee viimeisiä hiekkajyväsiään ja tauluni on vielä keskeneräinen», puheli hän surumielisesti. »Kuinka täällä maailmassa onkaan kaikki vajanaista ja epätäydellistä.

Katsopas nyt tuota Pyhän Birgittan esiliinaa. Niillä sinun tuomillasi uusilla pigmenteillä sain minä sen entistä paremmaksi, mutta siltikin se on vielä kaukana siitä, mimmoinen sen pitäisi olla. Tänään minä olen ajatellut koko päivän, kuinka sen maalaamisessa oikein olisi meneteltävä ja sitten näin minä äsken unissani sen niin selvänä ja kirkkaana. Birgitta-äidin esiliina oli siinä niin läpikuultava ja hieno kuin sudenkorennon siipi.»

»Niin juuri, aivankuin sudenkorennon siipi», lisäsi hän hetken päästä ajatuksiinsa vaipuneena. »Ja kivi näkyi aivan selvästi sen läpi. Mutta kun minä nyt koetin sitä korjata semmoiseksi ja saada kiveä paremmin näkymään, rikkoutui esiliina sen sijaan kokonaan.»

Hän huokasi jälleen ja laskien kynttilän pöydälle istui vuoteensa reunalle. Päällään ainainen kulunut tunikkansa ja jaloissa saralla sisustetut läntistyneet lapikkaat näytti hän kumarine hartioineen ja valkeine hiuksineen niin syksyiseltä ja avuttomalta. Antti istahti hänen rinnalleen ja sanoi:

»Mutta onhan se enää niin vähäistä vailla, että te jo huomispäivänä saatte sen valmiiksi.»

»Ehei, poikani, siitä puuttuu vielä kovin, kovin paljon», vastusti Matias, vaikka hän Antin sanojen johdosta oli, kuten useasti en-

nenkin, tullut huomattavasti iloisemmaksi. »Paljon puuttuu, mutta koettaa täytyy. Minkä tänään pilasin, sen voitan minä pyhän äitimme avulla huomenna takaisin, jos on kirkas ilma. Oma syyni, sillä eihän sitä olisi pitänyt vaivaisen kynttilän valolla mennä tuhrimaan. Niinpä niin, huomenna se on korjattava ja sitten on koko esiliina saatava läpikuultavammaksi. Entistä selvempänä häämöttää se nyt mielessäni. Juuri kuin sudenkorennon siipi tulee sen olla.»

Antti jäi koko illaksi veli Matiaksen luo ja omat huolensa unhottaakseen koetti hän hetkeksi eläytyä vanhuksen haaveisiin ja mielikuviin. Mutta sillä aikaa kokoontuivat pappisveljet ja diakoonit messusta palattuaan kapitulihuoneeseen neuvottelemaan ja päättämään Antin asiasta.

Kun isä Henrikki kyseli tarkemmin asiasta, lievensi veli Tuomas jonkun verran syytöksiään. Hän ei sanonut varmaan muistavansa, oliko sisar Kaarina ripissään sanonut veli Andreaksen ilmisiinsä häntä ahdistelleen vaiko ainoastaan perkeleen tehneen sitä Andreaksen muodossa. Tämän muistihäiriön selitti veli Tuomas johtuvan siitä, että hän oli tuosta sisaren ilmotuksesta siinä määrin kauhistunut. Mutta että pääsyy kuitenkin oli Andreak-

sessa, siitä oli hän jyrkästi vakuutettu, vaikka hänellä ei ollutkaan mitään varmoja todistuksia syytöksensä tueksi. Kun isä Henrikki aikoi kuulustella itseään Andreasta, vastusti Tuomas sitä kokonaan turhana yrityksenä, sillä tiesihän sen edeltäkin, että Andreas valehtelisi ja kieltäisi kaikki. Sen sijaan teki hän oman ehdotuksensa hänen syyllisyytensä paljastamiseksi. Kun sisar Kaarina seuraavan kerran haluaisi itsensä ripittää, olisi veli Andreas määrättävä ripitystä toimittamaan. Sitä ennen kätkeytyisi joko isä Henrikki itse tai joku veljistä pimentoon käytävän perälle, seuratakseen Andreaksen menettelyä. Tuomas oli varma, että veli Andreas, tunnettuaan aukossa sisar Kaarinan äänen, alkaisi puhua hänelle kevytmielisiä asioita.

Isä Henrikki vastusti alussa jyrkästi tätä Tuomaan kavalaa ehdotusta, sillä hänen mielestään ei sellainen menettely soveltunut ollenkaan papeille eikä se muutoinkaan ollut sopusoinnussa salaripin kanssa. Mutta Tuomas käytteli hyvin ovelaa munkkidialektiikkaansa, hänen puolelleen kallistuivat useimmat veljeskunnasta ja lopuksi antoi isä Henrikki huoahtaen perään. Päätökseksi tuli, että veli Tuomaan ehdotus pannaan toimeen niinpiankuin sisar Kaarina ilmottautuu ripitettä-

väksi, siihen mennessä on Andreaksen pysyttävä erillään papillisista toimista ja veli Arvid määrättiin pitämään salaa silmällä syytetyn käytöstä.

XIV

NUORUUS OTTAA OIKEUTENSA TAKAISIN.

Oli päästy pääsiäisen aikaan. Herääväkevät, edellä käynyt pitkä paastonaika ja monen monet pääsiäispäiviin liittyvät kertomukset noitien yöllisistä ratsastuksista ja paholaisen harjottamista sielunkaupoista synnyttivät joka kevät tähän aikaan omituista levottomuutta ja henkistä sairaaloisuutta luostarisisarten keskuudessa. Usein oli tähän aikaan sattunut sisarille samanlaisia kohtauksia kuin se, johon sisaret Agnes ja Elina olivat jo ennen joulua sairastuneet. Tänä keväänä sattui vakavampi sairauskohtaus ainoastaan sisar Kaarinalle.

Sen jälkeen kun Kaarina oli ollut edellä kerrotussa salaripissä, oli häntä oman synnintuntonsa lisäksi alkanut vaivata se, että hän ripissä oli ilmaissut Antin nimen. Hän piti varmasti siitä johtuvana sitä, ettei hän messuissa enää kuullut Antin ääntä. Mutta toi-

selta puolen lisääntyi hänen synnintuntonsa siitä huomiostaan, ettei hän voinutkaan olla Antista piittaamatta, vaan muisti joka kerta messussa oltaessa, että alhaalta ei kuulu Antin ääntä. Rippiholvia kohtaan oli hänessä kuitenkin herännyt voittamaton kammo, niin ettei hän ripittämällä voinut mitenkään suostua sydäntään huojentamaan. Eikä hän myöskään uskaltanut enää Elinallekaan kaikkia sydäntuskiaan paljastaa, sillä hän pelkäsi Elinan taas hoputtavan häntä rippiin. Sen sijaan oli hän yhtämittaisilla katumustöillä ja paastoamisella koettanut saavuttaa rauhaa. Illoin rukoili hän sellissään niin kauan kuin suinkin jaksoi olla polvillaan rukoustuolissa ja näki kaikenlaisia sekavia näkyjä. Hän oli kalpenemistaan kalvennut ja kuihtunut sekä käynyt täydellisesti samanlaiseksi äänettömäksi unissaan kulkijaksi kuin Elina oli ollut ennen sairauttaan.

»Hänestä tulee hurskas nunna», sanoivat jotkut vanhemmat sisaret.

»Hupsuksi hän on tullut ja se on Elinan syytä», sanoi Ursula.

Pääsiäisyönä valvoivat sisaret kirkossa veisaten ja rukouksia lukien. Suuri alttarikaappi oli jo septuagesimasta alkaen ollut suletttuna

ja kiirastuorstaina oli kaikki alttarit verhottu mustalla veralla. Kirkkoa valaisi niukasti yksi ainoa tuohus, joka paloi korkeakuoria lähinnä olevan pilarin kylessä.

Vähää ennen puolta yötä, juuri kun veisattiin virttä *Agnus Dei*, kaatui Kaarina pyörtyneenä lattiaan. Kun sisaret olivat tointuneet pahimmasta hämmingistään, kannettiin hänet sairastupaan. Häneen oli tullut ankara kuumetauti ja kokonaisen viikon makasi hän houriossa. Sisar Elina oli nyt vuorostaan hänellä hoitajana ja hänen toimestaan kävi isä Henrikki tänä aikana antamassa Kaarinalle viimeisen voitelun. Kun hän sitten viikon kuluttua palasi täydelle tajulleen, oli hän niin heikko, että tuskin kykeni paria sanaa kerrallaan puhumaan. Mutta kevään mukana alkoi hän vähitellen toipua ja se kävi sitäkin nopeammin sen jälkeen, kun hoitajaksi oli Elinan sijaan tullut Ursula, sillä hän ryhtyi tarmokkaasti ja omalla tavallaan parantamaan sairasta. Hänen lääkityksenään oli ainoastaan vahvempi ruoka kuin mitä Elina oli antanut.

»Se paastoaminen saa jo riittää», sanoi hän ja hoputti Kaarinaa yhtä mittaa syömään.

Oli harvinaisen kaunis päivä toukokuun alussa. Sairastuvan kumpikin ikkuna oli auki

ja puutarhasta virtasi sisään raikas ilma, jossa tuntui vahva tuoksu merisuolasta ja äsken puhjenneista lehdistä. Kaarina hengitti sitä ahnaasti ja hänen mielensä sykähti iloiseksi, kunhän kuuli ulkoa leivosen liverryksen, puutarhamuurin takana leikkiväin lasten ääniä, vuohen määyntää ja kellojen kilinää.

»Kun pääsisi vielä kerran tuonne muurien ulkopuolelle!» tuli kuin varkain hänen mieleensä. Sitten alkoi hän silmät ummessa muistella ja selvitellä niitä sekavia näkyjä, joita kuumeen korkeimmillaan ollessa oli hänen edessään väikkynyt. Varsinkin yksi oli niistä elävästi jäänyt hänen mieleensä. Siinäkin oli taas esiintynyt kuparinvärinen täysikuu suurina ja äänetı nauravina ihmiskasvoina, kuten silloinkin hänen uneksiessaan Elinan sairasvuoteen ääressä. Hän oli kävellyt Elinan kanssa käsi kädessä luostarin puutarhassa ja Elina oli unettavan tasaisella äänellä, mutta tavattoman nopeasti sopottaen puhunut jotakin perkeleen viettelyksistä ja luvattomasta rakkaudesta. Silloin oli muurin takaa alkanut kuulua kavion kapsetta ja samalla oli kuu ruvennut entistä nopeammin tärähtelemään äänettömässä naurussaan. »Se on Lusifeerus!» oli Elina supatuksensa keskeyttäen huudahtanut kuullessaan kavionkapseen, ja samalla oli

muurin yli tulla tuiskahtanut tavattoman suuri pukki, sellainen jolla noitaämmien kerrottiin pääsiäisyönä Hornaan ratsastavan. Mutta pukin selässä oli istunut mies, jonka Kaarina oli yhtäkkiä tuntenut Antiksi. Elina oli alkanut lukea manausta, mutta Antti oli kaapannut häntä, Kaarinaa, vyötäisistä ja nostanut eteensä pukin selkään. »Kaarina, Kaarina, huuda Maariaa avuksesi!» oli Elina kiljaissut, mutta räikeästi määkäisten oli pukki samalla syöksähtänyt takaisin muurin yli ja lähtenyt sitten hurjaa vauhtia karkaamaan eteenpäin, niin että säkeniä ja pieniä kiviä oli sinkoillut ympäri.

»Minusta tulee pappi enkä minä ota vaimokseni ketään muuta kuin sinut!» oli Antti kuiskannut ja puristanut häntä kiihkeästi rintaansa vasten sekä suudellut suut ja silmät täyteen. Tavatonta hekumaa tuntien oli hän kuin juopuneena nojautunut Antin rintaan ja ummistanut silmänsä. »Hii, haa, minä olen agricolalainen!» oli Antti huudahtanut ja pukki oli siihen vastaukseksi römeästi määkäissyt, jonka jälkeen oli kahta vinhemmin kiidetty eteenpäin.

Kaarina eli mielessään uudelleen aste asteelta läpi sen hurmiotilan, jossa hän oli ollut Antin kanssa pukilla ratsastaessaan. Hän

tunsi huulillaan niin elävästi Antin suutelon, että hän puolittain säikähtyneenä avasi silmänsä, luullen ensi hetkessä Antin hiipineen tänne sisarten sairastupaan ja todellakin suudelleen häntä. Sitten ummisti hän jälleen silmänsä ja alkoi muistella kaikkia niitä kohtauksia, joita hänellä oli Antin kanssa Turussa ollut ja tunsi kuinka ne suloisesti riuduttivat hänen sydäntään. Samalla hän ihmetteli sitä, ettei hänen omatuntonsa nyt soimannutkaan häntä, kuten se oli talvella tehnyt aina milloin Antin kuva astui hänen silmiensä eteen.

»Onkohan minut paha jo niin kokonaan kietonut verkkoonsa?» ajatteli hän. »Mutta jospa minä en enää teekään sille vastarintaa, koska se kuitenkin näkyy olevan turhaa, vaan antaudun vapaaehtoisesti rakkaudelleni.»

Ja kummallista, sillä kohta kun hän oli tämän ajatellut, täytti koko hänen olemuksensa rajaton vapautuksen riemu. Hän tunsi melkein samanlaista juovuttavaa hekumaa kuin silloin pukin selässä ratsastaessaan.

Tällöin astui Ursula sairastupaan ja hänet nähdessään kavahti Kaarina vuoteella istumaan.

»Kas, ihanhan sinä olet jo toinen ihminen! Mutta mistä ihmeestä sinun kasvoillesi yhtäkkiä tuli tuo tuollainen sunnuntaihohde?» huu-

dahti Ursula iloisesti ja istahti vuoteen reunalle.

Kaarina kietoi kätensä hänen kaulaansa sekä itki ja nauroi sekaisin.

»Rakas Ursula, sanonko sinulle jotakin?» virkkoi hän viimein.

»Sano toki, hyvä ihminen, muutenhan sinä pakahdut siihen», kehotti Ursula.

»En minä sentään voikaan sitä sanoa, tai jos sanoisin, niin pidäthän omana tietonasi?»

»No anna nyt jo tulla tai muuten minäkin tässä kohta pakahdun!» hoputti Ursula.

»Kuulehan, minä rakastan yhtä, yhtä . . . ja hän rakastaa myöskin minua», kuiskasi Kaarina punastuen ja painaen kasvonsa Ursulan olkapäätä vasten.

Ursulan silmät pyöristyivät ja hänen kasvoilleen levisi iloinen hämmästys.

»Mutta kuka se on? Sano pois vain, kuka se on?» intosi hän.

»Se on tuolla», sanoi Kaarina ja viittasi munkkiluostaria kohti.

»Munkkiko?» kysyi Ursula epäilevän näköisenä.

»Niin», myönsi Kaarina, »se joka syksyllä vihittiin, Andreas Pietarinpoika».

»Hyvänen aika, nytpä minä vasta silmäni avaan», tuohtui Ursula. »Ja eikös minulla jo

silloin käynyt aavistukset, kun tuli tieto sen luostariin tulosta ja sinä kysyit minulta sen nimeä. Siksi sinä olitkin kuin seitsemännessä taivaassa silloin, kun se ensi kertaa oli kirkossa messua suorittamassa. Mutta sinähän olet kuitenkin tuntenut hänet ennen, vaikka silloin kielsitkin.»

»Olen», myönsi Kaarina ja kertoi sitten koko lemmenhistoriansa sekä syyn luostariin tuloonsa ja kuinka Antti ei ollutkaan hänelle kylmentynyt, vaan tullut hänkin luostariin.

»Voi sinua tyttö poloista!» sanoi Ursula niin hellästi kuin se hänelle yleensä oli mahdollista ja palkitsi sitten Kaarinan luottamuksen paljastamalla hänelle vuorostaan omat lemmenunelmansa.

»Kun pääsisin jotenkin Antin yhteyteen», virkkoi Kaarina, kun Ursula oli lopettanut.

»Mutta kuulehan», sanoi Ursula hetken mietittyään, »sinähän osaat kirjottaa. Mitäs muuta siis, kuin kirjotat pienen kirjeen ja me toimitamme sen salaa Antille.»

»Mutta kuinka minä sen voin kirjottaa, sillä paperi ja muut tarpeet on saatava abbedissalta ja hän tietysti tahtoo tapansa mukaan nähdä minun kirjeeni.»

»Oi sinä viaton karitsa!» huudahti Ursula juhlallisesti. »Sano kirjottavasi äidillesi ja

näytä se kirje abbedissalle, mutta samalla kirjotat myöskin Antille ja pidät sen omana tietonasi. Niin minä sinuna tekisin.»

»Mutta mitenkäs me saamme sen kirjeen Antille?» arveli Kaarina edelleen. »Eihän sitä sovi tietenkään pistää munkkien kirjetynnyriin, sillä kai siellä konfessori tahtoo nähdä kaikki kirjeet, kuten meillä abbedissa.»

»Kyllä minä toimitan sen perille, niin ettei siitä yksikään syrjäinen saa vihiä», lupasi Ursula. »Laita sinä vain kirje valmiiksi ja pistä sitten salaa minulle. Ja nyt minä menen hakemaan sinulle ruokaa ja sitte sinun pitää levähtää, että . . .»

»Että mitä?» kysyi Kaarina, kun Ursula keskeytti lauseensa.

»Että jaksat tulla mukaan sitten, kun minä lähden luostarista.»

»Aiotko sinä todellakin jättää luostarin?» huudahti Kaarina innostuneena, »ja milloinka sinä lähdet?»

»Tietysti minä lähden», vastasi Ursula sellaisella äänellä kuin asia olisi ollut jo kauan sitten päätetty, »eikä siihen kestä kauankaan. Hullu tänne jääköön kuivettumaan.»

»Kun sitä pääsiskin täältä pois!» sanoi Kaarina melkein kuin itsekseen, sillä niin suuresti kuin hän usein olikin ikävöinyt entistä vapaut-

taan, ei hänen mieleensä ollut kuitenkaan juolahtanut luostarista lähdön mahdollisuus.

»Miksei täältä pääse, kun lähtee», sanoi Ursula uhittelevasti. »Onhan täältä ennen meitäkin lähtenyt kaksi sisarta ja mennyt naimisiin. Ja lähtisivät ne melkein kaikkikin, kun niillä olisi mihin mennä ja kun uskaltaisivat abbedissalta, sillä miestä niillä kuitenkin mieli tekee, vaikka ovatkin olevinaan.»

Ursulan mentyä ruokaa hakemaan antautui Kaarina unelmiensa valtaan ja tunsi olonsa tavattoman keveäksi.

Seuraavana päivänä jätti Kaarina sairastuvan. Puolipäivämessun jälkeen pyysi hän abbedissalta lupaa saada kirjottaa äidilleen. Kun abbedissa oli kirjotustarpeet annettuaan jättänyt hänet yksin auditorioon, kirjotti Kaarina nopeasti äidille lyhyen kirjeen, jossa hän kertoi sairaudestaan ja parantumisestaan sekä pyysi äitiä Naantalissa käymään. Lopetettuaan äidille tulevan kirjeen, otti hän varkain kaapista pienen palan paperia ja istuutui kirjottamaan Antille. Mutta hänen oli suunnattoman vaikea saada nyt sanoja syntymään. Monta kertaa kastoi hän jo hanhensulan musteeseen, hänen sydämensä löi kiihkeästi ja kielellä pyöri suuri joukko sanoja, mutta lau-

seiksi eivät ne tahtoneet ottaa järjestyäkseen. Mutta aikaakaan ei käynyt hukkaaminen, sillä abbedissa saattoi milloin hyvänsä palata. Hän kirjotti siis umpimähkään, alottaen kirjeen luostarissa oppimaansa tapaan enkelitervehdyksellä:

»*Ave Maria, gratia plena!* Tahdon nyt ilmottaa sinulle, Andreas, että minä olen aina sinua rakastanut enkä ole täällä luostarissa ollessakaan voinut sinua unhottaa ja minä tiedän nyt, että sinäkin rakastat minua vielä, vaikka et silloin Turussa tahtonutkaan minusta tietää, mutta se kaikki oli erehdystä. Ja minä olen valmis milloin hyvänsä lähtemään luostarista ja tulemaan sinun vaimoksesi, sillä ilman sinua minä en voi elää.»

Tähän päästyään mietti hän hetken, mitä vielä pitäisi lisätä, ja lopetti sitten, kun paperipalassakaan ei ollut enää sanottavasti tilaa, luostarisisarten tavallisella toivotuksella: »Monia hyviä öitä!» Alle piirsi hän nimensä ja ripoteltuaan hiekkaa kirjotuksen päälle taittoi hän paperin mahdollisimman pieneen kokoon ja piilotti sen vyönsä alle skapulaarin taakse.

Kolmen-messusta palattaessa pisti hän sitten kirjeen salaa Ursulalle, joka vuorostaan piilotti sen kenenkään huomaamatta vyönsä alle.

* * *

»Mihinkäs kaarneenkivi on täältä joutunut?» kysyi abbedissa samana päivänä päivällisaterian jälkeen kiivaasti Ursulalta, korjatessaan sairastuvasta lääkitysneuvoja ja kohotettuaan sen pienen rasian kantta, missä mainittua kiveä säilytettiin.

»Hyvänen aika, kuinkas minä sen voin sanoa, kun en ole tiennyt koko kivestä tämän taivaallista!» vastasi Ursula viattomasti.

»Mutta joku kai sen on ottanut?» kivasi abbedissa.

»Totta kai, jollei se kerran itsestään kykene liikkeelle lähtemään», vastasi Ursula niskojaan nakaten.

Abbedissa katsoi häneen hetkisen ankarasti ja epäilevästi, mutta käski sitten ruveta tarkasti etsimään kiveä kaikkialta huoneesta. Ursula ryhtyi penkomaan vuoteita, siirtelemään jakkaroita ja kurkistelemaan kaikkiin huoneen sopukoihin. Abbedissa seurasi epäluuloisesti hänen toimiaan.

»Ei sitä täältä löydy, vaikka häntä tikun kanssa hakisi», sanoi Ursula lopettaen etsintänsä.

»Mutta jostakin sen täytyy löytyä!» sanoi abbedissa vihaisesti ja lähti huoneesta.

»Kaikkiapa tässä nyt etsitään», hymähti Ursula yksin jäätyään. »Tottapahan löytyy, kun ehtii aikansa olla hukassa.»

Tultuaan hetkistä myöhemmin puutarhaan, jossa oli muutamia sisaria askartelemassa, sanoi hän sisar Annalle:

»Abbedissa haetti minulla kaarneenkiveä, kun se on hävinnyt sairastuvasta. Se on ollut siitä myöten siellä, kun Kaarina oli houriossa.»

»Kukahan sen on ottanut?» ihmetteli Anna. »Se aikoo varmaankin päästä näkymättömäksi ja mennä kukaties munkkiluostarin puolelle, kuten se kerrallinen sisarkin, joka jalkansa taittoi.»

»Uskotko sinä sitten, että sillä tosiaankin pääsee näkymättömäksi?» kysyi Ursula.

»No ihan varmaan!» vakuutti Anna. »Mynämäellä oli äitini lapsuuden aikana muuan poika löytänyt kaarneenkiven ja muuttanut sillä itsensä näkymättömäksi sekä kulkenut tyttöjen makuuaitoissa kuuntelemassa heidän puheitaan ja saanut paljon pahennusta aikaan. Mutta kun hän oli kirkosta messun aikana ruvennut kalkkia varastamaan, ei kalkki ollutkaan muuttunut näkymättömäksi, vaikka hän oli piilottanut sen mekkonsa alle. Pappi oli tarttunut siihen kiinni ja siitä oli poika niin säikähtänyt, että oli pudottanut kiven suustaan ja joutunut siten kiinni. Hänet oli sitten mestattu, kun yritti paholaisen avulla kalkkia varastaa.»

Sisaret työskentelivät portinpuoleisessa osassa puutarhaa, lähellä luostarin suurta vesikaivoa. Ursula etääntyi heistä huomaamatta ja kulkeusi konventtituvan ja refektoorion takana olevaan puutarhan kolkkaan. Kun mainittujen rakennusten ikkunat olivat korkealla, ei hänen tarvinnut pelätä kenenkään vaanivia silmiä. Nopeasti otti hän kaapunsa ratkenneesta miehustasta kaarneenkiven ja pistäen sen suuhunsa virkkoi:

»Näytäpä nyt sitten, kykenetkö sinä salaamaan tällaista tyttöä!»

Lähellä neuvotteluhuoneen seinää kasvavan vaahteran nojalla oli paarit, joilla puutarhasta kannettiin kaikenlaista törkyä. Ursula kuletti ne ulkomuurin nojalle ja kiipesi niiden avulla muurin päälle, johon hän hetkeksi istahti ja silmäili ympärilleen. Kun ketään ei ollut näkyvissä, nosti hän paarit ylös ja laski toiselle puolen muuria, kavuten niitä myöten vikkelästi alas. Maahan tultuaan riisui hän kaavun ja skapulaarin päältään ja heitti ne muurin juurelle. Sitten työnsi hän hunnun niskaansa ja juoksi rantaan, jossa oli laiturin laitaan kiinnitettynä muutamia luostarille kuuluvia venheitä. Hän irrotti niistä pienimmän, istui airoille ja alkoi soutaa Kailonsaarta kohti.

Kun hän oli ulkoontunut kappaleen matkaa rannasta, näki hän Greeta-muorin astelevan porvarikartanon navetasta pirttiin. Veneen huomatessaan varjosti muori kädellä silmiään ja alkoi tähystää.

»Näkeeköhän tuo nyt minua vai ei?» ajatteli Ursula. »Jospa se ei minua näekään, vaan ainoastaan veneen. Silloin se mennä hynttyyttää ilmottamaan sitä ihmettä, että vene soutaa yksinään merelle, ja silloin ne huomaavat, että minä olen poissa. Mutta huomatkoot, oma asiansa, ja sitä pikemminpähän saadaan tässä kaikki selväksi. Rangaistusta minä en ainakaan rupea enää kärsimään, vaan teen äkkilopun koko jutusta.»

* * *

Talven ajan oli Tuomas, kuten jo olemme nähneet, asustanut äitinsä luona porvaripihassa. Mutta heti vesien auettua oli hän taas ottanut varsinaiseksi majapaikakseen pienen Kailonsaaren. Luodon luostarin puolisella rinteellä vähäisessä kallionkourussa oli pieni, pyöreistä hirsistä kyhätty turvekattoinen pirtti, jossa luostarin entinen kala-ukko oli asunut. Pirtin ympärillä oli ukolla ollut pieni naurismaa, jossa nykyään rehotti vihanta ruoho. Ran-

nassa oli yhden hengen soudettava ruuhi ja pirtin edustalla näkyi kaikenlaisia pyyntivehkeitä ja kalanperkeitä, joista leviävä tuoksu ei suinkaan ollut miellyttävintä lajia.

Ovi pirttiin oli auki ja päivä paistoi sen mustuneelle lattialle. Tuomas, joka vasta oli palannut pyydyksiään kokemasta, loikoi vasemman kyynärpäänsä varassa leveällä makuulaverilla ja piti silmällä tulisijan hiiloksella paistuvia siikoja. Katonrajassa hänen yläpuolellaan riippui jousi ja peräseinään kiinnitetyllä laudalla näkyi pari leipää, suolatuohinen, voirasia ja oluthinkki, joiden kummankin sisällöstä Greeta-muori piti hyvän huolen.

»Jahka muori nyt vain saa kunnialla toimitetuksi sanan Ursulalle», tuumaili hän itsekseen aterian valmistumista odotellessaan, »niin tätä poikaa ei estä mikään ensi torstaiyönä kaappaamasta syliinsä yhtä luostarisisarista.»

Hän lipsautti sormiaan ja oli juuri aikeissa nousta ottamaan kaloja hiilokselta, kun oviaukko samalla pimeni ja siinä seisoi itse sisar Ursula rehevänä ja punaposkisena. Tuomas jäi puoleksi makaavaan asentoonsa ja tuijotti häneen pyörein silmin.

»Näetkö sinä minua?» kysyi Ursula hiukan hämillään.

Tämä omituinen kysymys sai Tuomaan kielenkannan laukeamaan ja nauruun räjähtäen vastasi hän:

»Ettenkö näkisi? Jo maar minun silmäni ovat metsissä ja merellä saaneet tottua vähän pienempiäkin esineitä hoksaamaan.»

»Kelpo rakkinekin, eihän siitä ole mihinkään!» tiuskasi Ursula, otti kiven suustaan ja viskasi menemään.

»Mikä se oli?» kysyi Tuomas.

»Ilman aikojaan vain», vastasi Ursula ja astui pirttiin. Nyt joutui hän vielä enemmän hämilleen ja sitä peittääkseen kääntyi hän kiuasuunia kohti ja virkkoi:

»Voi miten kauniita siikoja! Mutta nehän paistuvat jo pilalle. Sellaista se on miesten emännöiminen!»

Hän viskeli kalat pöytälaudalle, otti hetken päästä yhden hyppysiinsä ja istahtaen laverin reunalle alkoi kursailematta syödä sitä. Tuomas katsoi häntä hymyillen ja sanoi:

»Taisitkin tulla tänne emännäksi?»

»Mitä, kosiako aiot?» nauroi Ursula, joka yhtäkkiä vapautui ujoudestaan, mikä ominaisuus hänessä muutoin sai varsin harvoin sijaa.

»Niin juuri, ja jollet sinä olisi tullut tänne, olisin minä tullut ensi torstaiyönä luostarin

puutarhaan sinua vartomaan. Eikö äitimuori ole vielä saanut sinulle sanaa toimitetuksi?»

»Ei, enkä minä olisi yöllä mitenkään päässyt ulos, sillä abbedissa sulkee illalla tarkkaan kaikki ovet. Siksi minä tulin nyt päivällä tänne.»

»Kosimaanko?»

»Niin ja värttinän sijaa katsomaan, kuten Perniössä sanotaan.»

»No miltäs tämä minun linnani näyttää, haluttaako tulla sen haltiattareksi?»

»Eipä järin, sillä tämä tyttö on tottunut liikkumaan vähän laajemmilla lattioilla. Onkin parasta, että minä lähden kotitalooni Perniöön ja sinä tulet sinne isännän paikkaa katsomaan.»

»Olet sinä, Ursula, rohkea tyttö. Mutta siksipä minä sinusta pidänkin, niin etten hennonut sinun takiasi ruveta kuninkaaksikaan sinne murjaanein maahan, vaikka ne niin hartaasti pyysivät.»

»Olet sinä koko hupsuttelija!» sanoi Ursula nauraen ja viskasi kalanruodolla Tuomasta. Tuomas viskasi vastaan, jolloin Ursula kävi käsirysyyn hänen kanssaan. Mutta siitä seurasi vain, että Tuomas kietasi kätensä hänen vyötäisilleen ja istutti hänet polvelleen.

»Nyt kai olisi suikattava suuta, mutta minä en ole sitä koskaan tehnyt enkä siis tiedä miten se oikein tapahtuu», sanoi Tuomas.

»Näin!» vastasi Ursula ja läpsäytti häntä kämmenellä poskelle.

»Vai niin, kiitokset opetuksesta!» ja Tuomas suuteli häntä puolikymmentä kertaa peräkkäin.

»Kuule, muistitko sinä pyytää abbedissalta lupaa, kun lähdit tänne?» kysyi Tuomas hetken päästä.

Ursula purskahti iloiseen nauruun ja kertoi sitten, kuinka hän oli tullut.

»Mutta nyt minun täytyy jo lähteä», sanoi hän lopetettuaan ja irtausi Tuomaan syleilystä. »Minä aavistan jo, minkälainen pyräkkä siellä nousee, jahka minä palaan. Mutta nouskoon, kyllä minä puoleni pidän!»

Tuomas seurasi häntä rantaan. Kun Ursula oli asettunut veneeseen ja Tuomas työntänyt sen rannasta, pysähtyi Ursula muutaman sylen päähän ja sanoi vakavasti:

»Minulla kai tulee jo ihan tänään lähtö luostarista. Tuletko sitten minun kanssani Turkuun? Siellä täytyy hommata anomus kuninkaalle, että minä saan perintöni takaisin.»

»Minä olen valmis vaikka paikalla lähtemään sinun kanssasi ja vaikka kuinka kauas!» vas-

tasi Tuomas. »Mutta elä katso minua noin tai minä karkaan vielä kerran sinua suutelemaan.»

Ursula katsoi vain Tuomasta palavin silmin ja sanoi:

»Etpä pääse, kun on vesi välissä.»

»Jollet herkeä sillä tavalla katsomasta, kun minä luen viiteen, niin varmasti tulen veneeseesi!»

Ursula katsoi edelleen ja hymyili ääneti.

»Yks, kaks, kolme, neljä, viis!» ja samalla hyppäsi Tuomas veteen ja tarttui seuraavassa tuokiossa veneen perään.

»Voi sinua hullua, kun kastelet itsesi!» huusi Ursula liekehtivin silmin.

Mutta vettä valuen kapusi Tuomas veneeseen, konttasi Ursulan luo ja alkoi tavotella suuteloa.

»Kastelet minutkin, mokoma viiripää!» ja Ursula veti päätään takakenoon, ettei Tuomas tavottanut hänen huuliaan. Mutta huomatessaan, ettei Tuomas onnistunut yrityksessään, palautti hän helmaansa oikoessaan päänsä tavalliseen asentoon, jolloin Tuomas sai tahtonsa täytetyksi. Hän asettui veneen perään ja sanoi:

»No soudahan, niin minä ohjaan.»

Kisaillen, päästäen tuon tuostakin äänekkäitä nauruja ja pärskyttäen vettä toistensa

päälle lähenivät he luostarin rantaa. Lemunselältä tuli muuan vene, jossa oli mies ja nainen, ja kulki läheltä heidän ohitseen. Kumpikin katsoi suu auki ja päätään matkan mukaan kääntäen noita vallattomia kisailijoita, joista toinen oli nunnanpuvussa ja toinen liko märkänä. Mutta Tuomas ja Ursula eivät panneet heihin mitään huomiota.

Vasta rantaan päästyä muisti Ursula Kaarinan kirjeen. Hän otti sen vyönsä alta ja kysyi:

»Lupaatko toimittaa tämän munkkiluostarin puolelle veli Andreakselle? Sinähän tunnet hänet hyvin.»

»Miksei? Mutta mikä taikakalu se on? Ethän vain häntäkin mukaasi houkuttele?»

»Elä ole huolissasi, se on vain kirje ja sen on kirjottanut . . . mutta lupaatko olla asiasta kellekään hiiskumatta? Et äidillesikään saa siitä virkata!»

»No olkoon, minä lupaan ja vannon!»

»Sen on sisar Kaarina kirjottanut Andreakselle.»

»Kas sillä lailla! Vai on heilläkin lemmenvehkeitä. Minähän sanoinkin talvella Antille, että se sisar Kaarina on juuri hänen kylkiluustaan luotu, aivan samoin kuin minun kylkiluuni on Luojalla ollut kalupuuna sisar Ursu-

laa muovatessaan. No kai hekin sitten jättävät tuon hurskasten sielujen vankilan?»

»Tietenkin, ja sitten . . .»

»Niin mitä sitten tapahtuu?»

»Sitten vihkii veli Andreas meidät.»

»Aivan niin, ja minä vihin Antin ja Kaarinan.»

»Ole vaiti ja palaa nyt vaatteitasi kuivaamaan. Minä menen tekemään selvää abbedissan kanssa.»

Ursula lähti reippaasti astumaan muuria kohti ja Tuomas seurasi veneessä istuen häntä silmillään. Muurin luo tultuaan huomasi Ursula, että paarit samoin kuin hänen kaapunsa ja skapulaarinsa oli korjattu pois. Hän seisoi hetkisen alallaan kuin kahden vaiheilla, viittasi sitten Tuomaalle ja lähti päättävin askelin kiertämään muurin ympäri luostarin portille.

XV

PIISPANTARKASTUS.

Samana päivänä kuin Ursula teki tuon uhkarohkean kosintamatkansa Kailonsaarelle, makasi Antti omituisessa houreessa munkkikonventin sairastuvassa. Hän oli erkaantunut kahdeksi olennoksi, jotka riitelivät keskenään. Mutta omituista oli, että hän itse saattoi syrjästä ja aivan puolueettomasti seurata noiden kaksoisolentojen riitaa.

»Se oli kokonaan sinun syytäsi», sanoi toinen, »että Kaarina tuli luostariin, sillä minähän vaadin kivenkovaan silloin joulunäytöksessä, että meidän on mentävä hänen luokseen, kun hän niin surullisena ja masentuneena seisoi ovensuussa. Mutta sinä et taipunut siihen.»

»Ei sinun tarvitse minua mistään syyttää!» vastasi toinen vihaisesti. »Se oli tarpeellinen rangaistus Kaarinalle siitä, että hän oli kevytmielinen silloin siellä Kupittaalla.»

»Mutta hänessähän ei ollut mitään syytä», väitti taas toinen, »tiesithän sen sinä yhtä hy-

vin kuin minäkin, mutta sinä tahdot aina olla ylpeä ja katkera ja pilaat sillä kaikki. Moni asia olisi toisin, jos sinä kerrankaan olisit totellut minua.»

»Mutta olinhan minä valmis luostariin tulolla korjaamaan erehdykseni, niin kohta kun huomasin olleeni väärässä», puolustelihe toinen ja Antti ajatteli: »Jopahan joutuu alakynteen.»

»Vai olit sinä valmis korjaamaan!» matki voitonpuolella oleva. »Minähän vaadin silloinkin, että olisi asia ilmotettava Agricolalle tai mestari Juustenille ja pyydettävä heiltä neuvoa. He olisivat ihan varmasti auttaneet asian taas oikealle tolalleen. Minä en ihmettele ollenkaan, vaikka mestari Juusten olisi sen asian takia lähtenyt käymään täällä luostarissa Kaarinan puheilla ja saattanut taas kaikki ennalleen. Siihenhän minä koetin sinua kaikin mokomin saada, mutta sinä tahdoit vain juonikkaisuudessasi lähteä itse luostariin ja ruveta oikein munkiksi. Ja mitä sinä nyt olet sillä voittanut muuta kuin että jälkimmäinen villitys on tullut pahemmaksi ensimäistä?»

Kun Antti oli väsyksiin asti kuunnellut heidän kiistaansa, vaikenivat he yhtäkkiä ja ikäänkuin piiloutuivat toisiltaan. Silloin avasi

hän silmänsä ja katseli pitkän aikaa veli Matiaksen taulua vastakkaisella seinällä. Varsinkin viipyi hänen katseensa kauan Pyhän Birgittan esiliinassa, joka yhä oli keskeneräisenä. Mutta kun hän kiinnitti katseensa muurinnurkalle kiveä asettavaan isopäiseen rakentajaan, joka katsoi suoraan häneen, rupesi se aina elämään: hipristeli suutaan ja vilkutti silmiään sekä tuntui kyselevän häneltä, että panenko minä tämän kiven tähän vai tuohon. Toisinaan näki hän taas kaikkien rakentajien rupeavan liikkumaan, jolloin heidän keskellään häärivät paholaiset heittelivät kuperkeikkoja, vierittelivät kiviä muurilta alas ja huiskivat hännällään rakentajia.

Taulusta siirsi hän aina katseensa veli Matiakseen, joka oli jo useampia viikkoja maannut toisessa vuoteessa. Matias tirkisteli lakkaamatta kattoon ja nyppi levottomasti peitettään, jonka läpi hänen ruumiinsa häämötti niin surkean pieneltä ja kuihtuneelta. Hän hengitti vaikeasti ja läähättäen, sillä hengenahdistus oli lisääntynyt. Kun veli Matias ei kääntänyt häneen katsettaan, painautui Antti jälleen selälleen, ummisti silmänsä ja antoi kaksoisolentojen tulla esiin piilostaan sekä alottaa taas riitansa.

Puolipäivämessun jälkeen lakkasivat ne yhtäkkiä kiistelemästä ja silloin rupesi käytävästä,

minne viepä ovi oli raollaan, kuulumaan isä Henrikin äänellä seuraava matala ja tasainen puhelu, jota hän alkoi hyvin tarkkaavasti seurata:

»Minä olen niin monesti sinua, poikani, muistuttanut, että alttaripalvelus on suoritettava kaikella huolella ja arvokkaisuudella. Ja siitä huolimatta täytyy minun sinulle yhä uudelleen terottaa, miten hirvittävä se tuomio on, jonka Jumala profeetan suun kautta lausuu laimeille ja huolettomille papeille, sanoen: kirottu olkoon se, joka leväperäisesti tekee Herran töitä. Tämän selittää Pyhä Bernhard sanoen: leväperäisesti tekee Herran töitä se, joka liian paljon kiirehtii, joka kiivaasti lausuu sanat, niellen tavut ja lauseparret. Sillä vetää hän päälleen Jumalan kirouksen ja kadottaa iankaikkisen siunauksen, sillä se joka kelvottomasti toimittaa alttaripalveluksensa anastaa Jumalalta kunnian, itseltään ansionsa ja kiirastulessa olevilta sieluilta avun.»

Ääni puhui edelleen, mutta Antti ei tarkannut enää sanoja. Hänen mieleensä oli yhtäkkiä kohonnut tavattoman elävänä mestauskohtaus, jonka hän oli kerran nähnyt Kerttulinmäellä Turussa. Pahantekijä oli polvillaan pölkyn vieressä ja pappi luki matalalla ja yksitoikkoisella äänellä synninpäästö-

sanoja. Hän tarkasteli tuomitun niskaa, josta hiukset oli juuri-ikään leikattu tasaiseksi, sitten pyöveliä, jonka nenässä oli sormenpään kokoinen musta syylä, ja lopuksi hänen kädessään olevaa leveäteräistä piilua, miettien samalla, olivatko siinä näkyvät pilkut verta vai ruostetta.

Kun ääni käytävässä vaikeni, hävisi mestauskohtauskin näkyvistä ja samalla alkoivat kaksoisolennot jälleen riidellä. Seurattuaan sitä jonkun aikaa käski hän niiden laata ja vaipui sitten jonkunlaiseen unheeseen.

Kun hän puolen yön tienoissa havahtui, tunsi hän itsensä täysin selkeäksi eikä riitelevistä kaksoisolennoista kuulunut jälkeäkään. Huoneessa oli hyvin viileä, sillä hoitaja-veli oli illalla unhottanut toisen ikkunan auki. Lattialla näkyi kuun muodostama valolaikka. Hän nousi vuoteesta lattialle ja koetti ottaa muutamia askelia. Hän horjui heikkoudesta ja katsottuaan, että veli Matias oli hyvin peitossa, palasi hän takaisin vuoteeseen. Unta hän ei kuitenkaan saanut ja hitaita yön hetkiä kuluttaessaan koetti hän selvitellä nykyistä tilaansa.

Hän oli saanut pysyä erillään papillisista toimista siitä saakka, kun veljeskunta teki edellä kerrotun päätöksen. Kun sisar Kaa-

rina ei ollut sen koommin ilmottautunut ripitettäväksi, ei hänen suhteensa oltu voitu tehdä mitään lopullista päätöstä. Abbedissa oli useampaan kertaan tiedustellut isä Henrikiltä, miksi veli Andreas ei toimittanut alttaripalveluksia ja siihen oli isä Henrikki antanut kaikenlaisia puolinaisia vastauksia, että veli Andreas on veljeskunnan tutkimuksen alaisena, epäiltynä eräistä raskaista rikkomuksista ja muuta sellaista. Itse olisi isä Henrikki ollut halukas jättämään asian sikseen, sillä hän ei jaksanut lähimainkaan uskoa Tuomaan syytöksiin, mutta viimemainittu piti jyrkästi kiinni veljeskunnan päätöksestä ja isä Henrikin asia oli, kuten tavallista, antaa perään.

Antti ei ollut liioin tiedustellut syytä virastapidätykseensä, vaan oli sen eräänlaisella fatalismilla ottanut vastaan Jumalan rangaistuksena, ei suinkaan siitä rikoksesta, josta veli Tuomas häntä syytti, vaan vilpillisestä luostariin tulostaan. Kirkossa häntä ei oltu kielletty messun aikana olemasta maallikkojen paikalla, mutta kun hän ei ollut enää kuullut Kaarinan ääntä lehteriltä, oli hän lakannut sielläkin käymästä. Sen jälkeen oli hän suunnitellut pitkän ja kaikki-selittävän kirjeen lähettämistä Kaarinalle, mutta sen perille saaminen oli osottautunut mahdottomaksi, niin

lähellä kuin vastaanottaja asuikin. Toisinaan oli hän taas päätellyt lähteä luostarista ja sitten ulkomaailmasta käsin pyrkiä jollakin tavoin Kaarinan yhteyteen. Mutta tätä toimeenpanemasta oli häntä estänyt omituinen tarmottomuus, joka hänessä oli viime aikoina saanut vallan.

Täydelliseen toimettomuuteen tuomittuna oli hän vähitellen vaipunut jonkunlaiseen ihmisiä ja itseään vihaavaan tylsyyteen. Varsinkin oli häneen syöpynyt voittamaton viha veli Arvidia kohtaan, jonka hän oli huomannut itseään vaaniskelevan. Hänelle tuotti toisinaan melkein ruumiillista kipua, nähdessään tämän tyhmät silmät ja ulkonevat korvat.

Aluksi oli hän koettanut lueskella kapituli-huoneessa, mutta sitten oli hän siihenkin kokonaan tympeytynyt. Sen jälkeen oli hän kuluttanut aikaansa etupäässä sairastuvassa, jutellen veli Matiaksen kanssa, jauhaen hänelle maalia ja kuunnellen hänen kertomuksiaan pyhiinvaellusmatkalta. Toisinaan, kun Säämiskän Uolevi istui kolmantena sairastuvassa, oli hän saattanut hetkeksi unhottaa kaikki ja tuntea mielensä rattoisaksi.

Huhtikuun lopulla oli hän eräänä päivänä mennyt puutarhaan ja ryhtynyt maallikkoveljien kanssa kääntämään kaalipenkkejä. An-

kara sadekuuro oli ajanut toiset sisälle, mutta hän oli mistään piittaamatta jatkanut työtään ja tuntenut vain jonkinlaista mielihyvää kastuessaan läpimäräksi. Iltaviileässä oli hän sitten ankarasti vilustunut ja saanut seuraavana päivänä asettua vakituisesti sairastupaan, toveriksi veli Matiakselle, jonka yltyvän hengenahdistuksen pakottamana oli jo toista viikkoa ennen täytynyt laskeutua vuoteeseen.

Päästyään aamupuolella yötä uneen nukkui Antti lähelle puolta päivää. Herättyään tunsi hän vastustamatonta halua päästä pois ummehtuneesta sairastuvasta. Hän puki tunikan päälleen ja lähti ulos, tuntien päässään keveätä huimausta. Munkkien puutarhaan tultuaan istahti hän nurmikolle, antoi päivänsäteiden hautoa selkäänsä ja hengitti mielihyvin raitista ilmaa. Ylhäältä kuului leivosen katkeamaton liverrys, muurin harjalla tirskutti pyrstöään viiputtaen västäräkki-pari ja ilmassa kieppui hyönteisiä. Muurin takaa näkyi Tuulensuuhun ankkuroineen laivan mastot, sieltä kuului väkipyöräin kitinää, tynnyrein vierintää ja reipasta laulunhoilotusta. Piispanniemeltä kajahteli heleä pajavasaran kilke. Samalla alkoivat myöskin luostarinkellot soida, kutsuen puolipäivämessuun.

Antti tunsi mielensä keventymistään keventyvän, samalla kuin hänen olemukseensa virtasi uutta elämänintoa, kuten ainakin sairaudesta juuri toipuvalla. »Mitäpäs jos menenkin kirkkoon», ajatteli hän, »ja asetun siellä niin, että Kaarina mahdollisesti näkee minut lehteriltä. Ja jos minä nyt saan kuulla hänen äänensä, niin silloin on kaikki selvää: Kaarina rakastaa minua yhä ja mikään ei voi enää estää minua saamasta häntä omakseni.»

Hän nousi kiireesti ylös ja lähti kirkkoon, mielessään varma tunto siitä, että hän saa siellä kuulla Kaarinan äänen.

* * *

Samalla hetkellä kun kellot alkoivat soida puolipäivämessuun, istui Tuomas Kailonsaaren rannassa ruuheensa ja lähti melomaan Tuulensuuta kohti. Kuullessaan aironloisketta takaapäin hän kääntyi katsomaan ja näki Lemunselältä nopeasti lähenevän pienen veneen, jota souti leveähartiainen mies. Pitkästä, aina hartioille ulottuvasta tukasta tunsi Tuomas miehen Kaaho-Pietariksi. Se oli omituisen laatuinen mielipuoli, kotoisin Merimaskusta. Joka pyhäpäivä teki hän retken luostarin kirkkoon, jossa hän aina pääalttarin edessä löi

kolmasti otsaansa lattiaan ja kuunteli sitten messua suurella hartaudella. Hän elätti itseään kalastuksella, oli sävyisä ja nöyrä luonteeltaan ja toi usein luostariin antimia.

Kun hän oli saavuttanut Tuomaan ruuhen, herkesi hän soutamasta, otti lakin päästään ja lausui juhlallisesti: »Jumalan rauha!» kuten hänen oli tapansa kaikkia tervehtiä.

»Mitäs kuuluu Merimaskuun? Onko kalansaalis ollut hyvä?» kysyi Tuomas.

»Huonoa kuuluu», vastasi Pietari, »sielläpäin on Anttikristus liikkeellä».

»Hoo, vai itse vanha Antti! Kalahommissako hänkin liikkuu?»

»Ja huomenna hän tulee luostariin», jatkoi Pietari huolestuneesti ja olematta millänsäkään toisen pilanteosta. »Siitä minä olenkin menossa varottamaan.»

»Mitähän se nyt oikein meinaa?» aprikoitsi Tuomas itsekseen, kysyen sitten ääneensä: »Tuota, minkälainen se Anttikristus sitten oikein on, vai onko se itse se pääriesa?»

»Eikä kun sen ylimmäisen renki, se Agricola Turusta», selitti Pietari.

»Yhyy, siis itse piispa. No, eihän tässä sitten ole hätääkään.»

»Elä sano, veikkonen, sillä lailla!» varotteli Pietari. »Onnettomuutta se tuo tullessaan luos-

tarille. Taivassalon kirkkoonkin oli hänen siellä ollessaan lentänyt suuri musta lintu ja kaikki olivat tunteneet tulikiven katkua.»

»No eihän tuo sitten kovin vaarallista ole. Kyllähän tulikiven katkun aina kestää», lohdutteli Tuomas ja sitten meloskelivat he yksin matkoin luostarin rantaan.

Siellä oli Ursula Tuomasta vastassa. Hänellä oli yllään vyöllä kiristetty nunnan aluspuku, mutta kaavun, kaulavaatteen ja skapulaarin oli hän jättänyt pois. Hunnustaan oli hän ratkonut pois »Kristuksen kruunun» ja muodostanut siitä tavallisen naisten päähineen.

»No, oletko valmis?» huudahti hän Tuomaalle nauravin ilmein.

»Ihan valmis», vastasi Tuomas, »kaiken omaisuuteni lastasin tähän laivaani ja jätin Kailonsaaren iäksi. Mutta oletpas sinäkin, tyttöseni, muuttunut. Tuskin sinua enää nunnaksi tuntisikaan. Oliko erojaishetki muuten hyvin haikea?»

Hän kokosi omaisuutensa, johon kuului hylkeennahkainen laukku, jousi ja nippu jänisansoja, sekä nousi rannalle.

»Haikea oli», vastasi Ursula Tuomaan viimeiseen kysymykseen, »abbedissakin oli ihan tuhkan harmaa, jollei hän muulloinkaan liiaksi punota».

»Entä tippuivatko erokyyneleet?»

»Johan nyt toki! Ihan ääneensä itkettiin. Mutta kuulehan sinä kummaa. Kun koko sisarlauma minun palatessani oli koolla konventtituvassa ja abbedissa kiljui minulle kuin syötävä, sanoo Kaarina yhtäkkiä, että hän lähtee myöskin pois luostarista. Olisitpa silloin ollut näkemässä, kuinka abbedissan hahmo muuttui. Ja entäs Elina parka sitten. Hän oli Kaarinan sanat kuullessaan kuin haudasta vasta noussut haamu. Ei kukaan puhunut mitään ja silloin astuu Elina Kaarinan eteen, viittaa häneen kolmasti sormellaan ja sanoo: 'voi sisar parka, kun olet myönyt sielusi!' Itse abbedissa ei saanut sanaakaan suustaan.»

»No onko Kaarinakin sitten jo luostarin ulkopuolella?»

»Ei hän ihan vielä ole, mutta tänään tai huomenna hän varmasti tulee. Koettavat kai saada häntä taivutetuksi jäämään.»

»Mutta eikö sinua koetettu pidättää?»

»Mitäs vielä! Minähän sanoinkin heti konventtitupaan tultuani, että nyt minä lähden tästä talosta ja sillä hyvä. Vaadinpa vielä lähtiessäni kivenkovaan niitä hopeitakin, jotka äitini antoi luostarille.»

»Saitkos?»

»Jopa kai! Mutta kyllä ne sieltä vielä lähtevätkin, jahka kuninkaalta tulee käsky.»

»Kyllä kai nyt Anttikin heittää niskastaan munkinkaavun.»

Antista puheen tultua tiedusteli Ursula Kaarinan kirjelappua.

»Eilen eivät laskeneet minua hänen luokseen», vastasi Tuomas, »kun sanoivat hänen olevan sairaana, ja vielä vähemmän taitavat minulle nyt porttiaan avata, kun minut on tuomittu laputtamaan pois luostarin alueilta. Mutta jospa pistäytyisin varsin kirkkoon, kukaties sieltä käsin saan sen jotenkuten toimitetuksi.»

Kaaho-Pietari oli heti rantaan päästyään noussut kirkkoon ja nyt seurasi Tuomas hänen jälestään, Ursulan jäädessä ulos. Kirkossa tapasi Tuomas ihmeekseen Antin, joka kalpeana ja riutuneena seisoi ovensuupuolessa pilarin nojassa. Kenenkään huomaamatta pisti Tuomas hänelle kirjelapun ja kuiskasi: »Se on Kaarinalta.»

Alakuloisena ja masentuneena oli Antti seurannut messua, sillä kun lehteriltä ei erottautunutkaan Kaarinan ääntä, oli hänen äskeinen kirkas mielialansa yhtäkkiä sumentunut. Kun Tuomas kuiskasi hänelle asiansa, säp-

sähti hän kuullessaan Kaarinan nimen eikä heti kyennyt tajuamaan, mistä oli kysymys.

»Ursula on lähtenyt luostarista ja Kaarina kuuluu myös lähtevän», kuiskasi Tuomas edelleen.

Antti tuijotti häneen hetken mitään vastaamatta ja lähti sitten nopeasti kirkosta, puristaen kourassaan saamaansa kirjelippua. Hän meni takaisin puutarhaan, etsi sieltä rauhallisimman kolkan, istui maahan ja alkoi lukea kirjettä. Sanat pyörivät hänen silmissään, hän luki kirjeen yhä uudelleen ja uudelleen, samalla kuin hänen rintansa täytti rajaton riemastus.

* *
*

Seuraavana päivänä laski luostarin laivarantaan vene, josta nousi maalle piispa Agricola sihteerinsä ja kahden kaniikin kanssa. Isä Henrikki oli heitä vastassa munkkiluostarin portissa ja saattoi heidät kirkkoon, jossa nonamessun juuri piti alkaa. Messun jälkeen tarkasti piispa kirkon omaisuuden sekä munkkien asumukset, minkä jälkeen hän kutsutti veljeskunnan koolle konventtitupaan.

Saatuaan Kaaho-Pietarilta eilen kuulla piispan tulosta, oli veljillä ollut neuvotteluja siitä, kuinka heidän tuli suhtautua tuohon lutheri-

laiseen piispaan. Veli Tuomas oli tehnyt jyrkkiä ehdotuksia, että piispaa ei olisi lainkaan laskettava luostariin tai ainakaan ei antaudutttava hänen kanssaan minkäänlaisiin keskusteluihin. Sen vuoksi hän ei nyt saapunutkaan konventtitupaan, vaan vetäytyi synkkänä ja vihaisena puutarhaan.

Mieliala konventtitupaan kokoontuneiden veljien keskuudessa tuntui aluksi uhkaavalta ja piispaan heitettiin kyräileviä katseita.

»Kuten te, rakkaat veljet, tiedätte, ovat maamme toiset luostarit jo kokonaan hajonneet», alkoi piispa, »eikä tämäkään viimeinen luostari voi enää kauan pysyä pystyssä, kun kirkkomme sekä oppi että jumalanpalvelusjärjestys yhä enemmän puhdistuu ihmislisistä ja muuttuu evankeeliseksi. Sentähden on niillä veljillä, jotka haluavat jättää luostarin, siihen täysi vapaus ja pappisveljillä on tilaisuus päästä seurakuntapapeiksi. Nykyään on kaksi papinpaikkaa vapaana ja lisää paikkoja tulee tietysti tuonnempana. Haluaako kukaan veljistä ottaa näitä virkoja vastaan?»

Syntyi pitempi äänettömyys, jonka kestäessä piispan tyyni ja avonainen katse siirtyi veljestä toiseen. Lopuksi pysähtyivät hänen silmänsä Anttiin, joka oli asettunut huoneen ovipuoleen. Antti punastui ja painoi

katseensa alas, mutta nosti sitten yhtäkkiä päänsä ja lausui kiireesti:

»Minä olen päättänyt jättää luostarin ja otan kiitollisuudella vastaan seurakuntapapin viran, jos minut katsotaan siihen mahdolliseksi.»

Kaikkien katseet suuntautuivat Anttiin ja syntyi jälleen äänettömyys. Samalla kuului käytävästä nopeita askelia, ovelle ilmestyi veli Tuomas ja sanoi vihaisesti:

»Hän on omiaan lähtemään joukostamme, sillä hän on jo pitemmän ajan ollut pidätettynä papillisista toimista, koska hän on osottautunut mieleltään lihalliseksi ja ahdistellut erästä luostarisisarta.»

Tuomas ei ollut puutarhassa malttanut olla asettumatta konventtituvan avonaisen akkunan läheisyyteen, mistä hän Antin ilmotuksen kuullessaan oli kiihtyneenä lähtenyt sisälle.

»Se ei ole totta!» huudahti Antti kiivaasti. »Minä olen rakastanut sisar Kaarinaa jo kauan ennen omaani ja hänen luostariin tuloaan, mutta mitenkään luvattomasti tai lihallisella mielellä minä en ole häntä ahdistellut. Hän rakastaa myös minua ja ainoastaan onnettoman erehdyksen takia tuli hän luostariin, josta hän äsken on ilmottanut lähtevänsä pois. Tunnus-

tan kyllä vääristä vaikuttimista tehneeni munkkilupauksen, mutta siitä olen myös itsessäni saanut kärsiä rangaistuksen ja nyt tahdon peruuttaa tuon onnettoman lupauksen.»

Hän katsoi koko ajan piispaa avonaisesti silmiin. Kun hän oli lopettanut, katsahti piispa kysyvästi isä Henrikkiin, joka hetkisen epäröityään lausui:

»Veli Andreasta on kyllä syytetty luvattomasta suhteesta luostarisisareen, mutta mitään sitovia todistuksia me emme kuitenkaan ole löytäneet häntä vastaan.»

»Tahdon puhua tästä asiasta myöhemmin veli Andreaksen kanssa», lausui piispa ja siirtyi sitten toiseen asiaan, jatkaen: »Niitä taas, jotka haluavat edelleen jäädä munkkisäätyyn, ei estetä luostarissa asumasta, mutta kuitenkin sillä ehdolla, että he sekä opissaan että elämässään yhä enemmän rupeavat noudattamaan evankeelista katsantokantaa.»

Lempeällä, tyynellä ja avonaisella tavallaan haihdutti piispa vähitellen kokoontuneeseen veljeskuntaan kätkeytyneen uhkan ja keskustelujen lopussa oli piispan sihteerillä valmiina seuraava lyhyt pöytäkirja:

»Naantalin munkkikonventti lupasi ruveta elämässään ja opissaan noudattamaan evankeelista menoa;

Item kiellettiin heitä julkisesti temppelissä lukemasta tai laulamasta Pyhän Birgittan revelatsioneja, vaan tulee heidän jumalanpalveluksissa käyttää yksinomaan pyhää raamattua;

Item suostuivat he myöskin ottamaan käytäntöön suomalaisen messun;

Item kiellettiin heitä pitämästä messuja ilman Communicantes;

Item lupasivat he jättää Invocatio sanctorum, pyhimysten avuksihuutamisen ja muut sen kaltaiset superstitiones ynnä kaikenlaiset taikaukset.»

Pyytäen veli Andreasta seuraansa, lähti piispa munkit hyvästeltyään Tavastin-taloon Piispanniemelle. Huomenna oli määrä jatkaa tarkastusta ja neuvotteluja nunnaluostarin puolella.

* * *

Pukeutuneena samaan pukuun, jossa hän oli luostariin tullut, meni Antti seuraavana päivänä vähää ennen vespera-messua munkkiluostarin sairastupaan. Piispa oli jo sitä ennen seuralaisineen poistunut Naantalista. Lähtiessään oli hän kehottanut Anttia menemään

viipymättä piispan talolle, ja sitä sanoessaan oli hän merkitsevästi hymyillyt.

»Isä Matias!» kuiskasi hän pysähtyen tämän vuoteen ääreen.

Sairas siristeli silmiään ja näytti vasta hetken päästä tuntevan Antin.

»Sinäkö se olet, poikani?»

Sanat lähtivät hänen rinnastaan hentona piipityksenä ja Antin valtasi rajaton sääli ja myötätunto.

»Minä tulin sanomaan teille hyvästi, sillä minä lähden nyt pois luostarista», sanoi hän liikutettuna.

»Mitä, lähdetkö sinä pois? Niinpä niin, kohta minäkin täältä pääsen. Mutta Pyhän Birgittan esiliina jäi sittenkin keskeneräiseksi. Niin, niin, ihminen päättää, Jumala säätää. Vai nyt sinä sitten lähdet? Niin, niin, Jumala olkoon kanssasi!»

Hän ei tuntunut enää täysin käsittävän, mitä Antin lähtö oikein merkitsi. Hän räpytti yhä silmiään, joiden lapsenomainen kirkkaus ei vieläkään ollut tyyten himmentynyt, ja tirkisteli suopeasti nuorta ystäväänsä. Puristettuaan äänetí hänen pientä ja kuihtunutta kättään lähti Antti huoneesta. Ovelle mennessään heitti hän viimeisen silmäyksen veli

Matiaksen tauluun, jonka avuttomia figuureita ehtooauringon säteet juuri valaisivat.

Hänen astuttuaan ulos luostarin portista alkoi kellokastarista kajahdella vespera-soitto yli tyynen, kesäisen tienoon. Syvään hengittäen seisoi hän hetkisen kirkon edustalla ja lähti sitten kiiruusti astelemaan lahden ympäri piispan talolle. Kuta lähemmäs päämaaliaan hän tuli, sitä kiivaammin alkoi hänen sydämensä lyödä. Pihalle tullessaan näki hän avonaisessa ikkunassa vilahukselta tutut ja rakkaat kasvot.

Porrasten päässä oli vanha talonvartiamummo sirottelemassa suurimoita kanoille. Hän nyökytteli päätään Antille ja sanoi:

»Siellä on sisar Kaarina sisällä, hänkin on nyt jättänyt luostarin.»

Antti astui vitkastellen sisälle ja tunsi, kuinka hänen mielenliikutuksensa kasvamistaan kasvoi. Kaarina istui tuolilla, mutta nousi hänen sisään tullessaan seisomaan, punastuen punastumistaan ja luoden katseensa alas. Antista tuntui, ettei hän koskaan ennen ollut nähnyt Kaarinaa niin kauniina. Vasta hetken huuliaan liikutettuaan sai hän vaivalla kuiskatuksi:

»Kaarina!»

Kaarina nosti hitaasti silmänsä, jotka hehkuvina kiintyivät häneen.

»Oletko sinä antanut minulle anteeksi kaiken sen entisen?» kysyi Antti. »Minä olen kärsinyt siitä ankaran rangaistuksen.»

»Olen. Entäs sinä minulle sen silloisen kiusantekoni siellä Kupittaalla? Minäkin olen saanut siitä kovasti kärsiä», kuiskasi Kaarina ja hänen huulensa värähtelivät mielenliikutuksesta.

»Molemmat me olemme saaneet kärsiä, mutta nyt me olemme kuitenkin löytäneet jälleen toisemme. Ja .... eiköhän se kaikki ole ollut lopulta meidän hyväksemme. »Onhan se puhdistanut ja kirkastanut meidän rakkautamme.»

Tämän sanottuaan läheni Antti ujosti Kaarinaa. Mutta suudella häntä tai syliinsä sulkea, kuten ennen, ei Antti tuntenut uskaltavansa, sillä Kaarinan olemuksessa oli hänestä sillä hetkellä jotakin pyhää ja neitseellistä. Hän otti häntä ainoastaan hellästi kädestä ja niin istuutuivat he akkunan ääreen, osaamatta pitkään aikaan puhua mitään.

Vielä saman päivän iltana jättivät Antti ja Kaarina ainaiseksi Naantalin, josta Tuomas ja Ursula olivat jo edellisenä päivänä lähteneet Turkuun. Se pieni laiva, joka viikon päivät oli ollut ankkurissa luostarin alla, lähti illalla tuulen virityessä pyrkimään Turkuun. Kun

se hitaasti kääntyi Piispanniemen ympäri, heittivät Antti ja Kaarina sen kannella käsikkäin seisoessaan viimeisen katseen luostariin, jonka muureja ja kattoja Luonnonmaan taakse painuva aurinko viime säteillään juuri punasi.

LOPPUKATSAUS.

Mentyään naimisiin Kaarina Tuomaantyttären kanssa palveli Andreas Pietarinpoika aluksi apulaispappina Turussa, kunnes sai Lempäälän kirkkoherran paikan. Siellä hän kuoli vasta vuonna 1609, päästyään siis varsin korkeaan ikään. V. 1593 otti hän osaa Upsalan kokoukseen ja kirjotti siellä tehdyn päätöksen alle.

Ursula Laurintytär sai kuninkaan välityksellä takaisin perintötalonsa, jossa Tuomas sitten hallitsi rehevänä isäntänä, ollen tuon tuostakin riidoissa veronkantajain kanssa, koska hän rälssivapautta nauttineesta talostaan ei mielisuosiolla halunnut ulostekoja suorittaa. Kuninkaallinen viskaali Jaakko Teitti luki hänet kuitenkin valitusrekisterissään »villiaatelin» joukkoon ja lopulta hänen oli tyytyminen tavallisen verotalonpojan osaan.

Perintöhopeitaan ei Ursula saanut koskaan takaisin, sillä enimmät luostarin kalleudet oli hyvin kätketty konventtituvan alaiseen holvikellariin. Vasta neljännesvuosisata Ur-

sulan luostarista lähdön jälkeen tulivat ne sieltä uudelleen päivän valoon. V. 1575 lahjottivat nimittäin jälellä olevat luostarisisaret kätkössä olleet kalleudet kuningas Juhanalle, joka monella tavoin oli osottanut suosiotaan häviävän luostarin viimeisille asukkaille.

Yhtä kovana ja järkähtämätönnä hoiti Birgitta Fleming abbedissan virkaa kuolemaansa saakka v. 1567. Silloin valitsivat jälellä olevat nunnat abbedissakseen Birgitta Kurjen, joka eli vielä kymmenen vuotta kilpailijattarensa jälkeen. Kahdeksankymmenvuotiaana hän kuoli v. 1577 ja tuon viimeisen abbedissan ruumiskirstua näytettiin vielä muutama vuosikymmen sitten Naantalin kirkon alla.

Birgitta Kurjen kuoleman jälkeen eli luostarissa enää kolme nunnaa, joista yksi oli sisar Elina. Vihdoin kuolivat kaksi hänen toveriaankin, jolloin hän jäi ypö yksinään luostariin. Kirkossa toimitti jo aikoja sitten protestanttinen pappi jumalanpalveluksia, mutta sauvaansa nojaten liikkui sisar Elina rappeutuvien luostarirakennusten hämärissä käytävissä ja kuin haamu ilmestyi hän kanoonisina hetkinä yksinään kirkkoon suorittamaan tavanmukaiset rukouksensa. V. 1591 nukahti hän kenenkään huomaamatta pois ja kätkettiin toisten vainaja-sisarten joukkoon kirkon alle.

SISÄLLYS.

I	Metsäläinen	7
II	Isällinen päätös	23
III	Luostarikirkon edustalla	38
IV	Kirkossa	56
V	Luostarimuurien sisällä	69
VI	Uneksija	89
VII	Kohtaamisia	103
VIII	Luostari saa tietoonsa uuden pappismunkin	128
IX	Sisar Kaarina saa kuulla erään uutisen	148
X	Toistensa kuuluvissa, mutta ei näkyvissä	174
XI	Sairastuvassa	191
XII	Lähentymistä	216
XIII	Salarippi	230
XIV	Nuoruus ottaa oikeutensa takaisin	257
XV	Piispantarkastus	279
	Loppukatsaus	301

sessa, siitä oli hän jyrkästi vakuutettu, vaikka hänellä ei ollutkaan mitään varmoja todistuksia syytöksensä tueksi. Kun isä Henrikki aikoi kuulustella itseään Andreasta, vastusti Tuomas sitä kokonaan turhana yrityksenä, sillä tiesihän sen edeltäkin, että Andreas valehtelisi ja kieltäisi kaikki. Sen sijaan teki hän oman ehdotuksensa hänen syyllisyytensä paljastamiseksi. Kun sisar Kaarina seuraavan kerran haluaisi itsensä ripittää, olisi veli Andreas määrättävä ripitystä toimittamaan. Sitä ennen kätkeytyisi joko isä Henrikki itse tai joku veljistä pimentoon käytävän perälle, seuratakseen Andreaksen menettelyä. Tuomas oli varma, että veli Andreas, tunnettuaan aukossa sisar Kaarinan äänen, alkaisi puhua hänelle kevytmielisiä asioita.

Isä Henrikki vastusti alussa jyrkästi tätä Tuomaan kavalaa ehdotusta, sillä hänen mielestään ei sellainen menettely soveltunut ollenkaan papeille eikä se muutoinkaan ollut sopusoinnussa salaripin kanssa. Mutta Tuomas käytteli hyvin ovelaa munkkidialektiikkaansa, hänen puolelleen kallistuivat useimmat veljeskunnasta ja lopuksi antoi isä Henrikki huoahtaen perään. Päätökseksi tuli, että veli Tuomaan ehdotus pannaan toimeen niinpiankuin sisar Kaarina ilmottautuu ripitettä-

LAINAUSOHJEET

Lainaajia pyydetään kaikkien kirjaston käyttäjien edun nimessä noudattamaan seuraavia ohjeita:

Pidelkää kirjoja hyvin! Älkää siis koskaan kirjoitelko tai piirustelko niihin, älkää taittako niiden lehtiä merkiksi, tai käännelkö niitä kostutetuin sormin! Älkää viekö niitä kääreettä ulos! Älkää myöskään antako niitä lasten käsiin! Kirjan turmeltumisesta on kirjastonhoitajan arvion mukaan suoritettava aina sen täyteen ostoarvoon saakka.

Palauttakaa kirjat määräaikana! Laiminlyönnistä seuraa sakko tai lainausoikeuden menetys määräajaksi.

Jos kodissanne on puhjennut tarttuva tauti, ilmoittakaa siitä kirjastonhoitajalle ennen kirjojen palauttamista.